

Ελληνική Δημοκρατία
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

**Περιφερειακός σχεδιασμός για την κοινωνική
ενσωμάτωση των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς
Ελλάδας
για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020**

**Περιφερειακή Στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά
στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας 2014-2020**

Ιούλιος 2015

TEC S.A.
BUSINESS SOLUTIONS

Φαρμακίδου 10, 34100, Χαλκίδα Τηλ. 22210 86050 Fax. 22210 86049

Βαλαωρίτου 9, Αθήνα Τηλ. 210 3600420 Fax. 210 3600429

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
Οι Ρομά στην Ευρώπη και την Ελλάδα	7
Η θέση διεθνών Οργανισμών για τους Ρομά	10
Στρατηγική Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Ελλάδα	13
Η υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά στην Ελλάδα	13
Σημαντικές σύγχρονες παρεμβάσεις υπέρ των Ρομά	16
Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους Ρομά	24
Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	26
Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά – Στρατηγικός στόχος έως το 2020	26
Δημογραφικά στοιχεία – Συνθήκες κοινωνικές και διαβίωσης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας – Η Έρευνα του 2008	27
Η πλέον πρόσφατη Ευρωπαϊκή Έρευνα για τους Ρομά	29
Η Διεθνής Συνάντηση Εργασίας για τους Ρομά στην Ελλάδα	34
Διεθνείς εμπειρίες	35
Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στη Στερεά Ελλάδα	36
Αντικείμενο της Καταγραφής	36
Συνολικά Γενικά Στοιχεία Αποτύπωσης 2015	37
Ανάλυση των πλέον βασικών Προβλημάτων και Αναγκών	48
Ρομά και Στέγαση	48
Ρομά και Υγεία	50
Ρομά και Εκπαίδευση	52
Ρομά και Απασχόληση	54
Ρομά και Δημόσιες Υπηρεσίες	55
Ρομά και Παραβατικότητα	56
Ανάλυση SWOT	60
Οι Ρομά ως ομάδα – στόχος κατά την Π.Π. 2014-2020	62
Η Περιφερειακή Στρατηγική Ενσωμάτωσης των Ρομά	71
Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά	71
Ειδικοί Στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής	73
Στρατηγικό Σχέδιο για την Ένταξη των Ρομά	76
Άξονες Προτεραιότητας	76
Συσχέτιση Ειδικών Στόχων και Αξόνων Προτεραιότητας	76
Αναλυτική Περιγραφή των Αξόνων Προτεραιότητας	77
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	77
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	80
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	83

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ.....	85
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΨΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	87
Δέσμες Δράσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των ΡΟΜΑ Στερεάς Ελλάδας ανά άξονα προτεραιότητας	90
Συνέπεια της Περιφερειακής και Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά	94
Χρηματοδότηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	98
Κύριες Πηγές Χρηματοδότησης	98
Το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020	98
Το Ε.Π. Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευσης και Δια βίου Μάθησης	99
Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA)	101
Λοιπές Δυνητικές Παρεμβάσεις.....	102
Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια «Rights, Equality and Citizenship (REC Programme) 2014 -2020».....	102
Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα URBACT III 2014 – 2020	102
Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Europe for Citizens’ programme 2014-2020».....	103
Βραβείο για Καινοτόμες Πολιτικές Ένταξης των Ρομά (Dosta! – Congress Prize for Municipalities).....	103
Το πρόγραμμα Erasmus plus (Erasmus +).....	103
Σχέδιο Χρηματοδότησης.....	105
Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας της Στρατηγικής.....	110
Η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση ως εργαλείο υποστήριξης της υλοποίησης της Στρατηγικής	112
Σύστημα Δεικτών Παρακολούθησης	114
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Αναλυτική Αποτύπωση Οικισμών ΡΟΜΑ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	116
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	116
Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Βοιωτία.....	119
Οικισμός Αγίου Αθανασίου	119
Οικισμός Αλιάρτου Επαρχιακής Οδού.....	120
Οικισμός Πυρί Θήβας	121
Οικισμός Δραγατσούλα	122
Οικισμός Εκατέρωθεν 10 ^{ης} Σεπτεμβρίου	123
Οικισμός Περιφερειακή Οδός.....	124
Οικισμός Συνοικισμός.....	125
Οικισμός Αλαλκομενές	126
Οικισμός Ρωμαίικο	127
Αποτύπωση: Οι Ρομά στην Εύβοια	128
Οικισμός Καστέλας.....	128
Οικισμός Καράμπαμπα.....	129

Οικισμός Αλατσάτων	130
Οικισμός Καμάρες	130
Οικισμός Χαραυγή.....	131
Οικισμός στο Βαθύ Αυλίδας	132
Οικισμός Παντείχι	133
Οικισμός Πεδίου Βολής	134
Οικισμός Αγίας Ελεούσας.....	135
Οικισμός Δοκός	136
Οικισμός Χάνια Αυλωναρίου	137
Οικισμός Λοφίσκος.....	137
Οικισμός Καμάρια	138
Οικισμός Δενδροπόταμος.....	139
Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Φθιώτιδα	141
Οικισμός Φούφλας.....	141
Οικισμός Καμηλόβρυση.....	142
Οικισμός Ανέργεια	143
Οικισμός Αμπελάκια & Μαχαίρα	144
Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Φωκίδα.....	146
Οικισμός Κάμιнос	146
Οικισμός Νέο Κτήμα.....	147
Οικισμός Εθνικής οδού.....	147
Οικισμός Χάρμαινας.....	148
Οικισμός Πόλης.....	149
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II Το ερωτηματολόγιο προς τους Δήμους.....	150
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III Το ερωτηματολόγιο της έρευνας πεδίου προς τους Ρομά	153

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής και των κατευθύνσεων της ΕΕ για τους πληθυσμούς των Ρομά, η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος μέλος, είναι απαραίτητο να αναπτύξει Εθνική Στρατηγική και Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό για την κοινωνική τους ένταξη. Επιπρόσθετα, απαιτείται η ανάπτυξη ενός Σχεδίου Δράσης και η εξειδίκευσή του σε Περιφερειακό επίπεδο, με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, που θα υλοποιούνται από τους Δήμους σε επίπεδο οικισμού.

Το παρόν αποτελεί την «Περιφερειακή Στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας», μετά τη διαβούλευση στην οποία τέθηκε και αποτελεί το Παραδοτέο Π.3-3, του έργου: Περιφερειακή στρατηγική προώθησης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας & κάθε μορφής διακρίσεων - Περιφερειακός σχεδιασμός για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά 2014-2020 για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Το «Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Κοινωνικής Ένταξης Στερεάς Ελλάδας», όσο και η «Περιφερειακή Στρατηγική Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας» αποτελούν διακριτές μεν, συμπληρωματικές δε περιφερειακές στρατηγικές, η χρηματοδότηση των οποίων ενδέχεται να αξιοποιήσει πόρους πέραν του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και του νέου ΕΣΠΑ (Σ.Ε.Σ.) 2014-2020.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης, παρατίθενται γενικές πληροφορίες για τους Ρομά στην Ευρώπη και την Ελλάδα, τις πολιτικές σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο που αναπτύχθηκαν στο παρελθόν και τις έρευνες που έχουν γίνει στο παρελθόν, για να μελετηθούν τα προβλήματα να υποστηριχτούν οι πολιτικές που αναπτύχθηκαν.

Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζονται τα γενικά ευρήματα της αποτύπωσης και αναλύονται τα πλέον βασικά προβλήματα, τα οποία αποτέλεσαν τους πυλώνες της Ευρωπαϊκής και Εθνικής στρατηγικής. Παρουσιάζεται ακόμα πίνακας αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης και χάρτης εγκατάστασης και βασικών συνθηκών διαβίωσης.

Ακολουθεί η SWOT ανάλυση, οι Στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά και το Στρατηγικό Σχέδιο για την ένταξή τους. Ακόμα, αναλύονται οι Άξονες προτεραιότητας, οι πηγές χρηματοδότησης και αναπτύσσεται σύστημα δεικτών παρακολούθησης.

Τέλος στο Παράρτημα του παρόντος, παρουσιάζεται αναλυτικά η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, σε κάθε οικισμό Ρομά ανά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο καθώς και τα ερωτηματολόγια αποτύπωσης που χρησιμοποιήθηκαν.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΜΘ	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΔΟΔΜ	Διεθνής Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων
ΕΑΕΚ	Εκτός δομών εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (νέοι)
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕ	Ελάχιστο Εγγυημένο (ή Κοινωνικό) Εισόδημα
ΕΟ	Επαρχιακή Οδός
ΕΟΔΜ	Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων
ΕΕΚ	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
ΕΠΣΕ	Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι
ΕΣ	Ειδικοί Στόχοι
ΙΑΚ	Ιατροκοινωνικά Κέντρα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΠΑ	Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΠΔΜ	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
ΠΔΕ	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΟΣΕΡ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Ελλήνων Ρομά
ΠΠ	Προγραμματική Περίοδος
ΠΣΕ/ΠΣΤΕ	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβέρνησης
UNDP	United Nations Development Programme

Οι Ρομά στην Ευρώπη και την Ελλάδα

Σύμφωνα με την κυρίαρχη άποψη της επιστημονικής ιστορικής έρευνας για την καταγωγή και την εμφάνιση των Ρομά (που συχνά αποκαλούνται στην καθομιλουμένη¹ Τσιγγάνοι, Αθίγγανοι, Γύφτοι²) οι Ρομά, ως νομαδικός λαός, κατάγονται από τις Ινδίες και μετά τον 10ο αιώνα άρχισαν να μετακινούνται δυτικά και να διασκορπίζονται στην Ευρώπη. Έτσι, κάπου στο 10^ο με 11^ο αιώνα, καταγράφεται η εμφάνιση αυτού του νομαδικού πληθυσμού στην Ευρώπη. Ο πληθυσμός αυτός κινήθηκε ανεμπόδιστα και ελεύθερα, διατηρώντας τη φυλετική συνοχή και την πολιτισμική του ταυτότητα, αποτελώντας μια κλειστή ομάδα, με ανοιχτούς όμως τους δίαυλους επικοινωνίας και αρμονικές σχέσεις με το υπόλοιπο κοινωνικό σώμα.

Ο όρος «Ρομά», (πληθυντικός του Ρομ) που χρησιμοποιείται στο παραδοτέο αυτό, χρησιμοποιείται και από πλήθος διεθνών οργανώσεων και εκπροσώπους των ίδιων των πληθυσμιακών αυτών οντοτήτων στην Ευρώπη. Καλύπτει διάφορες πληθυσμιακές ομάδες που αυτοαποκαλούνται ή ετεροαποκαλούνται με διάφορα ονόματα, όπως, Ρομά, Σίντηδες, Καλέ, Κατσιβέλοι, Τσιγγάνοι, Αθίγγανοι, Ρουντάρι, Ασκαλί, Αιγύπτιοι, Γιένις, Ντομ και Λομ, ενώ περιλαμβάνει και μετακινούμενους πληθυσμούς, χωρίς να αρνείται τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία του τρόπου ζωής και του καθεστώτος αυτών των ομάδων. Μεταξύ τους, οι Ρομά, προτιμούν να χρησιμοποιούν για τους ίδιους τις λέξεις "Μελελέ" (που σημαίνει μαύρος λαός), "Μανούζ" (άνθρωπος) και "Σίντε".

Οι επαγγελματικές δραστηριότητες που ασκούσαν, ήταν φυσικά προσαρμοσμένες στον νομαδικό τρόπο ζωής τους, αλλά ταυτόχρονα ήταν και εξαιρετικά χρήσιμες στις οικονομικές συνθήκες της εποχής, δίνοντάς τους τη δυνατότητα επιβίωσης. Οι τσιγγάνικοι αυτοί πληθυσμοί, ζούσαν νομαδικά ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης και μιλώντας τη δική τους γλώσσα, διατήρησαν εσωτερική, φυλετική και πολιτισμική συνοχή και ταυτότητα. Αυτή η προφορική (μόνο) γλώσσα, η Ρομανί ή Ρομανές³, αναπαράγεται με εντυπωσιακό τρόπο μέχρι σήμερα, παρά τη σημαντική γεωγραφική απόσταση μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων Ρομά, δείγμα πολιτισμικής αντοχής.

Με τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά τον 19ο αιώνα και την εμφάνιση στην Ευρώπη των Εθνικών κρατών, με τις αναδιατάξεις συνόρων και κρατών στον 20ο αιώνα, μαζί με την έλευση της βιομηχανικής επανάστασης και την ανάδειξη της αστικής τάξης, οι συνθήκες του τρόπου ζωής των Ρομά θα αλλάξουν, όπως περιγράφεται συνοπτικά παρακάτω.

Οι Ρομά έγιναν στόχος φυλετικών διώξεων προ και κατά τη διάρκεια (1933-1945) του Β' παγκοσμίου πολέμου στη Γερμανία και στις κατεχόμενες από τους Ναζί χώρες. Σε κάποιες χώρες, το Ολοκαύτωμα των Ρομά αναφέρεται και ως «Porrajmos», εκτελέστηκε συνεργασία των γερμανικών στρατευμάτων και τοπικών αξιωματούχων. Σε κάποιες χώρες, όπως στην επικράτεια της σημερινής Δημοκρατίας της Τσεχίας, το μεγαλύτερο μέρος της κοινότητας των Ρομά σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου, είτε με τον εγκλεισμό τους σε Γερμανικά στρατόπεδα θανάτου, ή κατά τη φυλάκισή τους σε εγχώρια στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Στην Ελλάδα, αριθμός Ρομά φαίνεται να πρωτοεμφανίζεται γύρω στον 14ο αιώνα με σημαντικές αυξητικές πληθυσμιακές τάσεις. Η δημογραφική αύξηση των Ρομά συνεχίστηκε καθ' όλη την περίοδο πριν ή αμέσως μετά την Επανάσταση του 1821. Όπως φαίνεται και από τη λαϊκή ρήση 'Χωριό χωρίς παπά και Γύφτο δεν γίνεται', οι Ρομά ήταν εγκατεστημένοι τουλάχιστον σε όλα τα 'σημαίνοντα' χωριά της Ελληνικής υπαίθρου και όλες σχεδόν οι πόλεις είχαν το 'Γυφτομαχαλά' τους. Μετά την Μικρασιατική καταστροφή, ένας αριθμός ομάδων από χριστιανούς Ρομά

¹ Δημήτρης Θ. Ζάχος, Λέκτορας Παιδαγωγικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

² Η λέξη «Γύφτοι» ή «Γιούφτοι» που χρησιμοποιείται σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, είναι παράγωγη της λέξης «Αιγύπτιοι», καθώς υπήρχε η πεποίθηση παλαιότερα ότι ο λαός αυτός προέρχεται από την Αίγυπτο.

³ Judith Okely 1983, *The Traveller-Gypsies*, Cambridge University Press, UK, ISBN 05212887038

μετακινήθηκε στην Ελλάδα, στην ανταλλαγή πληθυσμών του 1922, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Αυτή την εποχή, με τους γνωστούς ιστορικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς και την προσπάθεια του κράτους στα όρια της Ελληνικής Επικράτειας για ενοποίηση όλων των πολυπολιτισμικών στοιχείων της Ελληνικής κοινωνίας, οι Ρομά αντιμετωπίστηκαν αρνητικά και μάλλον εχθρικά. Σε αυτή τη φάση και μέσα από την άρνηση να συμπεριληφθεί αυτός ο μεγάλος αριθμός ανθρώπων με διαφορετική ταυτότητα, στη διαδικασία ενοποίησης της νεότερης Ελληνικής κοινωνίας, τέθηκαν οι βάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά, ο οποίος σταδιακά μέχρι και σήμερα φαίνεται να βαθαίνει, ενισχυόμενος και από τους έντονους κοινωνικούς-οικονομικούς και ταξικούς μετασχηματισμούς της Ελληνικής κοινωνίας στις τελευταίες δεκαετίες.

Η Ελληνική Πολιτεία και η κυρίαρχη κρατική πολιτική στο ζήτημα της αντιμετώπισης όλων των θεμάτων των σχετικών με τον πληθυσμό των Ρομά, κινήθηκε κατά καιρούς μεταξύ διώξεων, ρυθμισμένου ελέγχου και ανοχής των ομάδων αυτών, αλλά και προσπαθειών για άσκηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης.

Από τη μεριά τους οι ίδιοι, αμυνόμενοι στις εξελίξεις, διατήρησαν τα χαρακτηριστικά της «κλειστής» κοινωνικής ομάδας, με τη δική της δομή και ιεραρχία, βασιζόμενοι στην οικογένεια με την ευρύτερη έννοιά της και έχοντας σαν σημείο συνοχής την προφορική τους γλώσσα και ένα ευρύ πλέγμα παραδόσεων και εθίμων.

Η κατάσταση αυτή, για μεγάλες χρονικές περιόδους δεν βρήκε αντιπαλότητα στις κατά καιρούς κυρίαρχες κοινωνικές δομές και συνθήκες. Τουναντίον, μέσα στην κατά βάση αγροτική Ελληνική κοινωνία, μέχρι τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, οι Ρομά διατήρησαν μια ισορροπία, αναπτύσσοντας επαγγελματικές δραστηριότητες συμπληρωματικές και άρα χρήσιμες για τις τότε κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες. Το γυρολογικό εμπόριο, οι αγροτικές εργασίες (κατά τις οποίες πληρώνοντας κυρίως σε είδος, το οποίο μετέπειτα εμπορεύονταν) και η εμπορία αγροτικών προϊόντων λιανικής κλίμακας, η ανάπτυξη τεχνικών επαγγελμάτων (του καλαθοπλέκτη, του γανωτή, του σιδερά, του κατασκευαστή κόσκινων, του οργανοπαίχτη κλπ.) διατήρησαν ως κοινωνικά χρήσιμη, για τις καταναλωτικές ανάγκες της εποχής, την παρουσία των Ρομά στην κοινωνική δομή, έστω και στην κατώτερη ταξικά και οικονομικά κλίμακα.

Όταν όμως από τη δεκαετία του 1960, εντάθηκε η βιομηχανική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα την εσωτερική μετανάστευση, την αστυφιλία και την παρακμή και ερήμωση της αγροτικής υπαίθρου, οι Ρομά έχασαν σταδιακά τον «ζωτικό χώρο» οικονομικής τους δραστηριότητας, κυρίως σε ότι αφορά την «κοινωνικά χρήσιμη» εργασιακή τους διέξοδο στον αγροτικό τομέα.

Η ανάπτυξη βιομηχανοποιημένων προϊόντων ευρείας κατανάλωσης, αχρήστευσε τις επαγγελματικές τους δεξιότητες ως τεχνίτες, ενώ η σταδιακή έκρηξη του τριτογενή τομέα και κυρίως του εμπορίου, τους απέκοψε από τη φυσική για τον νομαδικό τρόπο ζωής τους μοναδική διέξοδο στο γυρολογικό εμπόριο. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η φτώχη κοινότητα των Ρομά έγινε ακόμα φτωχότερη, λόγω της απώλειας εισοδήματος, ενώ αναγκάστηκε να πλησιάσει περισσότερο στα αστικά κέντρα, τα οποία αναπτύχθηκαν ως πόλοι οικονομικής ανάπτυξης, που δημιούργησαν κάποιες δυνατότητες και ευκαιρίες για δευτερεύουσες εργασίες. Οι Ρομά εξαναγκάστηκαν από τις συνθήκες αυτές, σταδιακά να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο και να εγκατασταθούν στις περιφερειακές ζώνες των πόλεων. Για πολλούς λόγους, εγκαταστάθηκαν κυρίως σε περιφερειακές ζώνες με έντονα τα χαρακτηριστικά της περιβαλλοντικής και αστικής υποβάθμισης. Ήταν περιοχές κατ' εξοχήν εκτός σχεδίου πόλης ή βιομηχανικές ζώνες, περιοχές αυθαίρετης και άναρχης δόμησης, περιοχές γενικότερης απαξίας της γης, οι οποίες έλκουν την εγκατάσταση των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται συνήθως από την παντελή απουσία στοιχειωδών τεχνικών υποδομών (ύδρευσης, αποχέτευσης κλπ.), συγκοινωνίας αλλά και κοινωνικών υποδομών (σχολείων, ιατρείων, υπηρεσιών κλπ.). Η περιθωριοποίηση των πληθυσμών των Ρομά σε πραγματικά γκέτο στις παρυφές των αστικών κέντρων, ενέτεινε ακόμη περισσότερο τις συνθήκες

του κοινωνικού αποκλεισμού τους και απέκοψε ολοένα και περισσότερο, αυτούς τους ανθρώπους από την πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα.

Σε αυτές τις συνθήκες, οι Ρομά και λόγω της έντονης πολιτισμικής τους διαφοράς, βρέθηκαν σε μια διαρκώς χαμηλότερη κοινωνική ισορροπία, χωρίς να έχουν τις προϋποθέσεις να διεκδικήσουν ισότιμη μεταχείριση στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης, με αποτέλεσμα τη διαρκή επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης, με όλα τα παράγωγα της παραβατικότητας σε όλα τα επίπεδα, που ανατροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σε αυτό το πλαίσιο, παγιώθηκε παράλληλα και η κυρίαρχη συλλογική αντίληψη, που θέλει τους Ρομά να επιλέγουν συνειδητά ως τρόπο ζωής το στερεότυπο μοντέλο του πλανόδιου σκηνίτη και γυρολόγου, του αποκομμένου από τις κοινωνικές δομές, που αποδίδει στους Ρομά εξωτικές πρακτικές⁴ και συμπεριφορές ανθρώπων που ζουν δίπλα μας αλλά όχι μαζί μας και ερμηνεύονται υπό το πρίσμα μιας ενιαίας αλλά ασαφούς «τσιγγάνικης κουλτούρας» και μιας ισοπεδωτικής γενίκευσης αυτής της ετερότητας, όπου οι Ρομά από τη φύση τους είναι πλάνητες και νομάδες.

Το συλλογικό αυτό στερεότυπο, που τροφοδοτήθηκε κυρίως υπό το ιδεολογικό υπόβαθρο του κινήματος του ρομαντισμού του 19ου αιώνα, πρόβαλε και ανέπτυξε έναν «μυθοποιητικό λόγο» για τον «εξωτισμό» αυτών των ιδιότυπων ανθρώπων. Πίσω όμως από αυτό το στερεότυπο, πάντα ενυπήρχε και η έννοια του «αντικοινωνικού» και «παραβατικού Τσιγγάνου», που αποτέλεσε την αιτιολογική βάση για στρεβλώσεις και υπερβολές, που έφθασαν μέχρι ακραίες καλυμμένες ή απροκάλυπτες ρατσιστικές θεωρήσεις για την «αντικοινωνική φύση των Ρομά», οι οποίες με βάση τις αντιλήψεις αυτές, ζουν στην αθλιότητα από επιλογή. Οι θεωρήσεις αυτές, που κυριάρχησαν σε πλείστες των περιπτώσεων, δημιούργησαν τα συλλογικά άλλοθι της Ελληνικής πολιτείας και κοινωνίας για την απραξία (στην καλύτερη περίπτωση), ή για τη βίαιη στάση απέναντι σε ολόκληρες κοινότητες και ομάδες Τσιγγάνων. Έτσι μέχρι σήμερα, μέρος της συλλογικής κοινωνικής αντίληψης, διατείνεται ότι οι Ρομά είναι από τη φύση τους περιθωριακοί, παραβατικοί, απαίδευτοι και γενικά απροσάρμοστοι σε πρότυπα ζωής που η πλειοψηφούσα κοινωνία επιλέγει. Τέτοιες απλοϊκές φαινομενικά απόψεις, είναι αυτές που δημιούργησαν ιστορικά τη θεωρητική βάση του φυλετικού και κοινωνικού ρατσισμού.

Οι Ρομά στην Ελλάδα μπορούν να καταταγούν στις ακόλουθες υποομάδες, σύμφωνα με την έκθεση με τίτλο *Promoting the Social Inclusion of Roma* του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)⁵:

1. εγχώριοι πλανόδιοι Ρομά (σε περιορισμένο αριθμό),
2. ευδιάκριτες κοινότητες μακροχρόνια εγκαταστημένων Ρομά, πολύ φτωχών και περιθωριοποιημένων,
3. ευδιάκριτες κοινότητες μακροχρόνια εγκαταστημένων Ρομά, ένας αριθμός των οποίων είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου χωρίς προβλήματα,
4. πρόσφατοι μετανάστες Ρομά, οι οποίοι δεν είναι υπήκοοι της ΕΕ (κυρίως από την Αλβανία και δευτερευόντως από το Κοσσυφοπέδιο και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας),
5. πρόσφατοι μετανάστες Ρομά, από νέα κράτη μέλη της ΕΕ (κυρίως από Βουλγαρία και Ρουμανία),
6. πλήρως ή σχεδόν πλήρως αφομοιωμένοι Ρομά, που συχνά ή μερικές φορές δεν αυτοπροσδιορίζονται καν ως Ρομά,
7. Μουσουλμάνοι Ρομά (στην Θράκη), οι οποίοι επωφελούνται από την προστασία των μειονοτήτων στο πλαίσιο της ειρηνευτικής Συνθήκης ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο,
8. άλλα πρόσωπα και κοινότητες.

---

⁴ Από συνέντευξη της Ελένης Τσετσέκου, υπεύθυνης για θέματα Ρομά στο Συμβούλιο της Ευρώπης

⁵ European Commission DG Employment, Social Affairs and Inclusion, July 2011

Οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις είναι αρκετές και αφορούν τις χώρες προέλευσης (Ρουμανία, Αλβανία, Τουρκία κ.ά.), το βαθμό αφομοίωσής τους από την Ελληνική κοινωνία, τη θρησκεία (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι), τη μορφή της γλώσσας που μιλούν, το βαθμό εγκατάστασης (εγκαταστημένοι ή μετακινούμενοι) κλπ. Ανήκουν σε διάφορες (συχνά και αντιμαχόμενες) «φυλές», δεν αποτελούν δηλαδή μια απόλυτα ομοιογενή ομάδα -όλοι όμως ανεξαιρέτως αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα. Ηπλειονότητα των Ελλήνων Ρομά είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι που μιλούν τη γλώσσα «βλάχουραΡομά». Σε αυτούς δεν περιλαμβάνονται αυτοί που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, ούτε εκείνοι που έφτασαν από τη Ρουμανία και άλλες Βαλκανικές χώρες.

Η θέση διεθνών Οργανισμών για τους Ρομά

Η Διεθνής Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (ΔΟΔΜ), δημοσίευσε για πρώτη φορά έκθεση για τους Ρομά το 1973 και έκτοτε, παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις που επηρεάζουν αυτή τη μειονότητα.

Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στο ζήτημα των Ρομά από τον Απρίλιο του 1993, όταν ο Ύπατος Αρμοστής για τις Εθνικές Μειονότητες, έλαβε εντολή να συντάξει έκθεση για τη θέση των Ρομά στο χώρο του ΟΑΣΕ. Παραδοσιακά, ο προβληματισμός του ΟΑΣΕ αναφορικά με τις εθνικές μειονότητες επικεντρώνεται σε ζητήματα ασφάλειας και στον κίνδυνο συγκρούσεων μεταξύ κρατών. Στην περίπτωση όμως των Ρομά, υπήρξε ένας στενός προβληματισμός, στο να αποθαρρυνθεί η μετανάστευση, υπήρξε όμως επίσης ένας ευρύτερος προβληματισμός, για το ότι τα ζητήματα που περιβάλλουν τους Ρομά αποτελούν δείκτη του πόσο ανεκτική και προστατευτική για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια κοινωνία.

Όταν η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1948, αποφασίστηκε ότι ο ΟΗΕ δεν μπορούσε να παραμείνει αδιάφορος στην τύχη των μειονοτήτων⁶. Το 1992, ο ΟΗΕ ενέκρινε τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες. Αυτό είναι το πρώτο κείμενο του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που είναι αφιερωμένο αποκλειστικά στα μειονοτικά δικαιώματα. Επαναδιατυπώνει πολλά από τα υπάρχοντα δικαιώματα και προσθέτει ότι οι οργανισμοί στα πλαίσια του συστήματος του ΟΗΕ, έχουν να παίξουν ένα ρόλο στην «πλήρη εφαρμογή των δικαιωμάτων και των αρχών» που διατυπώθηκαν στη Διακήρυξη. Σε διάφορα κείμενα, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισε ότι οι Ρομά και οι Ταξιδιώτες (Roma and Travellers⁷) είναι μεταξύ των πλέον αποκλεισμένων ομάδων μειονοτικών ομάδων, που αντιμετωπίζουν εκτεταμένα φαινόμενα ρατσισμού και άλλων διακρίσεων και διαχωρισμών. Για να αναδείξει τη σημαντικότητα του προβλήματος, ο ΟΗΕ έχει συστήσει Περιφερειακή Ομάδα Εργασίας για τους Ρομά (UN Regional Working Group on Roma), υπό την εποπτεία του Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών έχει συχνή και εποικοδομητική συμβολή στις προσπάθειες ένταξης των Ρομά σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Τα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά, έχουν περίοπτη θέση σε διεθνείς διαδικασίες, όπως η Παγκόσμια Διάσκεψη του 2001 κατά του ρατσισμού και αντίστοιχες διασκέψεις που ακολούθησαν.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα που αφορούν την ένταξη των Ρομά, προέρχεται από μερικά θεμελιώδη στοιχεία. Ως θεματοφύλακας του διεθνούς συστήματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο ΟΗΕ έχει ένα μοναδικό ρόλο στην υποστήριξη και ενίσχυση των

---

⁶ Δεν υπάρχουν διεθνώς αποδεκτοί ορισμοί για το τι είναι μια μειονότητα.

⁷ Ταξιδιώτες: Μέλος οποιασδήποτε (κυρίως) αυτόχθονης ευρωπαϊκής εθνοτικής ομάδας (Woonwagbewoners, Minceiri, Jenisch, Quinquis, Resende, κτλ.), της οποίας ο πολιτισμός χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από αυτοαπασχόληση, επαγγελματική ρευστότητα και νομαδισμό.

εθνικών και τοπικών αρχών, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε χώρα. Ειδικότερα, οι φορείς του ΟΗΕ έχουν συχνά επιχειρησιακά πλεονεκτήματα στον τομέα σε συγκεκριμένες χώρες, που τους φέρνει στην πλέον κατάλληλη θέση για να βοηθήσουν τις τοπικές αρχές για την εξασφάλιση της ένταξης των Ρομά. Επιπλέον, ο ΟΗΕ ενσωματώνει εμπειρία – τεχνογνωσία στην ενδυνάμωση των μειονοτήτων, στην κοινωνική ένταξη και στην ανάπτυξη και εφαρμογή ειδικών παρεμβάσεων ανά τομέα, σε μια ολιστική προσέγγιση, κάτι που αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο για την αντιμετώπιση μιας πολυδιάστατης πρόκλησης, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι διακρίσεις που υφίστανται οι Ρομά.

Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (ΑΣΧ - Millennium Development Goals), που απορρέουν από τη Διακήρυξη της Χιλιετίας του ΟΗΕ το 2000, στοχεύουν στη συνέχιση των εργασιών ανάπτυξης πλαισίου, γύρω από μια σειρά από τομείς καίριας σημασίας για την ένταξη των Ρομά. Χωρίς ευκαιρίες ανάπτυξης, η ατζέντα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στηρίζεται σε σαθρό έδαφος και αντίστροφα. Μια προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα για την ανάπτυξη, συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε ατόμου να έχει ευκαιρίες να συνειδητοποιήσει τα ταλέντα του, τις δυνατότητες και τις φιλοδοξίες του. Απαιτεί, μεταξύ άλλων, ότι η πρόοδος που επιτυγχάνεται σε κάθε τομέα της κοινωνίας, επιτυγχάνεται σε ισότιμη βάση και με την πλήρη ένταξη και συμμετοχή των πλέον ευάλωτων ομάδων. Ως εκ τούτου, στην Ευρώπη, οι ανησυχίες για τον αποκλεισμό των Ρομά, έχουν στο επίκεντρο ανησυχίες σχετικά με την ανισότητα στην εφαρμογή των ΑΣΧ.

Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχει ένα ενεργό δίκτυο δράσης των ίδιων των Ρομά που ζητούν την αναγνώριση τους ως λαού χωρίς έδαφος και αντίστοιχη εκπροσώπηση στα Ηνωμένα Έθνη και την ΕΕ. Αυτό έγινε στη συνάντηση NGO από Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη στη Βαρσοβία το 2000 [Statement by the participants in the meeting of NGO from Eastern and Central Europe, 15-8, Nov. 2000, Warsaw]. Οι Έλληνες Ρομά, δια του προέδρου της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας του Λάμπρου, δεν δέχθηκαν αυτή τη δήλωση, τονίζοντας ότι είναι Έλληνες και είναι λαός με έδαφος, το Ελληνικό έδαφος. Δήλωση στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία 02.08.2000 του Λάμπρου: «Δεν έχουμε υποστεί τη βία και το ρατσισμό που βίωσαν οι Τσιγγάνοι σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και γι' αυτό ποτέ δεν θελήσαμε τη δημιουργία δικού μας κράτους. Είμαστε αντίθετοι σε όποιο σκεπτικό μας θέλει ξεχωριστή εθνότητα. Η δική μας άποψη είναι ξεκάθαρη. Οι Έλληνες Τσιγγάνοι δεν συμφωνούμε με το σκεπτικό των φίλων μας Τσιγγάνων από την υπόλοιπη Ευρώπη. Πιστεύουμε ότι η θεωρία του έθνους δίχως κράτος - όπως μας έχει διδάξει άλλωστε και η ιστορία - είναι ουτοπικό επιχείρημα, διότι αργά ή γρήγορα μία κοινωνική ομάδα που αναγνωρίζεται ως έθνος, θα αναζητήσει αυτοδιαχείριση και αυτοδιοίκηση με φυσικό επακόλουθο την δημιουργία κράτους. Εμείς οι Έλληνες Τσιγγάνοι επανειλημμένως έχουμε τονίσει δημόσια και ιδιωτικά ότι είμαστε πρώτα και πάνω απ' όλα Έλληνες, που τυγχάνει να έχουμε τσιγγάνικη καταγωγή. Ως εκ τούτου η Ομοσπονδία των Ελλήνων Τσιγγάνων απορρίπτει τη διακήρυξη των Τσιγγάνων της Ευρώπης και σε καμία περίπτωση δεν θα συμμετάσχει σε παρόμοιες δραστηριότητες που θα έχουν ως σκοπό και στόχο την ανάδειξη των Τσιγγάνων ως εθνοτική ομάδα».

Η Παγκόσμια Τράπεζα επίσης, έχει αναπτύξει κατά την τελευταία 15ετία σημαντικό αριθμό μελετών και προγραμμάτων στοχευμένων στην κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), αναγνωρίζει ότι η ισότητα είναι μία από τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 3 της Συνθήκης, η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Σύμφωνα με το άρθρο 10 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η Ένωση επιδιώκει να καταπολεμήσει κάθε διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής στον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεών της. Το άρθρο 19 (1) της ΣΛΕΕ, επιτρέπει στο Συμβούλιο να αναλάβει κατάλληλη δράση, για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας

ήγενετήσιου προσανατολισμού. Το άρθρο 21 (1) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορίζει ότι κάθεδιάκριση για οιοδήποτε λόγο, όπως το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, τα γενετικά χαρακτηριστικά, η γλώσσα και η ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, απαγορεύεται.

Αναμφισβήτητα, η πιο ριζική αλλαγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την καταπολέμηση των διακρίσεων και του ρατσισμού - συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων και του ρατσισμού κατά των Ρομά - υπήρξε η υιοθέτηση μιας σειράς οδηγιών κατά των διακρίσεων, που θεσπίστηκαν σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 13 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), μετά την τροπολογία της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Οι οδηγίες είναι δεσμευτικές για όλα τα προ του 2004 κράτη μέλη και απαιτείται η υιοθέτησή τους από τα νέα κράτη μέλη και τις υπό ένταξη χώρες. Ιδιαίτερα σημαντική για τους Ρομά είναι η οδηγία 2000/43 / ΕΚ «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» (RaceDirective).

Οιακόλουθες, είναι τρεις βασικές ημερομηνίες για τους Ρομά:

- 8 Απριλίου: Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά
- 2 Αυγούστου: Παγκόσμια Ημέρα για τον εορτασμό των Ρομά και Σίντι, ως θύματα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου
- 5 Νοεμβρίου: Διεθνής Ημέρα της Ρομανί, της γλώσσας των Ρομά (ορίστηκε στη Διάσκεψη IRU (Διεθνής Ένωση των Ρομά) που πραγματοποιήθηκε στο Ζάγκρεμπ της Κροατίας, 3 - 5 Νοέμβριος 2009).

Πηγή: Council of Europe, Descriptive Glossary of terms relating to Roma issues, version dated 18 May 2012.

Στρατηγική Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Ελλάδα

Η υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά στην Ελλάδα

Οι Ρομά στην Ελλάδα, όπως και σε όλη την Ευρώπη, δεν είναι μια ομοιόστατη κοινωνική ομάδα. Μέρος αυτών έχει κατακτήσει την εδραιοποίηση, την ένταξη την ατομική και συλλογική ευημερία. Αλλά πολύ μεγάλος αριθμός αυτών, εξακολουθεί να ζει σε συνθήκες ακραίου αποκλεισμού και κοινωνικής περιφρόνησης.

Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά⁸, η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα υφίσταται πολλαπλό κοινωνικό αποκλεισμό στους τομείς της στέγασης, της απασχόλησης, της υγείας και της εκπαίδευσης.

Στις περιοχές των μεγάλων αστικών κέντρων, καθώς και στις αγροτικές περιοχές όπου παρουσιάζονται και οι περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, εμφανίζονται οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις εδραιωμένου πληθυσμού Ρομά. Με βάση έρευνα μέσω ερωτηματολογίου στους Δήμους, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2008, με στόχο την καταγραφή χώρων διαμονής των ΡΟΜΑ, ο συνολικός πληθυσμός στους διακριτούς και αναγνωρίσιμους χώρους διαμονής τους ανέρχεται περίπου σε 12.000 εδραιωμένες οικογένειες ή 50.000 άτομα, αύξηση δηλαδή της τάξης του 8%-10%, δεδομένου ότι η αντίστοιχη εκτίμηση για το 1998 ήταν περίπου 43.000 άτομα.

Οι μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις (πάνω από 1.000 οικογένειες) εμφανίζονται σε **τέσσερις (4) περιφέρειες** (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Κεντρική Μακεδονία).

Συνοπτικά, σύμφωνα και με την έρευνα του 2008, η κατάσταση ανά τομέα έχει ως εξής:

ΣΤΕΓΑΣΗ: Το στεγαστικό ζήτημα αποτελεί κύριο πρόβλημα, καθώς η μεγάλη πλειονότητα στεγάζεται σε καταλύματα πρόχειρης κατασκευής. Οι συνθήκες διαβίωσης, παραμένοντας σε ποσοστό 50% σε λυόμενα, παράγκες, καλύβια και γενικώς καταλύματα πρόχειρης κατασκευής, συνωστισμένοι, χωρίς τις βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, αποτελούν εμπόδιο για την αξιοπρεπή διαβίωση και την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Η ύπαρξη στοιχειωδών ανέσεων, που έχει πλέον εξασφαλιστεί στον γενικό πληθυσμό, ακόμα και στις αγροτικές περιοχές, αποτελεί αντίθετα οξύ πρόβλημα για τα νοικοκυριά Ρομά, όχι μόνο στα κελύφη που δεν συνιστούν κανονική κατοικία (παραπήγματα, καλύβια, τσαντίρια), αλλά ακόμα και στα σπίτια τα οποία αποτελούν συχνά εξέλιξη καλυβιών, αυθαίρετων κατασκευών κλπ.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Το εισόδημα για τους περισσότερους, εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα και σε πολλές περιπτώσεις είναι αποκομμένη από την τυπική αγορά εργασίας. Πολλά νοικοκυριά στηρίζονται στην εποχιακή απασχόληση ενός μέλους και στα επιδόματα πρόνοιας που δικαιούνται ως πολύτεκνοι και άποροι. Σε γενικές γραμμές, το εισόδημα των Ρομά είναι χαμηλό, με αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών να έχει εισόδημα πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Τα παραδοσιακά επαγγέλματα που ασκούσαν δεν έχουν πλέον τη ζήτηση που είχαν στο παρελθόν και οι αγροτικές ασχολίες έχουν πλέον ισχυρό ανταγωνισμό από τους οικονομικούς μετανάστες. Η δυσκολία ενασχόλησης με αγροτικές εργασίες, έχει αρνητικές επιπτώσεις και στο γυρολογικό εμπόριο, καθώς ήταν σύνηθες να πληρώνονται σε είδος, το οποίο αργότερα μεταπλούσαν. Επιπρόσθετα, νεώτερες διατάξεις της πολιτείας οι οποίες επιτρέπουν στους ασχολούμενους με το γυρολογικό εμπόριο, να εμπορεύονται ένα μόνο είδος συνεχώς, όλο το χρόνο, έχει πλήξει τους Ρομά, οι οποίοι συνήθως εμπορεύονταν άλλοτε φρούτα, άλλοτε είδη ένδυσης και υπόδησης, άλλοτε είδη οικιακής χρήσης, προικός, χαλιά κλπ.

Η εικόνα που προκύπτει είναι αποκοπή από την τυπική αγορά εργασίας και ο εγκλωβισμός της πλειοψηφίας των Ρομά σε μια άτυπη "παρά- αγορά", χωρίς βιώσιμες οικονομικά προοπτικές. Η

⁸ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

πραγματικότητα που αναδεικνύεται, είναι μια εικόνα οικονομικής ένδειας και αποκοπής από τις ολοένα επιταχυνόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Αναφορικά με την εκπαίδευση, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού (ειδικά σε μεγαλύτερες ηλικίες), εξακολουθεί να είναι αναλφάβητο, ενώ φαίνεται ότι η μη φοίτηση είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζει προοδευτική μείωση από γενιά σε γενιά. Παρά ταύτα, η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση δεν παρουσιάζεται επαρκής, έτσι ώστε να ενισχύσει και να βελτιώσει την επαγγελματική τους κινητικότητα και κατάσταση. Οι περισσότεροι μαθητές, 12 ετών και άνω, εγκαταλείπουν το σχολείο για να εργαστούν, προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειάς τους. Η φοίτηση γίνεται εξαιρετικά ευάλωτη σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η μετακίνηση, τα οικονομικά προβλήματα που οδηγούν στην παιδική εργασία, η απόσταση από το σχολείο, τα φαινόμενα ρατσισμού στα σχολεία, η έλλειψη κατάλληλης και μόνιμης στέγης κλπ.

ΥΓΕΙΑ Τα προβλήματα υγείας είναι άμεσα συνυφασμένα με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ τους, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, καθώς και με το εκπαιδευτικό και γενικότερο μορφωτικό τους επίπεδο, με αποτέλεσμα την επιβαρυνόμενη υγεία του πληθυσμού, το μικρό προσδόκιμο όριο ζωής και την καταγραφή υψηλών ποσοστών παιδικής θνησιμότητας⁹. Παρά το γεγονός ότι έγιναν τα τελευταία χρόνια κάποια βήματα στους παραπάνω τομείς, δεν επετεύχθη ουσιαστική αντιμετώπιση των αναγκών, καθώς οι προσπάθειες δεν συνδέονταν με ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη συνολική βελτίωση των δυσμενών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού.

Ρυθμίσεις για τους Έλληνες Ρομά

Για πολλά χρόνια υπήρξε απραξία του Ελληνικού Κράτους να ρυθμίσει θέματα σχετικά με τους Ρομά. Είναι χαρακτηριστικό, ότι η Ελληνική ιθαγένεια αποδόθηκε στους Ρομά που διαμένουν στην Ελληνική επικράτεια, το 1955 με νομοθετικό διάταγμα (Ν. Δ. 3370/55) για τον Κώδικα Ιθαγένειας, το οποίο δημιούργησε το στοιχειώδες θεσμικό πλαίσιο για την αναγνώριση τους ως πολίτες της χώρας και άρα, ως εν δυνάμει δικαιούχους βασικών και θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων. Μέχρι τότε, η συντριπτική πλειοψηφία θεωρούνταν ως «ανιθαγενείς» και έφεραν ειδικό δελτίο ταυτότητας του Τμήματος Αλλοδαπών, το οποίο ανανεωναν κάθε 2 χρόνια. Το 1968, με τον Α.Ν. 481, έγινε δυνατό να αποκτήσουν αναδρομικά την ιθαγένειά τους και αυτοί που γεννήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του Κώδικα Ιθαγένειας. Επειδή όμως, ούτε αυτή η νομοθετική ρύθμιση κατόρθωσε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ανιθαγένειας σημαντικού αριθμού Ρομά, το Ελληνικό κράτος, με τις 69468 / 212 / 20.10.1978 και 16701/51/12.3.1979 Γενικές Διαταγές της Διεύθυνσης Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, σχετικά με την “Τακτοποίηση από απόψεως ιθαγένειας των διαβιούντων στη χώρα μας Αθιγγάνων” και “Περί της εγγραφής των αδήλων Αθιγγάνων” αντίστοιχα, έδωσε τη δυνατότητα στους μόνιμα εγκατεστημένους στην Ελλάδα, να αποκτήσουν την Ελληνική ιθαγένεια. Αξίζει πάντως να σημειωθεί πως, σύμφωνα με τη δεύτερη Γενική Διαταγή, το θέμα της ιθαγένειας τόσο των αποδεδειγμένα γεννηθέντων στο εξωτερικό Ρομά όσο και των ‘αλλόθρησκων’, θα εξεταζόταν από το Υπουργείο Εσωτερικών, τη στιγμή που οι ‘μη αλλόθρησκοι’ Ρομά θα υπάγονταν στις απλούστερες διαδικασίες της αρμοδιότητας των Νομαρχιών.

Αυτή η ρύθμιση έμεινε ουσιαστικά ανενεργή μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, οπότε νέες θεσμικές ρυθμίσεις επιχείρησαν να τακτοποιήσουν τα θέματα της ιθαγένειας, κάτω από την πίεση για την κύρωση Διεθνών Συμβάσεων. Όμως στη συνέχεια, σε όλη τη δεκαετία του 1980, η απουσία στην Ελλάδα δομών υποστήριξης, με τον χαρακτήρα των αποκεντρωμένων και αντιγραφειοκρατικών υπηρεσιών, δεν βοήθησε στην ενεργοποίηση του ανωτέρω θεσμικού πλαισίου και η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού των Ρομά στην Ελληνική επικράτεια

⁹Το 2008, η παιδική θνησιμότητα στους Ρομά ανήλθε στο πολύ υψηλό για τον 21ο αιώνα ποσοστό του 11,6%, σύμφωνα με την Έκθεση της ΕΕ: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά - Δεκέμβριος 2011.

παρέμεινε περιθωριοποιημένη, κοινωνικά αποκλεισμένη σε συνθήκες που σε πολλές περιπτώσεις αγγίζουν τα όρια της εξαθλίωσης, τόσο όσον αφορά στις συνθήκες εγκατάστασης, διαμονής, κατοικίας, όσο όμως και σε ότι αφορά στην πρόσβασή τους στα βασικά κοινωνικά δικαιώματα και αγαθά που είναι η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, η Κοινωνική Πρόνοια. Απόπειρα συγκρότησης ενός συνεκτικού πλαισίου πολιτικής υποστήριξης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, είχαμε κυρίως στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Από τα μέσα μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '90, παρατηρήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα μια έντονη κινητικότητα, γύρω από την απαίτηση να αναληφθούν πρωτοβουλίες και να σχεδιαστούν μακροχρόνιες και βιώσιμες πολιτικές, για τη συνολική αντιμετώπιση του αιτήματος των Ρομά, σχετικά με την υποστήριξη της κοινωνικής τους ένταξης.

Δημιουργήθηκαν Σύλλογοι, Σωματεία και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την υποστήριξη των Ρομά. Το 1995, με πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδρύθηκε το «Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων» - Δίκτυο POM, αποτελούμενο από το σύνολο των Δήμων, στην επικράτεια των οποίων διαβιούν Έλληνες Ρομά.

Την ίδια εποχή, πραγματοποιήθηκε ένωση της πανσπερμίας των Συλλόγων των Ρομά, με τη σύσταση της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Ρομά (Π.Ο.Σ.Ε.Ρ.) Το Δίκτυο POM και η Π.Ο.Σ.Ε.Ρ. προέβλεπε το αίτημα για την ύπαρξη ενός συντονιστικού οργάνου για την εποπτεία και τον συντονισμό όλων των παρεμβάσεων και των μέτρων που σχετίζονταν με τους Ρομά, με αποτέλεσμα, τη σύσταση «Διυπουργικής Συντονιστικής Επιτροπής» το 2000, για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της Εθνικής Πολιτικής που θα αφορούσε τους Έλληνες Ρομά.

Στη Συντονιστική Επιτροπή, με επικεφαλής το Υπουργείο Εσωτερικών, συμμετείχαν τα Υπουργεία ΥΠΕΧΩΔΕ, Υγείας, Εργασίας και Παιδείας. Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματά της προσπάθειας που διέτρεξε όλη τη δεκαετία του '90 ως την αρχή της δεκαετίας του 2000, δεν ήταν τα αναμενόμενα και ασκήθηκε έντονη κριτική, η οποία επικεντρώθηκε στην απουσία επιχειρησιακού σχεδιασμού, τόσο στη διατύπωση των προτεραιοτήτων της Εθνικής Πολιτικής, όσο και στη διασφάλιση των βιώσιμων μηχανισμών υλοποίησης και ελέγχου καθώς και στην εξασφάλιση των πόρων για την εφαρμογή του.

Το 2001 ανακοινώθηκε το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001 -2008», ως δεύτερη απόπειρα συγκρότησης εθνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Ελλήνων Ρομά και ως συνέχεια του Εθνικού Πλαισίου του 1996, υπό την ευθύνη του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, καθώς και η σύσταση Κεντρικής Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος, που αποτελούνταν από εκπροσώπους των αρμόδιων Υπουργείων, του Γραφείου ποιότητας ζωής του Πρωθυπουργού, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας και της Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.) και με Κοινή Υπουργική Απόφαση του Οκτωβρίου 2002, τέθηκαν τα θεμέλια για την ίδρυση και λειτουργία των Ιατροκοινωνικών Κέντρων για τους Ρομά. Η λειτουργία τους σε πρώτη φάση, χρηματοδοτήθηκε μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ), με την προοπτική να λειτουργήσουν στο μέλλον ως μόνιμες δομές.

Το Ο.Π.Δ. εντάχθηκε στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Ταυτόχρονα, η Ελληνική πολιτεία εναρμόνισε το εσωτερικό της δίκαιο (Ν.3304/2005, ΦΕΚ 16/Α) με τις κοινοτικές οδηγίες περί της «αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» και επιχείρησε την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων, μέσω της υλοποίησης θετικών δράσεων κοινωνικής ένταξης.

Σκοπός του Ο.Π.Δ. ήταν η εφαρμογή μιας εθνικής πολιτικής, μέσα από την υλοποίηση παρεμβάσεων, οι οποίες θα συντονίζονταν από τα συναρμόδια υπουργεία και την Τοπική

Αυτοδιοίκηση και οι οποίες, θα στόχευαν στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, την προαγωγή της κοινωνικής δικαιοσύνης και την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Ρομά.

Ειδικότερα, στόχους του Ο.Π.Δ. αποτέλεσαν η εφαρμογή στεγαστικής πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους, σε συνδυασμό με ενέργειες που θα υποστήριζαν και θα προωθούσαν την κοινωνική τους ένταξη (κατάρτιση, εκπαίδευση, προώθηση στην απασχόληση, παροχή υπηρεσιών υγείας, πολιτισμού και αθλητισμού).

Μια σημαντική απόφαση της πολιτείας στην κατεύθυνση της επίλυσης του στεγαστικού προβλήματος των Ελλήνων Ρομά, ήταν η χορήγηση στεγαστικών δανείων με ευνοϊκούς όρους, που ξεκίνησε με την υπ. αριθ. 13576/31.03.2003 (ΦΕΚ 396/Β) Κοινή Απόφαση, των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και συνεχίστηκε με διάφορες τροποποιήσεις, οι κύριες των οποίων ήταν το 2006 (ΚΥΑ 33165/2006), η ΚΥΑ 42950/30.07.2008 (Παράταση ισχύος αποφάσεων στεγαστικής συνδρομής) και η τελευταία της τροποποίηση (ΚΥΑ 15654/31.03.2011).

Στη συνέχεια, στο τέλος της πρώτης αυτής δεκαετίας του 21ου αιώνα, η προσπάθεια του Ελληνικού κράτους να αναβαθμίσει τη συγκρότηση της Εθνικής Πολιτικής για τους Έλληνες Ρομά, ξεκίνησε με την εκπόνηση της «Μελέτης για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο».

Σημαντικές σύγχρονες παρεμβάσεις υπέρ των Ρομά

Από τηναρχή της δεκαετίας του '90, η Ευρώπη άρχισε να έχει στην ατζέντα της προγράμματα για την μελέτη της ενσωμάτωσης των Ρομά. Από το 1994 ως το 1999 συγχρηματοδοτήθηκαν μέσω του προγράμματος PHARE (PHARE Program), διάφορες δράσεις και μελέτες για τους Ρομά ύψους 6.693 δις Ευρώ¹⁰. Το 2003, η έκθεση του UNDP "Avoiding the dependency trap", παρείχε για πρώτη φορά επίκαιρα και επιστημονικά τεκμηριωμένα στατιστικά στοιχεία, που έδειχναν ότι ένας σημαντικός αριθμός των Ρομά στην Ευρώπη, αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις όσον αφορά τη στέγαση, τον αναλφαριθμητισμό, την παιδική θνησιμότητα, τις διακρίσεις και τον υποσιτισμό.

Είχαν πλέον αναγνωριστεί και επίσημα, τα πλέον βασικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Ρομά σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ελλάδα, αλλού πιο σύντομα, αλλού πιο αργά, έβαλε στην ατζέντα της στόχο αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων. Υποστηρίχθηκαν έτσι, διάφορες παρεμβάσεις, με το χαρακτήρα «της καλής πρακτικής», για καθένα από αυτά τα κύρια προβλήματα:

Στεγαστικά Δάνεια

Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 2000, η κρατική παρέμβαση επεδίωξε τον στόχο της στεγαστικής αποκατάστασης των Ρομά, ευκαιριακά και αποσπασματικά, μέσω κυρίως της χρηματοδότησης μεμονωμένων «πιλοτικών» δράσεων που ανελάμβαναν με πρωτοβουλία τους επιμέρους Δήμοι της χώρας. Ωστόσο, μετά από μακρόχρονη κυοφορία των σχετικών κανονιστικών πράξεων, η συστηματική επιδίωξη της στεγαστικής αποκατάστασης των Ρομά ξεκίνησε, με την ενεργοποίηση ενός ευρέος προγράμματος χρηματοδότησης στέγης, μέσω τραπεζικών δανείων με εγγύηση του Ελληνικού δημοσίου.

Για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, αλλά ταυτόχρονα και ως μέτρο κοινωνικής ένταξης, αποφασίστηκε η χορήγηση 4.500 δανείων με ευνοϊκούς όρους σε Έλληνες Τσιγγάνους, όπως αναφέρει το ΦΕΚ 396 της 4^{ης} Απριλίου 2003. Τα

---

¹⁰ Avoiding the dependency trap:

http://hdr.undp.org/sites/default/files/avoiding_the_dependency_trap_en.pdf

δάνεια χορηγήθηκαν με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Το ύψος του κάθε δανείου καθορίστηκε ως 60.000 ευρώ και δικαιούχοι ήταν οι Έλληνες Τσιγγάνοι¹¹ που διέμεναν σε σκηνές ή παράγκες, παραπήγματα και που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις μόνιμης κατοικίας. Με την ΚΥΑ 33165/2006(ΦΕΚ 780/Β/29.06.2006) Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών, ανακαθορίστηκαν οι όροι χορήγησης και αυξήθηκε ο αριθμός των δικαιούχων σε 9.000 Έλληνες Τσιγγάνους που διαβιούν σε καταυλισμούς της χώρας, μέσα σε σκηνές, παράγκες ή άλλες κατασκευές, που δεν πληρούσαν τις ελάχιστες προϋποθέσεις μόνιμης κατοικίας. Με την εν λόγω ΚΥΑ, το δάνειο μπορούσε να αφορά την αγορά οικοπέδου με σκοπό την ανέγερση πρώτης κατοικίας ή την αποπεράτωση της πρώτης κατοικίας.

Η αντιμετώπιση όμως του ζητήματος από την Πολιτεία και όργανά της, ενεπλάκη σε ένα φαύλο κύκλο, εξ αιτίας προβλημάτων με την αστικο-δημοτική τακτοποίηση ζητημάτων που αφορούσαν έναν μεγάλο αριθμό Ρομά, όπως αναφέρεται σε έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη και παρουσιάζεται στην ειδική ενότητα «Συνήγορος του Πολίτη – Συνήγορος του Τσιγγάνου / Ρομά».

Συνήγορος του Πολίτη – Συνήγορος του Τσιγγάνου / Ρομά

Η Ανεξάρτητη Αρχή Συνήγορος του Πολίτη, συστήθηκε με το Ν. 3094/2003 (ΦΕΚΑ' 10/22.01.2003) και έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ., για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.

Με το άρθρο 19 του Ν. 3304/2005 - ΦΕΚ: 16/Α (27/01/2005), ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, ορίστηκε ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Με τον ίδιο νόμο, ορίστηκε, ότι Φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, είναι η συνιστώμενη με το άρθρο 21 Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης. Είχαν προηγηθεί οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρώπης της 29ης Ιουνίου 2000 και 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2000, ώστε να διασφαλίζεται η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Σύμφωνα με το Ν. 3304/2005, στο άρθρο 3 «Η έννοια των διακρίσεων» αναφέρεται: Προκειμένου για διακρίσεις ένεκα φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής: α) Συντρέχει άμεση διάκριση, όταν, για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση. β) Συντρέχει έμμεση διάκριση, όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα ορισμένης φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα, εκτός εάν η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά από έναν θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξής του είναι πρόσφορα και αναγκαία.

Ακόμα, στο άρθρο 6 «Θετική δράση», ο ίδιος νόμος αναφέρει: Δεν συνιστά διάκριση η λήψη ή η διατήρηση ειδικών μέτρων με σκοπό την πρόληψη ή την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων, λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.

Ειδικά για τα θέματα της στέγασης και της δημοτολογικής τακτοποίησης των τσιγγάνων¹², ο Συνήγορος συνέταξε ειδική έκθεση (Αύγουστος 2009), όπου αναφέρεται:

Η επικαιρότητα και αναγκαιότητα της δημοτολογικής τακτοποίησης των Ελλήνων τσιγγάνων αναδεικνύεται από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή η ομάδα πληθυσμού σε ολόκληρο το

---

¹¹ Ο όρος Τσιγγάνοι χρησιμοποιείται στις εν λόγω διατάξεις και όχι ο όρος Ρομά

¹² Δεν χρησιμοποιείται από την Ανεξάρτητη Αρχή ο όρος «Ρομά»

φάσμα της διοικητικής δράσης. Παρίσταται, ωστόσο, ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση της στεγαστικής αποκατάστασης, η οποία βρίσκεται στην αφετηρία κάθε σχεδίου για την κοινωνική στήριξη των τσιγγάνων: η διοίκηση είναι εθισμένη να γνωρίζει και ν' αναγνωρίζει μόνον όσους διαθέτουν μόνιμη κατοικία, ενώ για τους υπόλοιπους η έλλειψη ή αβεβαιότητα της στέγης επιφέρει αδυναμία πρόσβασης στη μίαν ή την άλλη κοινωνική παροχή ή άσκηση δικαιώματος.

Ειδικότερα, το πρόσφατο ευρύ πρόγραμμα χρηματοδότησης στέγης μέσω τραπεζικών δανείων με εγγύηση του δημοσίου, απευθύνεται μόνο σε όσους είναι ήδη δημοτολογικά τακτοποιημένοι και αποδεικνύουν μόνιμη κατοικία. Τούτο όμως αποτελεί εγγενή αντίφαση του συστήματος και αφήνει εκτός κρατικής στήριξης, εκείνους ακριβώς που τη χρειάζονται. Στην πράξη, οι μόνοι τσιγγάνοι που μεριμνούν για την ενημέρωση των σχετικών εγγραφών τους, είναι ακριβώς εκείνοι που εμφανίζουν και το μεγαλύτερο δείκτη ενσωμάτωσης και συμμετοχής στη κοινωνική ζωή της χώρας, διαθέτοντας ταυτοχρόνως σαφή μόνιμη κατοικία. Επί πλέον, παράγοντες αναγόμενοι σε κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως ο δημογραφικός δυναμισμός, η περιοδική κινητικότητα και ο αναλφαριθμητισμός, ματαιώνουν σε μεγάλο βαθμό την ολοκλήρωση κάθε επιχείρησης καταγραφής. Έτσι, σήμερα πολλοί Έλληνες τσιγγάνοι δεν διαθέτουν κανένα τεκμήριο ιθαγένειας, διατελούν δηλαδή σε καθεστώς αντίστοιχο με εκείνο των αλλοδαπών. Επί πλέον, με δεδομένο το σχετικό θεσμικό πλαίσιο, οι κατά περίπτωση αρμόδιοι δήμοι αποκτούν στην πράξη απεριόριστη σχεδόν διακριτική ευχέρεια εκτίμησης περί τη συνδρομή των προϋποθέσεων για την εγγραφή στα δημοτολόγια και τη χορήγηση βεβαίωσης μόνιμου κατοίκου, με αποτέλεσμα ορατούς κινδύνους καταχρήσεων.

Ιατροκοινωνικά Κέντρα

Τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα (ΙΑΚ) ξεκίνησαν να λειτουργούν με την ΚΥΑ Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, Υγείας & Πρόνοιας και Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων με θέμα Προάσπιση - Προαγωγή Υγείας και Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ελλήνων Τσιγγάνων¹³ ΦΕΚ 1295 / Β' / 4-10-2002. Αποτελέσαν μέρος του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.), το οποίο αναφερόταν στην εφαρμογή πολιτικής μέσα από προληπτικές και διορθωτικές παρεμβάσεις, προκειμένου να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες, να προαχθεί η κοινωνική δικαιοσύνη και να επιτευχθεί η κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων. Σκοπός της ενέργειας, ήταν η λειτουργία δομών, που θα παρείχαν ιατροκοινωνική φροντίδα (πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας) και η κοινωνική προστασία των Ελλήνων τσιγγάνων, με απώτερο στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Αυτόπροβλεπόταν να επιτευχθεί με την αξιοποίηση των υπηρεσιών και των παροχών του εθνικού συστήματος υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Επίσης, η λειτουργία των ΙΑΚ, στόχευε στην εξοικείωση της ομάδας στόχου με τις δημόσιες υπηρεσίες του κράτους. Τα ιατροκοινωνικά κέντρα θα λειτουργούσαν και ως φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις που θα υλοποιούνταν σε οικισμούς Τσιγγάνων και που εντάσσονται στα μέτρα ΕΚΤ των ΠΕΠ. Στόχοι των Ιατροκοινωνικών Κέντρων ήταν:

- Η καταγραφή της ομάδας στόχου, η μελέτη επεξεργασίας και ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών, καθώς και ιδιαιτεροτήτων τους.
- Η ανίχνευση του επιπέδου και η καταγραφή των αναγκών, καθώς και των υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα.
- Η ενημέρωση των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού για θέματα δημόσιας Υγείας (δράσεις αγωγής υγείας) και πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες.
- Η προάσπιση και προαγωγή υγείας με την ανάπτυξη αναγκαίων δράσεων.
- Η σύνδεση τους με κοινωνικοπρονοιακά προγράμματα, με ενισχυμένες δράσεις και η υποστήριξή τους για την αξιοποίηση αυτών των παροχών.

---

¹³ Στο παρόν χρησιμοποιείται ο όρος Τσιγγάνος αντί Ρομά, καθώς έτσι αναφέρεται στην εν λόγω ΚΥΑ

- Η παροχή βοήθειας για την ρύθμιση διαδικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων με δημόσιες υπηρεσίες.
- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ένταξη της οικογένειας, ιδιαίτερα των παιδιών, στην Ελληνική κοινωνία και την αξιοποίησή των θεσμοθετημένων δομών της πολιτείας (παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού κ.λπ.) με σκοπό την ένταξη στα ειδικά προγράμματα αποκατάστασης (οικιστικά, εκπαιδευτικά, απασχόλησης κ.α.) και κοινωνική ενσωμάτωσης.
- Η εξοικείωσή τους με τα καινούργια (σημείωση αναδόχου: κατά την εποχή έκδοσης της ΚΥΑ) δεδομένα στέγασης και φροντίδας του περιβάλλοντος χώρου, καθώς και η απόκτηση των αναγκαίων δεξιοτήτων μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων.

Στο πλαίσιο της παραπάνω ΚΥΑ, λειτούργησαν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας τα ακόλουθα ΙΑΚ:

- ΙΑΚ ΑΜΦΙΣΣΑΣ, στη θέση Κάμινος/ΚΤΕΟ αρχικά από την Αναπτυξιακή Φωκική ΑΕ και αργότερα από την Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας Αμφισσας
- ΙΑΚ ΘΗΒΑΣ, στη Θήβα από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής & Οικιστικής Ανάπτυξης Θήβας, αργότερα Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Δήμου Θηβαίων (ΔΗ.Κ.Ε.Θ.), το οποίο βρίσκεται σε αδράνεια
- ΙΑΚ ΛΑΜΙΑΣ στο 2ο χλμ Π.Ε.Ο. Λαμίας Δομοκού στον Ξηριά το οποίο σήμερα βρίσκεται σε αδράνεια
- ΙΑΚ ΧΑΛΚΙΔΑΣ πλησίον των οικισμών Καμάρες και Αλάτσατα στη Χαλκίδα, από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Χαλκίδας, το οποίο σήμερα βρίσκεται σε αδράνεια

Τα Κέντρα Στήριξης Ρομά, με Δικαιούχο την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α) Α.Ε., αποτέλεσαν μετεξέλιξη και συνέχεια της δράσης των Ιατροκοινωνικών Κέντρων που υλοποιήθηκε κατά το Γ' ΚΠΣ μέσω των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων ΕΚΤ των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η θέσπιση λειτουργίας των ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ, εντάχθηκε στο πλαίσιο της δράσης «Παρεμβάσεις για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη ευπαθών ομάδων», στους Άξονες Προτεραιότητας 10 «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις 8 Περιφέρειες Σύγκλισης» και 11 «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις 3 Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (Θεματικός Άξονας Προτεραιότητας 4, κατηγορία Παρεμβάσεων 1 «Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού»), που συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Αφορούσε το γενικό πλαίσιο ενεργειών σχετικά με την καταπολέμηση του αποκλεισμού που υφίστανται οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως οι Ρομά. Στόχος της ενέργειας, ήταν η λειτουργία δομής εντός του οικισμού του τσιγγάνικου πληθυσμού, μέσω του οποίου θα παρέχεται πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση καθώς και ενέργειες ευαισθητοποίησης της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας για την ομαλή ένταξη της τσιγγάνικης ομάδας. Όπως γίνεται φανερό από τους παραπάνω Άξονες, η Στερεά Ελλάδα δεν ήταν μεταξύ των δικαιούχων Περιφερειών, συνεπώς δεν ιδρύθηκαν στην Περιφέρεια τέτοια κέντρα.

Αντιμετώπιση του αναλφαριθμητισμού των ενηλίκων και της σχολικής διαρροής παιδιών Ρομά

Εξετάζοντας τη σχέση των Ρομά γονέων με το εκπαιδευτικό σύστημα, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει πρόβλημα, για το οποίο δεν ευθύνεται μόνο το εκπαιδευτικό σύστημα, ούτε μόνο οι Ρομά. Πρόκειται για ένα πολύπλοκο και πολυσύνθετο πρόβλημα, στο οποίο συμμετέχουν παράγοντες με κοινωνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις. Για να γίνει κατανοητό το πώς αντιμετωπίζουν οι Ρομά το σχολείο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, αφενός, ο τρόπος με τον οποίο

εκπαιδεύουν οι ίδιοι τα παιδιά τους στην τσιγγάνικη κοινωνία και αφετέρου, τι σημαίνει και τι αντιπροσωπεύει για τους ίδιους το υπάρχον σχολείο. Για τους Ρομά το σχολείο είναι ένας ξένος θεσμός, αποτελώντας τμήμα ενός κόσμου που για αιώνες ήταν εχθρικός προς αυτούς. Γίνεται εύκολα αντιληπτό, ότι η ανάλυση, αλλά και η ενεργοποίηση των εκπαιδευτικών παραγόντων αποκλειστικά, δεν είναι δυνατόν από μόνο του να λύσει το πρόβλημα της εκπαίδευσης των παιδιών με καταγωγή Ρομ, αλλά και της εκπαίδευσης των Ρομά γενικότερα. Οι Ρομά στην πλειοψηφία τους είναι αναλφάβητοι, δεδομένου ότι η εκπαίδευση δεν είναι ενταγμένη στη ζωή τους, ούτε θεωρείται αυτονόητο και αναπόσπαστο μέρος της ζωής τους, χωρίς όμως να παραγνωρίζουν το γεγονός ότι η εκπαίδευση, θα είχε θετικά αποτελέσματα γι' αυτούς και θα τους βοηθούσε πολύ τόσο στην οικονομική τους δραστηριότητα όσο και στην κοινωνική τους καταξίωση.

Διάφορες προσπάθειες έχουν γίνει στο παρελθόν και συνεχίζονται για την προώθηση της ένταξης παιδιών Ρομά στο σχολείο, ή και την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής μετά την εγγραφή τους και τη φοίτηση σε αυτό, χωρίς να συμπληρωθεί ολόκληρος ο κύκλος της πρωτοβάθμιας (αρχικά) εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- Πρόγραμμα Φτώχεια 3 - Πρότυπο Κοινοτικό Πρόγραμμα για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ομάδων 1990-1994 (συμμετείχε το Π.Τ.Δ.Ε. του Α.Π.Θ. μαζί με άλλους 14 φορείς)
- Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων 1997- 2004 με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.
- "Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων" (ΕΠΕΑΕΚ II) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 2006 – 2008
- Ακόμα, από τον Σεπτέμβριο του 2010 και μέχρι το 2013, υλοποιήθηκαν με τη χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ δύο Προγράμματα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, με συνολικό προϋπολογισμό 11.287.500 ευρώ. Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» με δικαιούχο το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και προϋπολογισμό 8.387.500 ευρώ και το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στη Μακεδονία και Θράκη», με δικαιούχο το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και προϋπολογισμό 2.900.000 ευρώ.

Σημειώνεται, ότι στην κοινωνία των Ρομά, παραδοσιακά δεν υπήρχε καμία σύνδεση μεταξύ σχολείου και κοινωνικής ή οικονομικής επιτυχίας (και αντίστοιχα αποτυχίας από τη μη ένταξη στο σχολείο). Τουναντίον, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί, ότι το σχολείο για τους Ρομά αποτελεί εμπόδιο στην κοινωνικοοικονομική επιτυχία. Αυτό, γιατί καθώς το παιδί πηγαίνει σχολείο, «χάνει» πολύτιμο χρόνο να καλλιεργήσει τις δεξιότητες που απαιτεί η επαγγελματική ενασχόληση της τσιγγάνικης ομάδας στην οποία ανήκει, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζει προβλήματα ενσωμάτωσης στην δική του ομάδα. Αυτό, γιατί σχολείο σημαίνει ως ένα βαθμό απομάκρυνση από την οικογένεια και ως εκ τούτου, αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί μια από τις σταθερές αξίες και προϋποθέσεις ύπαρξης και ανάπτυξης της κοινωνίας των Ρομά.

«KON ZANEL BUT, BUT CRDEL» AMA ÉM «KON CRDEL BUT, BUT ZANEL»

"ΟΠΟΙΟΣ ΞΕΡΕΙ ΠΟΛΛΑ, ΠΟΛΛΑ ΤΡΑΒΑΕΙ" αλλά επίσης "ΟΠΟΙΟΣ ΤΡΑΒΑΕΙ ΠΟΛΛΑ, ΠΟΛΛΑ ΞΕΡΕΙ"

Έκδοση: Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ., Αθήνα, 2011

Όταν τελείωσα το Δημοτικό και θα πήγαινα Γυμνάσιο και έπειτα στο Λύκειο, εκτός από το άγχος για την επιτυχία των εξετάσεων είχα και μια επιπρόσθετη έννοια. Θα τα κατάφερνα άραγε να αντιμετωπίσω δύο κόσμους με διαφορετική νοοτροπία; Διαφορετική ιεράρχηση αναγκών και εγώ να είμαι ανάμεσα; Δεν ήταν λίγοι οι καθηγητές που με αντιμετώπιζαν με ρατσιστική διάθεση. Θυμάμαι που σήκωνα το χέρι μου και δε μου έδιναν το λόγο. Έτσι και εγώ έλεγα αυτό που ήθελα δίχως ναπεριμένω την άδειά τους. Στη δύσκολη ήδη κατάσταση, υπήρχαν και κάποιοι συμμαθητές μου οι οποίοι συνέβαλαν ώστε αυτή να γίνεται δυσκολότερη. Κάθε φορά που μαλώναμε, σαν παιδιά, με λέγανε "γύφτισσα".

"...Ρομ νάι κολάι του τε αβές..." - "...Τσιγγάνος δεν είναι εύκολο να είσαι..."

Ήμουν 15 χρονών και πήγαινα ακόμα στο σχολείο. Εκτός αυτού θα ήθελα να συνεχίσω και παραπάνω. "Πότε επιτέλους θα σκεφτόμουν να παντρευτώ;" "Και άλλωστε τι θα τα κάνω τα γράμματα; Θα μου χρησιμεύσουν στο να μαγειρεύω και να καθαρίζω καλύτερα; Θα μου επέτρεπε ο άντρας μου να αξιοποιήσω τις σπουδές μου, δουλεύοντας με "γκατζέ"; [λέξη για τους μη Ρομά] "Τι θα πει ο κόσμος;" Αυτά είναι τα κυριότερα επιχειρήματα που μου έθεταν για να σταματήσω το σχολείο. Τολμώ να εξομολογηθώ ότι κάπου και εγώ αλλά ειδικότερα η οικογένειά μου επηρεαζόμασταν. Ευτυχώς όμως καταφέραμε να ξεπεράσουμε τις άσχημες αυτές επιρροές.

Προβλήματα αντιμετώπισα ακόμα και μέσα στις παρέες μου. Οι φίλες μου, η μία μετά την άλλη, άρχισαν να παντρεύονται, να δημιουργούν δικές τους οικογένειες. Εγώ πια, μετά την ηλικία των 18, 19 χρόνων, ήμουν γεροντοκόρη. Η συνεχής άρνησή μου στα προξενιά είχε δημιουργήσει απορίες στον κόσμο και ο καθένας έδινε τη δική του ερμηνεία. Για άλλους "κάτι" θα είχα. Δεν μπορεί. Κάποιο "κουσούρι" που δεν ήθελα να φανερωθεί με το γάμο, για άλλους "θα είχα σχέση ίσως με κάποιο μη Τσιγγάνο".

Η Μαρία Δημητρίου είναι υπάλληλος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με σχέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων εργάστηκε αρχικά ως συνεργάτης από το 1996 μέχρι το 2004, με σύμβαση στο πλαίσιο των προγραμμάτων "Εκπαίδευση τσιγγανοπαίδων".

Νομοθεσία και ρυθμίσεις σχετική με την Εκπαίδευση παιδιών με καταγωγή Ρομ:

- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 14.4.1987
  - Η εκπαίδευση των παιδιών των τσιγγάνων
- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 16.9.1992
  - Αλφαριθμητισμός Τσιγγανοπαίδων
- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 22.8.1995
  - Εγγραφή και φοίτηση Τσιγγανοπαίδων στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο
- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 22.8.1995
  - Απόκτηση τίτλου σπουδών δημοτικού σχολείου από όσους συμπλήρωσαν το όριο ηλικίας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης
- Νόμος 2413/96
  - Σχολεία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης – 14.6.1996
- Υπουργική Απόφαση Φ 4/155/Γ 1/1257/11.9.1996
  - Καθιέρωση κάρτας φοίτησης τσιγγανοπαίδων
- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 1.9.1999
  - Φοίτηση Τσιγγανοπαίδων
- Υπουργική Απόφαση – Φ 10 / 20 / Γ 1 / 7.9.1999
  - Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων
- Εγκύκλιος της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 6.3.2000
  - Όριο ηλικίας για φοίτηση μαθητών στο δημοτικό σχολείο
- Εγκύκλιος του Υπουργείου Εθν. Οικονομίας και Οικονομικών – 8.7.2002

- Εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπ/σης και χαμηλά εισοδήματα
- Εγκύκλιος της Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 17.9.2003
  - Εφαρμογή προγράμματος « Ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο »
- Έγγραφο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας – 5.9.2006
  - Εφαρμογή προγράμματος « Ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο »
- Εγκύκλιος της Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 10.9.2008
  - Εγγραφή και φοίτηση Ρομά
- Εγκύκλιος της Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ – 3.10.2008
  - Προγράμματα για την ενεργό ένταξη Παλιννοστούντων, Αλλοδαπών και Ρομά μαθητών στο εκπαιδευτικό μας σύστημα
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 102679/Γ1/20-8-2010
  - Εγγραφή και σχολική παρακολούθηση των παιδιών Ρομά 2010-2011
- Εγκύκλιος Περιφερειακής Δ/νσης Π.Ε. & Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας αρ. 12061/1-10-2010
  - Αναφορά για εκπαιδευτικό αποκλεισμό παιδιών Ρομά
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 123316/Γ1/4-10-2010
  - Εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 132975/Γ1/21-10-2010
  - Τήρηση των διατάξεων σχετικά με την εγγραφή και σχολική παρακολούθηση των παιδιών Ρομά
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 39563/Γ1/31-3-2011
  - 8η Απριλίου 2011 Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά - εκστρατεία DOSTA στην Ελλάδα
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 18357/Γ1/21-2-2012
  - Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, Δράση 5 ψυχοκοινωνική στήριξη»
- Εγκύκλιος Δ/νσης Σπουδών Π.Ε. ΥΠΔΒΜΘ αρ. 29346/Γ1/19-3-2012
  - Υλοποίηση Υποδράσης 2.3. «Διεύρυνση δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας» στα σχολεία από το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής & Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης» του Α.Π.Θ.
- Υπουργική απόφαση, αρ. 2/46354/0026/20.7.2012 (Φ.Ε.Κ. 2204 τ.Β΄/26-7-2012)
  - Καθορισμός διαδικασίας & δικαιολογητικών για την πληρωμή της εισοδηματικής ενίσχυσης οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε έκθεσή του (http://www.synigoros.gr/resources/dhmotologhsh-roma-ek8esh_teliko.pdf) αναφέρει: «Ομοίως, η απουσία δημοτολογικής εγγραφής, ή άλλως πως πιστοποιούμενης εγκατάστασης, **παρέχει ενίστε σε διευθύνσεις σχολείων, υπό τοπική κοινωνική πίεση, προφάσεις προκειμένου ν' αρνηθούν ή να παρακωλύσουν την εγγραφή τσιγγάνων μαθητών**».

Η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού των ενηλίκων Ρομά, έγινε κατά καιρούς μέσα από διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων που συγχρηματοδοτήθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας / Απασχόλησης και τα ΠΕΠ, τόσο σε επίπεδο Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (1996-98, 1998-2000 2005 - 2007), όσο και σε επίπεδο απλών προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης. Ακόμα, σε επίπεδο Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που περιελάμβαναν δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης, λειτούργησαν αρκετά προγράμματα στο πλαίσιο του «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001-2008». Επιπλέον, σημαντικός αριθμός παρόμοιων προγραμμάτων υλοποιήθηκε από συμπράξεις φορέων στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας EQUAL(2001 – 2007).Τέλος, κάποια από τα Τοπικά Σχέδια για την Απασχόληση – ΤΟΠΣΑ της περιόδου 2007-2013, είχαν μεταξύ των ομάδων – στόχων τους Ρομά και περιελάμβαναν δράσεις κατάρτισης ενηλίκων.

Πρόσφατα Ευρωπαϊκά Προγράμματα για τους Ρομά

Ένας σημαντικός αριθμός έργων, έχει συγχρηματοδοτηθεί από τα διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα για δράσεις υπέρ των Ρομά. Μεταξύ αυτών τα πιο πρόσφατα (έργα που έχουν ολοκληρωθεί) είναι:

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

- Αξίες της ΕΕ: Η πρόκληση της Μετανάστευσης των Ρομά (EU Values: the Roma Migration Challenge)
- Οι Ξεχασμένοι μεταξύ των Ξεχασμένων (The Forgotten among the Forgotten)
- Το Λησμονημένο Ολοκαύτωμα των Ρομά (The Forgotten Roma Holocaust)

COMENIUS

- INSETROM: Εκπαίδευση ενεργείας δασκάλων για την ενσωμάτωση των Ρομά (INSETROM: Teacher In-Service Training for Roma Inclusion)
- VISEUS: Εικονική Διασύνδεση Γλωσσικών Εργαστηρίων στα Σχολεία (VISEUS: Virtually Connected Language Workshops at European Schools)

CULTURE

- EU-ROMA: Χαρτογράφηση των Ευρωπαίων Ρομά (EU-ROMA: European Roma Mapping)
- Το Παγκόσμιο Φεστιβάλ Ρομά στο Khamoro (The Khamoro World Roma Festival)
- Οιάλλοι Ευρωπαίοι (The other Europeans)

Citizenship Programme

- Roma SOURCE: Sharing of Understanding Rights and Citizenship in Europe

GRUNDTVIG

- Πολιτιστική κληρονομιά από το λαό στην Ενωμένη Ευρώπη (Cultural Heritage from People to a United Europe)
- GRESE: Εμπειρίες του Grundtvig στην υποστήριξη εκπαίδευσης για την επιχειρηματικότητα μη-προνομιούχων ομάδων (GRESE: Grundtvig Experiences in Supporting Entrepreneurial Training to Disadvantaged Groups)
- MODEL: Ενθαρρύνοντας μη-προνομιούχους μέσω της ενδυνάμωσης των μαθητευομένων (MODEL: Motivating the Disadvantaged through Empowering Learners)
- Επαγγελματική ένταξη των Μετακινούμενων πληθυσμών στην Ευρώπη (Vocational Integration of Travelling People in Europe).

LEONARDO DA VINCI

- Romfashion: Εκπαιδύοντας γυναίκες Ρομά στην παραδοσιακή μόδα (Romfashion: Training Roma Women in Traditional Fashion).
- TRAVELCOM
- Youngbusiness.net.3: Η Ανάπτυξη και η Προαγωγή Υπηρεσιών για την Επιχειρηματικότητα για νέους στην Κεντρική Ευρώπη (Youngbusiness.net.3: the Development and Promotion of Youth Enterprise Services in Central Europe)

YOUTH

- 2 περιφέρειες, 2 ήπειροι: Ανακάλυψε Διαφορετικές Πραγματικότητες, Αντιμετώπισε κοινό πνεύμα (2 Regions, 2 Continents: Discover Different Realities, Encounter a Common Spirit)
- Πολιτιστική ηλιοφάνεια χωρίς διακρίσεις (Cultural Blue Sky without Difference)

- Βοηθώντας τα Παιδιά Ρομά στην Τρανσκαρπαθία: Προβληματισμός και Κίνητρα για την Καταπολέμηση των διακρίσεων (HelpingRomaChildrenin Transcarpathia: ReflectionandMotivationregardingtheFightagainstDiscrimination)
- Ένταξη για την ενεργό συμμετοχή του Πολίτη (InclusionforActiveCitizenship)
- Διαπολιτισμικότητα 2008 (Intercult 2008)
- Reunion 2009: ΝέοιΕυρωπαίοιστηΝοτιοανατολικήΕυρώπη (Reunion 2009: YoungEuropeansinSoutheastEurope)
- RGDTs: ΔιάλογοςΡομάκαιμη-ΡομάδιαμέσουτωνΥπηρεσιών (RGDTs: Roma-GadjeDialoguethroughService)
- Πρόγραμμα RomTv (RomTv project)
- ΜαζίστοΔρόμο (Together on the Road)

DG EMPLOYEMENT

- Acceder
- Επιμόρφωση για δασκάλους και βοηθούς σχετικά με Περιθωριοποιημένες Ομάδες (Further Education on Marginalised Groups)
- Δίνοντας την ευκαιρία στα παιδιά Ρομά να σπουδάσουν σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Giving Roma Children the Chance to Study at Secondary Schools and Vocational Training Centres for Teachers and Teaching Assistants)
- Οι Ρομά για την Κοινωνία (Roma for Society)

EEA and Norway Grants

- Promoting Roma inclusion

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (EuropeanUnionAgencyforFundamentalRights - FRA), ανέπτυξε ένα πολυετές πρόγραμμα για τους Ρομά, τοMulti-AnnualRomaProgramme 2012 – 2020, για να μπορέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κάνει τακτικές εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο και την παροχή τεκμηριωμένων συμβουλών στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη με βάση τα δεδομένα που συλλέγονται συστηματικά σε ολόκληρη την ΕΕ.

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους Ρομά

Τα τελευταία χρόνια, η κατάσταση των Ρομά βρίσκεται διαρκώς συχνότερα στο επίκεντρο της πολιτικής προσοχής στην Ευρώπη. Οι Ρομά που αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης, πέφτουν πολύ συχνά θύματα ρατσισμού, διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού, ζουν σε απόλυτη φτώχεια, δεν έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη και αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης. Πολλές γυναίκες και παιδιά Ρομά πέφτουν θύματα βίας, εκμετάλλευσης και εμπορίας¹⁴, ακόμα και μέσα στις ίδιες τους τις κοινότητες. Πολλά παιδιά Ρομά βρίσκονται στους δρόμους αντί να πηγαίνουν σχολείο. Η υστέρηση των Ρομά ως προς το μορφωτικό επίπεδο και οι δυσμενείς διακρίσεις που υφίστανται στην αγορά εργασίας, είχαν και έχουν ως συνέπεια για τους ίδιους υψηλά ποσοστά ανεργίας και αεργίας, ή θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας, χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών απολαβών. Τα αποτελέσματα μελετών και ερευνών (όπως η έρευνα που έγινε το 2011 με συνεργασία του ΟΗΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και της ΕΕ), συνέβαλαν επίσης στη διαμόρφωση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους Ρομά. Η ΕΕ, έχει θέση στη διάθεσή της ένα ευρύ φάσμα νομικών, πολιτικών και οικονομικών μέσων. Αν και οι ιδιαίτερες περιστάσεις, ανάγκες και απαιτούμενες λύσεις ποικίλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών, οι κοινές αξίες της ελεύθερης μετακίνησης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και οι κοινοί

¹⁴ Αξιολόγηση της Ευροpol σχετικά με τις απειλές από το οργανωμένο έγκλημα (OCTA) για το 2011, σ. 26.

στόχοι για πολιτική σταθερότητα, οικονομική ευημερία, κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, κατέστησαν απαραίτητη την ανάληψη ρόλου από την Ευρώπη όσον αφορά τις πολιτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το έγγραφο: «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», με το οποίο καλούσε τα κράτη μέλη, να καταρτίσουν ή να επανεξετάσουν τις σχετικές εθνικές στρατηγικές τους, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις που συνεπάγεται η ένταξη των Ρομά και να αναπτύξουν συγκεκριμένη στρατηγική, ώστε να βελτιώσουν την κατάσταση έως το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας. Η έγκριση του πλαισίου από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ, απέδειξε ότι η ενσωμάτωση των Ρομά καθίσταται σημαντική προτεραιότητα για όλα τα κράτη μέλη, παρά την οικονομική και δημοσιονομική κρίση. Τα κονδύλια της ΕΕ (ιδίως των διαρθρωτικών ταμείων), θα μπορούσαν να είναι ένας ισχυρός μοχλός για τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ομάδων μειονεκτούντων ατόμων, όπως οι Ρομά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην έκτακτη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 22 Μαρτίου 2012, υιοθέτησε τέσσερις βασικούς τομείς για την εξειδίκευση των εθνικών πολιτικών και την ανάπτυξη προγραμμάτων δράσης για την αντιμετώπιση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνει η συγκεκριμένη ομάδα στις χώρες κράτη μέλη της Ε.Ε. Οι στόχοι για την ένταξη των Ρομά παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», COM(2011) 173 της 5ης Απριλίου 2011.

Οι βασικοί τομείς είναι:

Εκπαίδευση: Ο στόχος της ΕΕ είναι η εξασφάλιση σε όλα τα παιδιά Ρομά, πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και ολοκλήρωση τουλάχιστον της υποχρεωτικής. Επιπλέον στόχος είναι η μείωση της μαθητικής διαρροής, που αποτελεί αιμορραγική κατάσταση στην διαδικασία κοινωνικής ένταξης μόρφωσης και εκπαίδευσης των Ρομά.

Απασχόληση: Ο στόχος της ΕΕ, είναι η άμβλυνση των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά από την αγορά εργασίας, με απώτερο σκοπό να γεφυρωθεί το χάσμα που παρουσιάζεται στον τομέα της απασχόλησης σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Υγειονομική περίθαλψη: Οι Ρομά πρέπει να απολαμβάνουν υγειονομική περίθαλψη σε όλες τις βαθμίδες, εφάμιλλη με αυτή του υπόλοιπου πληθυσμού των κρατών μελών της Ένωσης. Στόχος δεν είναι μόνο η εξασφάλιση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, καθώς μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των Ρομά δεν έχει πρόσβαση σε αυτό, αλλά και η περαιτέρω παροχή ποιοτικής υγείας που αποτελεί αναπόσπαστη και αναγκαία παράμετρο για την κοινωνική τους ένταξη.

Στέγαση και ουσιώδεις υπηρεσίες: Ο στόχος της ΕΕ, είναι να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του μικρού ποσοστού των Ρομά που έχουν πρόσβαση σε στέγαση και σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και του υπόλοιπου ποσοστού αυτού του πληθυσμού που στερείται αυτής της δυνατότητας.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η ΕΕ κάλεσε τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν στοχοθετημένη προσέγγιση, σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση των Ρομά και να εξασφαλίσουν, ότι οι εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά, θα συμφωνούν με τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» υιοθετώντας τις αρχές της:

- Κινητοποίησης του περιφερειακού/τοπικού επιπέδου των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών,
- Αποτελεσματικής παρακολούθησης, αξιολόγηση, διόρθωση και βελτίωσης της εφαρμοζόμενης πολιτικής,
- Απαγόρευσης των διακρίσεων και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Ρομά.

Στην κατεύθυνση αυτή, η Ε.Ε. στοχεύει στη διαμόρφωση Εθνικών πολιτικών για τους Ρομά ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη:

Να συνεχίσουν τον τακτικό διμερή διάλογο με την Επιτροπή και τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε:

- Να εμπλέξουν στις προσπάθειες τις περιφερειακές και τοπικές αρχές,
- Να συνεργάζονται στενά με την κοινωνία των πολιτών,
- Να χορηγούν αναλογικούς χρηματοδοτικούς πόρους,
- Να παρακολουθούν την πρόοδο και να επιτρέπουν την προσαρμογή των πολιτικών,
- Να καταπολεμούν τις διακρίσεις με πειστικό τρόπο.

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», είναι η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση, που ξεκίνησε το 2010 με ορίζοντα το 2020. Στόχος της, δεν είναι απλώς η αντιμετώπιση της κρίσης, αλλά και των μειονεκτημάτων του υφιστάμενου αναπτυξιακού μοντέλου, καθώς και η δημιουργία των συνθηκών εκείνων, που θα οδηγήσουν σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

- Έξυπνης, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία,
- Βιώσιμης, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και
- Χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

Μια από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, είναι και η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού.

Η πλατφόρμα έχει σκοπό την ανάληψη μιας κοινής δέσμευσης μεταξύ των κρατών μελών, των οργάνων της ΕΕ και των κύριων ενδιαφερομένων να καταπολεμήσουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Καθώς το μεγαλύτερο μέρος της προσεχούς δεκαετίας είναι πιθανόν να χαρακτηρίζεται από μειωμένους κρατικούς προϋπολογισμούς, οι δράσεις θα πρέπει να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και την εμπιστοσύνη, με τη χρηματοδότηση νέων συμμετοχικών τρόπων για την αντιμετώπιση της φτώχειας, εξακολουθώντας, παράλληλα, να αναπτύσσουν πολιτικές πρόληψης και κάλυψης συγκεκριμένων αναγκών.

Σκοπό έχει να βοηθήσει τις χώρες της ΕΕ να πετύχουν έναν σημαντικό στόχο: την έξοδο 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά – Στρατηγικός στόχος έως το 2020

Ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου Δράσης της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, είναι η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού τους και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών, που διαβιούν νόμιμα στην χώρα. Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος, εξυπηρετείται μέσα από τρεις επιμέρους γενικούς στόχους. Ειδικότερα ανά γενικό στόχο:

- Α.** Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν»,
- Β.** Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης),
- Γ.** Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά.

Οι εν λόγω γενικοί στόχοι θα υλοποιηθούν σε βραχυπρόθεσμο (2012-2016), μεσοπρόθεσμο (2016-2020) και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (2020 και έπειτα). Ειδικότερα ανά γενικό στόχο:

A. Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν»:

Ο πρώτος γενικός στόχος περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την κάλυψη των αναγκών της ομάδας-στόχου των Ρομά για αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης.

B. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης):

Ο δεύτερος γενικός στόχος περιλαμβάνει παρεμβάσεις στους τομείς:

- **Εκπαίδευσης**, ώστε έως το 2020, να αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που εγγράφονται και παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση, με την απόκτηση των αντίστοιχων γνώσεων,
- **Απασχόλησης**, ώστε έως το 2020, να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους Ρομά.
- **Υγεία - Κοινωνική Φροντίδα** ώστε έως το 2020, να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και η υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά.

Οι παραπάνω γενικοί στόχοι, συμπληρώνονται από οριζόντιες δράσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα, λαμβάνοντας υπ' όψη τις 10 βασικές αρχές για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, όπως αυτές διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2011/173). Οι εν λόγω οριζόντιες δράσεις αφορούν σε:

- Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης
- Πολιτισμό
- Ευαισθητοποίηση

Δημογραφικά στοιχεία –Συνθήκες κοινωνικές και διαβίωσης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας – Η Έρευνα του 2008

Πρέπει να αναφερθεί, ότι όσο δύσκολο είναι να προσδιοριστεί ο ακριβής αριθμός των Ρομά που ζουν στην Ελλάδα, τόσο δύσκολο είναι να προσδιοριστεί ο ακριβής αριθμός και στην ΠΣΕ, αφού δεν υπάρχει σαφές κριτήριο συλλογής στοιχείων. Οι Ρομά είναι Έλληνες πολίτες, για τους οποίους δεν τίθεται θέμα ετεροπροσδιορισμού ή αυτοπροσδιορισμού με βάση κάποια εθνοτική ταυτότητα ή κάποιας μορφής διαφορετικότητα. Αντίθετα, στο πλαίσιο μιας θεώρησης κοινωνικών σχέσεων πλειονότητας – μειονότητας που προσεγγίζει τα χαρακτηριστικά των Ρομά, σε αιτιώδη συνάρτηση με τις σχέσεις και τις αλληλοεπιδράσεις με τον πληθυσμό της πλειονότητας, που αρθρώνει δικαιωματικό λόγο (δικαίωμα ένταξης και πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά), οι ίδιοι οι Ρομά δηλώνουν την επιθυμία τους του “ανήκειν στην Ελλάδα” και προτιμούν μια πλατφόρμα διεκδίκησης στη βάση της «ευάλωτης» ή «ευπαθούς» ομάδας.

Η πιο πρόσφατη προσπάθεια καταγραφής των Ρομά, που έγινε στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2008, από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Η έρευνα αυτή, διεξήχθη στα πλαίσια του έργου «Εκπόνηση Μελέτης για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα - Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο». Στη συγκεκριμένη έρευνα, τα δεδομένα συλλέχθηκαν ύστερα από διενέργεια έρευνας καταγραφής στοιχείων, μέσω αξιοποίησης των στοιχείων που

θασυγκέντρωναν οι ΟΤΑ. Σχεδιάστηκε ένα έντυπο συλλογής πληροφοριών (ερωτηματολόγιο), με χαρακτηριστικό του σχεδιασμού του, τη συμπλήρωσή του από τον υπεύθυνο στον αντίστοιχο ΟΤΑ χωρίς την μεσολάβηση συνεντευκτή (self administered). Το ερωτηματολόγιο αυτό, στάλθηκε στους ΟΤΑ, οι οποίοι μετά την συμπλήρωσή του θα το επέστρεφαν στους μελετητές. Παρά την καλή προσπάθεια, οι ΟΤΑ δεν ανταποκρίθηκαν πλήρως. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από τα 236 ερωτηματολόγια που στάλθηκαν, ελήφθησαν απαντήσεις από 116 Δήμους για συνολικά 162 οικισμούς Ρομά.

Ακολούθησε έρευνα - μελέτη, με τίτλο «Υγεία και κοινότητα των Ρομά: Ανάλυση της κατάστασης στην Ελλάδα», στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος «Υγεία και κοινότητα των Ρομά- Ανάλυση της κατάστασης στην Ευρώπη», χρηματοδοτούμενο από το Πρόγραμμα Public Health της Ε. Ε. Η έρευνα υλοποιήθηκε το 2009 με επιτόπια επίσκεψη ερευνητών στους οικισμούς, δυστυχώς όμως, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δεν εντάχθηκε στο δείγμα Περιφερειών που έγινε πλήρης αποτύπωση.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι Ρομά διαμένουν κυρίως στις τέσσερις από τις πέντε Περιφερειακές Ενότητές της, τη Βοιωτία, την Εύβοια, τη Φθιώτιδα και τη Φωκίδα σε αλφαβητική σειρά. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα έρευνα του Υπουργείου Απασχόλησης του 2008, στη Στερεά Ελλάδα καταγράφηκαν 17 οικισμοί, που αποτελούσαν το 10,49% των οικισμών στο σύνολο της χώρας¹⁵. Με βάση αυτό το χαρακτηριστικό (δηλαδή το πλήθος των οικισμών), η ΠΣΕ κατατάχθηκε στην τέταρτη θέση στην έρευνα αυτή, μετά τις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (29%), Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (17,3%) και Κεντρικής Μακεδονίας (14,2%). Η τυπολογία οικισμών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΕ), σύμφωνα με την ίδια παραπάνω έρευνα ήταν:

- Τέσσερις (4) Αμιγείς καταυλισμοί
- Πέντε (5) Μικτοί καταυλισμοί
- Έξι (6) Γειτονιές
- Δύο (2) Συμβατικές Κατοικίες

Στην ίδια προαναφερθείσα έρευνα, οι Δήμοι στους οποίους καταγράφηκαν οικισμοί Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και το πλήθος οικογενειών που διαμένουν στους οικισμούς, παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Σημειώνεται ότι η έρευνα δεν ήταν καταγραφική, αλλά εκτίμηση των αρμόδιων υπηρεσιών των ΟΤΑ που απάντησαν.

Δήμος*	Αριθμός Νοικοκυριών	Αριθμός Οικισμών
ΑΛΙΑΡΤΟΥ	50	1
ΑΜΦΙΣΣΑΣ	60	5
ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ	30	1
ΘΗΒΑΙΩΝ	127	1
ΛΑΜΙΕΩΝ	75	2
ΛΕΒΑΔΕΩΝ	12	2
ΜΕΣΣΑΠΙΩΝ	100	1
ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	186	1
ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	65	3
ΣΥΝΟΛΟ	705	17

*Η αναφορά των ονομάτων των Δήμων γίνεται με την ονομασία τους την περίοδο υλοποίησης της έρευνας.

¹⁵ Από όσους καταγράφηκαν στην προαναφερθείσα έρευνα του Υπ Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Υπενθυμίζεται ότι δεν απάντησαν όλοι οι Δήμοι στο ερωτηματολόγιο της έρευνας.

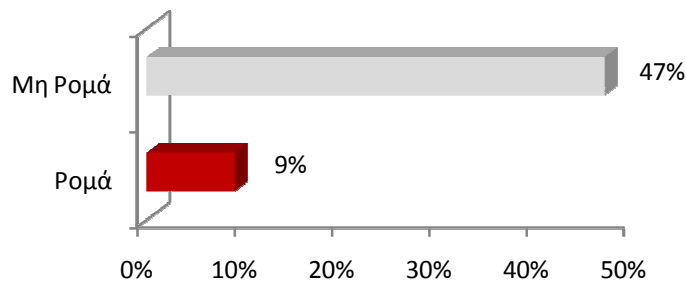
Η πλέονπρόσφατηΕυρωπαϊκή Έρευνα για τους Ρομά

Η τελευταία μεγάλη έρευνα έγινε το 2011, ως αποτέλεσμα συνεργασίας του ΟΗΕ της Παγκόσμιας Τράπεζας και της ΕΕ (UNDP, WorldBank, EC Regional Roma Office). Κάλυψε 11 χώρες στην Ευρώπη και συγκεκριμένατην **Ελλάδα**, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ουγγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 22.203 άτομα, Ρομά και μη Ρομά, που αντιπροσώπευαν 84.287 μέλη νοικοκυριών. Στην Ελλάδα, το δείγμα αποτέλεσαν Ρομά από 1.102 νοικοκυριά με 5.449 μέλη και 500 νοικοκυριά από μη Ρομά, με 1.369 μέλη. Οι μη Ρομά ζούσαν στην ίδιαπεριοχή με τους Ρομά ή στην πιο κοντινή σε αυτούς, ώστε τα στοιχεία να είναι συγκρίσιμα. Η έρευνα έγινε με προσωπικές συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα είναι απόλυτα αντιπροσωπευτικά για τους Ρομά που ζουν σε περιοχές με πυκνότητα υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο και αρκετά ενδεικτικά για τις υπόλοιπες περιοχές. Πάντως σε Εθνικό επίπεδο θεωρούνται αντιπροσωπευτικά, γι' αυτό η έρευνα δεν αναλύεται σε χαμηλότερο επίπεδο του εθνικού (πχ σε περιφέρειες). **Τα αποτελέσματα για τους μη-Ρομά δεν αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία του πληθυσμού, αλλά χρησιμεύουν ως σημείο αναφοράς και δείκτης σύγκρισης (benchmark) για τους Ρομά,καθώς το δείγμα των μη-Ρομά μοιράζεται το ίδιοεξωτερικό περιβάλλον, την ίδια αγορά εργασίας και κοινωνικές υποδομές.**

Γενικά,στο σύνολο της έρευνας (11 χώρες), προκύπτει ότι, ένας στους τρεις Ρομά είναι άνεργος, περισσότερο από το 20% δεν έχει ασφάλιση υγείας και κοντά στο 90% ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Στα επόμενα θα παρουσιαστούν τα κύρια ευρήματα για την Ελλάδα, σε στρογγυλοποίηση στον πλησιέστερο ακέραιο.

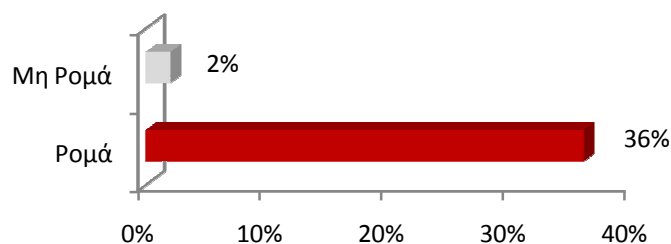
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ερώτηση 1: Παιδιά ηλικίας 4-5 ετών που συμμετέχουν σε παιδικούς σταθμούς ή νηπιαγωγείο.

Η Ελλάδα εμφανίζει το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των 11 χωρών, υστερώντας κατά δύο τρίτα του Ευρωπαϊκού αριθμητικού μέσου.

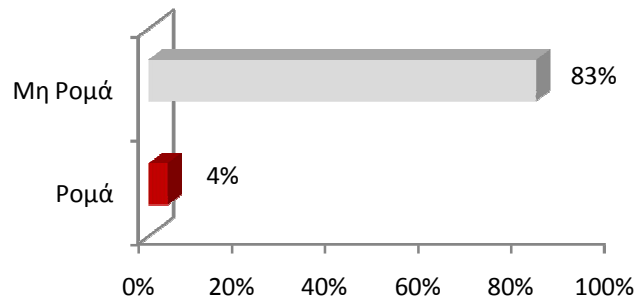
Ερώτηση 2: Παιδιά 7 ως 15 ετών που δεν παρακολουθούν σχολείο (μαθητική διαρροή)

Το ποσοστό των παιδιών που δεν παρακολουθούν σχολείο στην ηλικία των 7-15 ετών, δεν είναι μόνο ένας δείκτης για τις μελλοντικές πιθανότητες αυτής της γενιάς, αλλά και ένα προειδοποιητικό σημάδι για τα εκπαιδευτικά συστήματα. Και σε αυτόν το δείκτη, οι Έλληνες Ρομά βρίσκονται στην

πρώτη θέση, ακολουθούμενοι από τη Ρουμανία με 22%. Επίσης εμφανίζεται η μεγαλύτερη διαφορά απαντήσεων μεταξύ Ρομά και μη Ρομά.

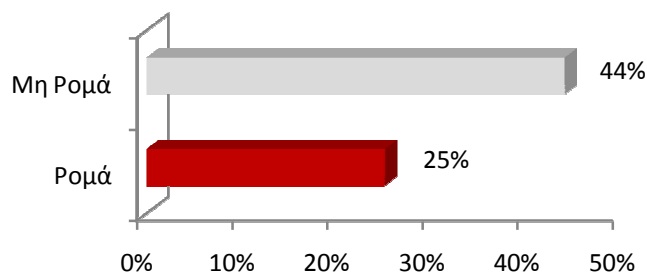
Ερώτηση 3: Μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 20-24 ετών που ολοκλήρωσαν τουλάχιστον τη γενική ή την επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη χειρότερη θέση, πίσω από την Πορτογαλία (3%). Επίσης εμφανίζει τη μεγαλύτερη διαφορά απαντήσεων μεταξύ Ρομά και μη Ρομά.

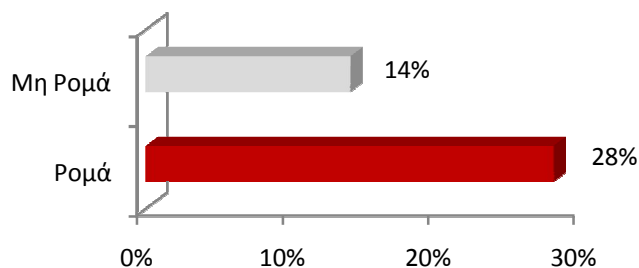
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ερώτηση 4: Μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 20-64 ετών, που εργάζονται σε εξαρτημένη εργασία (όχι αυτοαπασχόληση).

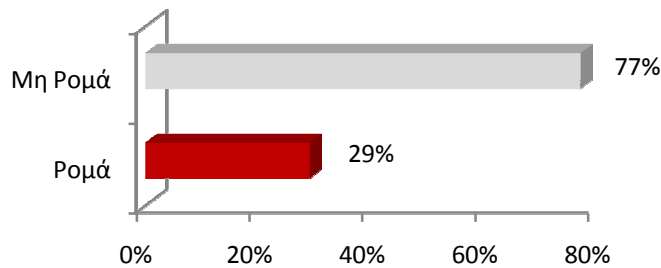
Σημειώνεται, ότι ο γενικός Ευρωπαϊκός μέσος σύμφωνα με τη Eurostat, είναι 68,6%. Στον δείκτη αυτό, στη χαμηλότερη θέση βρίσκονται οι Ρομά από την Ιταλία, που μόλις ξεπερνούν το 10% και στην υψηλότερη, οι Ρομά από την Τσεχία με 42%.

Ερώτηση 5: Ερωτώμενοι ηλικίας 20-64 ετών, που θεωρούν τον εαυτό τους άνεργο. (Σημείωση: Όχι για τα υπόλοιπα μέλη του νοικοκυριού).

Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις πλην Πορτογαλίας και Γαλλίας, οι μη Ρομά εμφανίζουν περίπου διπλάσια ποσοστά από τους Ρομά. Οι Ρομά από την Πορτογαλία στην υψηλότερη τιμή θεωρούν τον εαυτό τους άνεργο κατά 55%, ενώ στον αντίποδα οι Γάλλοι υπολείπονται ελαφρά του 20%.

Ερώτηση 6: Ερωτηθέντες ηλικίας 18 ετών και άνω, που δηλώνουν ότι παίρνουν ή θα έχουν το δικαίωμα να πάρουν ιδιωτική ή κρατική σύνταξη.

Οι Ρουμάνοι και Έλληνες Ρομά βρίσκονται στη χαμηλότερη θέση, ενώ στην υψηλότερη οι Πορτογάλοι Ρομά με 65%.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ερώτηση 7: Παιδιά Ρομά ηλικίας 7-15 ετών που εργάζονται έξω από το σπίτι.

Η ερώτηση αφορούσε τα παιδιά και των οικογενειών Ρομά και των μη Ρομά. Σε όλες τις χώρες και την Ελλάδα στους μη Ρομά το ποσοστό είναι σχεδόν μηδενικό. Στην πρώτη θέση στην Ευρώπη μαζί οι Έλληνες και οι Ρουμάνοι Ρομά, απάντησαν θετικά σε ποσοστό λίγο πάνω από 13%. Στο σύνολο των ερωτηθέντων Ρομά στην Ελλάδα, το 2% είτε δεν κατάλαβε την ερώτηση, είτε δεν θέλησε να απαντήσει.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Ερώτηση 8: Ρομά ηλικίας 16 ετών και άνω, που αναζητούν ή αναζήτησαν εργασία κατά τα τελευταία 5 χρόνια, οι οποίοι δήλωσαν ότι υπέστησαν διακρίσεις λόγω της Ρομά καταγωγής τους.

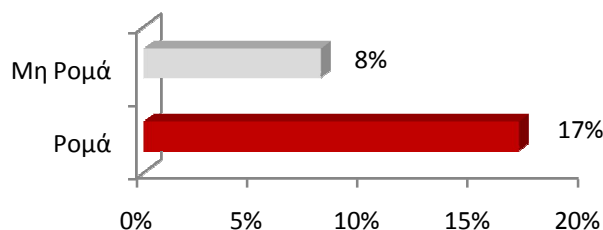
Το ποσοστό αυτό για τους Έλληνες Ρομά ανέρχεται σε 59%, στην 4^η θέση. Οι Ιταλοί απάντησαν θετικά σε ποσοστό 65%.

Ερώτηση 9: Ρομά ηλικίας 16 ετών και άνω, οι οποίοι βίωσαν διακρίσεις εξαιτίας της φυλετικής καταγωγής τους, κατά τους τελευταίους 12 μήνες.

Οι Έλληνες Ρομά απάντησαν θετικά σε ποσοστό 59%, με υψηλότερη τιμή από τους αντίστοιχους Ιταλούς με 66%.

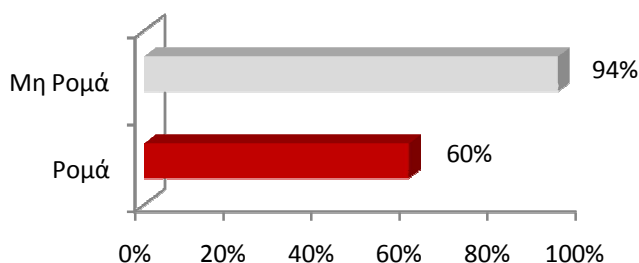
ΥΓΕΙΑ

Ερώτηση 10: Ερωτηθέντες ηλικίας 35-54 ετών, με προβλήματα υγείας, τα οποία περιορίζουν τις καθημερινές τους δραστηριότητες.

Οι Έλληνες Ρομά, φαίνεται να θεωρούν ότι έχουν τα λιγότερα προβλήματα υγείας, τα οποία περιορίζουν τις καθημερινές τους δραστηριότητες σε σχέση με τους Ρομά σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Στην υψηλότερη θέση οι Πολωνοί Ρομά με ποσοστό περίπου 52%.

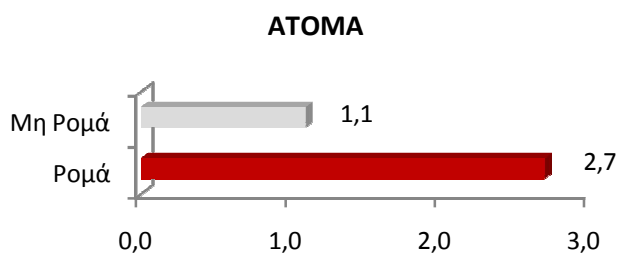
Ερώτηση 11: Ερωτηθέντες ηλικίας 18 ετών και άνω με ιατρική ασφάλιση

Οι Έλληνες Ρομά βρίσκονται περίπου στο μέσον της Ευρωπαϊκής κλίμακας.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

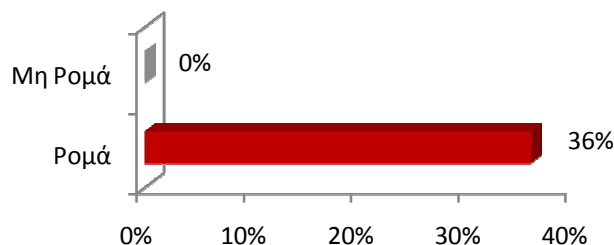
Ερώτηση 12: Μέσος αριθμός ατόμων ανά κύριο δωμάτιο στον χώρο κατοικίας

Τη μεγαλύτερη πυκνότητα ατόμων ανά κύριο δωμάτιο δηλώνουν οι Έλληνες Ρομά, με ελάχιστη πυκνότητα 1,6 που δήλωσαν οι Ισπανοί Ρομά. Ομοίως εμφανίζεται η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ Ρομά και μη Ρομά.

Σημείωση: Στο παραπάνω γράφημα δεν συμμετέχουν οι απαντήσεις των Ρομά που ζουν σε τσαντίρια ή τέντες ή τροχόσπιτα ή πρόχειρες κατασκευές όπως παράγκες ενός μόνο χώρου.

Ερώτηση 13: Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες βασικές ανέσεις: εσωτερική κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, εσωτερικό ντους /μπανιέρα, ηλεκτρική ενέργεια.

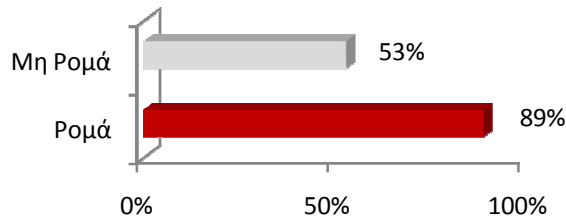

Στην ερώτηση αυτή οι Έλληνες Ρομά βρίσκονται στην 5^η θέση. Στην πρώτη θέση οι Ρουμάνοι Ρομά με 86%. Πάντως στην Ελλάδα και την Ιταλία εμφανίζεται η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ Ρομά και μη Ρομά.

Σημείωση: Στο παραπάνω γράφημα δεν συμμετέχουν οι απαντήσεις των Ρομά που ζουν σε τσαντίρια ή τέντες ή τροχόσπιτα.

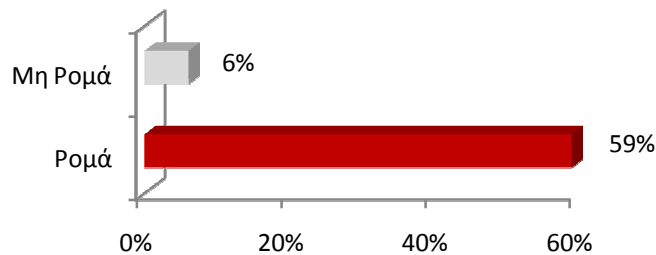
ΦΤΩΧΕΙΑ

Ερώτηση 14: Άτομα σε νοικοκυριά που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας.

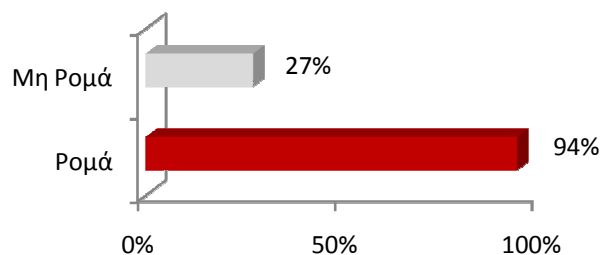
Οι Έλληνες Ρομά σύμφωνα με τις απαντήσεις, βρίσκονται στη μέση της κλίμακας.

Ερώτηση 15: Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά, στα οποία κάποιος πήγε για ύπνο πεινασμένος/η, τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο μήνα.

Στην πρώτη θέση οι Ρουμάνοι Ρομά, με 61%, ακολουθούμενοι από τους Έλληνες.

Ερώτηση 16: Νοικοκυριά με σοβαρές υλικές στερήσεις.

Σύμφωνα με τη Eurostat, η σοβαρή στέρηση καλύπτει τους δείκτες που αφορούν την οικονομική πίεση, τα διαρκή αγαθά, τη στέγαση και το περιβάλλον της κατοικίας. Τα άτομα που διαβιούν υπό «σοβαρές υλικές στερήσεις», ζουν κάτω από συνθήκες υπό τις οποίες, δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για τουλάχιστον τέσσερα από τα ακόλουθα:

- να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας,
- να έχουν στοιχειώδη θέρμανση,
- να αντιμετωπίσουν απροσδόκητες δαπάνες,

- να τρώνε κρέας, ψάρι ή κάποιο ισοδύναμο πρωτεΐνης κάθε δεύτερη μέρα,
- να πάνε μια εβδομάδα διακοπών,
- να διαθέτουν αυτοκίνητο,
- να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων,
- να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση,
- να διαθέτουν τηλέφωνο.

ΗΔιεθνής Συνάντηση Εργασίας για τους Ρομά στην Ελλάδα

Στις 28 Μαρτίου 2014, στην Αθήνα και στο πλαίσιο του Κοινοτικού Προγράμματος για την Απασχόληση και την Κοινωνική Αλληλεγγύη PROGRESS (2007-2013), έγινε διεθνής συνάντηση εργασίας. με θέμα «ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ». Βασικές διαπιστώσεις ήταν:

- Υφίσταται τεράστιο κενό ανάμεσα, αφενός στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής στρατηγικής και της επιλογή επιχειρησιακών δράσεων για την κοινωνική ένταξη των Ρομά και αφετέρου στην υλοποίησής τους, ενόψει μάλιστα των κατά τόπους πραγματικών αναγκών των Ρομά.
- Οι δράσεις ενσωμάτωσης, ιδιαίτερα στο πλαίσιο χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, κρίνονται από τα αποτελέσματα που προσφέρουν σε ότι αφορά την βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης της κοινότητας των Ρομά. Ωστόσο, τα προγράμματα αυτά δεν αξιολογούνται ως προς τα απτά αποτελέσματά τους και για τις συνέπειες που ενδεχομένως επέφεραν στις ζωές των ανθρώπων για τους οποίους σχεδιάστηκαν. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό, εφεξής, να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) Οποιαδήποτε προσπάθεια κοινωνικής ένταξης πρέπει να εντάσσεται σε μακροχρόνιο πρόγραμμα, να μην είναι αποσπασματική και να έχει συνέχεια μέχρι την επίτευξη του στόχου της. β) Πρέπει να δίνεται έμφαση στην αλληλουχία, την αλληλοσυμπλήρωση και την αποφυγή της αλληλοεπικάλυψης των δράσεων στα πεδία στα οποία εφαρμόζονται, γ) Να δίνεται έμφαση στην αξιολόγηση των δράσεων του πεδίου με μετρήσιμα αποτελέσματα, δ) Τα απτά αποτελέσματα της εφαρμογής των στρατηγικών να κρίνονται σε βάθος δεκαετίας, επί τη βάσει των αλλαγών που επέφεραν για την κοινωνική ομάδα και όχι με συμβατικά κριτήρια.
- Καμία προσπάθεια δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική, χωρίς τη συμμετοχή των ίδιων των Ρομά, σε θέσεις λήψης αποφάσεων σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της υλοποίησης. Η συνεργασία με εκπροσώπους τους είναι αναγκαία, ούτως ώστε να προσδιορίζονται οι ανάγκες της κοινότητας και οι δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν, ως προς την υποδοχή των επί μέρους ενεργειών από τους ίδιους τους Ρομά. Το πρόβλημα της αντιπροσωπευτικής εκπροσώπησης των Ρομά είναι ένα ζητούμενο, για το οποίο πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα.
- Σε επίπεδο εθνικών πολιτικών, είναι καθοριστικής σημασίας α) η χαρτογράφηση των Ρομά και των αναγκών τους, β) η εξασφάλιση επαρκών πόρων χρηματοδότησης, γ) η δημιουργία ομάδας ειδικών που θα υποβοηθά τα υπουργεία στην σύνταξη και άσκηση των επιμέρους πολιτικών στα πεδία αρμοδιότητάς τους.
- Πόροι για δράσεις ένταξης μπορούν να διασφαλιστούν, όχι μόνο από προγράμματα που τους αφορούν ειδικά, αλλά και μέσα από πολιτικές και προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Απόρων και άλλων μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Όσον αφορά την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, με δεδομένη την πολύ σημαντική απουσία τους από την εκπαιδευτική διαδικασία, έντονη προσπάθεια και συγκεκριμένες πρωτοβουλίες πρέπει να ληφθούν, από την κεντρική διοίκηση κατά προτεραιότητα, ώστε

να μειωθεί ο αναλφαριθμητισμός τους. Για επιμέρους εκπαιδευτικά προγράμματα και δράσεις σε συγκεκριμένα σχολεία, είναι σημαντική η διαρκής αξιοποίηση ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, ώστε να υπάρχει διασύνδεση μεταξύ οικογένειας και σχολείου. Η παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση, μπορεί να μειώνει τη σχολική διαρροή των ήδη εγγεγραμμένων παιδιών, να προτρέπει για την εγγραφή όλο και περισσότερων παιδιών στο σχολείο και να διευκολύνει τις οικογένειές τους στην επικοινωνία τους με το σχολείο.

- Προς την κατεύθυνση επίτευξης του σκοπού αυτού, φαίνεται να λειτουργεί πολύ θετικά η ενεργοποίηση των Ιατροκοινωνικών Κέντρων (ΙΑΚ), τόσο για τα θέματα που σχετίζονται με τις εγγραφές των παιδιών στα σχολεία (π.χ. δημοτολογικές εγγραφές, εμβολιασμοί), όσο και για θέματα εκπαίδευσης/ενημέρωσης ενηλίκων, διασύνδεσης κατοίκων των οικισμών με υπηρεσίες υγείας, κλπ.
- Η πολιτεία φαίνεται με την δράση της, να επικεντρώνεται περισσότερο στην καταστολή παραβατικών πράξεων των Ρομά, παρά στην αντιμετώπιση συνολικά και μακροπρόθεσμα του κοινωνικού αποκλεισμού που υφίστανται. Η αστυνομία ιδιαίτερα, μαζί με τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, καταλήγουν να συνδέουν στερεοτυπικά την παραβατικότητα με τη ομάδα των Ρομά και να μην λαμβάνουν πρωτοβουλίες για πρόληψη μη σύνομων καταστάσεων. Η αντιμετώπιση της εξαθλίωσης και των κακών συνθηκών διαβίωσης των Ρομά, πρέπει να είναι πρώτη προτεραιότητα του κράτους, διότι μόνον με τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους και την ένταξη στην ευρύτερη κοινωνία, μπορεί να αποτραπεί η εμπλοκή τους σε κυκλώματα παρανομίας και εν γένει παραβατικές συμπεριφορές.

Διεθνείς εμπειρίες

- Ως παράδειγμα καλών πρακτικών, σημειώνεται μελέτη περίπτωσης (case study) της Ουγγαρίας, που αφορούσε στο σύστημα εκπαίδευσης και την ανακατανομή των μαθητών ανά τομέα εκπαίδευσης, με στόχο την ισομερή συμπερίληψη Ρομά σε όλα τα σχολεία μιας περιοχής και την απομάκρυνση από το προηγούμενο καθεστώς, του διαχωρισμού σε υποβαθμισμένα σχολεία «γκέτο», όπου παρακολουθούσαν Ρομά μαθητές και σε «καλά» χωρίς μαθητές Ρομά. Για βέλτιστη απόδοση μιας τέτοιου είδους παρέμβασης, προτείνονται μικρά ευέλικτα σχήματα συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων μερών και φορέων.
- Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι σημαντικός, ως προς τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, όσον αφορά το μέγεθος του πληθυσμού Ρομά στη χώρα, τα προβλήματα και τις προκλήσεις που η ύπαρξή τους γεννά. Στην Ιταλία για παράδειγμα, ο πληθυσμός των ντόπιων Ρομά έχει πάψει να είναι νομαδικός, αλλά αυτό δεν είναι κατανοητό από τους μη Ρομά κατοίκους. Οι προσπάθειες των εθνικών αρχών καταπολέμησης των διακρίσεων, πρέπει να επικεντρώνονται σε ζητήματα τεκμηρίωσης των ζητημάτων που αφορούν την ομάδα και στην άρση του στιγματισμού τους στον δημόσιο λόγο.
- Η δημιουργία και η υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του θεσμού των διαμεσολαβητών Ρομά, αποτελεί επίσης μια θετική πρακτική.

Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στη Στερεά Ελλάδα

Αντικείμενο της Καταγραφής

Αντικείμενο της καταγραφής των Ρομά στην Περιφέρεια, αποτέλεσαν οι οικισμοί της προηγούμενης έρευνας του 2008, που έγινε από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και όσοι επιπλέον υποδείχθηκαν από τους Δήμους. Επιπρόσθετα, κατεγράφησαν οικισμοί που δεν συμπεριλαμβάνονταν στην έρευνα του 2008, ούτε υποδείχθηκαν από Δήμους και οι οποίοι υποδείχθηκαν από τη διαμεσολαβήτρια (αναφορά για την διαμεσολαβήτρια γίνεται στο παράρτημα) με την οποία συνεργάστηκε ο ανάδοχος. Αυτό έγινε γιατί αφενός, το 2008 δεν είχαν αποστείλει όλοι οι ΟΤΑ στοιχεία (πχ ο τότε Δήμος Αυλίδας στην Εύβοια δεν εμφανίζεται στην καταγραφή, ενώ υπήρχε οικισμός Ρομά στο Βαθύ Αυλίδας και το Παντείχι) και αφετέρου, γιατί δημιουργήθηκαν οικισμοί μεταγενέστερα της έρευνας αυτής.

Η διαφορετικότητα των οικισμών, έτσι όπως καταγράφεται στο παρόν παραδοτέο, προκύπτει σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:

- Διαφορετικά γεωγραφικά όρια οικισμού,
- Σε περίπτωση γειτνιαζόντων οικισμών (πχ οικισμοί Αγίου Αθανασίου και Εθνικής Οδού στον Αλιάρτο, ή οι οικισμοί Αλάτσατα και Καμάρες στη Χαλκίδα), οι οικισμοί να έχουν διακριτά όρια (δηλ να μη συγχέονται) και να κατοικούν διαφορετικές φυλές Ρομά, σύμφωνα με τους ίδιους.
- Επιπλέον παραδοχή υπήρξε στην αποτύπωση των μόνιμων κατοίκων κυρίως, χωρίς να ληφθούν υπόψη παραπήγματα και κελύφη που χρησιμοποιούνται μόνο εποχικά.

Τα αποτελέσματα της καταγραφής, αναφέρονται στον επόμενο πίνακα σε συσχέτιση με την έρευνα του Υπ Απασχόλησης του 2008.

Δήμος	Έρευνα 2008		Έρευνα Αναδόχου 2015	
	Αριθμός Νοικοκυριών	Αριθμός Οικισμών	Αριθμός Νοικοκυριών	Αριθμός Οικισμών
ΑΛΙΑΡΤΟΥ - ΘΕΣΠΙΕΩΝ	50	1	78	2*
ΔΕΛΦΩΝ	60	5	100	5
ΙΣΤΙΑΙΑΣ - ΑΙΔΗΨΟΥ	Δεν είχε καταγραφεί		32	2
ΛΟΚΡΩΝ	30	1	12	1
ΘΗΒΑΙΩΝ	127	1	91	1
ΛΑΜΙΕΩΝ	75	2	120	1
ΣΤΥΛΙΔΑΣ	Δεν είχε καταγραφεί		Εποχικοί	2
ΛΕΒΑΔΕΩΝ	12	2	22	2
ΜΕΣΣΑΠΙΩΝ	100	1	70	1
ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	186	1	137	4
ΚΥΜΗΣ - ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	Δεν είχε καταγραφεί		30	3
ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	65	3	270	8
ΣΥΝΟΛΟ	705	17	962	32

Στον πίνακα δεν συμπεριλαμβάνεται ο αριθμός Ρομά που αναφέρονται ως μη μόνιμοι ή εποχικοί.

*Ο Δήμος Αλιάρτου – Θεσπιέων σε απάντηση του ερωτηματολογίου ηλεκτρονικά, ανεβάζει τον αριθμό οικισμών Ρομά στους τέσσερις. Οι απαντήσεις όμως που έλαβε ο ανάδοχος δεν περιελάμβαναν καθόλου αριθμητικά στοιχεία. Από τηλεφωνική επικοινωνία με το Δήμο, διαπιστώθηκε ότι οι τρεις οικισμοί που αναφέρονται στην (χωρίς αριθμητικά στοιχεία) απάντηση του Δήμου, γειτνιάζουν και από τους Ρομά θεωρούνται ένας οικισμός.

Συνολικά Γενικά Στοιχεία Αποτύπωσης 2015

Οι Ρομά της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αποτελούν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού της. Ο πληθυσμός των μόνιμα εγκαταστημένων Ρομά την περίοδο καταγραφής (Μάιος 2015), φαίνεται να αγγίζει τα 3.714 άτομα, ενώ εποχιακά φαίνεται να διαμένουν άλλα 1.566 άτομα. Είναι εγκατεστημένοι στις τέσσερις από τις πέντε Περιφερειακές Ενότητες, πλην της ΠΕ Ευρυτανίας, σε 32 οικισμούς (έναντι 17 που ανέδειξε η έρευνα του 2008), δηλαδή περίπου σε διπλάσιο αριθμό οικισμών από την προηγούμενη καταγραφή. Σε επίπεδο νοικοκυριών (οικογενειών), η αύξηση σε σχέση με την καταγραφή του 2008 είναι 37%. Ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή του αναδόχου είναι:

- ΠΕ Βοιωτίας 1.788 άτομα από 328 οικογένειες και 216 μη μόνιμα ή εποχικά άτομα Ρομ, εγκαταστημένα σε 9 οικισμούς στα όρια των Δήμων Αλιάρτου – Θεσπιέων, Θηβαίων, Ορχομενού και Λεβαδέων.
- ΠΕ Εύβοιας 1.275 άτομα από 402 οικογένειες και 265 μη μόνιμα ή εποχικά άτομα Ρομ, εγκαταστημένα σε 14 οικισμούς στα όρια των Δήμων Διρφύων-Μεσσαπίων, Ιστιαίας – Αιδηψού, Κύμης – Αλιβερίου και Χαλκιδέων.
- ΠΕ Φθιώτιδας 295 άτομα από 132 οικογένειες και 890 μη μόνιμα ή εποχικά άτομα Ρομ, εγκαταστημένα σε 4 οικισμούς στα όρια των Δήμων Λαμιέων, Λοκρών και Στυλίδας.
- ΠΕ Φωκίδας 356 άτομα από 100 οικογένειες και 195 μη μόνιμοι ή εποχικοί Ρομά, εγκαταστημένοι σε 5 οικισμούς στα όρια του Δήμου Δελφών.

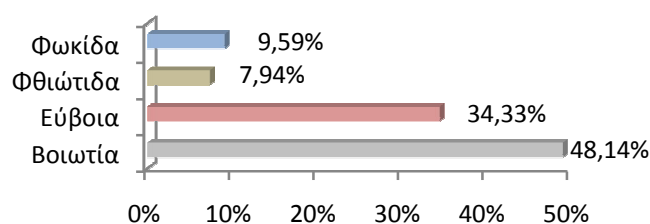
Συγκεντρωτική συγκριτική Κατανομή του Πληθυσμού των εδραιωποιημένων Ρομά ανά Π.Ε. ως προς τον **πραγματικό** Πληθυσμό της κάθε Π.Ε.

	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (Απογραφή 2011)*	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΡΟΜΑ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΙΣ ΠΕ	% ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΡΟΜΑ ΑΝΑ ΠΕ
ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	117.314	1.788	48,14%	1,52%
ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	209.930	1.275	34,33%	0,61%
ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ‡	29.080	0	0,00%	0,00%
ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	159.461	295	7,94%	0,18%
ΠΕ ΦΩΚΙΔΑΣ	43.672	356	9,59%	0,82%
ΣΥΝΟΛΟ	559.457	3.714	100%	0,66%

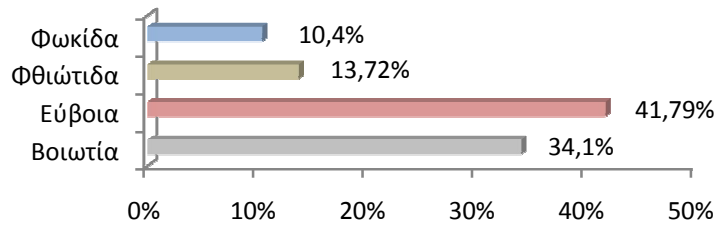
*Στοιχεία De Facto ή πραγματικού Πληθυσμού της Χώρας («Πραγματικός Πληθυσμός» κατά την έννοια που αναφέρεται στην προκήρυξη των Γενικών Απογραφών με αριθ. 1524/Γ5-473/2011, ΦΕΚ 425/Β'/2011), όπως αναφέρεται στην τελευταία τροποποίηση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ΦΕΚ 699/20.3.2014)

‡ Δεν υπήρξε ανταπόκριση για στοιχεία στο ερωτηματολόγιο του αναδόχου. Η διαμεσολαβήτρια αναζήτησε χωρίς επιτυχία την τυχόν ύπαρξη Ρομά στην Π.Ε. Πιθανολογείται, ότι αν υπάρχουν, θα έχουν ενταχθεί στον κοινωνικό ιστό.

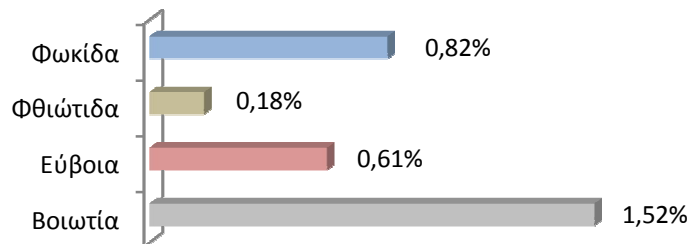
Κατανομή πληθυσμού Ρομά, ανάλογα με την Περιφερειακή Ενότητα εγκατάστασης:

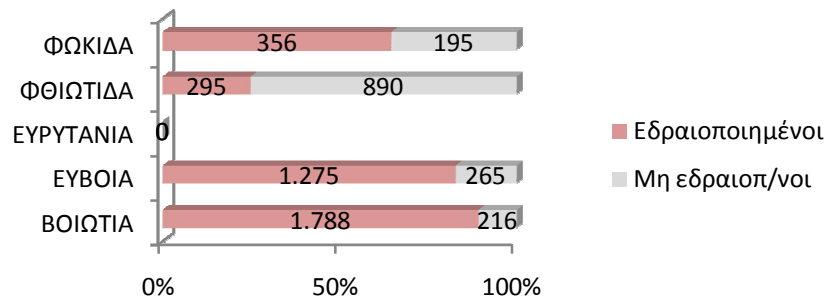
Η κατανομή των Οικογενειών ανάλογα με την Περιφερειακή Ενότητα εγκατάστασης είναι:

Ποσοστό πληθυσμού Ρομά ανά ΠΕ

Εδραιωμένοι και μη στις ΠΕ (απόλυτος αριθμός):

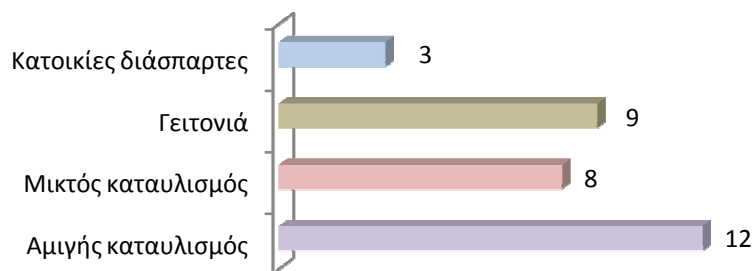
Αριθμός και ποσοστό εδραιωμένων Ρομά ανά Δήμο στην Περιφέρεια, ως προς τον **Μόνιμο** πληθυσμό.

Περιφερειακή Ενότητα	Ονομασία Δήμου	Μόνιμος Πληθυσμός 2011	Νόμιμος Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός Ρομά	% Μόνιμου πληθυσμού
Βοιωτίας	Δήμος Αλιάρτου	10.887	11.645	360	3,31%
	Δήμος Διστόμου-Αράχοβας-Αντίκυρας	8.188	8.101	0	0,00%
	Δήμος Θηβαίων	36.477	34.401	561	1,54%
	Δήμος Λεβαδέων	31.315	33.425	107	0,34%
	Δήμος Ορχομενού	11.621	13.107	760	6,54%
	Δήμος Τανάγρας	19.432	15.086	0	0,00%
Σύνολο Βοιωτίας		117.920	115.765	1.788	1,52%
Ευβοίας	Δήμος Διρφύων-Μεσσαπίων	18.800	20.415	295	1,57%
	Δήμος Ερέτριας	13.053	13.423	0	0,00%
	Δήμος Ιστιαιάς-Αιδηψού	21.083	24.209	124	0,59%
	Δήμος Καρύστου	12.180	14.643	0	0,00%
	Δήμος Κύμης-Αλιβερίου	28.437	34.284	95	0,33%
	Δήμος Μαντουδίου-Λίμνης-Αγίας Άννας	12.045	14.141	0	0,00%
	Δήμος Σκύρου	2.994	3.449	0	0,00%

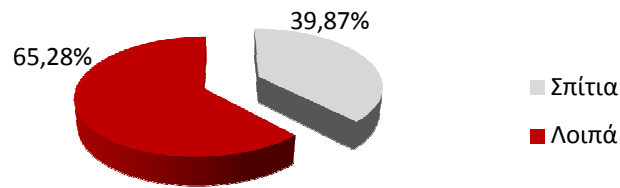
Περιφερειακή Ενότητα	Ονομασία Δήμου	Μόνιμος Πληθυσμός 2011	Νόμιμος Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός Ρομά	% Μόνιμου πληθυσμού
	Δήμος Χαλκιδέων	102.223	86.393	761	0,74%
Σύνολο Ευβοίας		210.815	210.957	1.275	0,60%
Ευρυτανίας	Δήμος Αγράφων	6.976	13.529	0	0,00%
	Δήμος Καρπενησίου	13.105	17.261	0	0,00%
Σύνολο Ευρυτανίας		20.081	30.790	0	0,00%
Φθιώτιδος	Δήμος Αμφίκλειας-Ελάτειας	10.922	11.902	0	0,00%
	Δήμος Δομοκού	11.495	15.227	0	0,00%
	Δήμος Λαμιέων	75.315	71.006	230	0,31%
	Δήμος Λοκρών	19.623	20.817	65	0,33%
	Δήμος Μακρακώμης	16.036	19.211	0	0,00%
	Δήμος Μώλου-Αγίου Κωνσταντίνου	12.090	13.048	0	0,00%
	Δήμος Στυλίδας	12.750	13.851	0	0,00%
Σύνολο Φθιώτιδος		158.231	165.026	295	0,19%
Φωκίδας	Δήμος Δελφών	26.716	29.629	356	1,33%
	Δήμος Δωρίδος	13.627	15.330	0	0,00%
Σύνολο Φωκίδας		40.343	44.959	356	0,88%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Στερεάς Ελλάδας		547.390	567.533	3.714	0,68%

Οι οικισμοί στην πλειοψηφία τους έχουν χαρακτήρα μόνιμης εγκατάστασης, παρά τα προβλήματα ιδιοκτησίας και αυθαίρετης δόμησης που υφίστανται, τα οποία ανάγονται σε κάποιες περιπτώσεις αρκετά χρόνια πίσω. Με κριτήριο την κινητικότητα τους στον χώρο, οι Ρομά της περιοχής, διακρίνονται σε εδραιωμένους και περιοδικά μετακινούμενους. Οι μετακινήσεις αυτές, συνήθως αφορούν την εποχική απασχόληση σε αγροτικές εργασίες σε άλλες περιοχές της Περιφέρειας ή της χώρας, ή τη συμμετοχή τους ως έμποροι και περιστασιακά εργαζόμενοι σε πανηγύρια και εορτασμούς. Οι μετακινούμενες οικογένειες που εγκαθίστανται περιστασιακά στις παρυφές των οικισμών σε πρόχειρους καταυλισμούς, αποτελούν μειοψηφία στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σε σχέση με τους μόνιμα εγκατεστημένους. Συνήθως οι μετακινούμενοι πληθυσμοί, είναι συγγενείς ή ομόφυλοι και διαμένουν περιοδικά σε καταλύματα δίπλα σε αυτά των μόνιμων που είναι και δημότες της περιοχής αναφοράς. Διαβιών δίχως καμία βασική υποδομή, είναι εντελώς αποκομμένοι από τους μόνιμους κατοίκους, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις εκδιώκονται.

Η τυπολογία των οικισμών στην Περιφέρεια (32 οικισμοί) είναι:

Η τυπολογία των κατοικιών, όπως προκύπτει από την έρευνα είναι κυρίως τσαντάρια, παράγκες, παραπήγματα και κάποια λυόμενα και κοντέινερ σε ποσοστό πάνω από το 65%.

Οι οικισμοί με τα μεγαλύτερα προβλήματα, εντοπίζονται στις παρυφές των αστικών κέντρων. Τα προβλήματα εντείνονται λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού σε πολύ μικρό χώρο, του οποίου η κάλυψη από τους Ρομά γίνεται η μεγαλύτερη δυνατή και ανά περίπτωση, μπορεί να πλησιάζει το 100%. Τα συνηθέστερα προβλήματα που εντοπίζονται σε αυτούς τους οικισμούς είναι:

- απουσία τίτλων ιδιοκτησίας σε αρκετές των περιπτώσεων
- έλλειψη ρυμοτομικού σχεδίου
- έλλειψη αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων και η χρησιμοποίηση του δικτύου όμβριων για την εξυπηρέτησή του, όπου αυτό υπάρχει
- κακή έως ανύπαρκτη οδοποιία και πεζοδρόμηση
- ανεπαρκής ηλεκτροφωτισμός δημόσιων χώρων
- ανυπαρξία ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων και συσσώρευση απορριμμάτων στους ελάχιστους υπάρχοντες, λόγω μη συνεχούς αποκομιδής τους
- αδυναμία καθορισμού του δημόσιου χώρου και ως εκ τούτου πλήρης σύγχυση όσον αφορά την διαχείριση ή και την προστασία του
- απουσία δημόσιας συγκοινωνίας για την πρόσβαση στον οικισμό

Όσον αφορά την κατάσταση των οικισμών παρατηρείται, ότι όσο παλαιότερος είναι ένας οικισμός τόσο περισσότερο περιφρουρείται από τους κατοίκους ο δημόσιος χώρος και καλλωπίζεται. Παρά τις τεράστιες δυσκολίες που συνεπάγεται η συγκατοίκηση πολλών οικογενειών σε ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα, της άναρχης δόμησης και του μεγάλου αριθμού από κελύφη, οι κάτοικοι προσπαθούν στο μέτρο των δυνατοτήτων τους να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους.

Εφόσον μάλιστα κατακτηθεί ένα επίπεδο ποιότητας ζωής, τα άτομα και οι οικογένειες του οικισμού, υπερασπίζονται τον χώρο και το περιβάλλον διαβίωσης τους, καταρρίπτοντας τον μύθο της αδιαφορίας και της τάσης των Ρομά, για καταπάτηση κάθε έννοιας δημόσιου αγαθού.

Η «αδυναμία» ριζικής και μόνιμης λύσης μέχρι τώρα θα μπορούσε να οφείλεται στην άρνηση των πρώην Καποδιστριακών δήμων να αποδεχθούν την χωροθέτηση σύγχρονων καταυλισμών στα πρώην διοικητικά όρια των δήμων τους και στην μετά Καλλικράτη περίοδο, στην άρνηση και στις δυναμικές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών, να αποδεχθούν την δημιουργία παρόμοιας δομής πλησίον οικισμών, κτιριακών εγκαταστάσεων αλλά και καλλιεργημένων αγρών.

Τα συνηθέστερα προβλήματα που εντοπίζονται σε αυτούς τους οικισμούς όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης, ειδικά σε όσους βρίσκονται σε αγροτικές ή ημιαστικές περιοχές, αφορούν στην καθυστερημένη ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, στη δυσκολία πρόσβασης στις σχολικές μονάδες, στον αναλφαριθμητισμό, στη μαθητική διαρροή, με συνέπεια όλων αυτών προβλήματα στην κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά αλλά και αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων εναντίον τους. Αυτό προκύπτει στην έρευνα του αναδόχου (Μάιος 2015), από τη σύγκριση του αριθμού παιδιών που πηγαίνουν στο Νηπιαγωγείο, σε σχέση με αυτά στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο, συγκρινόμενο με τους εθνικούς μέσους όρους.

Στην αποτύπωση που παρουσιάζεται στο Παράρτημα Ι, περιγράφονται τα προβλήματα που ανέφεραν οι ίδιοι οι Ρομά και τυχόν οι Δήμοι, στις προφορικές επικοινωνίες και στα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια που παρέλαβε ο ανάδοχος. Υπήρξε όμως και η άλλη πλευρά, τα προβλήματα που ανέφεραν εκπρόσωποι των Δήμων σε επαφές με τα στελέχη της ομάδας έργου και τα οποία παρατίθενται συνολικά στο σημείο αυτό:

- Αρκετά κελύφη (κυρίως παραπήγματα, καλύβες) σε κάποιους οικισμούς, όπως αναφέρεται στην αποτύπωση που παρουσιάζεται στο παράρτημα, φαίνεται να στερούνται ηλεκτρικού ρεύματος και δικτύου ύδρευσης. Αυτό, αποτυπώνει τη νόμιμη κατάσταση, καθώς όπως ανέφεραν εκπρόσωποι των Δήμων, υπάρχουν παράνομες συνδέσεις που κάνουν οι ίδιοι οι Ρομά, συνδέοντας τα σπίτια τους με τις κολώνες ρεύματος και τις παροχές νερού. Αυτό δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθεί στην έρευνα.
- Αρκετοί Ρομά μεταδημοτεύουν κατά διαστήματα, καλυπτόμενοι πίσω από διάφορες προφάσεις και κυρίως, τη μη ύπαρξη νόμιμων παροχών ΔΕΚΟ και αργότερα, καθώς εκτιμούν ότι έτσι τους συμφέρει, ζητούν να καταγραφούν ως δημότες.
- Αρκετοί Ρομά, ρυπαίνουν τους κοινόχρηστους χώρους των οικισμών, πολλές φορές δίπλα ακριβώς σε υπάρχοντες κάδους απορριμμάτων.
- Η μη νόμιμη φορολογική τους τακτοποίηση (μη υποβολή δηλώσεων εισοδήματος ανεξαρτήτως ύψους εισοδήματος, μη ύπαρξη ΑΦΜ), δημιουργεί στρεβλώσεις και δυσλειτουργίες και σε θέματα επικοινωνίας με δημοτικές υπηρεσίες, για τα οποία διαμαρτύρονται.
- Σε ορισμένους οικισμούς Ρομά, υπάρχει ρύπανση από πράγματα που μαζεύουν προς πώληση, συχνά μέσα από τους κάδους απορριμμάτων, ή καίνε καλώδια για να πάρουν το χαλκό που περιέχουν, με αποτέλεσμα όχληση των λοιπών κατοίκων από οσμές αλλά και αισθητική όχληση.
- Σε περιπτώσεις κατεδαφίσεων αυθαιρέτων, δημιουργούνται πολλά προβλήματα, καθώς δεν γίνεται αντιληπτό ότι οι νόμοι ισχύουν για όλους.

Μια πρόταση που υπήρξε ως μεταβατική λύση στο στεγαστικό πρόβλημα σε κάποιους οικισμούς Ρομά, είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων σύγχρονης κατασκήνωσης (μορφής κάμπινγκ), σε οικισμούς που δεν υπάρχουν καθόλου σπίτια, καθώς οι διαδικασίες νομιμοποίησης για άλλου είδους λύσεις είναι πολύ χρονοβόρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

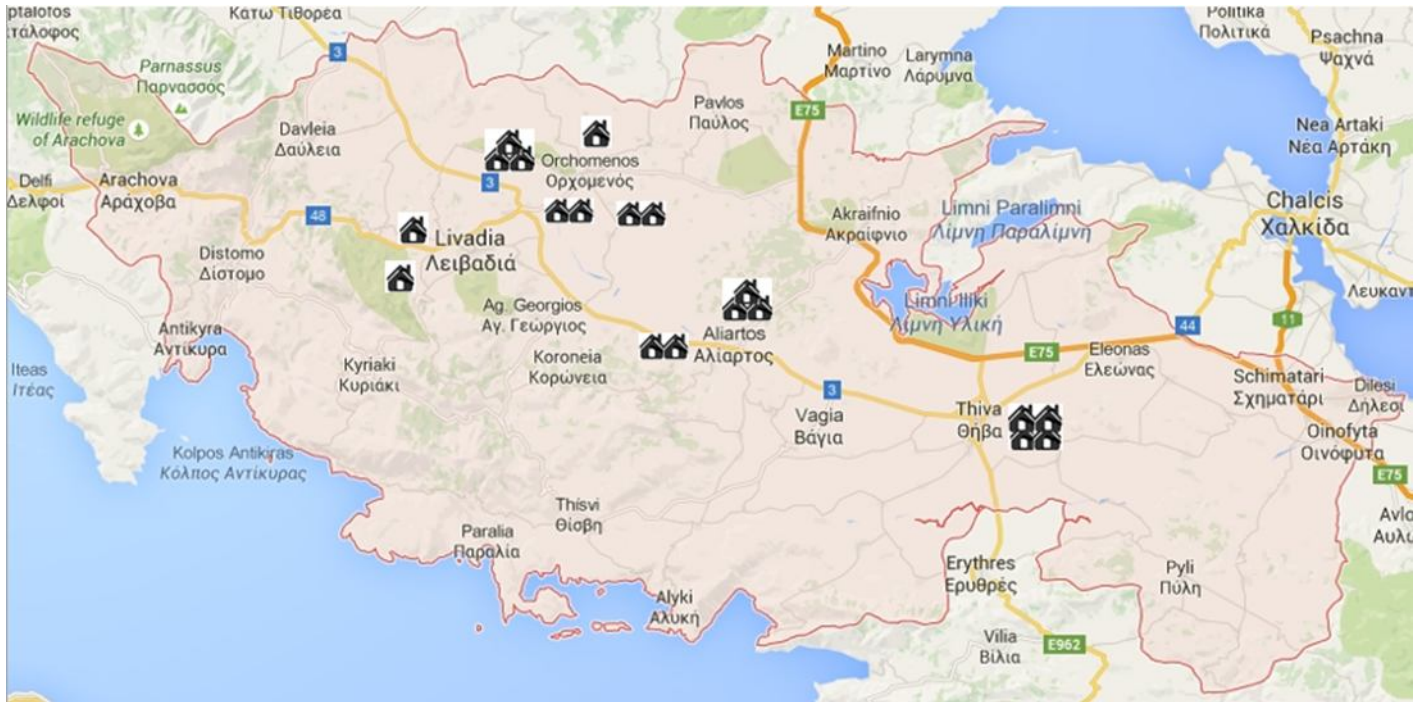
ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Νηπ/γείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Μη μόνιμοι
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αλιάρτου Θεσπιέων – Αγ. Αθανάσιος	34	4	30	40	88	90	30	5	15	4	70
	Αλιάρτου Θεσπιέων – ΕΟ	30	0	30	38	60	64	28	0	0	0	60
	Θηβαίων – Πυρί	96	6	90	91	211	203	147	7	25	0	36
	Ορχομενού – Δραγατσούλα	25	25	0	35	45	45	70	0	0	0	0
	Ορχομενού – Εκατέρωθεν 10 ^{ης} Σεπτεμβρίου	20	20	0	25	35	35	50	6	10	0	0
	Ορχομενού – Συνοικισμός	55	55	0	65	95	95	210	10	15	0	0
	Ορχομενού – Περιφ Οδός	5	1	4	12	20	20	40	1	5	0	40
	Λεβαδέων – Αλαλκομενές	8	8	0	12	20	20	20	0	9	0	0
	Λεβαδέων – Ρωμαίικο	2	0	2	10	18	19	10	0	0	0	10
9 οικισμοί	Μερικό Σύνολο ΠΕ Βοιωτίας	275	119	156	328	592	591	605	29	79	4	216

*Ο Δήμος Αλιάρτου – Θεσπιέων σε απάντηση του ερωτηματολογίου ηλεκτρονικά, ανεβάζει τον αριθμό οικισμών Ρομά στους τέσσερις. Οι απαντήσεις όμως που έλαβε ο ανάδοχος δεν περιελάμβαναν καθόλου αριθμητικά στοιχεία. Από τηλεφωνική επικοινωνία με το Δήμο, διαπιστώθηκε ότι οι τρεις οικισμοί (Μούλκι, Σπηλιά και Μαρίνου Αντύπα) που αναφέρονται στην (χωρίς αριθμητικά στοιχεία) απάντηση του Δήμου, γειτνιάζουν μεταξύ τους και από τους Ρομά θεωρούνται ένας οικισμός, με όνομα Επαρχιακή Οδός.

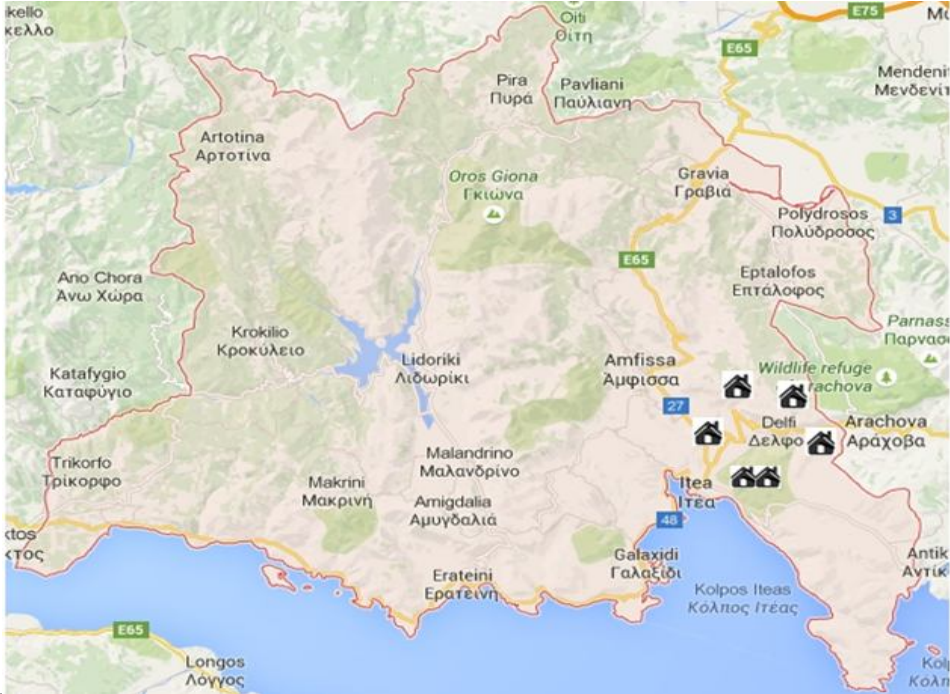
ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Νηπ/γείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Μη μόνιμοι
ΕΥΒΟΙΑΣ	Διρφύων-Μεσσαπίων – Καστέλας	70	25	45	70	80	70	145	15	25	0	200
	Χαλκιδέων – Καράμπαμπα	9	7	2	10	10	10	22	5	6	1	5
	Χαλκιδέων – Αλάτσατα	25	25	0	35	35	35	15	1	8	1	10
	Χαλκιδέων – Καμάρες	50	50	0	76	76	73	42	7	30	10	0
	Χαλκιδέων – Χαραυγή	42	17	25	95	110	90	70	10	30	14	45
	Χαλκιδέων – Βαθύ	5	0	5	8	8	8	22	0	14	3	0
	Χαλκιδέων – Παντείχι	12	0	12	12	12	12	23	0	10	2	5

ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Νηπ/γείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Μη μόνιμοι
	Χαλκιδέων – Πεδίο Βολής	10	10	0	12	12	12	10	0	6	0	0
	Χαλκιδέων – Αγ. Ελεούσα	13	13	0	22	22	22	10	0	5	2	0
	Κύμης Αλιβερίου – Δοκός	19	15	4	19	19	20	16	0	3	0	0
	Κύμης Αλιβερίου – Χάνια Αυλωναρίου	7	7	0	7	7	7	16	0	4	0	0
	Κύμης Αλιβερίου – Λοφίσκος	3	3	0	4	4	4	2	0	0	0	0
	Ιστιαιάς Αιδηψού – Καμάρια	7	0	7	7	7	7	5	0	0	0	0
	Ιστιαιάς Αιδηψού – Δενδροπόταμος	25	0	25	25	48	42	15	0	0	0	0
14 οικισμοί	Μερικό Σύνολο ΠΕ Εύβοιας	297	172	125	402	450	412	413	38	141	33	265
ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Νηπ/γείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Μη μόνιμοι
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Λαμιέων - Καμηλόβρυση	80	10	70	120	80	80	70	0	15	3	100
	Λοκρών – Φούφλα	10	0	10	12	17	18	30	0	0	0	90
	Στυλίδας - Ανέργεια	50	0	50	Αποκλειστικά μη εδραιωμένοι							300
	Στυλίδας – Αμπελάκια & Μαχαίρα	50	0	50	Αποκλειστικά μη εδραιωμένοι							400
4 οικισμοί	Μερικό Σύνολο ΠΕ Φθιώτιδας	190	10	180	132	97	98	100	0	15	3	890
ΦΩΚΙΔΑΣ	Δελφών – Κάμινος	10	0	10	16	65 συνολικά			5	30	5	18
	Δελφών – Νέο Κτήμα	29	0	29	35	140 συνολικά						30
	Δελφών – Εθνικής οδού	6	0	6	5	14 συνολικά						34
	Δελφών – Χάρμαιας	14	2	12	22	64 συνολικά						23
	Δελφών – Πόλη	15	14	1	22	73 συνολικά						90
5 οικισμοί	Μερικό Σύνολο ΠΕ Φωκίδας	74	16	58	100	356 συνολικά			5	30	5	195
ΠΣΕ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	836	317	519	962	3.714 συνολικά			72	265	45	1.566

ΧΑΡΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

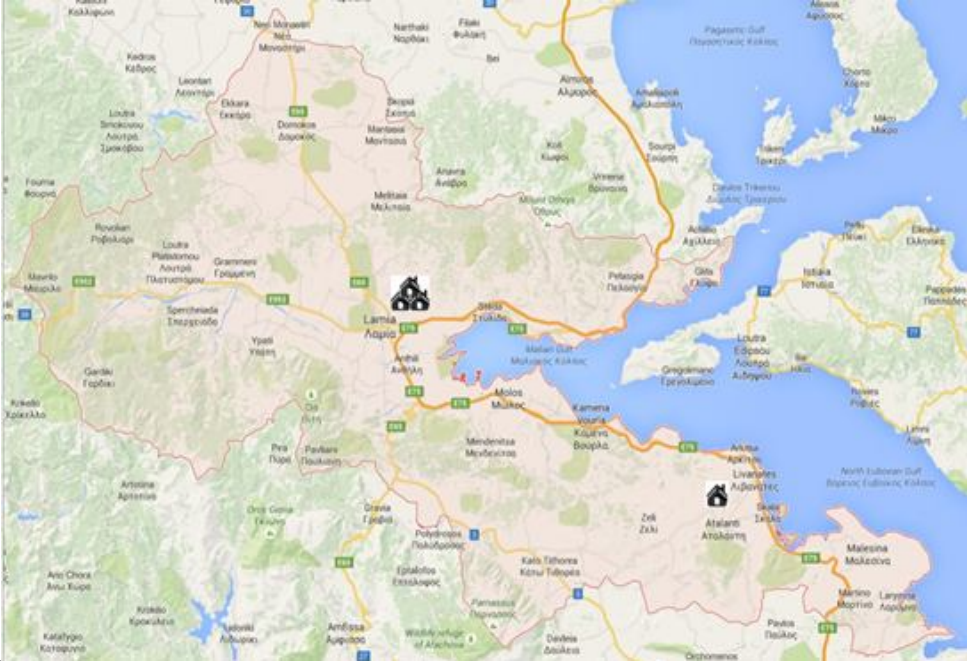
ΠΕΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Μη μόνιμοι
	Αλιάρτου Θεσπιέων – Αγ. Αθανάσιος	34	4	30	40	88	90	30	70
	Αλιάρτου Θεσπιέων – ΕΟ	30	0	30	38	60	64	28	60
	Θηβαίων – Πυρί	96	6	90	91	211	203	147	36
	Ορχομενού – Δραγατσούλα	25	25	0	35	45	45	70	0
	Ορχομενού – Εκατέρωθεν 10 ^{ης} Σεπτεμβρίου	20	20	0	25	35	35	50	0
	Ορχομενού – Συνοικισμός	55	55	0	65	95	95	210	0
	Ορχομενού – Περιφ Οδός	5	1	4	12	20	20	40	40
	Λεβαδέων – Αλαλκομενές	8	8	0	12	20	20	20	0
	Λεβαδέων – Ρωμαίικο	2	0	2	10	18	19	10	10
Οικισμοί 9	Μερικό Σύνολο ΠΕ Βοιωτίας	275	119	156	328	592	591	605	216

Συνθήκες Διαβίωσης											
	Αποχέτευση	Βόθροι σε σπίτια	Διαμορφωμένοι δρόμοι	Υδροδότηση	Κοινόχρηστη βρύση	Δημόσιος φωτισμός	Ηλεκτροδότηση στα κελύφη	Υποδομές Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό)	Κέντρο Υγείας	Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης	Ελεύθεροι χώροι, Πάρκα
Οικισμός Αγίου Αθανασίου	Όχι	5	Λίγοι	10%	Όχι	Ναι	10%	500μ	500μ	Όχι	Ναι
Οικισμός Αλιάρτου Επαρχιακής Οδού	Όχι		Λίγοι	Μικρή	Όχι	Ναι	Όχι	1000μ	1000μ	Όχι	Ναι
Οικισμός Πυρί Θήβας	Όχι	6	Όχι	6 σπίτια	Όχι	Ναι	6 σπίτια	200 μ ως 1 χλμ	5000μ	Γραφείο Στήριξης Ρομά Δήμου και Πρόνοια	Ναι
Οικισμός Δραγατσούλα	Όχι	100%	Λίγοι	Ναι		Μερικός	Στα περισσότερα	500-2.500μ	1000μ	Πρόνοια, Βοήθεια στο σπίτι	Ναι
Οικισμός Εκατέρωθεν 10 ^{ης} Σεπτεμβρίου	Όχι	100%	Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	500 μ ως 2,5 χλμ	1000μ	Πρόνοια Βοήθεια στο σπίτι	Ναι
Οικισμός Περιφερειακή Οδός	Όχι		Ναι	Μερική		Ναι	Μερική	1500 μ ως 2,5 χλμ	1500μ	Πρόνοια Βοήθεια στο σπίτι	Όχι
Οικισμός Συνοικισμός	30%	70%	Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	100 μ ως 2,5 χλμ	2,5 χλμ	Πρόνοια Βοήθεια στο σπίτι	Πλατεία
Οικισμός Αλαλκομενές	Μερική	Μερικοί	Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	Όχι	6 χλμ	Όχι	Όχι
Οικισμός Ρωμαίικο	Όχι		Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	5 χλμ	Όχι	Όχι

ΠΕΦΩΚΙΔΑΣ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Σύνολο Κατοίκων	Μη μόνιμοι
	Δελφών – Κάμινος	10	0	10	16	65	18
	Δελφών – Νέο Κτήμα	29	0	29	35	140	30
	Δελφών – Εθνικής οδού	6	0	6	5	14	34
	Δελφών – Χάρμαινα	14	2	12	22	64	23
	Δελφών – Πόλη	15	14	1	22	73	90
Οικισμοί 5	Μερικό Σύνολο ΠΕ Φωκίδας	74	16	58	100	356 συνολικά	195

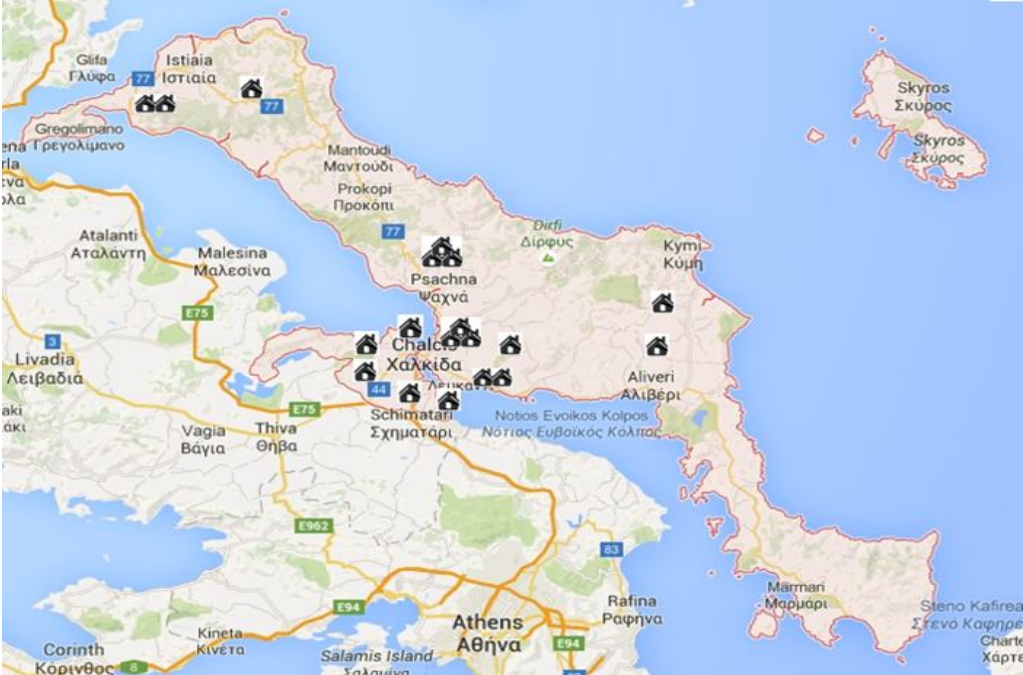
Συνθήκες Διαβίωσης											
	Αποχέτευση	Βόθροι σε σπίτια	Διαμορφωμένοι δρόμοι	Υδροδότηση	Κοινόχρηστη βρύση	Δημόσιος φωτισμός	Ηλεκτροδότηση στα κελύφη	Υποδομές Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό)	Κέντρο Υγείας	Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης	Ελεύθεροι χώροι, Πάρκα
Οικισμός Κάμινος	Όχι	4	Ναι	40%	Ναι	Ναι	Όχι	2 χλμ	4 χλμ	Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο	Όχι
Οικισμός Νέο Κτήμα	Όχι		Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	2 χλμ	4 χλμ	Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο	
Οικισμός Εθνικής οδού	Όχι		Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	1 χλμ	3 χλμ	Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο	
Οικισμός Χάρμαινας	Όχι		Ναι	Όχι		Ναι	Όχι	1 χλμ	1 χλμ	Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο	
Οικισμός Πόλης	Ναι		Ναι	Ναι		Ναι	Όχι	Πλησίον	Πλησίον	Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο	Ναι

ΠΕΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Νηπ/γείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Μη μόνιμοι
	Λαμιών - Καμηλόβρυση	80	10	70	120	80	80	70	0	15	3	100
	Λοκρών – Φούφλα	10	0	10	12	17	18	30	0	0	0	90
	Στυλίδας - Ανέργεια	50	0	50	Αποκλειστικά μη εδραιωμένοι							300
	Στυλίδας – Αμπελάκια & Μαχαίρα	50	0	50	Αποκλειστικά μη εδραιωμένοι							400
Οικισμοί 4	Μερικό σύνολο ΠΕ Φθιώτιδας	190	10	180	132	97	98	100	0	15	3	890

Συνθήκες Διαβίωσης											
	Αποχέτευση	Βόθροι σε σπίτια	Διαμορφωμένοι δρόμοι	Υδροδότηση	Κοινόχρηστη βρύση	Δημόσιος φωτισμός	Ηλεκτροδότηση στα κελύφη	Υποδομές Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό)	Κέντρο Υγείας	Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης	Ελεύθεροι χώροι, Πάρκα
Οικισμός Φούφλας	Όχι	Κοινόχρηστες τουαλέτες, μπάνια, που αποχετεύονται σε 2 βόθρους	Μερικοί	Όχι - δεξαμενή		Όχι	Όχι	1,5 χλμ	1,5 χλμ	Αταλάντης	Πλατεία
Οικισμός Καμηλόβρυση	23 έχουν δίκτυο ή βόθρο		Όχι	20%	Όχι	Όχι	20%	1-3 χλμ	4 χλμ		
Οικισμός Ανέργεια	Όχι		Όχι	Όχι		Όχι	Όχι	Όχι	20 χλμ	Όχι	Όχι
Οικισμός Αμπελάκια & Μαχαίρα	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι		Όχι	Όχι	Όχι	40 χλμ	Όχι	Όχι

ΠΕΕΥΒΟΙΑΣ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Κελύφη	Σπίτια	Καλύβες κλπ	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά	Μη μόνιμοι
	Διρφύων-Μεσσαπίων – Καστέλας	70	25	45	70	80	70	145	200
	Χαλκιδέων – Καράμπαμπα	9	7	2	10	10	10	22	5
	Χαλκιδέων – Αλάτσατα	25	25	0	35	35	35	15	10
	Χαλκιδέων – Καμάρες	50	50	0	76	76	73	42	0
	Χαλκιδέων – Χαραυγή	42	17	25	95	110	90	70	45
	Χαλκιδέων – Βαθύ	5	0	5	8	8	8	22	0
	Χαλκιδέων – Παντείχι	12	0	12	12	12	12	23	5
	Χαλκιδέων – Πεδίο Βολής	10	10	0	12	12	12	10	0
	Χαλκιδέων – Αγ. Ελεούσα	13	13	0	22	22	22	10	0
	Κύμης Αλιβερίου – Δοκός	19	15	4	19	19	20	16	0
	Κύμης Αλιβερίου – Χάνια Αυλωναρίου	7	7	0	7	7	7	16	0
	Κύμης Αλιβερίου – Λοφίσκος	3	3	0	4	4	4	2	0
	Ιστιαίας Αιδηψού – Καμάρια	7	0	7	7	7	7	5	0
	Ιστιαίας Αιδηψού – Δενδροπόταμος	25	0	25	25	48	42	15	0
Οικισμοί 14	Μερικό Σύνολο ΠΕ Εύβοιας	297	172	125	402	450	412	413	265

Συνθήκες Διαβίωσης											
	Αποχέτευση	Βόθροι σε σπίτια	Διαμορφωμένοι δρόμοι	Υδροδότηση	Κοινόχρηστη βρύση	Δημόσιος φωτισμός	Ηλεκτροδότηση στα κελύφη	Υποδομές Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό)	Κέντρο Υγείας	Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης	Ελεύθεροι χώροι, Πάρκα
Οικισμός Καστέλας	σε 20 κελύφη		Αρκετοί	60%	Όχι	Ναι	20%	800- 1000 μ	1,5 χλμ	Όχι	Ναι
Οικισμός Καράμπαμπα		Μερικοί	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ποικίλει	4 χλμ		Ναι
Οικισμός Αλατσάτων	Ναι		Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	Πλησίον	1,5 χλμ	Πρόνοια	Ναι
Οικισμός Καμάρες	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Πλησίον	1 χλμ	Πρόνοια	Ναι
Οικισμός Χαραυγή		30%	λίγοι	30%	Όχι	Ναι	50%	Πλησίον	6-7 χλμ	πρόνοια 7 χλμ	Ναι
Οικισμός στο Βαθύ Αυλίδας		Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	3 χλμ	10 χλμ	Όχι	Όχι
Οικισμός Παντείχι	Όχι		Όχι	Όχι		Όχι	Όχι	8 χλμ	15 χλμ	Όχι	Όχι
Οικισμός Πεδίου Βολής	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι		Ναι	Μερική	1 ως 2 χλμ	2 χλμ	Πρόνοια	Ναι
Οικισμός Αγίας Ελεούσας	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	2 χλμ	7 χλμ	Όχι	Ναι
Οικισμός Δοκός	Μερική		Ναι	Ναι		Ναι	Ναι	3 χλμ	10 χλμ	Όχι	Ναι
Οικισμός Χάνια Αυλωναρίου		Ναι	Ναι	Ναι		Ναι	Μερική	1 χλμ	16 χλμ	Όχι	Ναι
Οικισμός Λοφίσκος	Όχι		Ναι	Ναι		Ναι	Μερική	3 χλμ	15 χλμ	Όχι	Ναι
Οικισμός Καμάρια	Όχι		Όχι	Όχι	Ναι 1	Όχι	Όχι	4-5 χλμ	5 χλμ	Όχι	Όχι
Οικισμός Δενδροπόταμος	Όχι		Όχι	Μερική	Ναι	Όχι	Όχι	Ποικίλει	2 χλμ	Όχι	Όχι

Ανάλυση των πλέον βασικών προβλημάτων και αναγκών

Ρομά και Στέγαση

Μέχρι σήμερα η επιστημονική έρευνα, εκτός από την αποτύπωση των χαρακτηριστικών του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά, έχει καταγράψει πλήθος προσεγγίσεων σχετικά με τις γενεσιουργικές του αιτίες. Μια από αυτές, είναι η στέγαση. Είναι γεγονός, ότι οι Ρομά έμειναν «άκληροι» στις περισσότερες περιοχές όπου ζούσαν, όταν το κράτος διένειμε γη, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιηθούν ακόμη περισσότερο. Ακόμα, ο τρόπος ζωής και η απασχόλησή τους στο πλανόδιο εμπόριο και τις αγροτικές εργασίες, ήταν συνυφασμένος με συχνές μετακινήσεις, οπότε για τους ίδιους η απόκτηση κατοικίας δεν ήταν στόχος για μια οικογένεια Ρομ.

Το οικιστικό πρόβλημα αναγνωρίζεται από όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές ως το πιο κομβικό για τους Ρομά. Είναι γεγονός ότι η διαμονή σε μόνιμη γνωστή κατοικία συνδέεται με τη δυνατότητα ενός πολίτη να απολαμβάνει ορισμένα δικαιώματα, αλλά και με τη δυνατότητα του δημοσίου ή ιδιωτών να συναλλάσσεται νομίμως με το πρόσωπο αυτό. Η νομαδική ζωή των Ρομά και η διαβίωσή τους σε παράνομους καταυλισμούς στα όρια δήμων (χωρίς αναγκαστικά να υπάρχει οικογενειακή τους μερίδα εκεί), λειτουργεί ως τροχοπέδη για την κοινωνική ένταξή τους. (Πηγή: «Η κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα», Ελληνική Δημοκρατία, Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου).

Όπως αναφέρει η Έφη Στρουσοπούλου, Πολεοδόμος, στην έκδοση της ΟικοΚοινωνίας¹⁶ «Υποστήριξη των Τοπικών Κοινωνικών Δομών και Υπηρεσιών σε Θέματα Τσιγγάνων, Παραγωγή Μεθοδολογικών Εργαλείων», στη Θεματική Ενότητα 2 Κατοικία: «... Η επικρατέστερη αντίληψη για τις αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά αναφέρεται στους όρους του «καταυλισμού», ή του «σκηνιστικού», γενικά στην έλλειψη εδραίας θέσης, όροι που παραπέμπουν στην κατάσταση του «νομαδισμού», που όμως σήμερα πλέον τείνει να εκλείψει σχεδόν ολοκληρωτικά. Αντίθετα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, Τσιγγάνικοι πληθυσμοί εδραιολογούνται όλο και περισσότερο σε περιφερειακές ζώνες, διαδικασία που ήδη αποτελεί απαρχή κοινωνικής ένταξης, εφόσον συνδέεται με την απόκτηση κατοικίας έστω και χαμηλών προδιαγραφών στο επίπεδο συγκεκριμένων τοπικών κοινωνιών. Όλο και περισσότερα νοικοκυριά χάνουν σταδιακά τη νομαδική τους ιδιότητα, αποκτούν μόνιμους δεσμούς με τις περιοχές διαμονής τους και με τις τοπικές κοινωνίες, επενδύουν σε αυτές στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, μένουν εκεί μόνιμα ή επιστρέφουν σ' αυτές όταν δεν μετακινούνται. Παρόλα αυτά, η τάση εδραιολογίας δεν συνοδεύεται απαραίτητα από μια μόνιμη εργασία. Ελάχιστοι είναι τα τσιγγάνικα νοικοκυριά που κατόρθωσαν να βγουν από το φαύλο κύκλο της περιθωριοποίησης, να βελτιώσουν μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος τις ευκαιρίες απασχόλησής τους, ή να μετατρέψουν τις παραδοσιακές τους δραστηριότητες σε βιώσιμη επαγγελματική απασχόληση. Η πλειοψηφία εξακολουθεί να ασκεί δραστηριότητες που φθίνουν ή εξαφανίζονται, που δυσκολεύονται να τους εξασφαλίσουν το ελάχιστο εισόδημα επιβίωσης, που προϋποθέτουν μετακινήσεις μικρής ή μεγάλης διάρκειας, σε αναζήτηση όλο και πιο αβέβαιων ευκαιριών βιοπορισμού. Η εδραία αγορά εργασίας παραμένει κλειστή για αυτούς, λόγω κυρίως του χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης και επαγγελματικής εξειδίκευσης ...».

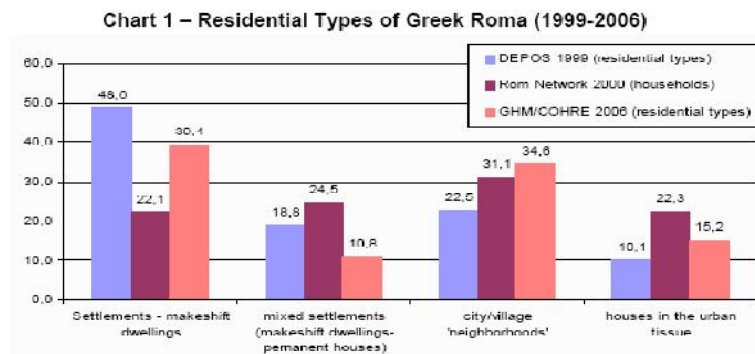
Δεν χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός για να αντιληφθεί, ότι οι συνθήκες στις οποίες ζουν οι περισσότεροι Ρομά σε διάφορους καταυλισμούς της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι κακές και σε μερικές περιπτώσεις ανεπίτρεπτες. Χωρίς πρόσβαση σε τρεχούμενο νερό και ηλεκτρικό ρεύμα, με ανύπαρκτες εγκαταστάσεις αποχέτευσης και εγκαταστημένοι συνήθως σε υποβαθμισμένες περιοχές, οι καταυλισμοί είναι συνήθως ένα συνονθύλευμα από αυτοσχέδια καταλύματα κατασκευασμένα από σανίδες, πανί και νάιλον.

---

¹⁶ Η ΟικοΚοινωνία είναι ανεξάρτητος Μη Κυβερνητικός Οργανισμός με σκοπό την προώθηση του αιτήματος για την προαγωγή της κοινωνικής κατοικίας και την οικιστική αποκατάσταση των αστέγων πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής, με έμφαση στην ολοκληρωμένη υποστήριξη για την άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού και την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης.

Σημαντικό πρόβλημα ακόμα, στα αυτοσχέδια καταλύματα τα τσαντήρια, τα παραπήγματα και τις καλύβες, αποτελεί η θέρμανση, κάτι που συνδέεται αυτόματα με την γενικά κακή κατάσταση υγείας των Ρομά. Συνηθέστερες μορφές θέρμανσης αποτελούν το μαγκάλι και η ξυλόσομπα, ή σε κάποιες περιπτώσεις φωτιά στο έδαφος, ή πάνω σε τσίγκο ή σε αυτοσχέδιες κατασκευές.

Όπως ανέφερε ο κ. Hristo Kyuchukon, Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Ένωσης Ρομά, μετά την τρίτη του επίσκεψη στην Ελλάδα, μετά από πρόσκληση της Ελληνικής Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (ΕΟΔΜ): «... Αυτές οι παράγκες αποτελούν για πολλούς Ρομά τις μόνες κατοικίες που γνώρισαν ποτέ στη ζωή τους. Σαν να μην έφταναν οι τρομακτικές συνθήκες διαβίωσης, οι σκηνίτες Ρομά ζουν με το διαρκή φόβο έξωσης, αφού συνήθως καταλαμβάνουν γη που ανήκει στο κράτος ή σε ιδιώτες. Παρά την ύπαρξη δικαστικής απόφασης που ορίζει ουσιαστικά ότι δεν μπορεί να γίνει έξωση σκηνιτών Ρομά αν δεν έχει βρεθεί κατάλληλο μέρος για μετεγκατάσταση, πληροφορήθηκα ότι αρκετοί δήμοι έχουν προχωρήσει σε εξώσεις Ρομά. Καθώς γνωρίζουν ότι οι ενέργειές τους παρακολουθούνται στενά από ΜΚΟ και από το Συνήγορο του Πολίτη, τείνουν να μεταμφιέζουν σε “επιχειρήσεις καθαρισμού” τις απόπειρές τους να εξώσουν τους Ρομά, παρά το γεγονός ότι τέτοιες επιχειρήσεις είχαν ως αποτέλεσμα την κατεδάφιση παραγκών και την καταστροφή των μέσων διαβίωσης των οικογενειών Ρομά που ζούσαν σε αυτές...».

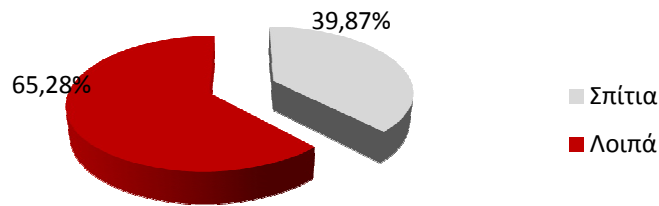
Πηγή: Promoting the Social Inclusion of Roma - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)

Σήμερα, η συνήθης τυπολογία καταυλισμών (οικισμών) στους οποίους διαμένουν οι Ρομά είναι:

1. Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση ή σε θέση που μετακινείται στα όρια μιας ευρύτερης Περιοχής. Αποτελείται συνήθως από παραπήγματα, καλύβια, τσαντήρια, με μόνιμη ή εποχική χρήση.
2. Μικτός καταυλισμός: Χαρακτηρίζεται από ανάμιξη σπιτιών με πρόχειρες κατασκευές (παραπήγματα, καλύβια, τσαντήρια) με μόνιμη, συνήθως, χρήση.
3. Γειτονιά: κυρίως σπίτια, με μόνιμη χρήση, συχνά σε υποβαθμισμένες περιοχές του αστικού ιστού.
4. Κατοικίες διάσπαρτες στον αστικό ιστό: Συμβατικές κατοικίες, διαμερίσματα ή λυόμενα, διάσπαρτα ή σε γειτνίαση με τον κύριο όγκο του αστικού ιστού.

Ως καταυλισμός ή οικισμός, ορίζεται η περιοχή σε κάθε Δήμο, ανεξάρτητα έκτασης, στους οποίους διαβιούν Έλληνες Ρομά και διακρίνεται από τυχόν άλλους οικισμούς γεωγραφικά και από τους ίδιους φυλετικά.

Από την έρευνα του αναδόχου, προκύπτει ότι μόνο το 39,87% των καταλυμάτων στα οποία κατοικούν Ρομά της Στερεάς Ελλάδας είναι σπίτια και το υπόλοιπο 65,28% είναι τσαντήρια και κάθε είδους πρόχειρες κατασκευές.

Στο σύνολό τους αυτές οι κατασκευές δεν έχουν τα πλέον βασικά στοιχεία εξυπηρέτησης της διαβίωσης, όπως αποχέτευση, ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα και θέρμανση.

Ρομά και Υγεία

Οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στους οικισμούς, σε χαμηλής ποιότητας καταλύματα, που βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές με ελλειπείς υποδομές όπως ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, θέρμανση, διαχείριση απορριμμάτων κλπ, δημιουργούν ένα επισφαλές υγιεινολογικό περιβάλλον για όλους τους κατοίκους, κυρίως όμως για τις γυναίκες και τα παιδιά.

Το 2008, η παιδική θνησιμότητα στους Ρομά ανήλθε στο εξωφρενικό για τον 21^ο αιώνα ποσοστό του 11,6%, σύμφωνα με την Έκθεση της ΕΕ: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά - Δεκέμβριος 2011.

Ολόκληρος ο περιγεννητικός κύκλος, που περιλαμβάνει την τεκνοποίηση και την ανατροφή των νηπίων και των παιδιών, τη μητέρα στη φάση της εγκυμοσύνης και τα παιδιά στα πρώτα χρόνια της ζωής τους, βρίσκεται σε μία εύθραυστη κατάσταση διαρκών κινδύνων. Η διαχείριση της φροντίδας της υγείας των Ρομά, περιλαμβάνει ιδιαίτερα ευαίσθητες πλευρές, όπως αυτές του γάμου ανηλίκων, της περιγεννητικής φροντίδας, περιλαμβανομένης της αντισύλληψης, του προγεννητικού ελέγχου και του οικογενειακού προγραμματισμού, των ενδοοικογενειακών σχέσεων, της ανατροφής των παιδιών κλπ, πλευρές που συχνά αποτελούν ταμπού για την κοινότητα των Ρομά, είτε από άγνοια, είτε από στερεοτυπικές, εθιμικές συνήθειες και αντιλήψεις.

Δεδομένου ότι κομβικό σημείο της ζωής και κοινωνικής παρουσίας των Ρομά είναι ο γάμος, ο οποίος συμβαίνει σε πολύ πρώιμη ηλικία, τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια οδηγούνται στο γάμο, στη σύναψη σεξουαλικών σχέσεων και στην τεκνοποίηση σε ηλικία 12-13 ετών για τα κορίτσια 16-17 για τα αγόρια. Η κατάσταση αυτή, εντείνεται περισσότερο στους μικρότερους και με τις λιγότερες επαφές με μη Ρομά, οικισμούς της Περιφέρειας. Σε αυτό το αξιακό πλαίσιο, δεν υπάρχει χώρος για παιδική ηλικία. Αυτό συνδέεται σε ευθεία γραμμή με τη σχολική διαρροή όπως θα αναφερθεί παρακάτω. Επιπλέον αυτές οι νέες οικογένειες δεν έχουν καμία γνώση, καμία ετοιμασία ούτε καν την απαιτούμενη ηλικιακή ωριμότητα για να αναλάβουν την ευθύνη του γονεϊκού ρόλου. Οι «γάμοι» αυτοί τελούνται συχνά εκτός θεσμικού πλαισίου, κανονίζονται δε συχνά από τα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειας.

Τα προβλήματα υγείας επιδεινώνονται σε κοινωνίες όπου το κοινωνικό στίγμα αφήνει τους πολίτες στο περιθώριο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί τους Ρομά μακριά από το Εθνικό σύστημα υγείας. Ως επί το πλείστον, οι Ρομά ως πολίτες λαμβάνουν ελάχιστη ιατρική βοήθεια και δεν είναι εξοικειωμένοι με τις διαδικασίες του συστήματος υγείας. Επιπλέον, οι περισσότεροι είναι αντιμέτωποι με την ανεργία, συνεπώς παραμένουν ανασφάλιστοι και ζούνε κάτω από άσχημες συνθήκες.

Από την έρευνα του 2009 Υγεία και κοινότητα των Ρομά:Ανάλυση της κατάστασης στην Ελλάδαπου έγινε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έργου «Υγεία και κοινότητα των Ρομά. Ανάλυση της κατάστασης στην Ευρώπη», χρηματοδοτούμενο από την DG PublicHealth της Ε.Ε, προκύπτει:

Πίνακας: Ποσοστό του πληθυσμού των Ρομά σύμφωνα με το είδος της υγειονομικής κάλυψης:

Είδος	%
Ασφαλισμένος άμεσα ή έμμεσα με πρόσβαση στο εθνικό σύστημα υγείας	26,8
Άλλη Δημόσια ασφάλιση	0,5
Ιδιωτική ασφάλιση	0,2
Άλλες μορφές κάλυψης μέσω πληρωμών	6,8
Όχι κάλυψη από Ταμείο Κοινωνικής προστασίας αλλά πρόσβαση στο εθνικό σύστημα υγείας	60,6
Όχι κάλυψη από Ταμείο Κοινωνικής προστασίας αλλά από ΜΚΟ	15,8

«... Η ζωή τους γοήτευσε φωτογράφους, σκηνοθέτες, ποιητές, συγγραφείς. Η μιζέρια τους περιφέρθηκε σε εκθέσεις, συνέδρια, εκθέσεις. Μια απίστευτη επιχείρηση φιλανθρωπίας στήθηκε από ΜΚΟ, Διεθνείς Οργανισμούς, Κυβερνήσεις διότι έτσι ήταν το πολιτικό ορθό. Οι καλά γνωρίζοντες την κοινότητα των Ρομά ή Τσιγγάνων - ένα δικαίωμα τους έμεινε και αυτός είναι ο αυτοπροσδιορισμός - διατείνονται ότι τα 12 εκατομμύρια Τσιγγάνων της Ευρώπης, των οποίων **ο μέσος όρος ζωής είναι 10 χρόνια λιγότερα από αυτόν των μη Τσιγγάνων...**»¹⁷

Σύμφωνα με την ίδια παραπάνω έρευνα, το ποσοστό των εν ζωή ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών είναι μόνο 1,6% για τους Ρομά, έναντι 16,7% για τον γενικό πληθυσμό¹⁸. Αυτό επιβεβαιώνεται θεωρητικά, αφού σύμφωνα με την τυπολογία ταξινόμησης ανισοτήτων υγείας του Graham¹⁹, υπάρχει διάκριση μεταξύ της κακής υγείας των κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούντων ατόμων και υγειονομικές ανισότητες μεταξύ διαφόρων ομάδων που βιώνουν κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό και του λοιπού πληθυσμού. Μελετώντας την πυραμίδα των ηλικιών για τους Ρομά του προαναφερθέντος προγράμματος «Υγεία και κοινότητα των Ρομά, Ανάλυση της κατάστασης στην Ευρώπη», προκύπτει ότι ο πληθυσμός των Ρομά κατανέμεται άνισα μεταξύ διαφόρων ηλικιών: υπάρχει μια αύξηση των νεαρών ηλικιών – πολύ μεγαλύτερη του λοιπού πληθυσμού, μια μείωση των παραγωγικών ηλικιών – ακριβώς αντίστροφη αυτής που εμφανίζει ο γενικός πληθυσμός, ενώ οι ηλικιωμένοι είναι σχεδόν ανύπαρκτοι. Τα πιο σημαντικά στοιχεία που καθορίζουν αυτά τα όρια ηλικίας είναι το χαμηλό προσδόκιμο ζωής, καθώς και το υψηλό ποσοστό θνησιμότητας του πληθυσμού των Ρομά.

Η κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί προβληματική τόσο στον τομέα της Δημόσιας Υγείας όσο και στον τομέα της πρόληψης. Τα πιο συνηθισμένα προβλήματα που παρατηρούνται είναι:

- έλλειψη προσωπικής φροντίδας και καθαριότητας σε ενήλικες και παιδιά,
- εμβολιασμοί (η κατάσταση στον τομέα των παιδιών έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια), αν και αναφέρθηκε πρόβλημα εμβολιασμών στους οικισμούς του Ορχομενού,
- κακή στοματική υγιεινή (Ειδικά τα παιδιά, δεν φροντίζουν το στόμα τους και τα περισσότερα έχουν χαλασμένα δόντια),
- έξαρση σε καρδιολογικά νοσήματα,

¹⁷ Άρθρο της Ελένης Τσετσέκου - υπεύθυνης για θέματα Ρομά στο Συμβούλιο της Ευρώπης στο [protagon.gr](http://www.protagon.gr) στις 25 Οκτωβρίου 2013 (<http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=28671>)

¹⁸ Trichopoulou A., *Social exclusion and health inequalities: the case of Roma in Greece*, p. 4

¹⁹ Graham H, Kelly MP (2004) *Health inequalities: concepts, frameworks and policy*. London Health Development Agency

- υψηλός βαθμός κατανάλωσης καπνού και αλκοόλ,
- είναι πολύ συνηθισμένες οι ασθένειες νευρολογικής και ψυχολογικής φύσεως.

Παρατηρείται μεγάλη υστέρηση σε πρόληψη θεμάτων γυναικολογικής φύσεως. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο οι γυναίκες να κάνουν γυναικολογικές εξετάσεις (π.χ. τεστ-ΠΑΠ, μαστογραφία, κλπ) μόνο στην περίπτωση που παρουσιάσουν κάποιο πρόβλημα υγείας.

Η υγεία των γυναικών Ρομά είναι περισσότερο επιβαρυνόμενη εξαιτίας των πολλών και πρόωρων τοκετών αφενός, αλλά και εξαιτίας του αδιεξόδου που βιώνουν εξαιτίας του ασφυκτικού και μονοδιάστατου μοντέλου ζωής που τους επιβάλλεται. Επιπλέον οι περισσότερες υφίστανται σεξουαλική, σωματική και ψυχολογική βία, ενώ υπάρχει πολύ σημαντικό έλλειμμα πληροφόρησης σχετικά με τον προγεννητικό και περιγεννητικό έλεγχο, την αντισύλληψη, τις γυναικολογικές εξετάσεις, αλλά και για την ανατροφή και φροντίδα των παιδιών. Η διαπλοκή όλων αυτών των παραγόντων ευθύνεται για την σοβαρή υποβάθμιση της υγείας των παιδιών, τον υποσιτισμό ή την κακής ποιότητας διατροφή τους αλλά και την έκθεση τους σε παράγοντες που εγκυμονούν κινδύνους για σοβαρούς τραυματισμούς. Εξαιτίας της συνηθισμένης πρακτικής να μην τηρείται το πρόγραμμα εμβολιασμών των παιδιών, παρατηρούνται εξάρσεις διαφόρων νοσημάτων (σύμφωνα με δηλώσεις των ιδίων) όπως καθώς και αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα.

Είναι συνηθισμένο φαινόμενο να μην χρησιμοποιείται οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης (ενισχύεται από το γεγονός ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία) με αποτέλεσμα είτε τη συνεχή τεκνοποίηση είτε τις αμβλώσεις.

Ο κύκλος είναι φαύλος και ανατροφοδοτούμενος: ο αναλφαβητισμός και η αποχή από την εκπαίδευση, οδηγούν στην άγνοια, η άγνοια στην έλλειψη ενημέρωσης, που οδηγεί στη συνέχεια στην αμέλεια και στην κακή κατάσταση της υγείας, καθώς και στη μη σωστή χρήση των υπηρεσιών υγείας και αυτά με τη σειρά τους, οδηγούν στη μη αποτελεσματική αντιμετώπιση των ιατρικών προβλημάτων. Η κακή υγεία (μαζί με άλλους παράγοντες), συντείνει στην αποχή από την εκπαίδευση, που με τη σειρά της οδηγεί στην ανεργία, η αναγκαστική επιλογή συγκεκριμένων επαγγελματιών αποτελεί παράγοντα επιδείνωσης των προβλημάτων υγείας και ούτω καθ' εξής.

Ρομά και Εκπαίδευση

Από τις συνεντεύξεις με τους Ρομά προκύπτει ότι οι ίδιοι ποτέ δεν έδιναν μεγάλη σημασία στην εκπαίδευσή τους. Η συμμετοχή τους στο παρελθόν στην εκπαίδευση ήταν πολύ μικρή, ως ανύπαρκτη, απόρροια και του τρόπου ζωής τους. Για την κουλτούρα των Ρομά, το σχολείο ήταν χάσιμο χρόνου. Οι μεγαλύτερης ηλικίας Ρομά και ειδικά οι γυναίκες, είναι αναλφάβητοι.

Το 2008, το 54.7% των παιδιών Ρομά που ήταν σε ηλικία να ξεκινήσουν το σχολείο, δεν πήγε σχολείο. (Εκθεση της ΕΕ: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά, Δεκέμβριος 2011).

Σήμερα η κατάσταση αναστρέφεται σταδιακά, αλλά με σημαντική υστέρηση. Οι ίδιοι οι Ρομά, έχουν αντιληφθεί αρκετά την ανάγκη της εκπαίδευσης και έχουν αναπτύξει μια θετική ως αρκετά θετική στάση απέναντι στο αγαθό «εκπαίδευση», όπως προέκυψε από τις συνεντεύξεις κατά την έρευνα του αναδόχου και τις βιβλιογραφικές αναφορές.

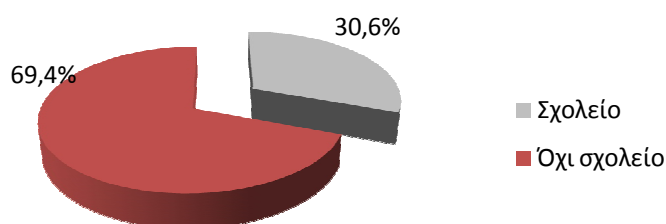
Η Ειρήνη Μαυροκεφαλίδου, Κοινωνική Λειτουργός, στο βιβλίο της «Υποστήριξη των Τοπικών Κοινωνικών Δομών και Υπηρεσιών σε Θέματα Τσιγγάνων, Παραγωγή Μεθοδολογικών Εργαλείων» αναφέρει «....Είναι ενδιαφέρον ότι όταν ερωτώνται οι ίδιοι οι

Ρομά για τις αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν, συνήθως αναφέρονται κυρίως στη μακροχρόνια απουσία τους από την εκπαιδευτική διαδικασία, που έχει σαν αποτέλεσμα εξαιρετικά μεγάλα ποσοστά αναλφαριθμητισμού στον ενήλικο πληθυσμό τους, με συνακόλουθα την έλλειψη βασικών δεξιοτήτων γενικά, για τη συμμετοχή στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας αλλά και ειδικότερα για την πρόσβασή τους στη σύγχρονη αγορά εργασίας...».

Στην Ευρωπαϊκή έρευνα του 2011, προέκυψε ότι λιγότερο από το 10% των παιδιών Ρομά, συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση. Επίσης, μόνο το 4% των Ρομά ηλικίας 20-24 ετών ολοκλήρωσαν τη γενική ή την επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Από την έρευνα του αναδόχου, προκύπτει ότι από τα 1.118 παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών στις ΠΕ Βοιωτίας, Εύβοιας και Φθιώτιδας (στη Φωκίδα δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός παιδιών), μόνο τα 342 πηγαίνουν σχολείο.

Προφανώς από τα 776 παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο, ένας αριθμός αυτών είναι προσχολικής ηλικίας. Όμως, δεν είναι εφικτό χωρίς μακρόχρονη έρευνα, με τη συνεργασία και συμμετοχή των κατά τόπους διευθύνσεων εκπαίδευσης και των ίδιων των Ρομά, να διερευνηθούν με ακρίβεια τα στοιχεία συμμετοχής των παιδιών στο σχολείο. Αυτό, γιατί η έννοια που δίνουν οι Ρομά στη φράση «πάει σχολείο» (το παιδί), δεν είναι πάντα σύμφωνη, με τη γενικώς αποδεκτή έννοια της συνεχούς και απρόσκοπτης συμμετοχής των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η φοίτηση των παιδιών, όπως αναδείχτηκε στην έρευνα, επηρεάζεται από παράγοντες που προέρχονται είτε από τοκοινωνικό περιβάλλον, ή από το σχολικό περιβάλλον:

- Οι συχνές μετακινήσεις της οικογένειας για εργασιακούς λόγους.
- Η αδυναμία γονέων να μεταφέρουν τα παιδιά στο σχολείο, είτε λόγω απόστασης, ή λόγω φτώχειας.
- Οι αρρώστιες και οι τραυματισμοί των παιδιών ή αρρώστιες μελών της οικογένειας.
- Οι εντάσεις μεταξύ οικογενειών και η μεταφορά τους στο σχολικό χώρο.
- Η απουσία γονεϊκών δεξιοτήτων στους ανήλικους ή πολύ νεαρούς ενήλικους γονείς.
- Η φτώχεια.
- Ρατσιστικές συμπεριφορές από συμμαθητές, εκπαιδευτικούς ή μη Ρομά γονείς.
- Η απουσία κοινωνικών δομών (κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι κ.λ.π.) που να λειτουργούν υποστηρικτικά στη λειτουργία του σχολείου και της οικογένειας.
- Η απουσία παράλληλης στήριξης για παιδιά με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στον συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό εμφανίζεται μεγάλο ποσοστό παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (νοητική στέρση, κώφωση, ψυχοκοινωνική καθυστέρηση κ.λ.π.) εξαιτίας είτε των πολλών γάμων εντός της ίδιας ευρύτερης οικογένειας, είτε της εγκυμοσύνης σε πολύ μικρή ηλικία και της απουσίας προγεννητικού ελέγχου και φροντίδας.

Ένα μέρος για την εξασφάλιση ενός ελαχίστου σχολικής επιτυχίας στηρίζεται στην ύπαρξη ιδιωτικότητας και ενός ενηλίκου που να μπορεί να βοηθήσει το παιδί κατά τη διάρκεια της

μελέτης του στο σπίτι. Οι όροι αυτοί στο σύνολο των οικισμών της Περιφέρειας δεν πληρούνται, καθώς, κατά πρώτον ο αναλφαριθμητισμός είναι σχεδόν καθολικός και κατά δεύτερον, τα μέλη της οικογένειας κατοικούν όλοι μαζί σε έναν χώρο, συνήθως σε αυτό το χώρο υπάρχει τηλεόραση ή αναπαραγωγή τραγουδιών, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μην έχουν τη δυνατότητα να συγκεντρωθούν απερίσπαστα στις εργασίες τους.

Η συμμετοχή των κοριτσιών στην εκπαίδευση, είναι χαμηλότερη από των αγοριών, εξαιτίας μακροχρόνιων στάσεων και αντιλήψεων των Ρομά. Επιπλέον, εξαιτίας των πρώιμων γάμων, τα κορίτσια από την ηλικία της προεφηβείας (10-11 χρονών) πρωτίστως αποσύρονται από την εκπαίδευση, είτε γιατί οι γονείς φοβούνται ότι μπορεί να πέσουν θύματα αρπαγής, είτε γιατί γίνονται δέκτες συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης εκ μέρους των αγοριών, γεγονός που συνιστά κοινωνικό στιγματισμό για αυτά.

Ωστόσο τα παραπάνω προβλήματα, αποτελούν μόνο το ένα μέρος των αιτιών για την προβληματική σχέση των Ρομά με την εκπαίδευση, για την συνεχιζόμενη προβληματική φοίτηση των παιδιών και την ένταση του φαινομένου της σχολικής διαρροής. Το άλλο μέρος των αιτιών εδράζεται στις αντιλήψεις, τις αξίες, τις στάσεις και τις πρακτικές ζωής των γονέων.

Η άμεση ή έμμεση αποθάρρυνση (ρατσιστικές συμπεριφορές από το σχολικό περιβάλλον και τους μη Ρομά), λειτουργία επίσημη ή άτυπη ξεχωριστών σχολείων για Ρομά, που συμβαίνει ή συνέβαινε σε κάποιες περιοχές, ή δημιουργία ξεχωριστών τμημάτων ή τάξεων είναι εκπαιδευτικές πρακτικές που δεν ταιριάζουν ούτε στην κουλτούρα της χώρας, ούτε στην ιστορία της. Καμία παιδαγωγική προσέγγιση δεν μπορεί να δεχθεί διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στους μαθητές. Τα παιδιά όμως της σχολικής ηλικίας με καταγωγή Ρομ, είναι τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού αυτής της χώρας. Η μη αξιοποίηση του δυναμικού αυτού, ζημιώνει τόσο τα ίδια τα παιδιά, όσο και τη χώρα.

Από την έρευνα του αναδόχου, προκύπτει ένας συσχετισμός της τυπολογίας κατοικιών των Ρομά στους οικισμούς (σπίτια ή τσαντρία – παράγκες κλπ), με τη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαίδευση. Στους οικισμούς Εθνικής Οδού του Δήμου Αλιάρτου – Θεσπιδίων, Ρωμαϊκό του Δήμου Λεβαδέων, Δενδροπόταμος και Καμάρια του Δήμου Ιστιαίας Αιδηψού και Φούφλα του Δήμου Λοκρών, στους οποίους δεν υπάρχουν καθόλου σπίτια, κανένα παιδί δεν πηγαίνει σχολείο. Εξάιρεση στο παραπάνω αποτελούν οι δύο οικισμοί στο Βαθύ και το Παντείχι Χαλκίδας, όπου υπάρχουν παιδιά που πηγαίνουν σχολείο, παρά την απουσία σπιτιών.

Ρομά και Απασχόληση

Το εισόδημα για τους περισσότερους Ρομά, εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα και σε πολλές περιπτώσεις είναι αδήλωτη και αποκομμένη από την τυπική αγορά εργασίας. Πολλά νοικοκυριά στηρίζονται στην εποχιακή απασχόληση ενός μέλους της οικογένειας και στα επιδόματα πρόνοιας που δικαιούνται ως πολύτεκνοι και άποροι. Σε γενικές γραμμές, το εισόδημα των Ρομά είναι χαμηλό με αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών να έχει εισόδημα πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας.

Τα παραδοσιακά επαγγέλματα που ασκούσαν δεν έχουν πλέον τη ζήτηση που είχαν στο παρελθόν και οι αγροτικές ασχολίες έχουν πλέον ισχυρό ανταγωνισμό από τους οικονομικούς μετανάστες. Η δυσκολία ενασχόλησης με αγροτικές εργασίες, έχει αρνητικές επιπτώσεις και στο γυρολογικό εμπόριο, καθώς ήταν σύνηθες να πληρώνονται σε είδος, το οποίο αργότερα πουλούσαν στις γειτονιές των πόλεων. Επιπρόσθετα, νεώτερες διατάξεις της πολιτείας οι οποίες επιτρέπουν στους ασχολούμενους με το εμπόριο, να εμπορεύονται

ένα μόνο είδος συνεχώς, έχει πλήξει τους Ρομά, οι οποίοι συνήθως εμπορεύονταν άλλοτε φρούτα, άλλοτε είδη ένδυσης και υπόδησης, άλλοτε είδη οικιακής χρήσης, προικός, χαλιά κλπ.

Όπως προέκυψε από την έρευνα, το μεγαλύτερο ποσοστό των εδραιωμένων εργαζόμενων Ρομά στη Στερεά Ελλάδα ασχολείται κυρίως με τις ακόλουθες εργασίες:

- Αγροτικές εργασίες με εποχικό χαρακτήρα,
- Ρακοσυλλέκτες,
- Εμπόριο μετάλλων, φρούτων, ειδών προικός κλπ,
- Παλιατζήδες,
- Εμπόριο σε λαϊκές αγορές,
- Αρκετοί ακόμα επαιτούν ή λειτουργούν στο πλαίσιο παραεμπορίου.

Η εικόνα που προκύπτει είναι η αποκοπή από την τυπική αγορά εργασίας και ο εγκλωβισμός της πλειοψηφίας των Ρομά σε μια άτυπη "παρά- αγορά", χωρίς βιώσιμες οικονομικά προοπτικές. Η πραγματικότητα που αναδεικνύεται είναι μια εικόνα οικονομικής ένδειας και αποκοπής από τις ολοένα επιταχυνόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

Σε γενικές γραμμές, το εισόδημα της μεγάλης πλειοψηφίας των νοικοκυριών Ρομά είναι χαμηλό, πολύ χαμηλότερο από το όριο της φτώχειας στην Ελλάδα, όπως προέκυψε από την έρευνα «Εκπόνηση Μελέτης για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα - Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο. Η διαφορά στην έρευνα μεταξύ της οικονομικής κατάστασης των Ρομά και του υπόλοιπου Ελληνικού πληθυσμού ήταν μεγάλη. Το 74,8% του δείγματος των νοικοκυριών Ρομά, είχαν ετήσιο εισόδημα μικρότερο από 6.000 € (συμπεριλαμβανομένων των παροχών και επιδομάτων), όταν το επίσημο όριο φτώχειας για την Ελλάδα το 2005 (στοιχεία EU-SILC) ήταν 5,650 € για ένα νοικοκυριό. Ένα άλλο 13,7% των νοικοκυριών είχαν εισόδημα 6.001 € έως 9.000 € και 10,7% είχαν εισόδημα από 9.001 € έως 20.000 €.

Ρομά και Δημόσιες Υπηρεσίες

Ο αναλφαριθμητισμός και γενικότερα η έλλειψη εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με την χωρική απομόνωση λόγω της εγκατάστασης σε περιστατικούς καταυλισμούς μακριά από το πολεοδομικό συγκρότημα, έχει σαν αποτέλεσμα την αποκοπή των Τσιγγάνικων πληθυσμών από τις Δημόσιες Υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, οι ίδιοι ως κουλτούρα και νοοτροπία που πιθανότατα ανάγεται στο νομαδικό τρόπο ζωής τους, δεν εμφανίζουν πάντα τη διάθεση τακτοποίησης των υποθέσεών τους με τις δημόσιες υπηρεσίες, θεωρώντας αρκετές φορές ότι τους συμπεριφέρονται με λιγότερη προσοχή από άλλους πολίτες.

Όπως επιβεβαιώνει το Ιατροκοινωνικό Κέντρο ΔΟΚΠΥ του Δήμου Νέας Ιωνίας Μαγνησίας (έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 151/10.6.2009): «η καταχώριση λάθος στοιχείων σε ληξιαρχικές πράξεις γέννησης αρκετών Ρομά, αποτελεί την απαρχή των δημοτολογικών τους προβλημάτων.

Η κα Ελένη Γεώργαρου, Δικηγόρος αναφέρει στο συνέδριο Δια Βίου Μάθηση και Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες στο ΑΠΘ²⁰: «...Ένας ακόμα λοιπόν παράγοντας κοινωνικού αποκλεισμού είναι η αδυναμία των Ρομά να προσέρχονται στις διαδικασίες τακτοποίησης της αστικοδημοτικής τους κατάστασης, που αποτελεί τη θεσμική και νομική απόδειξη της ύπαρξής τους, της προσωπικής και της οικογενειακής τους κατάστασης. Η μη τήρηση των

²⁰ Παιδαγωγική Σχολή Α.Π.Θ. 30 & 31 Μαΐου 2014

υποχρεώσεων αυτών τους οδηγεί σε βαθύτερο κοινωνικό αποκλεισμό, αφού η χρήση όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων που έχουν σχέση με τους βασικούς τομείς οργάνωσης της κοινωνίας, δηλαδή την υγεία, την εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, προϋποθέτει την ύπαρξη μιας αστυνομικής ταυτότητας που εκδίδεται με την προσκόμιση πιστοποιητικού από τον αρμόδιο Δήμο....».

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε έκθεσή του τον Αύγουστο 2009 ²¹ αναφέρει: Ακόμη πιο σοβαρά ερωτηματικά όμως για την ευόδωση του εγχειρήματος στεγαστικής αποκατάστασης όσων Ελλήνων τσιγγάνων έσπευσαν να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, δημιουργεί το γεγονός ότι αυτό στερείται πλήρως δομών καθοδήγησης και κοινωνικής στήριξης προκειμένου να παρακολουθείται η χρήση του εν τέλει χορηγούμενου δανείου. Έτσι, με βάση σωρεία ατύπων μαρτυριών, την απουσία επίσημης στήριξης και καθοδήγησης των ενδιαφερομένων φαίνεται να αναπληρώνουν σε πολλές περιπτώσεις, παρακρατώντας μεγάλα ποσά ως «αμοιβή», δίκτυα εργολάβων και ποικίλων μεσαζόντων, τσιγγάνων και μη. Επίσης μαρτυρείται ατύπως ότι σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων τα χορηγηθέντα δάνεια είτε δεν απέληξαν στην αγορά ή ανέγερση κατοικίας καθώς τα σχετικά ποσά διετεθήσαν από τους δικαιούχους τους για την κάλυψη άλλων πιεστικών αναγκών ή χρεών, είτε το αγορασθέν ακίνητο απεδείχθη μη οικοδομήσιμο. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις (αναφορές στον Συνήγορο του Πολίτη υπ' αρ. πρωτ. 12372/2005, 18637/2005, 1956/2006, 1587/2007, 15366/2008 & 6438/2009) πιθανολογείται ότι η σχετική αγορά αποθαρρύνθηκε από εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, λ.χ. δημοτικές υπηρεσίες αρμόδιες για την έκδοση πιστοποιητικών ΤΑΠ ή τοπικές πολεοδομικές αρχές, προκειμένης της αποφυγής της «υπερβολικής συγκέντρωσης τσιγγάνων» στην περιοχή.

Ρομά και Παραβατικότητα

Η σημερινή κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι περισσότεροι Ρομά, με την απώλεια εισοδήματος από τη μη εκτέλεση παραδοσιακών ασχολιών τους, την περιθωριοποίηση ή γκετοποίηση σε διάφορες περιοχές, τη μείωση διαφόρων προνοιακών επιδομάτων ή τον καλύτερο έλεγχο περιπτώσεων που δεν τους εμφανίζει ως δικαιούχους, έχει αυξήσει την παραβατικότητα ειδικά σε ορισμένες περιοχές. Ένα επιπλέον στοιχείο προς την κατεύθυνση αυτή, είναι το φαινόμενο της «μίμησης» που υποστηρίζεται από τον αναλφαβητισμό και το γενικά χαμηλό εκπαιδευτικό τους επίπεδο.

Οι εγκληματολογικές στατιστικές στην Ελλάδα, δεν περιλαμβάνουν ειδικές κατηγοριοποιήσεις για την εγκληματικότητα των Ρομά. Και αυτό είναι φυσικό, καθώς, κατά το νόμο, οι Ρομά δεν αποτελούν ειδική κατηγορία Ελλήνων πολιτών. Αν όμως σύμφωνα με το Σύνταγμα όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο, η κοινωνική πραγματικότητα των Ρομά αφήνει να διαφανούν τα ελλείμματα της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα μας και θέτει σοβαρούς προβληματισμούς για την εξώθηση – μέσω του κοινωνικού αποκλεισμού – μέρους της πληθυσμιακής αυτής ομάδας στο χώρο της ανομίας και της εγκληματικότητας.

Από πολλές διαφορετικές πηγές²², επίσημες ή ανεπίσημες, με αναφορές και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε διάφορες περιοχές της χώρας διατυπώνεται η άποψη ότι αρκετοί

---

²¹ Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ειδική Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη

²² <http://energypress.gr/news/syllipsi-3-roma-stin-karditsa-gia-klopes-metashimatiston-tis-dei>,
http://antipliroforisi.blogspot.gr/2013/12/blog-post_13.html,
http://www.eqnomi.gr/article/55828/eklepsan_tis_rages_toy_trenoy_treis_tsigganoi.html),

(<http://www.lamiastar.gr/index.php/genika-nea/23108-1-222-klopes-metaximatiston-tis-dei-mesa-se-dyo-xronia>)

Ρομά με παραβατική συμπεριφορά, βρίσκονται πίσω από κλοπές αντικειμένων ατομικού ή δημόσιου ενδιαφέροντος όπως μετασχηματιστές ρεύματος από τη ΔΕΗ, καλύμματα φρεατίων των ομβρίων από τους δρόμους, ποδηλάτων και μηχανών από πυλωτές πολυκατοικιών, καλωδίων ρεύματος, μέχρι και ράγες απότο σιδηροδρομικό δίκτυο του ΟΣΕ. Η κοινή γνώμη, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, συμμαρίζει την παραπάνω άποψη.

Πηγή: http://www.antenna.gr/news_21_Οκτωβρίου_2013. Η παραβατικότητα που παρατηρείται σε οικισμούς των Ρομά, έγινε αντικείμενο ερώτησης στην Ελληνική Βουλή. Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σε διάστημα μόλις τριών μηνών (από την 1η Ιουλίου έως και τις 25 Σεπτεμβρίου 2013) και μόνο στο Δήμο Αχαρνών συνελήφθησαν 242 άτομα και βεβαιώθηκαν 418 παραβάσεις. Σύμφωνα με τον υπουργό Δημόσιας Τάξης, τα αδικήματα τις περισσότερες φορές αφορούσαν διατάραξη κοινής ησυχίας, την ρύπανση του περιβάλλοντος από την καύση ελαστικών και καλωδίων που περιέχουν χαλκό, τη διακίνηση εξαρτησιογόντων ουσιών, κλοπές και ληστείες. «Η ουσιαστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται σε πολλές περιοχές της χώρας από τη διαμονή Ρομά, δεν αποτελεί αμιγώς αστυνομικής φύσεως ζήτημα, αλλά, αντιθέτως, απαιτεί την ουσιαστική- συντονισμένη παρέμβαση όλων των αρμοδίων Υπηρεσιών, για τη μείωση ή εξάλειψη των επιμέρους παραμέτρων που το δημιουργούν ή το συνδιαμορφώνουν (υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κοινωνικής τους ένταξης, δημιουργία υποδομών κλπ)», ανέφερε στην απάντησή του ο τότε υπουργός Δημόσιας Τάξης κος Νίκος Δένδιας.

Τα στοιχεία παραβατικότητας σε πολλές περιπτώσεις σύμφωνα με την Ελληνική αστυνομία, δεν είναι εύκολο να αποδοθούν σε Ρομά, εκτός της περίπτωσης που γίνονται επιχειρήσεις σε αμιγείς καταυλισμούς Ρομά, ή όταν το άτομο αυτοχαρακτηρίζεται ως Ρομά. Για το λόγο αυτό, σταχυολογούνται παρακάτω ορισμένες περιπτώσεις στη Στερεά Ελλάδα, που η ίδια η αστυνομία ή έγκριτα μέσα μαζικής ενημέρωσης χαρακτηρίζουν ως αποδιδόμενα σε Ρομά:

Πηγή: Δελτίο τύπου ΓΕΔ Στερεάς Ελλάδας της 10.1.2013 στον ιστότοπο της ΕΛ. ΑΣ. Ευρεία επιχείρηση για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας σε καταυλισμούς Ρομά σε όλη τη Στερεά Ελλάδα πραγματοποίησε η ΕΛ.ΑΣ. Η εκτεταμένη επιχείρηση των ανδρών της Αστυνομίας πραγματοποιήθηκε το πρωί της Πέμπτης σε καταυλισμούς Ρομά σε περιοχές της Χαλκίδας, της Ευβοίας, του Πυρίου Θηβών Βοιωτίας, της Άμφισσας, της Ανθήλης Φθιώτιδας και στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας. Συμμετείχαν: Εκατόν δέκα έξι (116) αστυνομικοί και διατέθηκαν (30) οχήματα από διάφορες Υπηρεσίες των Αστυνομικών Διευθύνσεων Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος. Οι άνδρες της Αστυνομίας προχώρησαν στον έλεγχο 507 ατόμων, εκ των οποίων τετρακόσιοι ογδόντα (480) ημεδαποί και είκοσι επτά (27) αλλοδαποί, καθώς και εκατόν τρία (103) οχήματα. Από το σύνολο των ελεγχθέντων προσήγαγαν 174 άτομα. Συνελήφθησαν: Ένας (1) ημεδαπός με ένταλμα σύλληψης για εμπορία ναρκωτικών. Τρεις (3) ημεδαποί για κατοχή ναρκωτικών ουσιών. Δύο (2) ημεδαποί, ένας άνδρας και μία γυναίκα, για εκκρεμείς καταδικαστικές αποφάσεις. Δύο (2) ημεδαπές, για κλοπές. Κατασχέθηκαν: Ποσότητες ηρωίνης και κάνναβης. Μεταφέρθηκαν στο Τμήμα Ασφαλείας Άμφισσας εργαλεία μηχανημάτων και ηλεκτρονικές συσκευές, προκειμένου να διαπιστωθεί η νομιμότητα της κατοχής τους. Βεβαιώθηκαν: (3) παραβάσεις περί Ναρκωτικών, (26) παραβάσεις περί Γ.Ο.Κ., (24) παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.).

Πηγή: Δελτίο Τύπου ΓΑΔ Στερεάς, όπως δημοσιεύτηκε στα ΜΜΕ της Στερεάς: Στοχευμένη αστυνομική επιχείρηση πραγματοποιήθηκε χθες (23-05-2013) το πρωί στον καταυλισμό «ROMA » Πυρίου Θηβών, στο πλαίσιο του γενικού επιχειρησιακού σχεδιασμού της Γενικής

Αστυνομικής Διεύθυνσης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Στην επιχείρηση συμμετείχαν συνολικά (61) αστυνομικοί από διάφορες Υπηρεσίες των Αστυνομικών Διευθύνσεων Βοιωτίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Στο πλαίσιο της επιχείρησης επετεύχθη η εξάρθρωση εγκληματικής ομάδας, που διέπραττε συστηματικά ληστείες και κλοπές στη γέφυρα του Πυρίου και σε οικίες στην ευρύτερη περιοχή της Θήβας. Η εξάρθρωση είναι αποτέλεσμα πολύμηνης μεθοδικής έρευνας και ειδικότερα κατάλληλης αξιολόγησης - αξιοποίησης πληροφοριών καθώς και στοιχείων, που είχαν συλλεχθεί από το Τμήμα Ασφαλείας Θηβών. Συνελήφθησαν για την συμμετοχή τους στην εγκληματική οργάνωση πέντε (5) ημεδαποί, ηλικίας 21,16,15,15 και 9 ετών, ενώ από τις έρευνες ταυτοποιήθηκαν ακόμη πέντε μέλη της εγκληματικής ομάδας, ηλικίας από 15 έως και 23 ετών, από τα οποία ο 23χρονος συνελήφθη την προηγούμενη Παρασκευή (17-05-2013) για ληστεία και κλοπή και προφυλακίσθηκε στο Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού (σχετικό το από 18-05-2013 Δελτίο Τύπου μας). Σε βάρος τους σχηματίσθηκε δικογραφία κακούργηματικού χαρακτήρα για σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, ληστεία και διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπών. Επιπλέον συνελήφθησαν τρία (3) άτομα, ένας 41χρονος άνδρας και δύο γυναίκες, ηλικίας 43 και 41 ετών, σε βάρος των οποίων αλλά και ακόμη έξι ατόμων (όλοι γονείς των ανήλικων δραστών), σχηματίσθηκε δικογραφία για παραμέληση της εποπτείας τους. Στο πλαίσιο της αστυνομικής έρευνας, εξιχνιάσθηκαν (1) ληστεία και έξι (6) κλοπές σε βάρος διερχόμενων οδηγών και συνεπιβατών στη γέφυρα του Πυρίου, καθώς και (21) κλοπές σε οικίες στην ευρύτερη περιοχή της Θήβας, που διέπραξαν τα μέλη της από τις αρχές του 2012. Χαρακτηριστικό της ιδιαίτερα επικίνδυνης παραβατικής συμπεριφοράς τους, είναι ότι τα μέλη της εγκληματικής ομάδας, δρώντας κάθε φορά με διαφορετική σύνθεση, κατάφεραν να ακινητοποιούν διερχόμενους οδηγούς, είτε πετώντας πέτρες, είτε τοποθετώντας κάποια τεχνητά εμπόδια (ξύλα, καδρόνια, τσιμεντόλιθους κ.λ.π.) στο οδόστρωμα και στη συνέχεια αφού αποσπούσαν αιφνιδιαστικά από τα οχήματα των θυμάτων τους χρήματα, κοσμήματα και μικροαντικείμενα, διέφευγαν πεζοί και κρύβονταν εντός του οικισμού. Η λεία που αποκόμισαν από την παράνομη δράση τους περιλαμβάνει, χρηματικά ποσά, πλήθος κοσμημάτων και ηλεκτρονικών συσκευών (φορητοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τηλεοράσεις, κινητά τηλέφωνα, κ.ά.), οικιακά σκεύη και είδη ρουχισμού, που η αξία τους ξεπερνά τις (50.000) ευρώ, καθώς και προσωπικά έγγραφα και μικροαντικείμενα των παθόντων. Η έρευνα από το Τμήμα Ασφαλείας Θηβών βρίσκεται σε εξέλιξη, προκειμένου να διερευνηθεί όλο το φάσμα της εγκληματικής τους δραστηριότητας και να διαπιστωθεί η τυχόν συμμετοχή ή/και εμπλοκή των δραστών και σε άλλες αξιόποινες πράξεις. Συνολικά κατά τη διάρκεια της ευρείας κλίμακας επιχείρησης, ελέγχθηκαν (420) άτομα και (71) οχήματα, ενώ προσήχθησαν (141) άτομα και βεβαιώθηκαν (18) παραβάσεις περί Κ.Ο.Κ. Επίσης συνελήφθη ακόμη ένας 28χρονος ημεδαπός για ναρκωτικά, καθώς στην κατοχή του βρέθηκε και κατασχέθηκε μικροποσότητα ακατέργαστης κάνναβης. Οι συλληφθέντες, με τις σε βάρος τους σχηματισθείσες δικογραφίες, θα οδηγηθούν στον κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θηβών.

Πηγή: Δελτίο τύπου ΓΕΔ Στερεάς Ελλάδας της 26 Φεβρουαρίου 2015. Στοχευμένοι αστυνομικοί έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν στην Στερεά για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας. Στο πλαίσιο της εξόρμησης, συνελήφθησαν 36χρονος ημεδαπός Ρομά στην Νέα Αρτάκη Ευβοίας για ληστεία και 22χρονος ημεδαπός Ρομά στον Ορχομενό Βοιωτίας για κλοπή σε περίπτερο.

Πηγή: 20 Μαΐου 2015 <http://www.eviaroom.gr/?cat=14>. Εξαρθρώθηκε, μετά από εμπειριστατωμένη αστυνομική έρευνα του Τμήματος Ασφαλείας Θηβών, εγκληματική σπείρα, τα μέλη της οποίας διέπρατταν συστηματικά κλοπές – φθορές, κυρίως σε διερχόμενους οδηγούς, σε παράπλευρη γέφυρα του Καταυλισμού «ROMA» Πυρίου Θηβών και σε γειτνιάζουσες με αυτήν περιοχές.

Το αίτιο είναι αυτό που γεννά και παράγει το αποτέλεσμα. Οι συνθήκες μέσα στις οποίες διαβιούν σήμερα οι Ρομά στην Ελλάδα – εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων όπως στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας – μπορούν να θεωρηθούν από μόνες τους ανομικές και παραβατικές. Η έλλειψη στοιχειωδών συνθηκών υγιεινής, κατάλληλης στέγης, περιβαλλοντικής ένταξης της κατοικίας στον αστικό ή αγροτικό ιστό των τοπικών κοινωνιών, ομαλής πρόσβασης στα συστήματα παιδείας, υγείας και ασφάλισης και απόλαυσης του συνόλου των δικαιωμάτων που είναι συνυφασμένα με την ιδιότητα του πολίτη, στοιχειοθετούν τα κοινωνικά αίτια της ανομίας, τα οποία, σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού και υφέρποντος ή έκδηλου ρατσισμού, παράγουν την εγκληματικότητα μέρους της κοινότητας των Ελλήνων Ρομά. Όταν η ίδια η πολιτεία δεν αποδίδει τα αστικοδημοτικά δικαιώματα σε όλους τους πολίτες και δεν εφαρμόζει πολιτικές προσαρμοσμένες στην ιδιαιτερότητα ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων, τότε φέρει την ευθύνη για τα αποτελέσματα των προβλημάτων που η ίδια δεν έχει επιλύσει.

Η εν λόγω ευθύνη της ελληνικής Πολιτείας έχει αναγνωρισθεί τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο. Υπάρχει πληθώρα καταδικαστικών αποφάσεων από Ευρωπαϊκά όργανα. Τελευταία, τον Ιούλιο του 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα κοινωνικά δικαιώματα αποφάνθηκε ότι η κατάσταση στην Ελλάδα παραβιάζει το άρθρο 16 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ), καθώς υπάρχει έλλειψη στέγης για τους Ρομά και περιορίζεται το δικαίωμα τους για νομική προστασία. Οι συχνές εξώσεις και οι κατεδαφίσεις καταυλισμών δεν μπορούν να αποτελέσουν τη λύση στο ζήτημα της παράνομης εγκατάστασης των Ρομά σε διάφορες περιοχές, όπου λόγω των κακών συνθηκών διαβίωσης δημιουργούνται εστίες εγκληματικότητας. Τα ελληνικά δικαστήρια (π.χ. Ειρηνοδικείο Πάτρας) έχουν αποφανθεί (2005) ότι ακόμα και οι εξώσεις με πρωτόκολλα αποβολής δεν είναι σύνομες στο βαθμό που εκκρεμεί η παροχή εναλλακτικής, αξιοπρεπούς στέγης για τους Ρομά.

Η έλλειψη οργανωμένης κοινωνικής πολιτικής στέγης, υγείας, παιδείας και ασφάλισης για τους Ρομά δεν μπορεί παρά να ανακυκλώνει το πρόβλημα της ανομίας και της εγκληματικότητας, συγκρατώντας αυτή την ομάδα του ελληνικού πληθυσμού στο χώρο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ανάλυση SWOT

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα βασικά θετικά σημεία και οι αδυναμίες για την ομάδα στόχο συνολικά, όπως αυτά αναδεικνύονται μέσα από την εμπειρία εφαρμογής πολιτικής και τις σχετικές μελέτες σε εθνικό επίπεδο. Τα ευρήματα έχουν πληθυσμωθεί με τα στοιχεία από την έρευνα πεδίου του αναδόχου και επαληθεύονται πλήρως σε Περιφερειακό Επίπεδο.

Στον πίνακα, παρουσιάζονται ακόμα οι ευκαιρίες, οι οποίες προκύπτουν για την αποτελεσματικότερη στόχευση και υλοποίηση μελλοντικών παρεμβάσεων σε κάθε τομέα, καθώς και οι απειλές που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο μελλοντικό σχεδιασμό και υλοποίηση παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των αναγκών και προβλημάτων του πληθυσμού.

ΑΝΑΓΚΕΣ / ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ	ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη στοιχειωδών καταλυμάτων -ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης Ακατάλληλοι χώροι στέγασης και παραμονής Απομακρυσμένες- αποκομμένες θέσεις εγκατάστασης – εκτός σχεδίου Έλλειψη βασικών υποδομών σε σπίτια και κελύφη Έλλειψη βασικών υποδομών σε οικισμούς Πυκνοκατοίκηση στα κελύφη και τους οικισμούς Έλλειψη κατάλληλων εκτάσεων Μη ένταξη στην αγορά εργασίας – περιθωριοποίηση Περιορισμός σε κλαδικές δραστηριότητες Άτυπες εργασιακές σχέσεις Έλλειψη αδειών άσκησης επαγγελματιών Υψηλά ποσοστά ανεργίας Εποχική εργασία ή απασχόληση Εργασιακός αποκλεισμός γυναικών Έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης Χαμηλά ποσοστά εκπαίδευσης – αναλφαριθμητισμός Δυσκολία παραμονής των παιδιών στα σχολεία, σχολική εγκατάλειψη Έλλειψη επαρκών υποδομών εκπαίδευσης και ειδικευμένου διδακτικού προσωπικού Υψηλά ποσοστά θνησιμότητας – μικρό προσδόκιμο ζωής Αδυναμία πρόσβασης στο σύστημα Υγείας Έλλειψη Ενημέρωσης Πολλαπλός κοινωνικός αποκλεισμός	<ul style="list-style-type: none"> Απόκτηση Κατοικίας μέσω Δανείων Εξασφάλιση βασικών συνθηκών διαβίωσης Βελτίωση υφιστάμενων οικισμών και οικίσκων Επιλεξιμότητα παρεμβάσεων στέγασης από το ΕΤΠΑ Παρεμβάσεις για την στεγαστική αποκατάσταση πληθυσμού που διαμένει σε μη νόμιμους οικισμούς Συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης Πρωτοβουλίες Απασχόλησης – Προγράμματα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής οικονομίας Χωρικά στοχευμένες δράσεις Δράσεις για την μείωση της αδήλωτης εργασίας Ευκαιρίες απασχόλησης στον τομέα της Πράσινης ανάπτυξης Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας Ενθάρρυνση της πρόσβασης σε μικροπιστώσεις Διαγενεακή μείωση της μη φοίτησης στα σχολεία Μείωση της σχολικής διαρροής Παρεμβάσεις για την ένταξη παιδιών Ρομά στο σύστημα εκπαίδευσης Δράσεις Ευαισθητοποίησης σε οικισμούς Ρομά αναφορικά με την εκπαίδευση Αύξηση συχνότητας εμβολιασμών Ιατρική παρακολούθηση γυναικών Βελτίωση της πρόσβασης στο σύστημα Υγείας Δράσεις αγωγής υγείας Παροχή υπηρεσιών για την κοινωνική ένταξη
ΑΠΕΙΛΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη στοιχείων και δεικτών για το βαθμό επίτευξης της κοινωνικής ένταξης Ανομοιογένεια πληθυσμού Αποσπασματικές και μη βιώσιμες παρεμβάσεις	<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητα αξιοποίησης πόρων διαρθρωτικών ταμείων Εμπειρία παρελθόντος ως βάση για ανάπτυξη προγραμμάτων ολοκληρωμένης παρέμβασης

<ul style="list-style-type: none"> - Στερεότυπα και προκαταλήψεις - Δυσκολία εξεύρεσης πόρων - Δυσκολία επίτευξης συντονισμού – συνέργειας εμπλεκόμενων επιπέδων και φορέων - Έλλειψη εμπιστοσύνης - Αδυναμία ένταξης στις τοπικές κοινωνίες - Ελλιπής καταγραφή πληθυσμού - Ελλιπής ενημέρωση σε Ληξιαρχεία, Δημοτολόγια	<ul style="list-style-type: none"> - Μεταστροφή τρόπου ζωής τους λόγωδραιοποίησης - Κίνητρα για αυτοαπασχόληση και εμπόριο - Αξιοποίηση δυνατοτήτων ομάδας στόχου Επαγγελματική ειδίκευση - Ευελιξία υπηρεσιών υγείας – απασχόλησης - εκπαίδευσης - Ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου
--	---

Οι Ρομά ως ομάδα – στόχος κατά την Π.Π. 2014-2020

Οι «Ομάδες Στόχου» των παρεμβάσεων του ΕΚΤ κατά την Π.Π. 2014-2020 του Θ.Σ. 9, που συνηγορικά αναφέρονται ως «ευπαθείς ομάδες», ή/και ως «μειονεκτούσες ομάδες», ή «μειονεκτούντα άτομα», έχουν κωδικοποιηθεί με βάση αφενός τον Κανονισμό του ΕΚΤ(1304/17-12-2013) και αφετέρου, με το Ν. 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 216/30-9-2011), αλλά και άλλους νόμους και ρυθμίσεις, σε τρεις (3) κύριες Κατηγορίες και σε επιμέρους Κατηγορίες, ως εξής:

- Τις **Ευάλωτες Ομάδες**, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται κυρίως άτομα με σωματικές ή νοητικές ή ψυχικές κλπ αναπηρίες, εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες κ.λπ.
- Τις **Ειδικές Ομάδες**, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται κυρίως άνεργοι και μακροχρόνια άνεργοι, οικονομικά μη-ενεργά άτομα, μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, γυναίκες/μητέρες παιδιά θύματα κακοποίησης, μονογονεϊκές οικογένειες, μετανάστες κ.λπ.
- Τις **Λοιπές Ομάδες**, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται κυρίως νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο, άτομα προερχόμενα από περιθωριοποιημένες κοινότητες (μεταξύ των οποίων οι Ρομά), φτωχοί εργαζόμενοι ή/και συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, ανασφάλιστοι, άστεγοι ή αποκλεισμένοι από τη στέγαση κ.λπ.

Οι Ρομά κατατάσσονται στις «Λοιπές Ομάδες», ενώ ως προς λοιπά χαρακτηριστικά τους μπορεί να κατατάσσονται επιπρόσθετα στις «Ευάλωτες Ομάδες» (ΑΜΕΑ, οροθετικοί, αποφυλακισμένοι κ.λπ.) ή/και στις «Ειδικές» Ομάδες (Μακροχρόνια Άνεργοι, Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, γυναίκες ή παιδιά θύματα κακοποίησης κ.λπ.).

Οι Ρομά μπορούν να εμφανίζουν πολλαπλά χαρακτηριστικά εντός των Λοιπών Ομάδων, δηλαδή ταυτόχρονα να διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο (με παιδιά ή όχι), να είναι άστεγοι ή να έχουν αποκλειστεί από την στέγαση, φτωχοί εργαζόμενοι ή συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, ηλικιωμένοι χωρίς ασφάλιση υγείας κ.λπ.

Η κωδικοποίηση αυτή είναι χρήσιμη για την ταυτοποίηση των ωφελουμένων Ρομά ως προς τις ανάγκες και τις αντίστοιχες δράσεις υποστήριξης, την ποσοτικοποίηση των δράσεων, την ηχηρηλασιμότητά τους σε σχέση με τη διαδικασία, την πραγματική στήριξη που έλαβε εντέλει ωφελούμενος Ρομ, την αξιολόγηση των επιπτώσεων από τις εφαρμοζόμενες δράσεις, αλλά και την παρακολούθηση των δράσεων στο πλαίσιο συγκεκριμένου και συνεκτικού πλαισίου.

Επισημαίνεται ότι η κωδικοποίηση αυτή καλύπτει τόσο τις Δράσεις των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), όσο και του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ/FEAD), αλλά και δράσεις που χρηματοδοτούνται από Εθνικούς Πόρους (Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα, Άστεγοι, Ένδεια κ.λπ.).

Πέραν αυτών, η κωδικοποίηση των χαρακτηριστικών των Ομάδων-Στόχου συνδέεται με τη χρήση των κοινών δεικτών του ΕΚΤ (διασφάλιση της ποιότητας των δεδομένων, quality of data)²³, αλλά σε αρκετούς από αυτούς απαιτείται εξειδίκευση στη βάση της εθνικής νομοθεσίας (όπως για παράδειγμα οι υποομάδες-στόχοι).

---

²³ Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy -ESF, draft guidance, March 2014, Παραρτήματα C και D

Στο σημείο αυτό, εστιάζεται η διασφάλιση της συμπληρωματικότητας ανάμεσα στα συστήματα Δεικτών του ΕΚΤ στο ΕΣΠΑ και του ΤΕΒΑ, δεδομένου ότι, κυρίως όσον αφορά στις δράσεις αντιμετώπισης της φτώχειας, κοινωνικού διαχωρισμού και πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας απευθύνονται κατά κύριο λόγο στις ίδιες ομάδες ωφελουμένων, ενώ σε άλλες δράσεις (κοινωνική φροντίδα), απευθύνονται σε κοινές και περισσότερο στοχευμένες ομάδες.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η πολλαπλότητα των χαρακτηριστικών των Ρομά:

ΚΩΔ	ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 9 Π.Π. 2014-2020	ΚΥΡΙΑΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΡΟΜΑ	ΛΟΙΠΑΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΡΟΜΑ
A	ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ		
A.1	Άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές)	Ναι, Άνδρες,Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι, και μη, Διαβίωση σενοικοκυριά πολυτέκνων, με χαμηλόεισόδημα, χωρίςκανέναν εργαζόμενο
A.2	Εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα		
A.3	Οροθετικοί		
A.4	Φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι		
A.5	Ανήλικοι παραβάτες		
B	ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ		
B.1	Άνεργοι		
B.1-1	Και εξ αυτών Μακροχρόνια Άνεργοι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ (με κάρτα ανεργίας άνω των 12 μηνών)	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες	Εδραιωποιημένοι, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων ομάδων
B.2	Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας ΟΑΕΔ		
B.2-1	Και εξ αυτών Μακροχρόνια Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας ΟΑΕΔ/οικονομικά ανενεργοί/κοινωνικά αποκλεισμένοι	Ναι, Άνδρες,Γυναίκες	Εδραιωποιημένοι, και μη, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων ομάδων
B.3	Άνεργοι άνω των 54 μέχρι και 65 ετών		
B.3-1	Και εξ αυτών Άνεργοι άνω των 54 μέχρι και 65 ετών εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ (με κάρτα ανεργίας)	Ναι, Άνδρες,Γυναίκες	Εδραιωποιημένοι, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων ομάδων
B.3-2	Και εξ αυτών Άνεργοι άνω των 54 μέχρι και 65 ετών χωρίς κάρτα ανεργίας ΟΑΕΔ		Εδραιωποιημένοι, και μη, Διαβίωση σε νοικοκυριά πολυτέκνων, με χαμηλό εισόδημα, χωρίς κανέναν εργαζόμενο
B.3-3	Και εξ αυτών Μακροχρόνια άνεργοι με χαμηλά προσόντα (Απόφοιτοι Δημοτικού-Γυμνασίου)		
B.4	Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα		
B.4-1	Και εξ αυτών με ατομικό/οικογενειακό εισόδημα μέχρι 5.900 €	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι και μη,Διαβίωση σενοικοκυριάχωρίς κανένανεργαζόμενο καιγονείςμε χαμηλάτυπικάπροσόντα
B.4-2	Και εξ αυτών με οικογενειακό εισόδημα από 5.901 € μέχρι 12.000 €		

ΚΩΔ	ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 9 ΕΣΠΑ 2014-2020	ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΡΟΜΑ	ΛΟΙΠΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΡΟΜΑ
B.5	Αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι, και μη, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων ομάδων
B.6	Γυναίκες, θύματα κακοποίησης		
B.7	Παιδιά, θύματα κακοποίησης		
B.8	Μετανάστες		
B.9	Πρόσφυγες και Αιτούντες άσυλο	-	-
B.10	Παλιννοστούντες	-	-
Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΟΜΑΔΕΣ		
Γ.1	Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο		
Γ.1-1	Και εξ αυτών Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο με παιδιά (υποσύνολο του Γ.1)	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι και μη, Διαβίωση σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο και γονείς με χαμηλά τυπικά προσόντα
Γ.2	Περιθωριοποιημένες Κοινότητες		
Γ.2-1	Και εξ αυτών ΡΟΜΑ	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι και μη
Γ.2-2	Και εξ αυτών Λοιποί 1:	-	-
Γ.2-3	Και εξ αυτών Λοιποί 2:	-	-
Γ.3	Άστεγοι ή άτομα που έχουν αποκλειστεί από την στέγαση		
Γ.4	Φτωχοί Εργαζόμενοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα		
Γ.4-1	Και εξ αυτών με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα μέχρι 5.900 €	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων και ειδικών ομάδων
Γ.4-2	Και εξ αυτών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα μέχρι 12.000 €		
Γ.5	Φτωχοί Συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα		
Γ.5-1	Και εξ αυτών με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα μέχρι 5.900 €	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες, Παιδιά	Εδραιωποιημένοι, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων και ειδικών ομάδων
Γ.5-2	Και εξ αυτών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα μέχρι 12.000 €		
Γ.6	Ηλικιωμένοι (άνω των 65 ετών) χωρίς Ασφάλιση Υγείας	Ναι, Άνδρες, Γυναίκες	Εδραιωποιημένοι και μη, με επιμέρους χαρακτηριστικά ευάλωτων και ειδικών ομάδων

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΕΓΜΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΘΕΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Είδος Δράσης	Δέσμες Δράσεων	Δράσεις
Στέγαση και Βασικές Υποδομές	Εξασφάλιση υποδομών στέγασης	<ul style="list-style-type: none"> Υποστηρικτικές ενέργειες ως προς τη παροχή στέγης, όπως εκπόνηση τεχνικών, πολεοδομικών και λοιπών προπαρασκευαστικών μελετών (πολεοδομική οργάνωση των περιοχών, ρυμοτομικές και οικοδομικές γραμμές, οργάνωση των περιοχών που είναι απαραίτητες για τη σύνδεση των οικισμών Ρομά με τον υπόλοιπο αστικό ιστό, αδειοδοτήσεις έργων κλπ) Παρεμβάσεις σε αμιγείς καταυλισμούς, που βρίσκονται σε θέσεις ακατάλληλες ή και επικίνδυνες γι' αυτήν τη χρήση, στερούνται υποδομών και δεν εξασφαλίζουν τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης Παρεμβάσεις σε μικτούς καταυλισμούς, για τα ακατάλληλα κελύφη (τσαντρία, παραπήγματα κλπ) Αναπλάσεις υφιστάμενων οικισμών Βελτίωση οικίσκων Αποκαταστάσεις/ανακαινίσεις υφιστάμενων οικιών και κτιρίων Επιχορήγηση ενοικίου Οργάνωση χώρων και υποδομών κατασκηνώσεων για διερχόμενους ή περιστασιακούς Ρομά
	Ανάπτυξη υποδομών δικτύων	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή, επέκταση και συντήρηση δικτύων κοινόχρηστων υποδομών, όπως ηλεκτροδότησης (οδοφωτισμού), ύδρευσης, αποχέτευσης και ασφαλτόστρωσης τμημάτων οδικού δικτύου
	Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς	<ul style="list-style-type: none"> Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων σε υφιστάμενους Οικισμούς όπως πεζοδρομήσεις, δενδροφυτεύσεις, διάνοιξη οδών, διαμόρφωση πάρκων, πλατειών και χώρων παιχνιδιού και άθλησης
	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> Ενέργειες Δήμων για υπηρεσίες καθαριότητας, αποκομιδής απορριμμάτων, προμήθειας εξοπλισμού (κάδοι απορριμμάτων), επέκταση δρομολογίων απορριμματοφόρων, αστικών συγκοινωνιών Κοινωνικές έρευνες και μελέτες
Απασχόληση και Επαγγελματική	Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη της πρόσβασης των Ρομά στους φορείς και τις δομές παροχής υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών όπως, στην εγγραφή και στην ανανέωση της εγγραφής τους στα Μητρώα του ΟΑΕΔ, ώστε να είναι επιλέξιμοι σε δράσεις προώθησης στην απασχόληση, επιχειρηματικότητας, μαθητείας κ.λπ. Δράσεις Ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, καλλιέργειας της ομαδικότητας με στόχο την προετοιμασία της προώθησής τους σε θέσεις εξαρτημένης σχέσης εργασίας

Είδος Δράσης	Δέσμες Δράσεων	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> Διασφάλιση συμμετοχής των ανέργων Ρομά στην απασχόληση μέσω των Προγραμμάτων «Κοινωφελούς Εργασίας» (στο πλαίσιο των προβλέψεων του Ν.4152/2013), με έμφαση σε μακροχρόνια ανέργους, γυναίκες, και ανέργους 30 έως 44 ετών Υποστήριξη για την συμμετοχή των Ρομά σε προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας με επιδότηση του κόστους εργασίας, στον ιδιωτικό τομέα, για ανέργους ειδικών ομάδων πληθυσμού, που αφενός πλήττονται περισσότερο από την κρίση, και σε κίνδυνο αποκοπής τους από την αγορά εργασίας
	Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων	<ul style="list-style-type: none"> Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων των παιδιών Ρομά και της τοπικής κοινωνίας, προγράμματα ατομικής υποστήριξης και συμβουλευτικής των μαθητών ενθάρρυνσης και υποστήριξης της πρόσβασης των Ρομά στις πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας, προγράμματα προκατάρτισης /προετοιμασίας, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση Προγράμματα κατάρτισης με voucher Προγράμματα κατάρτισης σε ανέργους Ρομά (χαμηλών τυπικών προσόντων) Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις, για την πρόληψη της νεανικής ανεργίας, την είσοδο στην αγορά εργασίας ή/και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας. Η εξατομικευμένη παρέμβαση και η εξειδικευμένη κατάρτιση θα έχουν στόχο την επιλογή της καταλληλότερης παρέμβασης κατάρτισης ή απασχόλησης ή/και αυτό-απασχόλησης. Έμφαση θα δοθεί σε νέους Ρομά εκτός απασχόλησης εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Ε.Α.Ε.Κ.) Απόκτηση Εργασιακής Εμπειρίας, για την προώθηση της απασχόλησης των νέων Ρομά που περιλαμβάνουν: προγράμματα απασχόλησης για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για νέους ηλικίας 18 έως 24 ετών, προγράμματα πρακτικής άσκησης (απόκτησης εργασιακής εμπειρίας και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, και προγράμματα voucher (επιταγή εισόδου στην αγορά εργασίας) Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και συμβουλευτικής καθοδήγησης των καταρτιζομένων, που αφορούν α)στη διάγνωση και σύζευξη των εκπαιδευτικών αναγκών / δεξιοτήτων των καταρτιζομένων με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, β) στην τοποθέτηση, παρακολούθηση και εποπτεία του καταρτιζόμενου Επανένταξη στην αγορά εργασίας των Ρομά που είναι ωφελούμενοι της πιλοτικής εφαρμογής του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος Ειδικές Δράσεις ένταξης/βελτίωσης της εργασιακής κατάστασης των γυναικών Ρομά
	Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της	<ul style="list-style-type: none"> Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και προώθησης της νεανικής επιχειρηματικότητας για τη δημιουργία start-ups επιχειρήσεων και προγράμματα στήριξης, οργάνωσης και νομιμοποίησης υφιστάμενων επιχειρηματικών

Είδος Δράσης	Δέσμες Δράσεων	Δράσεις
	κοινωνικής οικονομίας	<p>δραστηριοτήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> – Τοπικές Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για προώθηση της επιχειρηματικότητας στην αγροτική οικονομία – Προγράμματα πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε τομείς όπως, κάλυψης των αναγκών της κοινότητας, οργάνωσης και διαχείρισης των προϊόντων που παράγονται από τις ασχολίες των Ρομά, - αξιοποίησης δραστηριότητας νόμιμης συλλογής και επεξεργασίας μετάλλων, διάθεσης δημοτικών γαιών για αγροτική εκμετάλλευση, δημιουργίας και διαχείρισης τοπικής αγοράς (έκδοση άδειων μικροπωλητών, προώθηση, οργάνωση, έλεγχος της συγκεκριμένης αγοράς) και γενικότερες δράσεις δικτύωσης και προώθησης τοπικών προϊόντων – Υποστήριξη των Ρομά στην ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων
	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> – Ενημέρωση, υποστήριξη και διεκπεραίωση γραφειοκρατικών εργασιών (ενεργοποίηση για προγράμματα, ορθή συμπλήρωση αιτήσεων, υποβολή φακέλων κλπ.)
Εκπαίδευση	Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> – Ενημέρωση, κοινωνικοποίηση και ένταξη των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και υποστήριξη της λειτουργίας ολοήμερων σταθμών κ.λπ – Λειτουργία παιδικών σταθμών με προγράμματα προετοιμασίας των παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (π.χ. προσχολικής αγωγής και ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά, και δράσεις εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας) – Χορήγηση voucher για φιλοξενία παιδιών Ρομά σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, ΚΔΑΠ, κλπ
	Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής	<ul style="list-style-type: none"> – Λειτουργία Κέντρων Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με έμφαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στις υποδομές επαγγελματικής εκπαίδευσης – Παροχή κινήτρων για Ένταξη και Επιτυχημένη Φοίτηση στη β' θμια και γ' θμια Εκπαίδευση (Θεσμοθέτηση χρηματικά κλιμακούμενων βραβείων ανάλογα με τη βαθμίδα επιτυχούς ολοκλήρωσης κάθε κύκλου σπουδών, Διάδοση καλών πρακτικών των παιδιών που ωφελήθηκαν σε κοινότητες Ρομά, Οργάνωση πολιτισμικών δράσεων και σχολικών διαγωνισμών σε ειδικές δεξιότητες με ειδική πρόβλεψη ποσοστού μαθητών Ρομά που θα βραβεύονται)
	Επιμόρφωση δια βίου μάθηση	<ul style="list-style-type: none"> – Ενημέρωση, προώθηση και βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης, στις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), σε Εσπερινά Γυμνάσια Λύκεια, Επαγγελματικά Λύκεια, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Κέντρα Επιμόρφωσης Ενηλίκων και στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων. Ειδική μέριμνα για τα παιδιά ηλικίας 12 – 17 που εμφανίζουν ποσοστά διαρροής

Είδος Δράσης	Δέσμες Δράσεων	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> – Ιδιαίτερη μέριμνα για τη συμμετοχή των γυναικών Ρομά στα παραπάνω προγράμματα – Ειδικά σεμινάρια δια βίου κατάρτισης σε θέματα διαχείρισης προσωπικού και οικογενειακού εισοδήματος (micro financing) και εκμάθησης Τεχνών με στόχο την ενίσχυση της εκπαίδευσης των γυναικών – Σεμινάρια ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών – Προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του bullying
	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> – Συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη στους Ρομά για την ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας της εκπαίδευσης – Στήριξη οικογενειών Ρομά με διαμεσολαβητές, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, κ.λ.π – Συμβουλευτική στις οικογένειες του γενικού πληθυσμού, στους μαθητές και στους συλλόγους γονέων για την αντιμετώπιση στερεοτύπων και αντιλήψεων – Προβολή της κουλτούρας Ρομά
Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	<ul style="list-style-type: none"> – Ανάπτυξη δικτύου παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ και ψυχοκοινωνικής στήριξης – Επαναλειτουργία όσων υπήρξαν - Δημιουργία νέων Ιατροκοινωνικών Κέντρων Φροντίδας σε Οικισμούς Ρομά και λειτουργία Κέντρων Κοινότητας
	Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας	<ul style="list-style-type: none"> – Υπηρεσίες ενημέρωσης, παρακολούθησης και προώθησης ατομικής υγιεινής (σε επίπεδο οικογένειας, σχολείου κ.λπ.), εμβολιασμοί, γυναικολογικοί έλεγχοι κ.λπ – Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και οικογενειακού προγραμματισμού – Παροχή υπηρεσιών καταπολέμησης ψυχικών νοσημάτων και αντιμετώπισης εξαρτήσεων
	Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας	<ul style="list-style-type: none"> – Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών – Ανάπτυξη Δικτύων μεταξύ τοπικών φορέων κοινωνικής φροντίδας – Ενεργοποίηση Εθελοντισμού και Κοινωνικής Εταιρικής Ευθύνης
	Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας	<ul style="list-style-type: none"> – Διανομή ειδών βασικής υλικής συνδρομής, όπως ενδεικτικά: τρόφιμα, ρουχισμός, είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη/βιβλία, παιχνίδια, βρεφικός εξοπλισμός κλπ
	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> – Παροχή συνοδευτικών υπηρεσιών, όπως ενδεικτικά: υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης, κοινωνικοποίησης παιδιών, κοινωνικά φροντιστήρια – Ημερίδες ενημέρωσης του πληθυσμού Ρομά για τα δικαιώματα και τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την

Είδος Δράσης	Δέσμες Δράσεων	Δράσεις
		ορθολογική χρήση των υπηρεσιών αυτών
Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	<ul style="list-style-type: none"> Ενέργειες αντιμετώπισης προκαταλήψεων και στερεότυπων Ενέργειες κινητοποίησης των Ρομά που περιλαμβάνουν, εκδηλώσεις ενημέρωσης, δημιουργία περιφερειακού δικτύου Ρομά, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης Διαμόρφωση Δικτύου Διαμεσολαβητών Ρομά με στόχο την υποστήριξη της υλοποίησης των δράσεων του Ε.Π. και της συνεκτικότητας των δράσεων μεταξύ περιφερειακής και τοπικής κλίμακας Δράσεις ευαισθητοποίησης σε ειδικά θέματα (λ.χ. παιδικής εργασίας, ενδοοικογενειακής βίας, πολιτικά δικαιώματα και υποχρεώσεις, δικαιώματα του παιδιού, ισότητα των φύλων, γυναικεία χειραφέτηση, παραβατική συμπεριφορά, γάμοι ανηλίκων κ.λπ.)
	Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Οργάνωση δράσεων για την ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά με έμφαση στο τοπικό στοιχείο, υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων
	Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης	<ul style="list-style-type: none"> Ενέργειες καταγραφής και αστικοδημοτικής τακτοποίησης που επιλύουν προβλήματα όπως: αδυναμία απόδειξης προσωπικών στοιχείων και της ταυτότητας του προσώπου, δυσκολίες έκδοσης πιστοποιητικών για έκδοση ταυτότητας, δυσκολίες εγγραφής στο σχολείο, πρόσβασης σε υπηρεσίες ασφάλισης ή/και κοινωνικής ασφάλισης, πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, αδυναμία απόδειξης γάμου, συγγενικών σχέσεων κλπ., δηλώσεις γέννησης βρεφών, αναγνωρίσεις τέκνων κ.λπ
	Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά.	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία συντονιστικού οργάνου Συστήματα και εργαλεία Τεχνική Υποστήριξη (Σύμβουλοι, μελέτες, εμπειρογνώμονες) Δημοσιότητα και ευαισθητοποίηση του γενικού πληθυσμού Αξιολόγηση

Οι ασθενείς χρηματοδοτικοί πόροι για την Στερεά Ελλάδα, δεν επιτρέπουν το σχεδιασμό και την παρέμβαση σε όλο το πλέγμα Δράσεων που έχουν θετικό αντίκτυπο στην Κοινωνική Ενσωμάτωση και Βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των Ρομά της Περιφέρειας. Για το λόγο αυτό, σε επόμενο σημείο επιλέγονται και προτείνονται δέσμες δράσεων, οι οποίες μπορούν να υποστηριχθούν από τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Η Περιφερειακή Στρατηγική Ενσωμάτωσης των Ρομά

Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά

Είναι κοινά αποδεκτό και αναφέρεται σε όλα τα κείμενα της ΕΕ με βάση τα οποία σχεδιάζονται οι πολιτικές υποστήριξης της κοινωνικής ενσωμάτωσης των **Ρομά**, ότι η κοινωνική αυτή ομάδα βιώνει ή κινδυνεύει άμεσα με **κοινωνικό αποκλεισμό**. Αυτό, αποτελεί άλλωστε τον πρωταρχικό στόχο του Σχεδίου Δράσης της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, δηλαδή, η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού τους και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών, που διαβιούν νόμιμα στην χώρα. Στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών, της ισότητας των ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης, αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία σε παράγοντες του δομικού αποκλεισμού σε βάθος χρόνου, όπως είναι κατ' εξοχήν η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, η δημοτολογική τακτοποίηση και οι υποδομές κοινής ωφέλειας.

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» περιγράφει την «αδυναμία ή την παρεμπόδιση αξιοποίησης» κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι το αγαθό της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, της συμμετοχής στο πολιτικό γίνεσθαι κτλ., η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική «ανέχεια».

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια ευρύτερη έννοια από την φτώχεια και δεν αφορά μόνο τις κακές συνθήκες διαβίωσης και την απουσία υλικών μέσων, αλλά γενικότερα την ποιότητα ζωής και την ανικανότητα του ατόμου να συμμετέχει αποτελεσματικά στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή.

Η αξιοποίηση του δημόσιου πλούτου συνδέεται αντιστρόφως ανάλογα με την πιθανότητα να βρεθεί ένα άτομο σε κατάσταση φτώχειας. Όσο περισσότερο δημόσιο και κοινωνικό πλούτο απορροφά ένα άτομο, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας. Ο βαθμός, όμως, απορρόφησης του δημόσιου πλούτου δεν είναι τυχαίο γεγονός, καθώς ορισμένες ομάδες ανθρώπων έχουν περισσότερες δυνατότητες να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο και άλλες λιγότερο. Διαφορετικές ομάδες ατόμων έχουν διαφορετικές δυνατότητες να αξιοποιήσουν δημόσιο πλούτο.

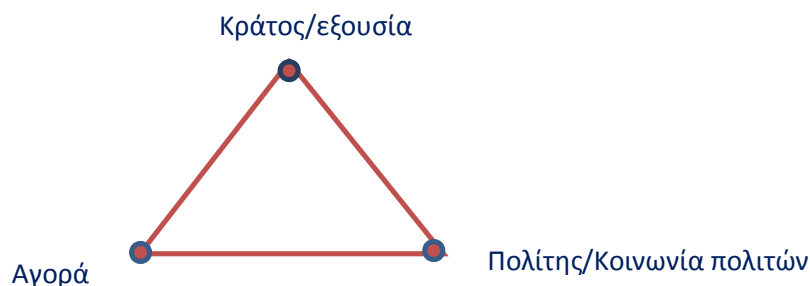
Η διάκριση ανάμεσα στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αποτελεί μια διάκριση ανάμεσα στους ανεπαρκείς και άνισους υλικούς πόρους και στην ανεπαρκή και άνιση συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Η έννοια της φτώχειας περιγράφει αδυναμία απόκτησης αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει την περίπτωση του αποκλεισμού από την καταναλωτική κοινωνία και εκτείνεται μέχρι και τον αποκλεισμό από μια θέση στην κοινωνία. Οι δύο έννοιες αλληλεπικαλύπτονται σε αρκετά μεγάλο βαθμό:

Σε πολλές περιπτώσεις η φτώχεια συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό, όμως υπάρχουν και περιπτώσεις φτωχών οι οποίοι είναι ενταγμένοι σε κοινωνικά δίκτυα και έχουν μικρότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Η σχέση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, εξαρτάται και από τον τύπο της κοινωνίας που ζει το άτομο. Στις κοινωνίες που στηρίζονται στην αγορά και παρουσιάζουν υψηλού βαθμού ανισότητες στην κατανομή του εισοδήματος, είναι πολύ πιθανό οι χαμηλοί βασικοί πόροι (σχετική φτώχεια), να προκαλέσουν αποκλεισμό κάποιων ανθρώπων από την κοινωνική ζωή, περισσότερο από ότι αυτό συμβαίνει στις παραδοσιακές κοινωνίες χαμηλού εισοδήματος.

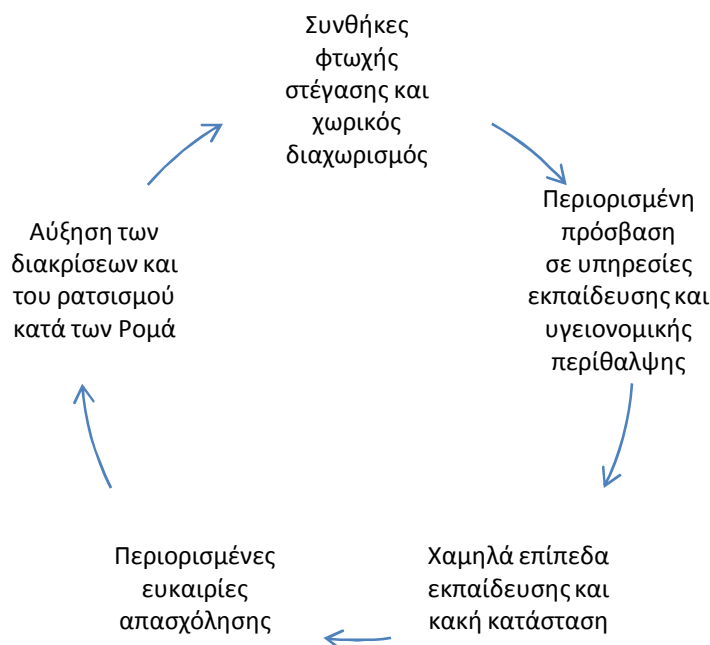
Προκειμένου να σχηματοποιηθούν οι διαδικασίες ενσωμάτωσης ή αποκλεισμού ατόμων και ομάδων στις μορφές ζωής του κοινωνικού συνόλου, χρησιμοποιείται η ιδέα του «τριγώνου της πρόνοιας», στις κορυφές του οποίου τοποθετούνται το κράτος, η αγορά(κυρίως αγορά εργασίας) και ο πολίτης /η κοινωνία των πολιτών (μη κυβερνητικές

οργανώσεις που ασχολούνται με ζητήματα ατομικής και προσωπικής ζωής, όπως οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα, κοινότητες και εθελοντικοί οργανισμοί).

Η αδύναμη σχέση με μία ή περισσότερες από τις τρεις παραπάνω δομές, συνεπάγεται και έναν αντίστοιχο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ φυσικά η αδύναμη σχέση με περισσότερες από μία από τις δομές αυτές, πολλαπλασιάζει τον κίνδυνο αποκλεισμού. Ως άτομα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και συνεπώς οι ομάδες σε κατάσταση κινδύνου, προσδιορίζονται τα άτομα και οι ομάδες που παρουσιάζουν αδύναμη σχέση με μία από τις τρεις δομές: το κράτος, την αγορά εργασίας και τα οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα. Οι Ρομά είναι μια κατ' εξοχήν τέτοια ομάδα.

Ο φαύλος κύκλος του Αποκλεισμού των Ρομά

Οικονομικό κόστος από τον αποκλεισμό των Ρομά:

Η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των Ρομά δεν είναι μόνο θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αλληλεγγύης, είναι και θέμα οικονομικό. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των Ρομά που είναι σε ηλικία εργασίας, στερείται επαρκούς μόρφωσης, έχει περιορισμένη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ή τη νόμιμη αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα, οι Ευρωπαϊκές χώρες χάνουν κάθε χρόνο εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ σε παραγωγικότητα και από την φορολογία. Εκτιμήσεις της ετήσιας απώλειας στην παραγωγικότητα, κυμαίνονται από 231 εκατομμύρια ευρώ στη Σερβία, 367 εκατομμύρια ευρώ στη Δημοκρατία της Τσεχίας, 526 εκατομμύρια ευρώ στη Βουλγαρία και 887 εκατομμύρια ευρώ στη Ρουμανία. Οι ετήσιες απώλειες από τη φορολογία κυμαίνονται από 58 εκατομμύρια ευρώ στη

Σερβία, 202 εκατομμύρια ευρώ στη Ρουμανία, 233 εκατομμύρια ευρώ στη Δημοκρατία της Τσεχίας και 370 εκατομμύρια ευρώ στη Βουλγαρία.

Οι οικονομικές απώλειες για τις τέσσερις χώρες συνδυαστικά (συμπεριλαμβανομένων και πρόσθετων στοιχείων), ανέρχονται σε 5.7 δις ευρώ ετησίως και οι φορολογικές απώλειες σε 2 δις ευρώ σε ετήσια βάση. Πηγή: World Bank "Economic Costs of Roma Exclusion":

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/EXTROMA/0,,contentMDK:22526807~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:615987,00.html>

Με δεδομένο ότι η Εθνική και οι Περιφερειακές Πολιτικές είναι αλληλένδετες και αλληλοσυμπληρωνόμενες, οι στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι σύμφωνοι και παράλληλοι με τους στόχους τόσο της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά όσο και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και είναι οι ακόλουθοι:

1. πρόσβαση στη στέγαση, με ιδιαίτερη αναφορά στην κοινωνική στέγαση και εξάλειψη των στεγαστικών διαχωρισμών και πλήρης αξιοποίηση της χρηματοδότησης από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία.
2. πρόσβαση στην απασχόληση, με ιδιαίτερη αναφορά στην ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, καθώς και ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας, προγράμματα για την αγορά εργασίας, εκπαίδευση ενηλίκων και επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και υποστήριξη προς την αυτοαπασχόληση.
3. πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, με ιδιαίτερη αναφορά στη νηπιακή εκπαίδευση και περίθαλψη, εξάλειψη των διαχωρισμών στο σχολείο, ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτροπή της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και εξασφάλιση επιτυχών μεταβάσεων από το σχολείο στην απασχόληση.
4. πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, με ιδιαίτερη αναφορά στην περίθαλψη ποιότητας που να περιλαμβάνει και προληπτική μέριμνα υγείας και εκπαίδευση για την υγεία.

Ειδικοί Στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, καθοδηγεί την ανάγκη «κατάταξης» των παρεμβάσεων σε **τρεις ομοεπίπεδους τεμνόμενους κύκλους**:

- τον χωρικό,
- τον κοινωνικό
- και εκείνον της καλλιέργειας εταιρικών σχέσεων με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Ο πρώτος, αναφέρεται σε εστιασμένες παρεμβάσεις στους οικισμούς των Ρομά, με στόχο τη διασφάλιση των ελάχιστων επιπέδων διαβίωσης και δημόσιας υγείας.

Ο δεύτερος, αφορά στην ψυχοκοινωνική στήριξη και κοινωνικοποίηση, κατ'αρχήν σε επίπεδο οικογένειας και στη συνέχεια, στα μέλη της οικογένειας, με ειδικότερες / εξατομικευμένες παρεμβάσεις στους άνδρες (και εξ αυτών στους νέους, στους ηλικιωμένους κ.λπ.), στις γυναίκες (έφηβες, νέες, μητέρες, ηλικιωμένες κ.λπ.) και στα παιδιά (βρέφη, νήπια, έφηβοι).

Φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας, παιδικής εργασίας και παραβατικότητας, ζητήματα γυναικείας χειραγώγησης, απουσία συλλογικότητας και απομόνωσης, αποτελούν εμπόδια

στην προσπάθεια για την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Παράλληλα, για την αποτελεσματική επίτευξη της υλοποίησης των στρατηγικών στόχων, απαιτούνται οριζόντιες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες, οι οποίες θα συμβάλουν στον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων. Ο τρίτος κύκλος, αναφέρεται ακριβώς στην ενίσχυση της εξωστρέφειας των κοινοτήτων των Ρομά, αλλά και στην καλλιέργεια εταιρικών σχέσεων με τον λοιπό τοπικό πληθυσμό, ώστε να αμβλυνθούν αρνητικά φαινόμενα αποδοχή των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες.

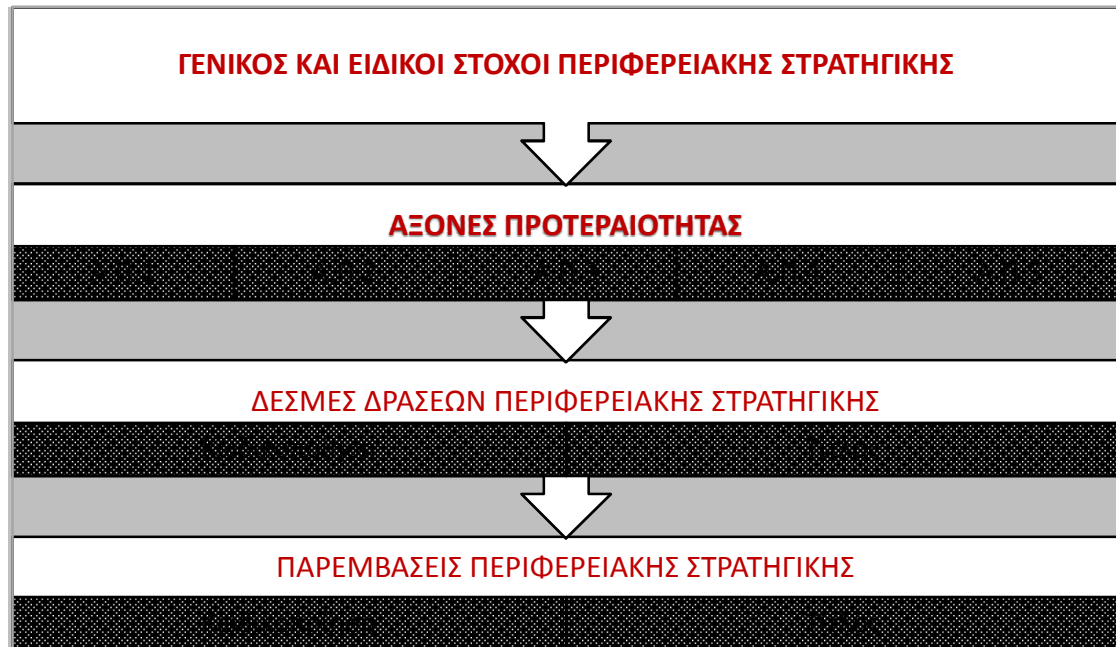
Η Στρατηγική της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά, στοχεύει στην «ενεργητική και βιώσιμη κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, στο πλαίσιο ενός συνεκτικού συνόλου παρεμβάσεων, που χαρακτηρίζεται από την εξωστρέφεια των κοινοτήτων και τη διασφάλιση ισότιμων ευκαιριών πρόσβασης των Ρομά, στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση, σε κοινωνικές υπηρεσίες και γενικότερα, στη διασφάλιση ισότιμων ευκαιριών και όρων ποιότητας ζωής».

Οι **Ειδικοί Στόχοι(ΕΣ)** που εξειδικεύουν και εφαρμόζουν την παραπάνω **στρατηγική** επιλογή είναι οι ακόλουθοι:

- **ΕΣ-1:** Διασφάλιση ικανοποιητικών συνθηκών στέγασης στις οικογένειες Ρομά
- **ΕΣ-2:** Ανάπτυξη δικτύου υποδομών και διασφάλιση της πρόσβασης στους υφιστάμενους οικισμούς των Ρομά
- **ΕΣ-3:** Καταπολέμηση του Αναλφαριθμοσύ - Διάδοση της Δια Βίου Μάθησης
- **ΕΣ-4:** Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των Ρομά μέσω ενίσχυσης της ισότιμης πρόσβασης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας
- **ΕΣ-5:** Βιώσιμη ένταξη στην αγορά εργασίας των νέων Ρομά
- **ΕΣ-6:** Ενίσχυση και διάδοση της επιχειρηματικότητας των Ρομά
- **ΕΣ-7:** Αξιοποίηση της Κοινωνικής Οικονομίας από τις τοπικές κοινωνίες των Ρομά
- **ΕΣ-8:** Ανάπτυξη Δικτύου Υποδομών Προσχολικής και Σχολικής Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Φροντίδας
- **ΕΣ-9:** Κοινωνικοποίηση – Προετοιμασία των Παιδιών Ρομά για την ομαλή ένταξη τους στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής
- **ΕΣ-10:** Βελτίωση των Σχολικών Επιδόσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων
- **ΕΣ-11:** Ισότιμη πρόσβαση των Ρομά -ιδίως των παιδιών, των νέων και των γυναικών- σε πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας
- **ΕΣ-12:** Ισότιμη πρόσβαση των Ρομά σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας, με έμφαση στην προώθηση της κοινωνικής τους ένταξης
- **ΕΣ-13:** Καλλιέργεια, προώθηση και διεύρυνση της εξωστρέφειας των κοινοτήτων των Ρομά και ανάπτυξη Εταιρικών Σχέσεων με Κοινωνικούς και Επαγγελματικούς Φορείς και την Κοινωνία των Πολιτών.

Συνοπτική διαγραμματική αποτύπωση της δομής του σχεδιασμού της Περιφερειακής Στρατηγικής, παρουσιάζεται στο επόμενο διάγραμμα. Οι Ειδικοί Στόχοι εξειδικεύονται σε Άξονες Προτεραιότητας. Οι Άξονες Προτεραιότητας αναλύονται σε Δέσμες Δράσεων, οι οποίες κωδικοποιούνται και αναπτύσσονται. Ακολουθώντας, κωδικοποιούνται και αναλύονται σε παρεμβάσεις ή δράσεις.

Διάγραμμα δομής σχεδιασμού Περιφερειακής Στρατηγικής:

Στρατηγικό Σχέδιο για την Ένταξη των Ρομά

Άξονες Προτεραιότητας

Με βάση τους γενικούς και ειδικούς στόχους της Περιφερειακής Στρατηγικής, το Σχέδιο οργανώνεται σε «**Άξονες Προτεραιότητας**», για την Κοινωνική ένταξη των Ρομά που είναι οι ακόλουθοι:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1
– Στέγαση και Βασικές Υποδομές
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2
– Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3
– Εκπαίδευση
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4
– Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5
– Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής

Οι πρώτοι τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας, έχουν χωρική διάσταση και εφαρμόζονται (δυναμικά/ ιεραρχικά) σε επίπεδο Οικισμού. Οι συγκεκριμένοι Άξονες, είναι εκείνοι που συνδέονται άμεσα με τους αντίστοιχους Άξονες της Εθνικής Στρατηγικής. Ο Άξονας Προτεραιότητας 5, περιέχει οριζόντιες δράσεις και εφαρμόζεται σε επίπεδο Π.Ε. ή συνολικά σε επίπεδο Περιφέρειας. Σε αυτόν περιλαμβάνεται και η πρόβλεψη μηχανισμού συντονισμού και παρακολούθησης της εφαρμογής του Σχεδίου.

Συσχέτιση Ειδικών Στόχων και Αξόνων Προτεραιότητας

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνεται η σύνθεση των ειδικών στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής, στους 5 Άξονες Προτεραιότητας.

ΑΠ 1	ΑΠ 2	ΑΠ 3	ΑΠ 4	ΑΠ 5
ΕΣ 1	ΕΣ 3	ΕΣ 8	ΕΣ 11	ΕΣ 13
ΕΣ 2	ΕΣ 4	ΕΣ 9	ΕΣ 12	
	ΕΣ 5	ΕΣ 10		
	ΕΣ 6			
	ΕΣ 7			

Στην περιγραφή των Αξόνων Προτεραιότητας που ακολουθεί, αρχικά αναφέρονται τα προτεινόμενα από την Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά και ακολούθως οι Δέσμες Δράσεων και οι παρεμβάσεις σε επίπεδο Περιφέρειας, με βάση το εφικτό των παρεμβάσεων με τα δεδομένα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Αναλυτική Περιγραφή των Αξόνων Προτεραιότητας

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Σύμφωνα με την Εθνική στρατηγική για τους Ρομά, η εικόνα των Ρομά στην Ελλάδα σε ότι αφορά στις συνθήκες κατοίκησης και στέγασης, χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό ακατάλληλη, εφόσον οι συνθήκες διαβίωσης δεν ανταποκρίνονται στα ελάχιστα αποδεκτά σταθερότυπα (standards) κατοίκησης. Βασικός στόχος του συγκεκριμένου Άξονα, είναι ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη δέσμης μέτρων στεγαστικής αρωγής, τα οποία θα διασφαλίζουν την εδραιοποίηση και την οργανική ένταξη των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες, μέσα από μοντέλα βιώσιμης κατοικίας. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η στρατηγική για την διαχείριση του κατοικείν των Ρομά, θα πρέπει να αποσκοπεί σε **βιώσιμη, ασφαλή και λειτουργική κατοίκηση**, οργανικά συνδεδεμένη με τον αστικό και κοινωνικό ιστό.

Η έννοια του «κατοικείν», κατά την Εθνική Στρατηγική, είναι μια πολυπαραγοντική έννοια που περιλαμβάνει, πέρα από την κατοικία, τις τεχνικές υποδομές (δίκτυα κοινής ωφέλειας, συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων και άλλων υγιεινολογικών παραγόντων, δίκτυα επικοινωνίας, συγκοινωνίας, διαχείρισης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων κλπ.), αλλά και την πρόσβαση στον κοινωνικό εξοπλισμό (υποδομές εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής πρόνοιας και άλλες υπηρεσίες). Στους διαφορετικούς χώρους διαμονής και ανάλογα με την τυπολογική κατάσταση των οικισμών στους οποίους διαβιούν σήμερα οι Ρομά, εμφανίζονται με διαφορετική συχνότητα και σε διαφορετική έκταση και ένταση, σημαντικά προβλήματα χωροθέτησης που προσδιορίζουν και τις μελλοντικές δυνατότητες χωρικής ενσωμάτωσης στον αστικό ιστό, προβλήματα ιδιοκτησίας, καθώς και πολύ σημαντικές ελλείψεις τεχνικής υποδομής και υπηρεσιών.

Η αποτύπωση των χαρακτηριστικών των οικισμών της Περιφέρειας από την έρευνα του αναδόχου και η αξιολόγησή τους, αναδεικνύουν χαρακτηριστικά κυρίως μόνιμα εγκατεστημένου – εδραιωμένου πληθυσμού (με εξαίρεση την ΠΕ Φθιώτιδας), με χαμηλή σχετικά κινητικότητα των οικογενειών. Αρκετές οικογένειες Ρομά διαπιστώνεται ότι έχουν ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στον κοινωνικό και οικιστικό ιστό των υπό ανάλυση περιοχών.

Η κινητικότητα που συνδέεται με την αναζήτηση απασχόλησης και πόρων διαβίωσης των Ρομά, δεν αναιρεί την ανάγκη σταθερότητας τόπου διαβίωσης της οικογένειας. Η διασφάλιση σταθερής στέγης και διαμονής σε ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης και σε ένα αξιοπρεπές οικιστικό περιβάλλον, συνεισφέρουν αφενός στη διασφάλιση ενός ποιοτικότερου βιοτικού επιπέδου, στο πλαίσιο του οποίου διασφαλίζονται και βελτιώνονται οι όροι πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά (όπως η κοινωνική φροντίδα, η δημόσια υγεία, η εκπαίδευση κλπ) και αφετέρου, διαμορφώνονται δίκαιοι και βιώσιμοι όροι πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στην άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Επιπρόσθετα, η στέγαση και η βελτίωση της «αστικότητας» των οικισμών, αποθαρρύνει την άσκηση «μικτών» (συνδυασμός ανακύκλωσης, διαλογής, πρώτης μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων, ύπαρξη ρακοσυλλεκτών κλπ) ή μη νόμιμων επαγγελματικών δραστηριοτήτων μέσα σε αυτούς, με θετικές επιπτώσεις στη βελτίωση της δημόσιας υγείας και στον εξορθολογισμό του πλαισίου απασχόλησης των ιδίων. Η εξασφάλιση σταθερής στέγης με αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης για τα μέλη των οικογενειών Ρομά, αποτελεί βασικό παράγοντα στην υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής που θα προσομοιάζει τις συνθήκες του υπόλοιπου πληθυσμού.

Στόχος των δράσεων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, είναι η **δημιουργία χωροθετημένων περιοχών, όπου θα εγκατασταθούν μόνιμα οι εδραιωμένοι Ρομά, η σύνδεση των περιοχών με τον αστικό ιστό και η βελτίωση της κατάστασης των συνθηκών διαβίωσης.**

Βάσει των παραπάνω, τα μέτρα και οι δράσεις θα οδηγούν σε :

1. εξασφάλιση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνθηκών υγιεινής
2. παρεμβάσεις χαμηλού κόστους που αφορούν μεγάλο αριθμό ατόμων
3. αντιμετώπιση οξυμένων προβλημάτων
4. αναβάθμιση υφιστάμενων (οικιστικά κατάλληλων εφ' όσον υπάρχουν) χώρων διαμονής
5. επιλογή περιοχών με οξυμμένα στεγαστικά προβλήματα για πρότυπες στεγαστικές λύσεις

Εξειδικεύοντας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι παρακάτω δέσμες δράσεων:

- 1.1. Εξασφάλιση υποδομών στέγασης
- 1.2. Ανάπτυξη υποδομών δικτύων
- 1.3. Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς
- 1.4. Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις

Η δέσμη δράσεων **1.1:**Εξασφάλιση υποδομών στέγασης περιλαμβάνει:

- 1.1.1 Υποστηρικτικές ενέργειες ως προς τη παροχή στέγης. Τέτοιες ενέργειες ενδεικτικά είναι η εκπόνηση τεχνικών, πολεοδομικών και λοιπών προπαρασκευαστικών μελετών (πολεοδομική οργάνωση των περιοχών βάσει των αναγκών, ρυμοτομικές και οικοδομικές γραμμές, οργάνωση των περιοχών που είναι απαραίτητες για τη σύνδεση του οικισμού των Ρομά με τον υπόλοιπο αστικό ιστό, αδειοδοτήσεις έργων κλπ).
- 1.1.2 Παρεμβάσεις στους αμιγείς καταυλισμούς, που βρίσκονται σε θέσεις ακατάλληλες ή και επικίνδυνες γι' αυτήν τη χρήση, στερούνται υποδομών και δεν εξασφαλίζουν τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης.

Η δέσμη αυτών των δράσεων, διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος του οικισμού και την τυπολογία του (η τυπολογία όπως αναφέρεται στο παρόν στην ενότητα: Ανάλυση των πλέον βασικών προβλημάτων και αναγκών, υποενότητα Ρομά και Στέγαση). Προφανώς στους οικισμούς με τυπολογία «Κατοικίες διάσπαρτες στον αστικό ιστό», δεν απαιτείται κάποια παρέμβαση. Ακόμα, στην τυπολογία «Γειτονιά», όπου υπάρχουν κυρίως σπίτια (και σε μερικούς μόνο οικισμούς μικρός αριθμός από άλλα κελύφη), επίσης δεν απαιτείται ουσιαστική παρέμβαση, ιδίως όταν ληφθούν υπόψη οι ανεπαρκείς για την Περιφέρεια χρηματοδοτικοί πόροι. Στους «Μικτούς καταυλισμούς», όπου υπάρχει ανάμιξη σπιτιών με πρόχειρες κατασκευές, θα έπρεπε είτε να υποστηριχθούν οι κάτοικοι των πρόχειρων κατασκευών να τα μετατρέψουν σε οικίες (κάτι πολύ δύσκολο με βάση τους ασθενείς χρηματοδοτικούς πόρους), ή να μετακινηθούν σε άλλους χώρους. Σε αυτό (μετακίνηση σε άλλους χώρους), πρέπει να συνυπολογιστεί και ληφθεί υπόψη, η διάθεση των Ρομά από παράδοση να παραμένουν προσκολλημένοι στην οικογένεια με την ευρεία της έννοια. Στους αμιγείς καταυλισμούς, όταν ο σημαντικότερος αριθμός από κελύφη είναι πρόχειρες κατασκευές, υπάρχει πεδίο άμεσης δράσης κάτω από τον ΑΠ 1 και ειδικότερα στη δράση 1.1.2. Το μέγεθος του οικισμού (αριθμός από κελύφη), πρέπει να συνεκτιμηθεί στη βάση των ασθενών χρηματοδοτικών δυνατοτήτων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί, η δυνατότητα μεταβατικής/και μόνιμης λύσης στο στεγαστικό πρόβλημα σε κάποιους οικισμούς Ρομά, με τη δημιουργία εγκαταστάσεων μορφής σύγχρονης κατασκήνωσης (κάμπινγκ), με ικανοποιητικές συνθήκες υγιεινής, καθώς

οι διαδικασίες νομιμοποίησης για άλλου είδους λύσεις μπορεί να αποδειχθούν πολύ χρονοβόρες και κοστοβόρες.

Η δέσμη δράσεων **1.2** Ανάπτυξη υποδομών δικτύων περιλαμβάνει:

1.2.1 Ενέργειες κατασκευής, επέκτασης ή/και συντήρησης δικτύων κοινόχρηστων υποδομών.

Τέτοιες παρεμβάσεις μπορεί να αφορούν (όχι αποκλειστικά), τη μελέτη για κατασκευή, τη μελέτη για επέκταση ή συντήρηση για:

- Το δίκτυο δημοτικού φωτισμού, σε οικισμούς, στους οποίους δεν υπάρχει καθόλου δημοτικός φωτισμός ή καλύπτει μερικώς μόνο ή μονομερώς (από μια μόνο πλευρά) τον οικισμό.
- Το δίκτυο ύδρευσης, σε οικισμούς οι οποίοι δεν καλύπτονται.
- Το δίκτυο αποχέτευσης όμβριων υδάτων.
- Το δίκτυο αποχέτευσης, σε Δήμους ή Δημοτικές Ενότητες που έχουν αποχετευτικό δίκτυο, το οποίο όμως δεν καλύπτει συγκεκριμένο ή συγκεκριμένους οικισμούς.
- Την ασφαλτόστρωση δρόμων που διασχίζουν τον οικισμό – στόχο.

Η έλλειψη αυτών των δικτύων κοινόχρηστων υποδομών, δρα ενισχυτικά στις κακές συνθήκες στέγασης και πολλαπλασιαστικά στον κοινωνικό αποκλεισμό των πληθυσμών των οικισμών που στερούνται τέτοιες υποδομές. Αντίθετα, η ύπαρξή τους, εκτός από τη βελτίωση της ποιότητας ζωής που επιτυγχάνεται, ενισχύει στους πληθυσμούς την εικόνα ότι υπάρχει κρατική μέριμνα για τις συνθήκες διαβίωσής τους, κάτι που μπορεί να συμβάλλει (μαζί με άλλες ενέργειες και δράσεις) στη διάθεσή τους για κοινωνική ενσωμάτωση.

Επιπλέον, στη δράση αυτή, εντάσσονται και ενέργειες πάταξης της παράνομης σύνδεσης που (σύμφωνα με την αποτύπωση) υπάρχει σε κάποια κελύφη με το δίκτυο δημοτικού φωτισμού ή τη δημοτική παροχή νερού.

Η δέσμη δράσεων **1.3** Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς περιλαμβάνει:

1.3.1 Ενέργειες διαμόρφωσης κοινόχρηστων χώρων σε υφιστάμενους Οικισμούς.

Τέτοιες παρεμβάσεις ενδεικτικά μπορεί να είναι πεζοδρομήσεις και διαμόρφωση πεζοδρομίων, δενδροφυτεύσεις, διάνοιξη οδών, διαμόρφωση χώρων πρασίνου, πάρκων, πλατειών και χώρων παιχνιδιού και άθλησης.

Αυτές οι παρεμβάσεις, προσφέρονται περισσότερο για οικισμούς με το χαρακτήρα του Μικτού καταυλισμού ή/και Γειτονιάς κατά περίπτωση και εφόσον έχουν προηγηθεί ή υπάρχουν έτοιμες σχετικές μελέτες όπου απαιτούνται. Επιπρόσθετα, μια τέτοια δράση με δεδομένους τους ισχνούς χρηματοδοτικούς πόρους, έχει μεγαλύτερο νόημα σε πολυπληθέστερους οικισμούς.

Η δέσμη δράσεων **1.4** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις, περιλαμβάνει:

1.4.1 Ενέργειες των Δήμων για υπηρεσίες καθαριότητας, αποκομιδής απορριμμάτων, προμήθειας εξοπλισμού (κάδοι απορριμμάτων), επέκταση δρομολογίων απορριμματοφόρων, αναδιάρθρωση ή πύκνωση δρομολογίων αστικών συγκοινωνιών.

1.4.2 Κοινωνικές έρευνες και μελέτες.

Στις «οριζόντιες» υποστηρικτικές δράσεις, δύναται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις λειτουργικής αναβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων των οικισμών Ρομά, όπως προαπαιτούμενες κοινωνικές έρευνες και μελέτες, συνεργασίες εξασφάλισης προσπελασιμότητας στους οικισμούς και βελτίωσης των συνθηκών καθαριότητας.

Οι υπηρεσίες καθαριότητας σε ορισμένους οικισμούς με την τυπολογία της Γειτονιάς ή του Μικτού καταυλισμού, παρουσιάζουν ελλείψεις σύμφωνα με την αποτύπωση. Συγκεκριμένα οι ελλείψεις αναφέρονται σε αραιή τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων και αραιά δρομολόγια αποκομιδής των απορριμμάτων. Ενέργειες πυκνωσης των δρομολογίων ή αύξησης του αριθμού των κάδων με ταυτόχρονες ενέργειες (κάτω από άλλες δέσμες δράσεων) ευαισθητοποίησης του πληθυσμού, μπορεί να συνεισφέρει στη βελτίωση τόσο των συνθηκών ζωής των κατοίκων των οικισμών, όσο και στη γενικότερη εικόνα της περιοχής στην οποία ανήκει ο οικισμός.

Επιπλέον, σε κάποιους οικισμούς απουσιάζει η συγκοινωνιακή σύνδεση με τον κεντρικό αστικό ιστό, ή η σύνδεση αυτή μπορεί να βελτιωθεί πλησιάζοντας εγγύτερα ή /και διασχίζοντας τον οικισμό.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Γενικό στόχο του Άξονα στην Εθνική στρατηγική για τους Ρομά, αποτελεί η πολυεπίπεδη παρέμβαση για την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης των Ρομά.

Οι Ρομά παραμένουν στην ανεργία μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι ο γενικός πληθυσμός της χώρας και ένα συντριπτικά μεγάλο ποσοστό, καταγράφεται να εργάζεται περιστασιακά ή εποχιακά, ή δεν καταγράφεται. Ως εκ τούτου οι προτεραιότητες που τίθενται είναι:

- 1.** Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και νομιμοποίηση υφιστάμενων επαγγελματικών ενασχολήσεων
- 2.** Ανάπτυξη - Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επαγγελματικών ενασχολήσεων
- 3.** Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας
- 4.** Στήριξη για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων
- 5.** Εξοικείωση με τη μισθωτή εργασία
- 6.** Ανάπτυξη νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων
- 7.** Ενίσχυση των συνθηκών ασφάλειας της εργασίας

Η αποτύπωση της κατάστασης των Ρομά της Περιφέρειας ως προς την θέση τους στην αγορά εργασίας και ως προς την άσκηση επαγγελματικών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αναδεικνύει την προφανή ανάγκη παρέμβασης και υποστήριξής τους, ώστε να βελτιωθούν οι όροι πρόσβασης και η διαδικασία ένταξής τους στην αγορά εργασίας, αλλά και η ανάληψή/και βελτίωση νόμιμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Τα ποσοστά ανεργίας στην κοινωνία των Ρομά είναι πολύ υψηλά, οι κύριοι τομείς απασχόλησης, είναι οι εποχικές αγροτικές εργασίες, το πλανόδιο εμπόριο, η πώληση σε λαϊκές αγορές, η συλλογή μετάλλων, καλωδίων και η περιστασιακή απασχόληση σε τεχνικές και οικοδομικές εργασίες, ενώ βασική πηγή εισοδήματος είναι οι προνοιακές παροχές.

Εξειδικεύοντας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι παρακάτω δέσμες δράσεων:

- 2.1.** Πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- 2.2.** Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων
- 2.3.** Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας
- 2.4.** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις

Η δέσμη δράσεων **2.1** Πρόσβαση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνει:

- 2.1.1** Υποστήριξη της πρόσβασης των Ρομά στους φορείς και τις δομές παροχής υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών.
- 2.1.2** Διασφάλιση συμμετοχής των ανέργων Ρομά στην απασχόληση μέσω των Προγραμμάτων «Κοινωφελούς Εργασίας».
- 2.1.3** Υποστήριξη για την συμμετοχή των Ρομά σε προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας, με επιδότηση του κόστους εργασίας στον ιδιωτικό τομέα.

Τέτοιες δράσεις ενδεικτικά αναφέρονται στην εγγραφή και στην ανανέωση της εγγραφής τους στα Μητρώα του ΟΑΕΔ, ώστε να είναι επιλέξιμοι σε δράσεις προώθησης στην απασχόληση, επιχειρηματικότητας, μαθητείας κ.λπ. Συνδυάζονται με δράσεις κάτω από άλλες δέσμες δράσεων πχ των κέντρων κοινότητας ή ιατροκοινωνικών κέντρων και κυρίως την ανάπτυξη του δικτύου των διαπολιτισμικών μεσολαβητών και μεσολαβητριών. Ακόμα, μπορούν να υλοποιηθούν δράσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, καλλιέργειας της ομαδικότητας, με στόχο την προετοιμασία της προώθησής τους σε θέσεις εξαρτημένης σχέσης εργασίας.

Η συμμετοχή των ανέργων Ρομά στην απασχόληση, μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο των προβλέψεων του Ν.4152/2013, με έμφαση σε μακροχρόνια ανέργους, σε γυναίκες, και ανέργους 30 έως 44 ετών, με τη συνδρομή των διαπολιτισμικών μεσολαβητών και των προνοιακών υπηρεσιών των Δήμων.

Η υποστήριξη για την συμμετοχή των Ρομά σε προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, με επιδότηση του κόστους εργασίας, αναφέρεται κυρίως σε ανέργους ειδικών ομάδων πληθυσμού, που αφενός πλήττονται περισσότερο από την κρίση και σε κίνδυνο αποκοπής τους από την αγορά εργασίας. Και στη δράση αυτή η συνδρομή των διαπολιτισμικών μεσολαβητών ή και δομών που θα αναπτυχθούν κάτω από άλλο άξονα προτεραιότητας κρίνεται σημαντική.

Η δέσμη δράσεων **2.2** Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων περιλαμβάνει:

- 2.2.1** Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων των παιδιών Ρομά και της τοπικής κοινωνίας.
- 2.2.2** Προγράμματα κατάρτισης με voucher.
- 2.2.3** Δράσεις Ολοκληρωμένης Παρέμβασης για την πρόληψη της νεανικής ανεργίας, την είσοδο στην αγορά εργασίας ή/και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας.
- 2.2.4** Δράσεις Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας, για την προώθηση της απασχόλησης των νέων Ρομά.
- 2.2.5** Υπηρεσίες υποστήριξης και συμβουλευτικής καθοδήγησης των καταρτιζομένων.
- 2.2.6** Ειδικές Δράσεις ένταξης/βελτίωσης της εργασιακής κατάστασης των γυναικών.

Η Δέσμη αυτών των Δράσεων, συνδυάζεται και υποστηρίζεται από δράσεις άλλων αξόνων προτεραιότητας (ιατροκοινωνικών κέντρων, κέντρων κοινότητας και διαπολιτισμικών

μεσολαβητών) και περιλαμβάνει προγράμματα ατομικής υποστήριξης και συμβουλευτικής των ατόμων που θα επιλεγούν, ενθάρρυνσης και υποστήριξης της πρόσβασης των Ρομά στις πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας, προγράμματα προκατάρτισης /προετοιμασίας, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση.Ακόμα, μπορεί να γίνει χρήση προγραμμάτων που προκηρύσσονται από την κεντρική κυβέρνηση όπως προγράμματα απασχόλησης για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για νέους ηλικίας 18 έως 24 ετών, προγράμματα πρακτικής άσκησης, απόκτησης εργασιακής εμπειρίας και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας(τοποθέτηση, παρακολούθηση και εποπτεία του καταρτιζόμενου) και προγράμματα voucher (επιταγή εισόδου στην αγορά εργασίας). Η εξατομικευμένη παρέμβαση που πρέπει να προηγηθεί,αφορά στη διάγνωση και σύζευξη των εκπαιδευτικών αναγκών / δεξιοτήτων των καταρτιζομένων με τις ανάγκες των επιχειρήσεων θα έχει στόχο την επιλογή της καταλληλότερης παρέμβασης για να αποφασιστεί η μορφή κατάρτισης ή απασχόλησης ή/και αυτό-απασχόλησης που ενδείκνυται.

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε νέους-Ρομά, εκτός απασχόλησης εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Ε.Α.Ε.Κ.).

Η δέσμη δράσεων **2.3** Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας περιλαμβάνει:

- 2.3.1** Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και προγράμματα οργάνωσης και νομιμοποίησης υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- 2.3.2** Τοπικές Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για προώθηση της επιχειρηματικότητας στην αγροτική οικονομία.
- 2.3.3** Προγράμματα πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.
- 2.3.4** Υποστήριξη των Ρομά στην ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Και η δέσμη αυτών των δράσεων συνδυάζεται και υποστηρίζεται από τις δράσεις άλλων αξόνων που προαναφέρθηκαν. Η οργάνωση και νομιμοποίηση υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, μπορεί να περιλαμβάνει υποστήριξη των Ρομά στην νομιμοποίηση, αδειοδότηση, οργάνωση, φορολογική τακτοποίηση και συνεπή λειτουργία υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Αυτό μπορεί να συνδυαστεί με πρωτοβουλίες ενθάρρυνσης ή και επιβράβευσης όπως η Κοινωνική Επιταγή Συνεπούς Επιχειρηματικότητας ή η επιδότηση ασφαλιστικής κάλυψης για ένα διάστημα πχ 12 μηνών. Ακόμα, στη δέσμη αυτή εντάσσεται η υποστήριξη για δημιουργία και λειτουργία Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων, η οποία μπορεί να αναφέρεται σε τομείς όπως, της κάλυψης των αναγκών της κοινότητας, οργάνωσης και διαχείρισης των προϊόντων που παράγονται από τις ασχολίες των Ρομά, αξιοποίησης δραστηριότητας νόμιμης συλλογής και επεξεργασίας μετάλλων σε ανταποδοτικές δράσεις ανακύκλωσης (συνεταιρισμός συλλογής και διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών), διάθεσης δημοτικών γαιών για αγροτική εκμετάλλευση, δημιουργίας και διαχείρισης τοπικής αγοράς (έκδοση αδειών μικροπωλητών, προώθηση, οργάνωση, έλεγχος της συγκεκριμένης αγοράς) και γενικότερες δράσεις δικτύωσης και προώθησης τοπικών προϊόντων. Η δράση μπορεί να αξιοποιήσει την προσέγγιση CLLD/LEADER και να έχει χαρακτήρα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, με συνοδευτικές δράσεις ευαισθητοποίησης του λοιπού πληθυσμού για κατανάλωση προϊόντων – αξιοποίηση υπηρεσιών των Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Η δέσμη δράσεων **2.4** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις περιλαμβάνει:

- 2.4.1** Δράσεις ενημέρωσης, υποστήριξης και διεκπεραίωσης γραφειοκρατικών εργασιών

Σε συνδυασμό με άλλες δράσεις, από τη δέσμη αυτή μπορεί να υποστηριχθούν ενέργειες πληροφόρησης και ενημέρωσης των Ρομά για τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και ανάπτυξη διαλόγου για την «επιλογή» τομέων κοινωνικών / συλλογικών δραστηριοτήτων ενδιαφέροντος των Ρομά με στόχο την προσφορά υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών της κοινότητας. Η κινητοποίηση της συμμετοχής των Ρομά σε δράσεις ενεργητικών πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης, δια βίου μάθησης, επιχειρηματικότητας κ.λπ. προϋποθέτει συνεχή ενημέρωση, την υποστήριξη για ορθή συμπλήρωση αιτήσεων και την υποβολή φακέλων. Σε αρκετές περιπτώσεις έχουν διαπιστωθεί αρνητικά φαινόμενα και φαινόμενα κόπωσης από τους Ρομά, υποβολής αιτήσεων που είναι ή καθίστανται μη-επιλέξιμες.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η κεντρική επιδίωξη για την εκπαίδευση των Ρομά στην Εθνική στρατηγική, είναι η ένταξη και παραμονή των παιδιών στη σχολική κοινότητα, με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας και την παραμονή τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα την αύξηση του επιπέδου του κοινωνικού, πολιτιστικού και λειτουργικού εγγραμματισμού τους. Επίσης, αναφορικά με τους ενήλικες, βασικό στόχο αποτελεί η μείωση του αναλφαριθμητισμού, με ταυτόχρονη αύξηση του λειτουργικού εγγραμματισμού τους, τουλάχιστον στις κατηγορίες ανάγνωσης και γραφής καθώς και του αριθμητισμού.

Ο πληθυσμός των Ρομά βιώνει έναν ιδιότυπο κοινωνικό αποκλεισμό, με εμφανέστατα αποτελέσματα τόσο στους δείκτες απασχόλησης και τους οικονομικούς, όσο και στις συνθήκες διαβίωσης - κυρίως στους καταυλισμούς -, στο τρόπο ζωής του πληθυσμού και στην εκπαίδευσή του. Η σχολική κατάσταση των παιδιών, αιτία και αποτέλεσμα του τρόπου ζωής των Ρομά και του κοινωνικού αποκλεισμού τους, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από:

1. έλλειψη προσχολικής αγωγής
2. καθυστέρηση εγγραφής και έναρξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας
3. μικρό ποσοστό εγγραφής στο σχολείο
4. ελλιπής παρακολούθηση και συχνές διαρροές
5. χαμηλή επίδοση
6. πρόωρη διακοπή της υποχρεωτικής φοίτησης
7. ρατσιστικές συμπεριφορές από το σχολικό περιβάλλον.

Ως εκ τούτου οι στόχοι που τίθενται είναι:

- Η διασφάλιση της φοίτησης και η καταπολέμηση της σχολικής διαρροής των παιδιών Ρομά
- Η σχολική ένταξη των μαθητών Ρομά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και η μείωση της σχολικής αποτυχίας
- Η καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων των τοπικών κοινωνιών, καθώς και της εκπαιδευτικής και μαθητικής κοινότητας
- Η αύξηση του επιπέδου του κοινωνικού, πολιτιστικού και λειτουργικού εγγραμματισμού των Ρομά και ένταξή τους στο κοινωνικό πλαίσιο
- Η ενδυνάμωση της σχέσης των οικογενειών Ρομά με το σχολείο και η προβολή των θετικών επιδράσεων της εκπαίδευσης στη ζωή των Ρομά.

Εξειδικεύοντας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι παρακάτω δέσμες δράσεων:

- 3.1.** Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση
- 3.2.** Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής
- 3.3.** Επιμόρφωση και δια βίου μάθηση
- 3.4.** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις

Η δέσμη δράσεων **3.1** Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση (βρεφονηπιακοί παιδικοί σταθμοί, νηπιαγωγεία, δημοτικό, γυμνάσιο) περιλαμβάνει:

- 3.1.1** Δράσεις ενημέρωσης, κοινωνικοποίηση και ένταξης των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και υποστήριξη της λειτουργίας ολοήμερων σταθμών.
- 3.1.2** Λειτουργία παιδικών σταθμών με προγράμματα προετοιμασίας των παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- 3.1.3** Χορήγηση voucher για φιλοξενία παιδιών Ρομά σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, ΚΔΑΠ, κλπ.

Οι δράσεις πρέπει να συνδυαστούν με δράσεις του ΑΠ 4 κυρίως όσον αφορά τους εμβολιασμούς των παιδιών. Επειδή η σχολική αποφυγή και διαρροή οφείλεται στο οικογενειακό περιβάλλον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της οικογένειας. Η ενημέρωση – ευαισθητοποίηση, υποστηρίζεται από τις δομές που προτείνονται σε άλλους άξονες και κυρίως από την ανάπτυξη του δικτύου των διαπολιτισμικών μεσολαβητών. Οι δράσεις προσχολικής αγωγής για την κοινωνικοποίηση των μικρών παιδιών και την ενίσχυση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων, είναι υψηλής σπουδαιότητας καθώς αποτελεί το σημείο εισόδου στο σχολικό σύστημα και αποτελεί στοιχείο ένταξης όχι μόνο του παιδιού, αλλά ολόκληρης της οικογένειας. Η υλοποίηση της δέσμης αυτών των δράσεων, μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά και στην ένταξη των μητέρων – Ρομά στην αγορά εργασίας.

Η δέσμη δράσεων **3.2** Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής περιλαμβάνει:

- 3.2.1** Λειτουργία Κέντρων Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης. Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης.

Για να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών Ρομά που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, απαιτούνται διαχρονικά συνεπείς πολιτικές και συνοδευτικές / πρόσθετες προσπάθειες, όπως οι εξωσχολικές δραστηριότητες και στενή συνεργασία με τις οικογένειες Ρομά. Σε Ευρωπαϊκή κλίμακα, αξιολογούνται θετικά η συστηματική χρήση παιδαγωγικών βοηθών και διαμεσολαβητών Ρομά, η συστηματική επικοινωνία με τις τοπικές κοινότητες και τους γονείς, ο θεσμός του «διαμεσολαβητή», η εκπαίδευση Ρομά (που διαθέτουν σχετικά προσόντα) ως καθηγητών κ.λπ. Η λειτουργία Κέντρων Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης, με έμφαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στις υποδομές επαγγελματικής εκπαίδευσης, μπορεί να αναπτυχθεί πιλοτικά (λαμβανομένου υπόψη του ασθενούς χρηματοδοτικού πλαισίου). Η επιλογή πρέπει να στηριχθεί σε στοιχεία των διευθύνσεων εκπαίδευσης ανάλογα με τον πληθυσμό του οικισμού – στόχου.

Η δέσμη δράσεων **3.3** Επιμόρφωση και δια βίου μάθηση περιλαμβάνει:

3.3.1 Ενημέρωση, προώθηση και βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης, σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης με ιδιαίτερη μέριμνα για τη συμμετοχή των γυναικών Ρομά.

3.3.2 Ειδικά σεμινάρια δια βίου κατάρτισης (micro financing) και εκμάθησης Τεχνών σε γυναίκες Ρομά.

Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης, σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, αναφέρεται σε όλο το πλέγμα της εκπαίδευσης και στις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), σε Εσπερινά Γυμνάσια Λύκεια, Επαγγελματικά Λύκεια, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Κέντρα Επιμόρφωσης Ενηλίκων και στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων με ιδιαίτερη μέριμνα στη συμμετοχή γυναικών.

Τα σεμινάρια δια βίου κατάρτισης, μπορεί να έχουν θέματα διαχείρισης προσωπικού και οικογενειακού εισοδήματος (micro financing) και εκμάθησης Τεχνών με στόχο την ενίσχυση της εκπαίδευσης των γυναικών.

Η δέσμη δράσεων **3.4** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις περιλαμβάνει:

3.4.1 Συμβουλευτική για την ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας της εκπαίδευσης και ψυχοκοινωνική στήριξη από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους.

3.4.2 Σεμινάρια ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών.

3.4.3 Προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας.

3.4.4 Διαμεσολαβητής Εκπαίδευσης.

3.4.5 Συμβουλευτική στις οικογένειες του γενικού πληθυσμού, στους μαθητές και στους συλλόγους γονέων για την αντιμετώπιση στερεοτύπων και αντιλήψεων.

Οι δράσεις αυτές, θα υποστηριχθούν από υφιστάμενες προνοιακές δομές και από νέες που θα προκύψουν, όπως τα κέντρα Κοινότητας και θα ενισχυθούν από την ανάπτυξη του δικτύου των διαπολιτισμικών μεσολαβητών και ειδικότερα διαμεσολαβητών εκπαίδευσης. Μπορούν να υποστηριχθούν αποτελεσματικά από τη διάδοση καλών πρακτικών των παιδιών που ωφελήθηκαν σε κοινότητες Ρομά, την ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών με άξονα το δικαίωμα στη γνώση, την οργάνωση πολιτισμικών δράσεων και δράσεων για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του εκφοβισμού (bullying). Επικουρικά θα πρέπει να υπάρξουν δράσεις προς το γενικό πληθυσμό, τους μαθητές, εκπαιδευτικούς, συλλόγους και γενικά την εκπαιδευτική κοινότητα για την καταπολέμηση στερεοτυπικών αντιλήψεων.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Ο συγκεκριμένος Άξονας στην Εθνική στρατηγική για τους Ρομά, συμπεριλαμβάνει τους τομείς της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας. Η παρέμβαση στον τομέα της Υγείας θα ανταποκρίνεται σε ένα διττό στόχο:

- 1.** πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας και
- 2.** παρεμβάσεις προληπτικής ιατρικής και αγωγής υγείας.

Οι παρεμβάσεις στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών θα εστιάζονται:

- 1.** στην παροχή υπηρεσιών και
- 2.** στην κάλυψη βασικών αναγκών

Εξειδικεύοντας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι παρακάτω δέσμες δράσεων:

- 4.1** Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας
- 4.2** Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας
- 4.3** Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας
- 4.4** Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας
- 4.5** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις

Η δέσμη δράσεων **4.1** Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας περιλαμβάνει:

- 4.1.1** Ανάπτυξη δικτύου παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ και ψυχοκοινωνικής στήριξης
- 4.1.2** Δημιουργία νέων Ιατροκοινωνικών Κέντρων Φροντίδας και Κέντρων Κοινότητας σε Οικισμούς Ρομά

Τα προβλήματα υγείας επιδεινώνονται σε κοινωνίες όπου το κοινωνικό στίγμα αφήνει τους πολίτες στο περιθώριο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί τους Ρομά μακριά από το Εθνικό σύστημα υγείας. Ως επί το πλείστον, οι Ρομά ως πολίτες λαμβάνουν ελάχιστη ιατρική βοήθεια και δεν είναι εξοικειωμένοι με τις διαδικασίες του συστήματος υγείας. Επιπλέον, οι περισσότεροι είναι αντιμέτωποι με την ανεργία, συνεπώς παραμένουν ανασφάλιστοι και ζούνε κάτω από άσχημες συνθήκες. Οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στους οικισμούς, σε χαμηλής ποιότητας καταλύματα, που βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές με ελλείψεις υποδομές όπως ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, θέρμανση, διαχείριση απορριμμάτων κλπ, δημιουργούν ένα επισφαλές υγιεινολογικό περιβάλλον για όλους τους κατοίκους, κυρίως όμως για τις γυναίκες και τα παιδιά.

Η λειτουργία Ιατροκοινωνικών Κέντρων αποτέλεσε μια καλή πρακτική και συνεισέφερε τα μέγιστα (σύμφωνα και με τη γνώμη του προσωπικού αλλά και των ίδιων) στη βελτίωση του προβληματικού αυτού για τους Ρομά τομέα.

Τα «Κέντρα Κοινότητας» (One Stop Shops) μπορούν να προσφέρουν μία ευρεία γκάμα υπηρεσιών για την προώθηση στην υγεία, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Ειδικότερα, μέσω της ανάπτυξης παρεμβάσεων μπορεί να οργανωθεί η κοινότητα για τοπική αναπτυξιακή και κοινωνική δράση στους τομείς της απασχόλησης, της υγείας, της εκπαίδευσης, της προώθησης της προσωπικής και κοινωνικής ευημερίας και γενικότερα της δημιουργίας έργων αρωγής και συμπαράστασης. Ο στόχος της συγκεκριμένης «Δομής» είναι να συγκεντρώσει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να αποφευχθεί η διασπορά πόρων, να επιτευχθεί η ολιστική παρέμβαση σε πολλές ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (φτωχές οικογένειες, μετανάστες, Ρομά, κ.λ.π), καθώς επίσης και να διασυνδεθούν μέσω παραπομπών οι επιμέρους φορείς και παρεμφερείς υπηρεσίες (δημόσιες και κοινωνίας των πολιτών), υποστηρίζοντας και προωθώντας την προσέγγιση της κοινωνικής σύμπραξης.

Προφανώς οι δράσεις αυτής της δέσμης δράσεων, προσφέρεται για τους πιο πολυπληθείς οικισμούς ή /και γειτνιάζοντες οικισμούς και με βάση την εμπειρία από τα ιατροκοινωνικά κέντρα, προτείνεται να αναπτυχθούν εντός των οικισμών, καθώς έτσι, δημιουργείται μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των Ρομά και των υποστηρικτικών δομών.

Η δέσμη δράσεων **4.2** Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας περιλαμβάνει:

- 4.2.1** Υπηρεσίες ενημέρωσης, παρακολούθησης και προώθησης ατομικής υγιεινής.
- 4.2.2** Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και οικογενειακού προγραμματισμού

4.2.3 Παροχή υπηρεσιών καταπολέμησης ψυχικών νοσημάτων και αντιμετώπισης εξαρτήσεων

Οι υπηρεσίες ενημέρωσης, παρακολούθησης και προώθησης ατομικής υγιεινής, με τη συνδρομή των διαπολιτισμικών μεσολαβητών, θα δράσουν κυρίως σε επίπεδο οικογένειας και σχολείου, με εμβολιασμούς παιδιών, γυναικολογικούς ελέγχους, ελέγχους στοματικής υγιεινής κλπ με ταυτοποίηση /καταγραφή οικογενειών Ρομά και δημιουργίας ιατρικού φακέλου - ιστορικού σε ατομικό επίπεδο. Οι δράσεις συμβουλευτικής και οικογενειακού προγραμματισμού θα δράσουν ομοίως με τη συνδρομή των διαπολιτισμικών μεσολαβητών στους παρακάτω ενδεικτικούς τομείς: αναπαραγωγική και σεξουαλική υγεία, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, προγεννητική, περιγεννητική και επιλόχεια φροντίδα, αντισύλληψη, οικογενειακός προγραμματισμός, εμβολιασμός (πχ κατά HPV), σεξουαλική βία (βιασμός, σεξουαλική εκμετάλλευση, παιδική σεξουαλική εκμετάλλευση) και σεστοχευμένες δράσεις αντιμετώπισης στερεότυπων και αντιλήψεων που αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στον οικογενειακό προγραμματισμό. Οι δράσεις αυτές δύναται να υλοποιηθούν σε συνδυασμό με τις συνοδευτικές / υποστηρικτικές δράσεις που εντάσσονται στα προγράμματα αντιμετώπισης της ακραίας φτώχειας και των λοιπών σχετικών δράσεων του Θ.Σ. 9 των Ε.Π. του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Η δέσμη δράσεων **4.3** Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας περιλαμβάνει:

4.3.1 Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (στα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων)

Η δέσμη δράσεων **4.4** Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας περιλαμβάνει:

4.4.1 Διανομή ειδών βασικής υλικής συνδρομής,

Τέτοια διανομή ενδεικτικά μπορεί να είναι τρόφιμα, ρουχισμός, είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη/βιβλία, παιχνίδια, βρεφικός εξοπλισμός κλπ.

Η δέσμη δράσεων **4.5** Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις περιλαμβάνει:

4.5.1 Παροχή συνοδευτικών υπηρεσιών.

4.5.2 Ημερίδες ενημέρωσης του πληθυσμού Ρομά για τα δικαιώματα και τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την ορθολογική χρήση των υπηρεσιών αυτών.

Η παροχή συνοδευτικών υπηρεσιών, ενδεικτικά μπορεί να είναι: υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης, κοινωνικοποίησης παιδιών. Ημερίδες ενημέρωσης του πληθυσμού Ρομά για τα δικαιώματα και τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την ορθολογική χρήση των υπηρεσιών αυτών.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΨΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ο Άξονας Προτεραιότητας προτείνει δράσεις που θα διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή και συνέχεια των δράσεων του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά. Στόχος του είναι:

- ο συντονισμός και η συνέχεια των δράσεων,
- η εξειδίκευση, ωρίμανση, η ανάπτυξη συνεργειών και η εν γένει προετοιμασία των δράσεων,

- η παροχή τεχνικής στήριξης και ανάπτυξη ικανοτήτων σε Δήμους και άλλους τοπικούς μηχανισμούς υλοποίησης,
- η κινητοποίηση και εμπλοκή των Ρομά στην υλοποίηση του ΕΠ και η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με τις τοπικές κοινωνίες.

Στο πλαίσιο υλοποίησης των ανωτέρω προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι παρακάτω δέσμες δράσεων:

- 5.1.** Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
- 5.2.** Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων
- 5.3.** Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης
- 5.4.** Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά.

Η δέσμη δράσεων **5.1** Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο ΕΠ περιλαμβάνει:

- 5.1.1** Ενέργειες αντιμετώπισης προκαταλήψεων και στερεότυπων.
- 5.1.2** Ενέργειες κινητοποίησης των Ρομά.
- 5.1.3** Διαμόρφωση Δικτύου Διαμεσολαβητών Ρομά, με στόχο την υποστήριξη της υλοποίησης των δράσεων και της συνεκτικότητας των δράσεων μεταξύ περιφερειακής και τοπικής κλίμακας.

Σε πείσμα όσων από την πλευρά των μη Ρομά βλέπουν μόνο «εχθρούς», «παραβατικούς» και «εγκληματίες» και σε πείσμα όσων από την πλευρά των Ρομά βλέπουν μόνο «ρατσιστές» ή «εκμεταλλευτές», η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εκείνο το εργαλείο που μπορεί με την κατάλληλη θεσμική στήριξη να αποτελέσει γέφυρα επικοινωνίας, αλληλοκατανόησης και εν τέλει αλλαγής στις επαφές και την αλληλεπίδραση μεταξύ Ρομά και μη Ρομά. Εξαιρετικής σημασίας είναι εδώ συγκεκριμένα πεδία και χώροι κοινωνικής αλληλεπίδρασης: Σχολεία, υγειονομικές μονάδες, οι υπηρεσίες των Δήμων και της Περιφέρειας, τα αστυνομικά τμήματα και άλλες δημόσιες υπηρεσίες, αποτελούν καθημερινά πεδία αντιπαραθέσεων και έκφρασης αιτημάτων για θέματα Ρομά. Ο/Η Διαπολιτισμικός/ή Μεσολαβητής/τρια, συμβάλει στην προσπάθεια να κατανοηθούν οι ανάγκες, οι ιδιαίτερες συνθήκες και οι αντιλήψεις των Ρομά, αλλά από την άλλη τονίζει την ανάγκη ορίων και κανόνων, σεβασμού και κατανόησης των μη Ρομά, με βασικό σκοπό και στόχο να οικοδομηθούν όροι αρμονικής συνύπαρξης και συμβίωσης, επανα-οριοθέτησης των σχέσεων επικοινωνίας και συνεργασίας, αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής όλων, Ρομά και μη Ρομά. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και της ίδιας της κοινότητας των Ρομά σε αυτή την διαδικασία, είναι αναγκαίος και καθοριστικός όρος επιτυχίας.

Η δέσμη δράσεων **5.2** Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων περιλαμβάνει:

- 5.2.1** Οργάνωση δράσεων για την ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά, υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η οργάνωση δράσεων αυτής της μορφής (που μπορεί χρηματοδοτικά να υποστηριχθεί και από διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα, θα συνεισφέρει σε όλο το πλέγμα κοινωνικής ένταξης των Ρομά, μέσα από τη συναντίληψη της αξίας του πολιτισμού τους, των ιδιαίτερων εθίμων και παραδόσεων και την έμφυτη ή παραδοσιακά αυτό-τροφοδοτούμενη

διάθεση έκφρασης (τραγούδι, μουσική). Δράσεις μπορούν να υλοποιηθούν και σε σχολεία για την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας των Ρομά.

Η δέσμη δράσεων **5.3** Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης περιλαμβάνει:

5.3.1 Ενέργειες καταγραφής και αστικοδημοτικής τακτοποίησης

Οι ενέργειες αυτές επιλύουν προβλήματα όπως: αδυναμία απόδειξης προσωπικών στοιχείων και της ταυτότητας του προσώπου, δυσκολίες έκδοσης πιστοποιητικών για έκδοση ταυτότητας, δυσκολίες εγγραφής στο σχολείο, πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης, πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, αδυναμία απόδειξης γάμου, συγγενικών σχέσεων κλπ., δηλώσεις γέννησης βρεφών, αναγνωρίσεις τέκνων κ.λπ.

Η δέσμη δράσεων **5.4** Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά περιλαμβάνει:

5.4.1 Περιφερειακό Όργανο Συντονισμού, το οποίο θα υποστηρίζεται από «Ομάδα Διοίκησης Έργου» με δικτύωση στις Περιφερειακές Ενότητες, στους Δήμους των Περιφερειακών Ενοτήτων, σε Φορείς και ΜΚΟ.

5.4.2 Συστήματα και Εργαλεία.

5.4.3 Τεχνική Υποστήριξη (Σύμβουλοι, μελέτες, εμπειρογνώμονες).

5.4.4 Δράσεις Δημοσιότητας και Ευαισθητοποίησης του πληθυσμού της Περιφέρειας, συνολικά.

5.4.5 Αξιολόγηση του Στρατηγικού Σχεδίου.

**Δέσμες Δράσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των ΡΟΜΑ
Στερεάς Ελλάδας ανά άξονα προτεραιότητας**

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		ΔΕΣΜΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ	
A.Π. 1	Στέγαση και Βασικές Υποδομές	1.1	Εξασφάλιση υποδομών στέγασης
		1.2	Ανάπτυξη υποδομών δικτύων
		1.3	Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς
		1.4	Οριζόντιες Υποστηρικτικές Δράσεις
A.Π. 2	Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	2.1	Πρόσβαση στην αγορά εργασίας
		2.2.	Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων
		2.3	Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας
		2.4	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις
A.Π. 3	Εκπαίδευση	3.1	Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση
		3.2	Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής
		3.3	Επιμόρφωση δια βίου μάθησης
		3.4	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις
A.Π. 4	Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	4.1	Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας
		4.2	Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας
		4.3	Πρώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας
		4.4	Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας
		4.5	Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις
A.Π. 5	Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	5.1	Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο ΕΠ
		5.2	Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων
		5.3	Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης
		5.4	Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά.

Δράσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά Στερεάς Ελλάδας ανά Δέσμη Δράσεων & Άξονα Προτεραιότητας

A. Π.	Κωδικός/Δέσμη Δράσεων	Κωδικός/ Δράσεις
Άξονας Προτεραιότητας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές	1.1 Εξασφάλιση υποδομών στέγασης	1.1.1 Υποστηρικτικές ενέργειες ως προς τη παροχή στέγης 1.1.2 Παρεμβάσεις στους αμιγείς καταυλισμούς, που βρίσκονται σε θέσεις ακατάλληλες ή και επικίνδυνες γι’ αυτήν τη χρήση, στερούνται υποδομών και δεν εξασφαλίζουν τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης
	1.2 Ανάπτυξη υποδομών δικτύων	1.2.1 Κατασκευή, επέκταση και συντήρηση δικτύων κοινόχρηστων υποδομών όπως ηλεκτροδότησης (οδοφωτισμού), ύδρευσης, αποχέτευσης και ασφαλτόστρωσης τμημάτων οδικού δικτύου
	1.3 Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς	1.3.1 Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων σε υφιστάμενους Οικισμούς
	1.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	1.4.1 Ενέργειες Δήμων για υπηρεσίες καθαριότητας, αποκομιδής απορριμμάτων, προμήθειας εξοπλισμού (κάδοι απορριμμάτων), επέκταση δρομολογίων απορριμματοφόρων, αστικών συγκοινωνιών 1.4.2 Κοινωνικές έρευνες και μελέτες
	2.1 Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	2.1.1 Υποστήριξη της πρόσβασης των Ρομά στους φορείς και τις δομές παροχής υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών 2.1.2 Διασφάλιση συμμετοχής των ανέργων Ρομά στην απασχόληση μέσω των Προγραμμάτων «Κοινωφελούς Εργασίας» 2.1.3 Υποστήριξη για την συμμετοχή των Ρομά σε προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας με επιδότηση του κόστους εργασίας στον ιδιωτικό τομέα
Άξονας Προτεραιότητας 2: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	2.2 Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων	2.2.1. Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων των παιδιών Ρομά και της τοπικής κοινωνίας 2.2.2. Προγράμματα κατάρτισης με voucher 2.2.3. Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις, για την πρόληψη της νεανικής ανεργίας, την είσοδο στην αγορά εργασίας ή/και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας 2.2.4. Απόκτηση Εργασιακής Εμπειρίας, για την προώθηση της απασχόλησης των νέων Ρομά 2.2.5. Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και συμβουλευτικής καθοδήγησης των καταρτιζομένων 2.2.6. Ειδικές Δράσεις ένταξης/βελτίωσης της εργασιακής κατάστασης των γυναικών
	2.3 Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας	2.3.1. Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης οργάνωσης και νομιμοποίησης υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων 2.3.2. Τοπικές Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για προώθηση της επιχειρηματικότητας στην αγροτική οικονομία 2.3.3. Προγράμματα πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας 2.3.4. Υποστήριξη των Ρομά στην ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων
	2.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	2.4.1. Ενημέρωση, υποστήριξη και διεκπεραίωση γραφειοκρατικών εργασιών
	3.1 Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση	3.1.1. Ενημέρωση, κοινωνικοποίηση και ένταξη των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και υποστήριξη της λειτουργίας ολοήμερων σταθμών 3.1.2. Λειτουργία παιδικών σταθμών με προγράμματα προετοιμασίας των παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία 3.1.3. Χορήγηση voucher για φιλοξενία παιδιών Ρομά σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, ΚΔΑΠ, κλπ
	3.2 Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής	3.2.1. Λειτουργία Κέντρων Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης - Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης
Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση	3.3 Επιμόρφωση δια βίου μάθηση	3.3.1. Ενημέρωση, προώθηση και βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, με ιδιαίτερη μέριμνα για τη συμμετοχή των γυναικών Ρομά 3.3.2. Ειδικά σεμινάρια δια βίου κατάρτισης (micro financing) και εκμάθησης Τεχνών σε γυναίκες Ρομά
	3.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	3.4.1. Συμβουλευτική για την ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας της εκπαίδευσης και ψυχοκοινωνική στήριξη από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους 3.4.2. Σεμινάρια ενημέρωσης, σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών 3.4.3. Προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας 3.4.4. Διαμεσολαβητής εκπαίδευσης 3.4.5. Συμβουλευτική στις οικογένειες του γενικού πληθυσμού, στους μαθητές και στους συλλόγους γονέων για την αντιμετώπιση στερεοτύπων και αντιλήψεων
	4.1 Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	4.1.1. Ανάπτυξη δικτύου παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ και ψυχοκοινωνικής στήριξης 4.1.2. Δημιουργία νέων Ιατροκοινωνικών Κέντρων Φροντίδας και Κέντρων Κοινότητας σε Οικισμούς Ρομά
	4.2 Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας	4.2.1. Υπηρεσίες ενημέρωσης, παρακολούθησης και προώθησης ατομικής υγιεινής 4.2.2. Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και οικογενειακού προγραμματισμού 4.2.3. Παροχή υπηρεσιών καταπολέμησης ψυχικών νοσημάτων και αντιμετώπισης εξαρτήσεων
	4.3 Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας	4.3.1. Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (στα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων)
Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	4.4 Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας	4.4.1. Διανομή ειδών βασικής υλικής συνδρομής
	4.5 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	4.5.1. Παροχή συνοδευτικών υπηρεσιών 4.5.2. Ημερίδες ενημέρωσης του πληθυσμού Ρομά για τα δικαιώματα και τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την ορθολογική χρήση των υπηρεσιών αυτών

A. Π.	Κωδικός/Δέσμη Δράσεων	Κωδικός/ Δράσεις
Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	5.1 Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	5.1.1. Ενέργειες αντιμετώπισης προκαταλήψεων και στερεότυπων 5.1.2. Ενέργειες κινητοποίησης των Ρομά 5.1.3. Διαμόρφωση Δικτύου Διαμεσολαβητών Ρομά με στόχο την υποστήριξη της υλοποίησης των δράσεων και της συνεκτικότητας των δράσεων μεταξύ περιφερειακής και τοπικής κλίμακας
	5.2 Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων	5.2.1. Οργάνωση δράσεων για την ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά, υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων
	5.3 Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης	5.3.1. Ενέργειες καταγραφής και αστικοδημοτικής τακτοποίησης
	5.4 Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά.	5.4.1. Περιφερειακό Όργανο Συντονισμού το οποίο θα υποστηρίζεται από «Ομάδα Διοίκησης Έργου» 5.4.2. Συστήματα και Εργαλεία 5.4.3. Τεχνική Υποστήριξη 5.4.4. Δημοσιότητα και Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού της Περιφέρειας, συνολικά 5.4.5. Αξιολόγηση του Στρατηγικού Σχεδίου

Συνάφεια των Δεσμών Δράσεων των Αξόνων Προτεραιότητας, με τα ευρήματα της έρευνας του 2015:

Άξονας Προτεραιότητας	Δέσμη Δράσεων	Βαθμός Συνάφειας
Άξονας Προτεραιότητας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές	1.1 Εξασφάλιση υποδομών στέγασης	✓✓✓
	1.2 Ανάπτυξη υποδομών δικτύων	✓✓✓
	1.3 Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς	✓✓✓
	1.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	✓✓✓
Άξονας Προτεραιότητας 2: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	2.1 Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	✓✓✓
	2.2 Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων	✓✓✓
	2.3 Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας	✓
	2.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	✓✓✓
Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση	3.1 Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση	✓✓✓
	3.2 Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής	✓✓✓
	3.3 Επιμόρφωση δια βίου μάθηση	✓✓✓
	3.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	✓✓✓
Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	4.1 Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	✓✓✓
	4.2 Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας	✓✓✓
	4.3 Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας	✓✓✓
	4.4 Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας	✓✓✓
	4.5 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις	✓✓✓
Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	5.1 Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	✓✓✓
	5.2 Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων	✓✓
	5.3 Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης	✓✓✓
	5.4 Διοίκηση και Διαχείριση του ΕΠ Δράσης για την Ένταξη των Ρομά.	✓✓✓

Συνέπεια της Περιφερειακής και Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά

Στο σημείο αυτό, εξετάζεται η συνέπεια της Περιφερειακής με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά. Αυτό, επιτυγχάνεται, αφενός με την συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας των δύο Στρατηγικών και αφετέρου, με την συσχέτιση των Γενικών Στόχων της Εθνικής Στρατηγικής με τους Γενικούς και Ειδικούς στόχους της Περιφερειακής Στρατηγικής.

Η επιλογή της εθνικής στρατηγικής εστιάζει στην άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και στη δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα στην χώρα. Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται μέσα από τρεις «Γενικούς Στόχους» ως εξής:

- την εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν» (Α),
- την ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης) (Β),
- την ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά (Γ).

Οι παραπάνω στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής συμπληρώνονται από οριζόντιες δράσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές για την κοινωνική ένταξη των Ρομά όπως αυτές διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2011/173), όπως λ.χ. την τακτοποίηση της αστικοδημοτικής κατάστασης των Ρομά, την προαγωγή του πολιτισμού, την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού κ.λπ.

Συνέπεια της Εθνικής με την Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά σε Επιχειρησιακό Επίπεδο (Αξονες Προτεραιότητας):

Αξονες Προτεραιότητας Περιφερειακής Στρατηγικής		Αξονες Προτεραιότητας Εθνικής Στρατηγικής			
		ΑΠ1 Στέγαση & Βασικές Υποδομές	ΑΠ2 Προώθηση στην Απασχόληση & Επαγγελματική Κατάρτιση	ΑΠ3 Εκπαίδευση	ΑΠ4 Υγεία- Κοινωνική Φροντίδα
Α.Π. 1	Στέγαση και Βασικές Υποδομές	✓			
Α.Π. 2	Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση		✓		
Α.Π. 3	Εκπαίδευση			✓	
Α.Π. 4	Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα				✓
Α.Π. 5	Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	✓	✓	✓	✓

Στο επίπεδο της Εθνικής Στρατηγικής, προβλέπεται «σύστημα διοίκησης» με τη μορφή «Μηχανισμού Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Εθνικής Στρατηγικής», ο οποίος διαρθρώνεται από το εθνικό στο περιφερειακό και στο τοπικό επίπεδο και στο πλαίσιο του οποίου (εκτός δηλαδή του επιχειρησιακού σχεδιασμού), προβλέπεται διαβούλευση με Κοινωνικούς Εταίρους και τους εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών και η συμμετοχή των Ρομά.

Εξέταση της Συνέπειας της Εθνικής με την Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά σε επίπεδο Ειδικών Στόχων:

Στον πίνακα που ακολουθεί, γίνεται η εξέταση της συνέπειας της Εθνικής με την Περιφερειακή Στρατηγική σε επίπεδο ικανοποίησης του περιεχομένου των Γενικών Στόχων για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά.

Γενικοί Στόχοι Εθνικής Στρατηγικής		Ειδικό Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.0	Διασφάλιση της βιώσιμης, ασφαλούς και λειτουργικής κατοίκησης των Ρομά, οργανικά συνδεδεμένης με τον αστικό και κοινωνικό ιστό	✓	✓											
2.0	Πολυεπίπεδη παρέμβαση για την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης των Ρομά				✓	✓	✓	✓						
3.1	Ένταξη των παιδιών Ρομά στη σχολική πραγματικότητα με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας										✓			
3.2	Διάχυση της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, με αποτέλεσμα την αύξηση του επιπέδου του κοινωνικού, πολιτιστικού και λειτουργικού εγγραμματισμού								✓	✓				
3.3	Μείωση του αναλφαριθμητισμού των ενηλίκων, με ταυτόχρονη αύξηση του λειτουργικού εγγραμματισμού τους			✓										
4.0	Πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και υποστήριξη της διαδικασίας πλήρους ένταξης των Ρομά											✓	✓	

Με εξαίρεση την πρόβλεψη από την Περιφερειακή Στρατηγική στόχων και παρεμβάσεων για την «καλλιέργεια, προώθηση και διεύρυνση της εξωστρέφειας των Κοινοτήτων των Ρομά και ανάπτυξη Εταιρικών Σχέσεων με τους Κοινωνικούς, Επαγγελματικούς Φορείς και την Κοινωνία των Πολιτών» σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (ΕΣ-13), η οποία δεν μπορεί να αντιστοιχισθεί ευδιάκριτα και ευθέως στο επίπεδο της Εθνικής Στρατηγικής, τεκμαίρεται υψηλό επίπεδο συσχέτισης και συνέπειας των δύο Στρατηγικών.

Ιεράρχηση αναγκών οικισμών, ως προς τις δέσμες δράσεων των Αξόνων Προτεραιότητας: Η ιεράρχηση αποτυπώνεται σε κλίμακα 1-5, όπου το 5 αντιστοιχεί σε πολύ υψηλό βαθμό ανάγκης και το 1 στον χαμηλότερο βαθμό ανάγκης.

ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Α.Π.	ΑΠ 1				ΑΠ2				ΑΠ3				ΑΠ4					ΑΠ5			
		ΔΕΣΜΕΣ	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	5.1	5.2	5.3	5.4
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αλιάρτου Θεσπιέων – Αγ. Αθανάσιος		4	5	4	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	5	5	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	4	4	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	5	5	5	Η δέση δράσεων αντιμετωπίζεται συνολικά από τη Στρατηγική για τη φτώχεια	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	Δέσμες Δράσεων με Περιφερειακή διάσταση			
	Αλιάρτου Θεσπιέων – ΕΟ		5	5	4		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Θηβαίων – Πυρί		4	5	4		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Ορχομενού – Δραγατσούλα		4	5	4		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Ορχομενού – Εκατέρωθεν 10 ^{ης} Σεπτεμβρίου		3	3	3		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Ορχομενού – Συνοικισμός		4	4	4		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Ορχομενού – Περιφ Οδός		4	5	5		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Λεβαδέων – Αλακομενές		3	3	3		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Λεβαδέων – Ρωμαϊκό		5	5	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
ΕΥΒΟΙΑΣ	Διρφύων-Μεσσαπίων – Καστέλας		4	5	4	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	5	5	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	4	5	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	5	5	5	Η δέση δράσεων αντιμετωπίζεται συνολικά από τη Στρατηγική για τη φτώχεια	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο Περιφέρειας	Δέσμες Δράσεων με Περιφερειακή διάσταση			
	Χαλκιδέων – Καράμπαμπα		3	3	3		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Αλάτσατα		3	3	3		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Καμάρες		3	3	3		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Χαραυγή		5	5	5		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Βαθύ		5	5	5		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Παντείχι		5	5	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Πεδίο Βολής		3	3	4		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Χαλκιδέων – Αγ. Ελεούσα		3	3	4		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Κύμης Αλιβερίου – Δοκός		4	4	4		5	5	5		5	5	5		5	5	5						

ΠΕ	ΟΤΑ – ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Α.Π.	ΑΠ 1				ΑΠ2				ΑΠ3				ΑΠ4					ΑΠ5			
	ΔΕΣΜΕΣ		1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	5.1	5.2	5.3	5.4
	Κύμης Αλιβερίου – Χάνια Αυλωναρίου		4	4	4	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο	5	5	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο	5	5	5	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο	5	5	5	Η δέσμη δράσεων αντιμετωπίζεται συνολικά από τη Στρατηγική για τη φτώχεια	Οι οριζόντιες δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο	Δέσμες Δράσεων με Περιφερειακή διάσταση			
	Κύμης Αλιβερίου – Λοφίσκος		3	4	4		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Ιστιαιάς Αιδηψού – Καμάρια		5	5	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Ιστιαιάς Αιδηψού – Δενδροπόταμος		5	5	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
ΦΟΙΤΗΤΙΔΑΣ	Λαμιών - Καμηλόβρυση		5	4	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Λοκρών – Φούφλα		5	5	5		5	5	5		5	5	5		5	5	5						
	Στυλίδας – Ανέργεια *		5	5	5		3	3	3		3	3	3		5	5	4						
	Στυλίδας – Αμπελάκια & Μαχαίρα*		5	5	5		3	3	3		3	3	3		5	5	4						
ΦΩΚΙΔΑΣ	Δελφών – Κάμιнос		5	5	5		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Δελφών – Νέο Κτήμα ¥		-	-	-		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Δελφών – Εθνικής οδού¥		-	-	-		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Δελφών – Χάρμαιας		5	5	5		5	5	5		4	5	5		5	5	5						
	Δελφών – Πόλη		3	3	3		5	5	5		4	5	5		5	5	5						

*Στους 2 αυτούς οικισμούς διαμένουν μόνο εποχικά μετακινούμενοι Ρομά, προερχόμενοι κυρίως από χώρες της Βαλκανικής.

¥ Οι οικισμοί Νέο Κτήμα και Εθνικής οδού, σύμφωνα με τον Δήμο, είναι υπό κατάργηση και συγχώνευση με αυτόν της Καμίνου, λόγω κατεδάφισης των αυθαιρέτων κτισμάτων.

Χρηματοδότηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Κύριες Πηγές Χρηματοδότησης

Οι κύριες πηγές χρηματοδότησης της Περιφερειακής Στρατηγικής είναι:

- Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι σε επίπεδο ΟΤΑ /Τεχνικό Πρόγραμμα Δήμου - Ίδια Έσοδα
- Εθνικοί Πόροι - Λοιπά Προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΠΑΝΑΔ): Θ.Σ.8, Θ.Σ. 10
- ΠΕΠ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: Θ.Σ. 9- ΕΚΤ, Θ.Σ. 9- ΕΤΠΑ,
- Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ)
- Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα.

Το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020

Μέσω του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020 και σε συνδυασμό με τις λοιπές τομεακές παρεμβάσεις, επιδιώκεται σε Περιφερειακό επίπεδο η αντιμετώπιση της κρίσης, η επανεκκίνηση της ανάπτυξης και η εξασφάλιση των όρων για μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη, ικανοποιώντας ταυτόχρονα και τους στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020.

Το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020, στον Θεματικό Στόχο (ΘΣ) 9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης (ΑΠ 9-ΕΤΠΑ και ΑΠ 10-ΕΚΤ), περιλαμβάνει τις ακόλουθες επιλεγμένες επενδυτικές προτεραιότητες, οι οποίες αποτελούν χρηματοδοτικά εργαλεία και άμεσα ή έμμεσα μπορούν να δράσουν ανακουφιστικά για τις κοινότητες Ρομά της Περιφέρειας, ειδικότερα όσες βρίσκονται στην πιο δεινή θέση:

9a - Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας

9d – Πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων

9i – Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηριότητας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης

9ii – Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά

9iii – Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών

9iv – Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας

9v – Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση

Ειδικότερα για το ΘΣ 9: **Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης (ΑΠ 9-ΕΤΠΑ και ΑΠ 10-ΕΚΤ)**, θα ενισχυθούν **δράσεις** και επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας, όπως επίσης θα ενισχυθούν **δράσεις** για την πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων, δράσεις για την ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηριότητας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης, **δράσεις** για την κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως οι Ρομά, **δράσεις** για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθησης των ίσων ευκαιριών, **δράσεις** για τη βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, **δράσεις** για την προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση, δράσεις για στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων. Ειδικά για τις τελευταίες αναφερόμενες δράσεις σημειώνεται ότι αυτές ανήκουν στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα και βρίσκονται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ και της στρατηγικής της Ευρώπης 2020.

Για την Επενδυτική πρωτοβουλία 9d «Πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων» των Α.Π. 09 και Α.Π. 10 Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα είναι: Η ολοκληρωμένη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς τοπική ανάπτυξη, κοινοτήτων της ΠΣΤΕ με ιδιαίτερα φυσικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά, Η ενίσχυση της τοπικής απασχόλησης και η αντιμετώπιση της δημογραφικής γήρανσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των περιοχών παρέμβασης, η προώθηση της ενσωμάτωσης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων του πληθυσμού που κατοικούν σε συγκεκριμένες περιοχές της ΠΣΤΕ και στους οποίους θα παρασχεθεί η δυνατότητα αυτό-απασχόλησης ή δημιουργίας συνθηκών ανάπτυξης τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, η ανάδειξη φυσικών και περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών των περιοχών παρέμβασης με σκοπό την αντίστροφη συγκριτικών μειονεκτημάτων σε συγκριτικά πλεονεκτήματα για την περιοχή. Η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης που θα υποβάλουν Τοπικές Ομάδες Δράσης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών και των τοπικών ομάδων δράσης θα γίνει στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με κριτήρια που αφορούν στην καταλληλότητα της τοπικής στρατηγικής, στη συμβολή στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική επάρκεια, τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα, τηρώντας την Κανονιστική απαίτηση δημόσιες αρχές και ατομικές ομάδες συμφερόντων να μην έχουν συμμετοχή ανώτερη του 49%.

Το Ε.Π. Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευσης και Διά Βίου Μάθησης

Το Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» (ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ), είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (χρηματοδοτούμενο από πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου) και περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που εντάσσονται στη δεύτερη χρηματοδοτική προτεραιότητα, αναφορικά με την «ανάπτυξη και την αξιοποίηση

ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την ενεργό κοινωνική ενσωμάτωση» του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό «εργαλείο» της Χώρας που σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τα άλλα Ε.Π. θα συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη, καθώς περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της ένταξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την ισχυροποίηση της σύνδεσης της εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, με βασικό στόχο τον περιορισμό ή/και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, ή/και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία.

Οι δράσεις που προτείνεται να χρηματοδοτηθούν και υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος περιλαμβάνουν ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Υποστηρικτικές υπηρεσίες για την ανάπτυξη Κοιν.Σ.Ε.Π. (Περιφερειακοί Μηχανισμοί Υποστήριξης).
- Ενίσχυση έναρξη δραστηριότητας και τη λειτουργία των Κοιν.Σ.Ε.Π, μέσω επιχορηγήσεων ή/και με την αξιοποίηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων.
- Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων παιδιών και εφήβων και ατόμων με αναπηρία).
- Προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας στον ιδιωτικό τομέα για ανέργους και για ειδικές ομάδες ανέργων.
- Προγράμματα «Κοινωφελούς εργασίας» (μέτρο έκτακτης και προσωρινής φύσεως).
- Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης - σε κλάδους αιχμής της Ελληνικής οικονομίας, που οδηγούν σε πιστοποίηση.
- Επιταγή κατάρτισης ανέργων με υποχρεωτική εγγυημένη απασχόληση.

Σημειώνεται ότι στις δράσεις του ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ δεν γίνεται εστιασμένη αναφορά σε ΡΟΜΑ. Η Ομάδα δύναται να ωφεληθεί όπως το σύνολο των ομάδων στόχου του Προγράμματος.

Το ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ αναμένεται να συμβάλλει άμεσα ή έμμεσα στους εθνικούς στόχους που έχουν τεθεί για την απασχόληση, την καταπολέμηση της φτώχειας και την εκπαίδευση, στο πλαίσιο της αναπτυξιακής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020» και συγκεκριμένα στην αύξηση του ποσοστού της απασχόλησης στο 70%, τη μείωση του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ή κίνδυνο φτώχειας/ή και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 450.000 άτομα, τη μείωση του ποσοστού της πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου στο 9,7% και την αύξηση του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο 32%.

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	Στόχοι «Ευρώπη 2020»	Υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα	Στόχοι Χώρας για το 2020
Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 20-64)	75%	64% (2010) 59,9% (2011) 55,3% (2012)	70%
Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (%)	κάτω από 10%	13,7% (2010) 13,1% (2011) 11,4% (2012)	9,7%

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	Στόχοι «Ευρώπη 2020»	Υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα	Στόχοι Χώρας για το 2020
Ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (%)	Τουλάχιστον 40% των νέων ηλικίας 30- 34 ετών	28,4% (2010) 28,9% (2011) 30,9% (2012)	32%
Μείωση αριθμού ατόμων σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού	20 εκατομμύρια	3.046.000 (2008) 3.031.000 (2010) 3.403.000 (2011) 3.795.100 (2012)	450.000

Πηγή: ΕΠΑΝΑΔ-ΔΒΜ Δεκέμβριος 2014 (SFC)

Στο ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΜ εντάσσονται δράσεις που κατά κύριο λόγο αφορούν στον Θεματικό Στόχο 10 (Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση).

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA)

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA, Κανονισμός ΕΕ 223/2014/11-4-2014) στοχεύει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, συμβάλλοντας στη μείωση της φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και υποστηρίζοντας τα αντίστοιχα εθνικά συστήματα που παρέχουν αφενός μη οικονομική βοήθεια και στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των ατόμων. Το TEBA εστιάζει στην ανακούφιση των χειρότερων μορφών φτώχειας με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως η έλλειψη στέγης, η παιδική φτώχεια και η στέρηση τροφής.

Οι παρεμβάσεις του TEBA στην Ελλάδα και για την Π.Π. 2014-2020 εφαρμόζονται μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ ΕΒΥΣ), μέσω των τοπικών μηχανισμών του οποίου θα διανέμεται στοχευμένα, υλική βοήθεια και θα παρέχονται συνοδευτικές δράσεις στήριξης και ενδυνάμωσης των ωφελούμενων που υποκινούνται σε καθεστώς ακραίας φτώχειας.

Η βασική υλική συνδρομή θα αφορά:

- Τρόφιμα (μακράς διάρκειας και φρέσκα καθώς και ειδικά τρόφιμα για βρέφη).
- Βασικές Υλικές Στερήσεις (ρουχισμός για παιδιά και ενήλικες/κυρίως αστέγους, είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη/βιβλία, παιχνίδια, βρεφικός εξοπλισμός κλπ).

Ως ενδεικτικά συνοδευτικά μέτρα και για τις δύο κατηγορίες στερήσεων προβλέπονται:

- Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης παιδιών σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο οικογένειας (ή και σε μονήρη άτομα),
- Διατροφικές συμβουλές, συμπεριλαμβανομένων και συμβουλών υγιεινής διατροφής,
- Συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού,
- Υπηρεσίες κοινωνικοποίησης παιδιών (π.χ. πρόσβαση σε αθλητικές δραστηριότητες,
- Κοινωνικά φροντιστήρια, που θα παρέχουν τόσο διδακτική υποστήριξη, όσο και επαρκείς και κατάλληλους χώρους για μελέτη για τα παιδιά / ωφελούμενους,
- Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά ωφελούμενους (π.χ. θεατρικές παραστάσεις αλλά και θεατρικά εργαστήρια για παιδιά),
- Εκδρομές (εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές),

- Παροχή χώρων για παιχνίδι, συναντήσεις και εκδηλώσεις για παιδιά που δεν έχουν σχετική πρόσβαση.

Λοιπές Δυνητικές Παρεμβάσεις

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια «Rights, Equality and Citizenship (REC Programme) 2014 -2020»

Στόχος του προγράμματος, είναι να συγχρηματοδοτήσει εθνικά (αν έχουν Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία) ή διακρατικά σχέδια, για την αποφυγή διακρίσεων και την ένταξη των Ρομά, σύμφωνα με τον ειδικό στόχο: προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού με σεβασμό στην αρχή της μη διάκρισης για τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Το πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια των τριών προγραμμάτων της περιόδου 2007 - 2013: Θεμελιώδη δικαιώματα, Daphne III και του προγράμματος Απασχόλησης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (PROGRESS), τμήματα “Καταπολέμηση των διακρίσεων και Διαφορετικότητα” και “Ισότητα των φύλων”. Το πρόγραμμα υποστηρίζει δράσεις όπως:

- Ανάλυση δεδομένων, στατιστικών, ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών, δεικτών, μελετών, ερευνών, αξιολόγησης αντίκτυπου κλπ.
- Δράσεις κατάρτισης όπως για παράδειγμα ανταλλαγές προσωπικού, εργαστήρια, σεμινάρια κλπ.
- Δράσεις αμφίδρομης μάθησης, συνεργασίας, διάχυσης, ανταλλαγές καινοτομικές προσεγγίσεις κτλ.
- Παρέχει υποστήριξη σε κύριους εταίρους όπως είναι τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία και πολιτικές.

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα URBACT III 2014 – 2020

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα URBACT III 2014 – 2020, αποβλέπει στη βελτίωση του σχεδιασμού των αειφόρων αστικών στρατηγικών και σχεδίων δράσης στις πόλεις. Το πρόγραμμα διευκολύνει τις πόλεις να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν ολοκληρωμένες λύσεις σχετικά με τις τοπικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

Το URBACT III εξυπηρετεί τους ακόλουθους κύριους στόχους:

- Ανάπτυξη Ικανοτήτων: Να βελτιώσει τις ικανότητες των πόλεων, να διαχειρίζονται βιώσιμες αστικές πολιτικές και πρακτικές με ολοκληρωμένο και συμμετοχικό τρόπο.
- Σχεδιασμός Πολιτικής: Να βελτιώσει το σχεδιασμό ολοκληρωμένων και βιώσιμων αστικών πολιτικών και τοπικών σχεδίων δράσης.
- Εφαρμογή Πολιτικής: Να βελτιώσει την εφαρμογή ολοκληρωμένων και βιώσιμων αστικών πολιτικών και τοπικών σχεδίων δράσης.
- Διαμόρφωση και Ανταλλαγή γνώσεων: Να κάνει δυνατή την πρόσβαση σε γνώσεις σε όλους τους αρμόδιους που λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την αστική ανάπτυξη.

Σε πρώτη φάση, οι ενδιαφερόμενες πόλεις θα πρέπει να εντοπίσουν και να αναδείξουν ένα τοπικό πρόβλημα. Στη συνέχεια, θα πρέπει να δεσμευτούν, εκπονώντας ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης, το οποίο θα λειτουργήσει τόσο ως κινητήριος μοχλός για την ανταλλαγή και μάθηση πρακτικών όσο και ως συγκεκριμένο αποτέλεσμα της συμμετοχής τους σε αυτό το δίκτυο.

Μεταξύ των θεματικών παρεμβάσεων του προγράμματος είναι και «η Προώθηση της **κοινωνικής ένταξης**(διάφορων ευπαθών ομάδων **και των Ρομά**) και η καταπολέμηση της φτώχειας».

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «EuropeforCitizens’ programme 2014-2020»

Στην απόφαση αριθ. 1904/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθορίζεται ένα πρόγραμμα δράσης, με το οποίο επιβεβαιώνεται η ανάγκη για προώθηση διαρκούς διαλόγου με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους δήμους και για υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής των πολιτών. Σε ότι αφορά τα θέματα των σχεδίων, την ενσωμάτωσή τους στο τοπικό και περιφερειακό πλαίσιο και τη σύνθεση των ενδιαφερομένων, θα πρέπει να δημιουργηθούν σημαντικές συνέργειες με άλλα προγράμματα της Ένωσης, ιδιαίτερα στους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της νεολαίας, του αθλητισμού, του πολιτισμού και του τομέα των οπτικοακουστικών μέσων, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, **της κοινωνικής ένταξης**, της ισότητας των φύλων, **της καταπολέμησης των διακρίσεων**, της έρευνας και καινοτομίας, της κοινωνίας των πληροφοριών, της πολιτικής για τη διεύρυνση και της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Το πρόγραμμα θα πρέπει να καλύπτει ευρύ φάσμα διαφόρων δράσεων και να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, συναντήσεις, επαφές και συζητήσεις πολιτών για ζητήματα που έχουν σχέση με τη συμμετοχή των πολιτών, εκδηλώσεις σε επίπεδο Ένωσης, πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης και να προωθήσει τον προβληματισμό σχετικά με καθοριστικές στιγμές στην ευρωπαϊκή ιστορία, πρωτοβουλίες προκειμένου να αποκτήσουν οι ευρωπαίοι πολίτες, ιδίως οι νέοι, επίγνωση της ιστορίας της Ένωσης και της λειτουργίας των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, καθώς και συζητήσεις επί ζητημάτων ευρωπαϊκής πολιτικής, με σκοπό την τόνωση όλων των πτυχών της δημόσιας ζωής.

Βραβείο για Καινοτόμες Πολιτικές Ένταξης των Ρομά (Dosta! – Congress Prize for Municipalities).

Το βραβείο προκηρύσσεται ετησίως από το Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Συμμαχία των Πόλεων και των Περιφερειών για την ένταξη των Ρομά. Το βραβείο απονέμεται σε τρεις (3) δήμους των κρατών – μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που έχουν υλοποιήσει καινοτόμες και δημιουργικές πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ένταξης των κοινοτήτων των Ρομά, σεβόμενες την πολυμορφία αυτών των κοινοτήτων και εξασφαλίζοντας την ενεργό συμμετοχή τους στην τοπική δημοκρατική ζωή.

Το πρόγραμμα Erasmus plus (Erasmus +)

Το Erasmus+ αποτελεί το πρόγραμμα της ΕΕ που αφορά τους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού για την περίοδο 2014 – 2020. Η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η νεολαία και ο αθλητισμός μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών αλλαγών, των κύριων προκλήσεων στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί η Ευρώπη ως το τέλος της δεκαετίας, και να υποστηρίξουν την εφαρμογή της στρατηγικής Ευρώπη 2020 για την ανάπτυξη, την απασχόληση, την κοινωνική ισότητα και την ένταξη.

Στόχος του προγράμματος Erasmus+ είναι η προώθηση της ισότητας και της ένταξης μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης ατόμων που προέρχονται από μειονεκτικά περιβάλλοντα και διαθέτουν λιγότερες ευκαιρίες σε σύγκριση με τους ομολόγους τους. Τα άτομα αυτά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω προσωπικών δυσκολιών ή εμποδίων που

περιορίζουν ή εμποδίζουν τη συμμετοχή τους σε διακρατικά σχέδια. Τα εμπόδια ή οι δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν αυτά τα άτομα κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

- αναπηρία (δηλαδή συμμετέχοντες με ειδικές ανάγκες): άτομα με πνευματικές (νοητικές, γνωστικές, μαθησιακές), σωματικές, αισθητηριακές ή άλλες αναπηρίες·
- εκπαιδευτικές δυσκολίες : νέοι με μαθησιακές δυσκολίες· άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο άτομα χαμηλότερης ειδίκευσης· νέοι με χαμηλές σχολικές επιδόσεις·
- οικονομικά εμπόδια: άτομα με χαμηλό επίπεδο διαβίωσης, χαμηλό εισόδημα και εξάρτηση από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας· νέοι σε κατάσταση μακροχρόνιας ανεργίας ή φτώχειας· άστεγοι, άτομα με χρέη ή οικονομικά προβλήματα·
- πολιτισμικές διαφορές: μετανάστες ή πρόσφυγες ή απόγονοι μεταναστών ή προσφύγων· **άτομα που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές μειονότητες**· άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικής προσαρμογής και πολιτιστικής ένταξης·
- προβλήματα υγείας: άτομα με χρόνια προβλήματα υγείας, σοβαρές ασθένειες ή ψυχικές παθήσεις·
- κοινωνικά εμπόδια: άτομα που αντιμετωπίζουν **διακρίσεις** λόγω φύλου, ηλικίας, **εθνοτικής καταγωγής**, θρησκείας, γενετήσιου προσανατολισμού, αναπηρίας, κ.λπ.· άτομα με περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες ή αντικοινωνική ή επικίνδυνη συμπεριφορά· άτομα που βρίσκονται σε επισφαλείς καταστάσεις· (πρώην) εγκληματίες, (πρώην) ναρκομανείς ή αλκοολικοί· νεαροί και/ή μόνοι γονείς· ορφανά·
- γεωγραφικά εμπόδια: άτομα που προέρχονται από απομακρυσμένες ή αγροτικές περιοχές· άτομα που ζουν σε μικρές νήσους ή περιφερειακές περιοχές· άτομα από προβληματικές αστικές ζώνες· άτομα από περιοχές όπου παρέχονται λιγότερες υπηρεσίες (περιορισμένες δημόσιες μεταφορές, ανεπαρκείς εγκαταστάσεις).

Σχέδιο Χρηματοδότησης

Το Σχέδιο Χρηματοδότησης της Στρατηγικής αποτυπώνεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Άξονες/ Δέσμες Δράσεων /Δράσεις	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο	Είδος Ενίσχυσης	Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
Άξονας Προτεραιότητας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές							
1.1 Εξασφάλιση υποδομών στέγασης							
1.1.1. Υποστηρικτικές ενέργειες ως προς την παροχή στέγης	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, ΣΑΤΑ-Τεχνικό Πρόγραμμα	ΕΤΠΑ-9α, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού	400.000
1.1.2. Παρεμβάσεις στους αμιγείς καταυλισμούς, που βρίσκονται σε θέσεις ακατάλληλες ή και επικίνδυνες γι' αυτήν τη χρήση, στερούνται υποδομών και δεν εξασφαλίζουν τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, ΣΑΤΑ-Τεχνικό Πρόγραμμα	ΕΤΠΑ-9α, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού	450.000
1.2 Ανάπτυξη υποδομών δικτύων							
1.2.1. Κατασκευή, επέκταση και συντήρηση δικτύων κοινόχρηστων υποδομών όπως ηλεκτροδότησης (οδοφωτισμού), ύδρευσης, αποχέτευσης και ασφαλτόστρωσης τμημάτων οδικού δικτύου	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, ΣΑΤΑ-Τεχνικό Πρόγραμμα	ΕΤΠΑ-9α, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού	200.000
1.3 Διαμόρφωση χώρων, πρασίνου - αναψυχής - παιδικών χαρών, σε υφιστάμενους οικισμούς							
1.3.1. Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων σε υφιστάμενους Οικισμούς	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, ΣΑΤΑ-Τεχνικό Πρόγραμμα	ΕΤΠΑ-9α, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού	200.000
1.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις							
1.4.1. Ενέργειες Δήμων για υπηρεσίες καθαριότητας, αποκομιδής απορριμμάτων, προμήθειας εξοπλισμού (κάδοι απορριμμάτων), επέκταση δρομολογίων απορριμματοφόρων, αστικών συγκοινωνιών	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, ΣΑΤΑ-Τεχνικό Πρόγραμμα	ΕΤΠΑ-9α, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού	200.000
1.4.2. Κοινωνικές έρευνες και μελέτες	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, Ευρωπαϊκά προγράμματα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια και URBACT III		Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	50.000
Άξονας Προτεραιότητας 2: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο		Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
2.1 Πρόσβαση στην αγορά εργασίας							
2.1.1. Υποστήριξη της πρόσβασης των Ρομά στους φορείς και τις δομές παροχής υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών	Υψηλή	Μεσαία	ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	100.000
2.1.2. Διασφάλιση συμμετοχής των ανέργων Ρομά στην απασχόληση μέσω των Προγραμμάτων «Κοινωνιολογικές Εργασίες»	Υψηλή	Μεσαία		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΑΕΔ, ΥΠ. Εργασίας	
2.1.3. Υποστήριξη για την συμμετοχή των Ρομά σε προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας με επιδότηση του κόστους εργασίας στον ιδιωτικό	Υψηλή	Χαμηλή		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΑΕΔ, ΥΠ. Εργασίας	

Περιφερειακός Σχεδιασμός για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020
Π.3-3. Περιφερειακή Στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας 2014-2020

Άξονες/ Δέσμες Δράσεων /Δράσεις	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο	Είδος Ενίσχυσης	Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
τομέα							
2.2 Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων							
2.2.1. Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων των παιδιών Ρομά και της τοπικής κοινωνίας	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.2.2. Προγράμματα κατάρτισης με voucher	Υψηλή	Υψηλή	ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.2.3. Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις, για την πρόληψη της νεανικής ανεργίας, την είσοδο στην αγορά εργασίας ή/και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας	Υψηλή	Υψηλή		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.2.4. Απόκτηση Εργασιακής Εμπειρίας, για την προώθηση της απασχόλησης των νέων Ρομά	Υψηλή	Υψηλή		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.2.5. Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και συμβουλευτικής καθοδήγησης των καταρτιζομένων	Υψηλή	Μεσαία		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.2.6. Ειδικές Δράσεις ένταξης/βελτίωσης της εργασιακής κατάστασης των γυναικών	Υψηλή	Μεσαία		ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Υπ. Εργασίας	
2.3 Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας							
2.3.1. Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης οργάνωσης και νομιμοποίησης υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	Μεσαία	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	100.000
2.3.2. Τοπικές Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για προώθηση της επιχειρηματικότητας στην αγροτική οικονομία	Υψηλή	Μεσαία	ΤΑΠΤΟΚ	ΕΓΤΑΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	
2.3.3. Προγράμματα πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια	200.000
2.3.4. Υποστήριξη των Ρομά στην ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών επιχειρήσεων	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2021	ΕΚΤ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια	
2.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις							
2.4.1. Ενημέρωση, υποστήριξη και διεκπεραίωση γραφειοκρατικών εργασιών	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020		Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα Κοινότητας	50.000
Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο		Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
3.1 Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και στην εκπαίδευση							
3.1.1. Ενημέρωση, κοινωνικοποίηση και ένταξη των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και υποστήριξη της λειτουργίας ολοήμερων σταθμών	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα Κοινότητας	50.000
3.1.2. Λειτουργία παιδικών σταθμών με προγράμματα προετοιμασίας των	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α	150.000

Περιφερειακός Σχεδιασμός για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020
Π.3-3. Περιφερειακή Στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας 2014-2020

Άξονες/ Δέσμες Δράσεων /Δράσεις	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο	Είδος Ενίσχυσης	Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία					ενίσχυση	βαθμού	
3.1.3. Χορήγηση voucher για φιλοξενία παιδιών Ρομά σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, ΚΔΑΠ, κλπ	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	
3.2 Καταπολέμηση της Μαθητικής Διαρροής							
3.2.1. Λειτουργία Κέντρων Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης - Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	100.000
3.3 Επιμόρφωση δια βίου μάθηση							
3.3.1. Ενημέρωση, προώθηση και βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, με ιδιαίτερη μέριμνα για τη συμμετοχή των γυναικών Ρομά	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα Κοινότητας	50.000
3.3.2. Ειδικά σεμινάρια δια βίου κατάρτισης (micro financing) και εκμάθησης Τεχνών σε γυναίκες Ρομά	Μεσαία	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020 και Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	80.000
3.4 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις							
3.4.1. Συμβουλευτική για την ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας της εκπαίδευσης και ψυχοκοινωνική στήριξη από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα Κοινότητας	220.000
3.4.2. Σεμινάρια ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020 και Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα Κοινότητας	
3.4.3 Προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020 και Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	
3.4.4. Διαμεσολαβητής Εκπαίδευσης	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	
3.4.5. Συμβουλευτική στις οικογένειες του γενικού πληθυσμού, στους μαθητές και στους συλλόγους γονέων για την αντιμετώπιση στερεοτύπων και αντιλήψεων	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020 και Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα	ΕΚΤ (9ii)	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού	50.000
Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης			Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
4.1 Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας							
4.1.1. Ανάπτυξη δικτύου παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ και ψυχοκοινωνικής στήριξης	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9iv	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, Υπ. Υγείας	2.100.000
4.1.2. Δημιουργία νέων Ιατροκοινωνικών Κέντρων Φροντίδας και Κέντρων Κοινότητας σε Οικισμούς Ρομά	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9ii, ΕΤΠΑ-9α	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού/Κέντρα	

Περιφερειακός Σχεδιασμός για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020
Π.3-3. Περιφερειακή Στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας 2014-2020

Άξονες/ Δέσμες Δράσεων /Δράσεις	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο	Είδος Ενίσχυσης	Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
						Κοινότητα	
4.2 Δημόσια υγεία, προληπτική ιατρική και αγωγή υγείας							
4.2.1. Υπηρεσίες ενημέρωσης, παρακολούθησης και προώθησης ατομικής υγιεινής	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9iv	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, Υπ. Υγείας /Κέντρα Κοινότητας	320.000
4.2.2. Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και οικογενειακού προγραμματισμού	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9iv	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, Υπ. Υγείας /Κέντρα Κοινότητας	
4.2.3. Παροχή υπηρεσιών καταπολέμησης ψυχικών νοσημάτων και αντιμετώπισης εξαρτήσεων	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9iv	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, Υπ. Υγείας /Κέντρα Κοινότητας	
4.3 Προώθηση της κοινωνικής φροντίδας – πρόνοιας							
4.3.1. Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (στα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων)	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9i, ΕΚΤ-9iii	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΕΕΤΑΑ, ΟΤΑ Α βαθμού	100.000
4.4 Αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας							
4.4.1. Διανομή ειδών βασικής υλικής συνδρομής	Υψηλή	Υψηλή	ΕΒΥΣ, Νόμος 4320/2015, Κοινωνικό Τιμολόγιο	ΤΕΒΑ, Κεντρικοί Πόροι, Ίδιοι Πόροι	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΟΤΑ Α βαθμού, ΜΚΟ, ΙΜ, Κοινωνικές Συμπράξεις, ΔΕΚΟ, Δίκτυα Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υπ. Οικονομίας	
4.5 Οριζόντιες υποστηρικτικές δράσεις							
4.5.1. Παροχή συνοδευτικών υπηρεσιών	Υψηλή	Υψηλή	Κεντρικοί Εθνικοί Πόροι		Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	, Περιφέρεια, Υπ. Υγείας /Κέντρα Κοινότητας	100.000
4.5.2. Ημερίδες ενημέρωσης του πληθυσμού Ρομά για τα δικαιώματα και τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την ορθολογική χρήση των υπηρεσιών αυτών	Υψηλή	Υψηλή	Ίδιοι Πόροι		Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΜΚΟ/ Κέντρα Κοινότητας	20.000
Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου και Διασφάλιση Προϋποθέσεων Εφαρμογής	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης			Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
5.1 Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και διασφάλιση της συμμετοχής των Ρομά							
5.1.1. Ενέργειες αντιμετώπισης προκαταλήψεων και στερεότυπων	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9iii	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, ΟΤΑ Α βαθμού. ΜΚΟ, Φορείς	120.000
5.1.2. Ενέργειες κινητοποίησης των Ρομά	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2021	ΕΚΤ-9iii	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση		
5.1.3. Διαμόρφωση Δικτύου Διαμεσολαθητών Ρομά με στόχο την υποστήριξη της υλοποίησης των δράσεων και της συνεκτικότητας των δράσεων μεταξύ περιφερειακής και τοπικής κλίμακας	Υψηλή	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020	ΕΚΤ-9ii	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια, Υπ. Υγείας	120.000
5.2 Ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και υποστήριξη πολιτιστικών δράσεων							
5.2.1. Οργάνωση δράσεων για την ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά,	Μεσαία	Μεσαία	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020 και			Περιφέρεια, ΟΤΑ Α	20.000

Άξονες/ Δέσμες Δράσεων /Δράσεις	Προτεραιότητα	Ωριμότητα	Διασφάλιση Χρηματοδότησης	Ταμείο	Είδος Ενίσχυσης	Μηχανισμός Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων			Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα			βαθμού. ΜΚΟ, Φορείς	
5.3 Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής κατάστασης							
5.3.1. Ενέργειες καταγραφής και αστικοδημοτικής τακτοποίησης	Υψηλή	Μεσαία	Κεντρικοί Εθνικοί Πόροι		Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	ΥΠΕΣ	70.000
5.4 Διοίκηση και Διαχείριση του Στρατηγικού Σχεδίου για την Ένταξη των Ρομά							
5.4.1. Περιφερειακό Όργανο Συντονισμού το οποίο θα υποστηρίζεται από «Ομάδα Διοίκησης Έργου»	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020-Τεχνική Βοήθεια	ΕΚΤ-ΕΤΠΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	Περιφέρεια	80.000
5.4.2. Συστήματα και Εργαλεία	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020-Τεχνική Βοήθεια	ΕΚΤ-ΕΤΠΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση		
5.4.3. Τεχνική Υποστήριξη	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020-Τεχνική Βοήθεια	ΕΚΤ-ΕΤΠΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση		
5.4.4. Δημοσιότητα και Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού της Περιφέρειας, συνολικά	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020-Τεχνική Βοήθεια	ΕΚΤ-ΕΤΠΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση		
5.4.5. Αξιολόγηση του Στρατηγικού Σχεδίου	Υψηλή	Υψηλή	ΠΕΠ ΣΤΕ 2014-2020-Τεχνική Βοήθεια	ΕΚΤ-ΕΤΠΑ	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση		
ΣΥΝΟΛΟ							5.700.000

Ο Συνολικός Προϋπολογισμός του Σχεδίου είναι 5.700.000,00€.

Στο ύψος της χρηματοδότησης δεν έχει συμπεριληφθεί η χρηματοδότηση από το ΤΕΒΑ, καθώς δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία επιλογής των δικαιούχων της Περιφέρειας.

Επίσης δεν έχει προσδιοριστεί το ύψος της χρηματοδότησης δράσεων που η Περιφέρεια υιοθετεί αλλά υποστηρίζονται από Κεντρικούς Εθνικούς Πόρους.

Στο Σχέδιο έγινε αξιοποίηση πολλαπλών πηγών χρηματοδότησης, εντούτοις, λόγω της τρέχουσας οικονομικής δυσχέρειας, έγινε επίσης προσπάθεια το συνολικό ύψος χρηματοδότησης να είναι ρεαλιστικό και εντός των δυνατοτήτων χρηματοδότησης της Περιφέρειας.

Η μέση κατά κεφαλήν κοινωνική επένδυση της ίδιας της Περιφέρειας και των φορέων της είναι χαμηλή, δεδομένων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων. Υπό το πρίσμα αυτό, είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η μέγιστη αξιοποίηση της συνέργειας και της συμπληρωματικότητας μεταξύ δράσεων.

Κρίσιμη είναι η προτεραιοποίηση και η στόχευση των δράσεων, ώστε κατ' αρχάς, να αντιμετωπιστεί η ακραία φτώχεια και τα έντονα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού.

Σημαντικό είναι επίσης, να αξιοποιηθεί η ολοκληρωμένη προσέγγιση, ώστε να ενισχύεται η πολλαπλασιαστικότητα των χρηματοδοτούμενων δράσεων.

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας της Στρατηγικής

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορεί να συντελέσουν στην επιτυχία του Στρατηγικού σχεδιασμού για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά.

Η δέσμευση (πολιτική προτεραιότητα)

Σημαντικός παράγοντας επιτυχίας για την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, είναι η άμεση και διαρκής στήριξη αυτής από το υψηλότερο πολιτικό επίπεδο της Περιφέρειας, η δέσμευση δηλαδή στον κύριο στρατηγικό στόχο. Με δεδομένη την δυσμενή οικονομική συγκυρία για τη χώρα μας, ο κυριότερος και κρισιμότερος παράγοντας επιτυχίας, είναι, η κατά το δυνατόν ευρύτερη συναίνεση και η δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων πλευρών, πολιτικών και υπηρεσιακών, στους θεμελιώδεις άξονές της, προκειμένου να υλοποιηθούν οι απαραίτητες δράσεις και μάλιστα εντός των χρονοδιαγραμμάτων. Απαιτείται έμπνευση και δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση της στρατηγικής, από το ανώτερο επιτελικό όργανο, μέχρι και το απλό στέλεχος κάποιας εμπλεκόμενης υπηρεσίας στο όραμα αυτής της Στρατηγικής.

Η ενεργός συμμετοχή του πρώτου βαθμού Αυτοδιοίκησης

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είναι τα όργανα που λόγω της διοικητικής τους αρμοδιότητας είναι αποδεδειγμένα πλησιέστερα στους πολίτες. Συνεπώς οι πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε αυτό το πρώτο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης αναφορικά στους Ρομά, αφενός είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αφετέρου τα αποτελέσματά τους είναι άμεσα εμφανή, ειδικότερα σε σχέση με καθημερινά πρακτικά θέματα όπως θέματα υγείας, εκπαίδευσης, στέγασης και πρόνοιας. Ο ρόλος τους θα μπορούσε να οριστεί ως ρόλος «εγγύτητας». Είναι σημαντικοί πάροχοι, αν όχι οι βασικοί πάροχοι υπηρεσιών καθοριστικής σημασίας για την κοινότητα των Ρομά αφού οι κοινωνικές υπηρεσίες, η στέγαση, οι υπηρεσίες υγείας, η εκπαίδευση και οι κοινωφελείς υπηρεσίες αποφασίζονται, διατρέχονται και καθορίζονται από τους ΟΤΑ. Αποτελούν το σημείο εκκίνησης για τη συμμετοχή των κοινοτήτων των Ρομά σε τοπικές πολιτικές, στη δημοκρατική κοινωνία και στην ενεργό συμμετοχή στα κοινά, (σημείο εκκίνησης) συστατικό ουσιαστικό για την κοινωνική ενσωμάτωση.

Η συμμετοχή των ίδιων των Ρομά

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ιδιαίτερα οι οργανώσεις των Ρομά αποτελούν το κλειδί για την επιτυχημένη εφαρμογή των πολιτικών ενσωμάτωσης των Ρομά. Η ενεργός συμμετοχή των ίδιων των Ρομά και η αποδοχή από αυτούς του οράματος και των δράσεων, είναι σημαντική σε όλα τα στάδια της διεργασίας κοινωνικής ενσωμάτωσής τους. Καμία προσπάθεια δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική χωρίς τη συμμετοχή των ίδιων. Η συνεργασία, όπως και η ανταλλαγή απόψεων με εκπροσώπους τους είναι αναγκαία, ούτως ώστε να προσδιορίζονται οι ανάγκες της κοινότητας με την ευρύτερή της έννοια και να αμβλύνονται οι δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν ως προς την υποδοχή των επί μέρους ενεργειών από τους ίδιους τους Ρομά.

Η αποδοχή από την κοινωνία

Η ευαισθητοποίηση και αποδοχή από τους πολίτες του σχεδιασμού για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, είναι επίσης σημαντική. Η κοινωνική ένταξη, είναι μια αμφίδρομη διαδικασία, η οποία φέρνει σε επαφή τους Ρομά με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Προκειμένου η κοινωνική ένταξη να λειτουργήσει ως τέτοια διαδικασία, οι Ρομά θα πρέπει να αναλάβουν έναν πιο ενεργό ρόλο αναφορικά με την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Παράλληλα, η κοινωνία θα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί περισσότερο και να ενημερωθεί για θέματα που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Βασικός παράγοντας επιτυχίας της στρατηγικής, είναι η αποδοχή από τους πολίτες, ότι η κοινότητα των Ρομά αποτελεί αναπόσπαστο δομικό στοιχείο της κοινωνίας.

Αμοιβαία αποδεκτό πλαίσιο συνεργασίας

Απόρροια των παραπάνω, αλλά ταυτόχρονα και διακριτός παράγοντας επιτυχίας, είναι η ύπαρξη ενός πλαισίου συνεργασίας που είναι αποδεκτό από όλες τις πλευρές με την έννοια της σύνθεσης του διαφορετικού. Η μεγαλύτερη σκόπελος που προσπελάζεται με το αμοιβαίως αποδεκτό πλαίσιο συνεργασίας, είναι ο απόλυτος σεβασμός της ιδιαιτερότητας και διαφορετικότητας της κουλτούρας και ο τρόπος αντιμετώπισης της καθημερινότητας. Με το αμοιβαία αποδεκτό πλαίσιο συνεργασίας, διατηρείται μια κοινή βάση συνομιλίας στοχεύοντας σε κοινούς στόχους με κοινά αναμενόμενα αποτελέσματα.

Μικρά συστηματικά βήματα

Μεγαλεπήβολα σχέδια ή αλλαγές εκ βάθρων, έχουν αποδείξει ότι δεν αποδίδουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς εμφανίζεται αντίδραση λόγω της διάθεσης των συστημάτων για αυτοσυντήρηση. Συνεπώς, η επιλογή και χρήση πολιτικών, πράξεων και κατευθύνσεων με μικρά αλλά σταθερά βήματα, χωρίς επιβολή αλλά με συναίνεση είναι σημαντικός παράγοντας για την αποδοχή. Τα σταθερά μικρά βήματα ενισχύουν τους δεσμούς της κοινότητας των Ρομά με την διοίκηση, εξασφαλίζουν τα επιθυμητά αποτελέσματα και οι θετικές δράσεις ενσωματώνονται και υλοποιούνται αβίαστα, ιδιαίτερα όταν συνυπάρχει αμοιβαία αποδεκτό πλαίσιο συνεργασίας.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση

Ο συνδυασμός δράσεων, που ανταποκρίνονται στις πολλαπλές διαστάσεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά, κρίνεται σημαντικός για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, ιδίως με τα ασθενή χρηματοδοτικά μέσα που υπάρχουν. Υπό το πρίσμα αυτό, είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η μέγιστη αξιοποίηση της συνέργιας και της συμπληρωματικότητας μεταξύ δράσεων. Έτσι, η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στο βαθμό του εφικτού, σε συντονισμό με άλλες κοινωνικές δομές και την ενεργό συμμετοχή και εξουσιοδότηση των Ρομά, ξεκινώντας από τη φάση σχεδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης θα υποστηρίξει καλύτερα το Στρατηγικό σχεδιασμό.

Τέλος, ο θεσμός του **διαπολιτισμικού διαμεσολαβητή**, κρίνεται εξαιρετικά σημαντικός και αναπτύσσεται σε ιδιαίτερη ενότητα.

Η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση ως εργαλείο υποστήριξης της υλοποίησης της Στρατηγικής

Στην πολυπολιτισμική σημερινή πραγματικότητα, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εκείνο το εργαλείο, που μπορεί με την κατάλληλη θεσμική στήριξη, να αποτελέσει γέφυρα επικοινωνίας, αλληλοκατανόησης και εν τέλει αλλαγής στις επαφές και την αλληλεπίδραση μεταξύ Ρομά και μη Ρομά. Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, αποτελεί στην ουσία την αιχμή του δόρατος της μέριμνας που προβλέπεται από το χάρτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και από τις αυτονόητες πολιτικές που πρέπει να εφαρμόζει μια κοινωνία πρόνοιας, που σέβεται τις πολιτισμικές, κοινωνικές, (θρησκευτικές), εθιμικές διαφορές και κάθε μορφής ιδιαιτερότητα. Αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο υποστήριξης, οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης και πληροφόρησης για άτομα και ομάδες που πλήττονται από διακρίσεις και στερεότυπα, για άτομα και ομάδες που κινδυνεύουν ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό όπως οι Ρομά.

Ο/η Διαπολιτισμικός Διαμεσολαβητής/τρια Ρομά, αποτελεί τη γέφυρα σεβασμού, συμβίβασμού και επικοινωνίας

Η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση είναι μια δυναμική διαδικασία, που αποσκοπεί στην ευκολότερη επαφή και αποτελεσματική επικοινωνία, αφενός των Ρομά με τον υπόλοιπο πληθυσμό και τους φορείς και αφετέρου, των φορέων και του γενικού πληθυσμού με τους Ρομά. Οι κύριοι τομείς που οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές μπορούν να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τη Στρατηγική της Περιφέρειας είναι:

- Η υγεία,
- Η εκπαίδευση,
- Η απασχόληση,
- Η αστικοδημοτική τακτοποίηση,
- Η αποδοχή.

Με την Διαπολιτισμική Μεσολάβηση επιτυγχάνεται:

- Κατανόηση της στόχευσης κάθε δράσης, από τους δυνητικούς ωφελούμενους, με συνέπεια τη συναίνεση και αποδοχή τους.
- Συν-αντίληψη, για το τι είναι εφικτό και τι όχι, τι είναι νόμιμο και τι είναι μη νόμιμο.
- Υποστήριξη στη συγκέντρωση τυχόν απαιτούμενων εγγράφων.
- Ευαισθητοποίηση των δημόσιων λειτουργιών και των ευρύτερων κοινωνικών φορέων, για τις ιδιαίτερες συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν ομάδες Ρομά.
- Προσαρμογή του προσωπικού των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, απασχόλησης, στις συνθήκες και απαιτήσεις που επιβάλλει η επικοινωνία και η επαφή με τους Ρομά, για την καλύτερη εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- Προσαρμογή των Ρομά στους κανόνες λειτουργίας της πολιτείας.
- Διευκόλυνση των εργαζομένων στην καθημερινή τους πρακτική.
- Ποιοτική αναβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών και ειδικότερα αυτών της υγείας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και ως εκ τούτου, αύξηση του βαθμού χρήσης τους από τους Ρομά, με αποτέλεσμα τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, την αύξηση της συμμετοχής των παιδιών στην εκπαίδευση, την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, την αύξηση της απασχόλησης της ομάδας αυτής και τη βελτίωση του καθεστώτος της αστικοδημοτικής τους τακτοποίησης.

Ο/η Διαπολιτισμικός/ή Διαμεσολαβητής/τρια, συμβάλλει στην προσπάθεια να κατανοηθούν οι ανάγκες, οι ιδιαίτερες συνθήκες και οι αντιλήψεις των Ρομά, αλλά από την άλλη τονίζει την ανάγκη ύπαρξης ορίων και κανόνων, σεβασμού και κατανόησης των μη Ρομά, με βασικό σκοπό και στόχο να οικοδομηθούν όροι αρμονικής συνύπαρξης και συμβίωσης, επανα-οριοθέτησης των σχέσεων επικοινωνίας και συνεργασίας, αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής όλων, Ρομά και μη Ρομά. Ο Διαπολιτισμικός διαμεσολαβητής είναι ο δίαυλος επικοινωνίας, ο συνδετικός κρίκος των Ρομά με τις δημόσιες υπηρεσίες καθώς:

- Είναι εξοικειωμένος με τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους,
- Αναγνωρίζει τις πολιτισμικές παραδόσεις - αντιλαμβάνεται καθορισμένες συμπεριφορές - αποτρέπει πιθανές παρανοήσεις,
- Προσεγγίζει με ευαισθησία τα προβλήματά τους,
- Βοηθάει στην καλύτερη συνεννόηση και στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης με το προσωπικό των δημόσιων υπηρεσιών,
- Είναι όπου απαιτείται εκφραστής, μεταφραστής και διερμηνέας των ιδιαίτερων αναγκών τους,
- Ενημερώνει και πληροφορεί για τα απαραίτητα στοιχεία για μια εποικοδομητική επαφή με τους υπευθύνους,
- Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη και τους ενθαρρύνει ώστε να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν δυσκολίες και να υπερβούν πιθανά εμπόδια.

Τέλος, ο διαπολιτισμικός διαμεσολαβητής υποστηρίζει τη συμμετοχή των ίδιων των Ρομά και την αποδοχή από αυτούς του οράματος και των δράσεων του Στρατηγικού σχεδιασμού, κάτι που είναι απόλυτα σημαντικό τόσο στη διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσής τους, όσο και στην επιτυχία της εφαρμογής του σχεδιασμού.

Σύστημα Δεικτών Παρακολούθησης

Η παρακολούθηση της Περιφερειακής στρατηγικής, επιτυγχάνεται μέσω «συστήματος» δεικτών, το οποίο αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα. Οι δείκτες αυτοί προσδιορίζονται κατά βάση ως «δείκτες εκρύν» και δεν συνδέονται με αποτελέσματα. Στον Πίνακα που ακολουθεί γίνεται σχετική κωδικοποιημένη παρουσίαση.

Μέτρα Εθνικής Στρατηγικής		Σύστημα Δεικτών
1.1	Τεχνικές Μελέτες	1.1.1. Αριθμός τεχνικών μελετών που θα εκπονηθούν
1.2	Βελτίωση Υποδομών και Συνθηκών Διαβίωσης	1.2.1 Αριθμός υφιστάμενων οικισμών που θα αναπλαστούν/αναβαθμιστούν 1.2.2 Αριθμός οικισμών που θα βελτιωθούν 1.2.3 Αριθμός ωφελουμένων από οικιστικές παρεμβάσεις
2.1	Μείωση της ανεργίας των Ρομά μέσω της ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της μισθωτής εργασίας	2.1.1. Αριθμός ωφελουμένων από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης
2.2	Χωρικά Στοιχευμένες Δράσεις	2.2.1. Αριθμός Χωρικών Σχεδίων Δράσης για την ενίσχυση της απασχόλησης των Ρομά
3.1	Διερεύνηση αναγκών και υλοποίηση βελτιστοποιήσεων των σχολικών υποδομών	3.1.1. Αριθμός σχολείων με επαρκή αριθμό αιθουσών και σχολικό εξοπλισμό 3.1.2. Αριθμός μαθητών που μεταφέρονται από τον τόπο κατοικίας στα σχολεία φοίτησης
3.2	Ενίσχυση και στήριξη της σίτισης των παιδιών Ρομά στην Προσχολική Εκπαίδευση	3.2.1. Αριθμός προγραμμάτων για την ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων των νηπίων Ρομά 3.2.2. Αριθμός Σχολείων που πραγματοποιήθηκαν Σεμινάρια Αγωγής Υγείας 3.2.3. Ποσοστό οικογενειών Ρομά που συμμετέχουν σε προγράμματα ενδυνάμωσης της σχέσης Οικογένειας-Σχολείου 3.2.4. Αριθμός νηπιαγωγείων που θα παραλάβει εκπαιδευτικό υλικό
3.3	Συστημική παρέμβαση για την παρακολούθηση της εγγραφής και φοίτησης παιδιών Ρομά στις υποχρεωτικές βαθμίδες εκπαίδευσης	Δεν προβλέπονται Δείκτες
3.4	Εκπαιδευτική στήριξη των μαθητών Ρομά και δράσεις κοινωνικής ένταξης	3.4.1. Τάξεις Υποδοχής 3.4.2. Θερινά υποστηρικτικά τμήματα 3.4.3. Ποσοστό σχολείων όπου φοιτούν μαθητές Ρομά που συμμετέχουν σε Σεμινάρια ενημέρωσης των δικαιωμάτων των παιδιών 3.4.4. Ποσοστό σχολείων που συμμετέχει στις Ενημερώσεις για θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πρόληψης παιδικών / εφηβικών κυήσεων με έμφαση στην ισότητα των φύλων 3.4.5. Ποσοστό σχολείων όπου φοιτούν μαθητές Ρομά που πραγματοποιήσαν προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας 3.4.6. Ποσοστό μαθητών που θα επωφεληθούν από τις εξωσχολικές δραστηριότητες 3.4.7. Αριθμός διαμεσολαβητών, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων για τη στήριξη των Ρομά
3.5	Δράσεις Στήριξης για τους Εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων υποχρεωτικής εκπαίδευσης	3.5.1. Αριθμός εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στα προγράμματα 3.5.2. Αριθμός διαμεσολαβητών, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων για τη Συμβουλευτική εκπαιδευτικών
3.6	Ενίσχυση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ενηλίκων και Ειδική μέριμνα για τα παιδιά ηλικίας 12-17 που εμφανίζουν ποσοστά διαρροής	3.6.1. Αύξηση αριθμού Ρομά 18 - 30 ετών που παρακολούθησε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και Κέντρα Επιδόρφωσης Ενηλίκων 3.6.2. Ποσοστό γυναικών Ρομά στα παραπάνω προγράμματα 3.6.3. Αύξηση αριθμού μαθητών ηλικίας 12- 17 που εντάχθηκαν καθυστερημένα ή επανεντάχθηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα

Μέτρα Εθνικής Στρατηγικής		Σύστημα Δεικτών
3.7	Παροχή κινήτρων για Ένταξη και Επιτυχημένη Φοίτηση στη β' θμια και γ' θμια Εκπαίδευση	3.7.1. Αριθμός πολιτισμικών δράσεων και σχολικών διαγωνισμών σε ειδικές δεξιότητες
3.8	Ενημέρωση και Ευαισθητοποίηση τοπικών κοινοτήτων σε θέματα Ρομά	3.8.1. Ποσοστό Δήμων όπου κατοικούν πληθυσμοί Ρομά και πραγματοποιήσαν Βιωματικά Σεμινάρια και Ημερίδες για ευαισθητοποίηση στα δικαιώματα των Ρομά 3.8.2. Αριθμός δράσεων προβολής της κουλτούρας πληθυσμών Ρομά που πραγματοποιήθηκαν από Δήμους
4.1	Πρόσβαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα Υγείας ιδιαίτερα σε παιδιά και γυναίκες και Προγράμματα Αγωγής Υγείας και έρευνας πεδίου επιδημιολογικών δεδομένων	4.1.1. Αριθμός Προγραμμάτων για την Πρωτοβάθμια Υγεία σε οικισμούς Ρομά 4.1.2. Αριθμός Προγραμμάτων για την Αγωγή Υγείας
4.2	Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού και στήριξης οικογένειας και παιδιού	4.2.1. Λειτουργία Κέντρων Στήριξης Ρομά
4.3	Ανάπτυξη δράσεων για την ενδυνάμωση των γυναικών Ρομά	4.3.1. Αριθμός Προγραμμάτων για την ενδυνάμωση γυναικών Ρομά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Αναλυτική Αποτύπωση Οικισμών ΡΟΜΑ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αφορά κυρίως στον προσδιορισμό του «ορατού» πληθυσμού των Ρομά και της κατάστασης των οικισμών, στους οποίους αυτοί διαμένουν. Ως «ορατός» πληθυσμός των Ρομά ορίζεται εκείνος που αυτοπροσδιορίζεται ως Ρομά, που είναι άμεσα αναγνωρίσιμος από τους ίδιους σε συγκεκριμένους οικισμούς ή/και καταυλισμούς. Υπάρχουν φυσικά οικογένειες Ρομά που έχουν ενσωματωθεί και είτε δεν είναι ορατοί, είτε δεν θέλουν να αναγνωρίζονται ως Ρομά.

Ο σκοπός της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, είναι η αποτύπωση του γενικότερου πλαισίου διαβίωσης των Ρομά στην Περιφέρεια, η αξιολόγηση της οποίας με τη μορφή αναγκών και δυνατοτήτων, αποτέλεσε εισροή για τη διαμόρφωση της Περιφερειακής Στρατηγικής Ενσωμάτωσης των Ρομά στην ΠΣΕ και των δράσεων που αυτή περιλαμβάνει. Η αξιολόγηση των αναγκών των οικισμών των Ρομά που εμφανίζουν φαινόμενα φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού, υποβάθμιση κοινωνικών λειτουργιών και αστικών υποδομών οδήγησε στη διατύπωση ιεραρχημένων παρεμβάσεων.

Με βάση το κριτήριο του βαθμού εγκατάστασης, υφίστανται τρεις κατηγορίες Ρομά:

- όσοι είναι εγκαταστημένοι σε κάποιο τόπο και έχουν μόνιμη κατοικία. Οι Ρομά αυτής της κατηγορίας έχουν δεχθεί ένα μικρό ή και μεγάλο βαθμό αφομοίωσης και ακολουθούν συνήθειες και συμπεριφορές της ελληνικής κοινωνίας,
- όσοι είναι ημιεγκαταστημένοι. Οι Ρομά αυτής της κατηγορίας έχουν μόνιμη κατοικία, αλλά πολύ συχνά και για μεγάλα διαστήματα, κυρίως για επαγγελματικούς λόγους (καρποσυλλέκτες, μουσικοί κ.ά.) μετακομίζουν σε άλλους τόπους και
- οι μετακινούμενοι (μη-εδραιωμένοι), οι οποίοι ζουν νομαδική ζωή και κατοικία τους είναι η σκηνή.

Με αυτή τη λογική, ο πληθυσμός των Ρομά διακρίνεται σε «εδραιωμένους» και σε «μη-εδραιωμένους» (περιοδικά / εποχικά μετακινούμενους ή ημιεγκατεστημένους). Η κινητικότητα των Ρομά αφορά συνήθως στην εποχική απασχόληση σε αγροτικές περιοχές, αλλά και την αναζήτηση αντίστοιχης απασχόλησης ή ασχολίας στα αστικά κέντρα, με έντονη όμως την τάση επιστροφής στον τόπο καταγωγής, ή στον τόπο εγκατάστασης συγγενών και φίλων.

Συνεπώς, βάση για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά, αποτέλεσε ο χώρος εγκατάστασης και διαμονής τους. Ο κυριότερος λόγος της συγκεκριμένης επιλογής, αφορά, πέραν του γεγονότος της συγκέντρωσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τα οξύτερα προβλήματα και προς το οποίο, κατ' αρχήν, απευθύνονται τα διάφορα μέτρα και πολιτικές με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση, στη δέσμευση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας να συμπεριλάβει στο σχέδιο όλους τους οικισμούς που μαστίζονται από φτώχεια, κοινωνικό αποκλεισμό και ιδιαίτερη υποβάθμιση, ανεξαρτήτως φυλετικών ή άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών των κατοίκων τους.

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, αναζητήθηκαν όχι μόνο τα ποσοτικά στοιχεία, αλλά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και τα προβλήματα των οικισμών, θέτοντας ως προτεραιότητες τους τομείς παρέμβασης όπως ορίζονται από την Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά και τις κατευθύνσεις της ΕΕ. Ειδικότερα, η αναζήτηση επικεντρώθηκε στους τομείς της στέγασης, της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας, χωρίς φυσικά να παραβλέπεται κάθε άλλη υπόδειξη προβλήματος. Η προσέγγιση αυτή, αποτυπώνει ποιοτικά και ποσοτικά, τα προβλήματα και τις συνθήκες διαβίωσης των διακριτών κοινοτήτων Ρομά.

Μια συστηματική απογραφή των Ρομά της Περιφέρειας, θα μπορούσε να εντοπίσει και να αναδείξει όχι μόνο τους αμιγείς καταυλισμούς και τις υπόλοιπες τυπολογίες συγκέντρωσης Ρομά, αλλά και τα προβλήματα των νοικοκυριών που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης και δεν ζουν σε διακριτές κοινότητες, αντιμετωπίζουν όμως προβλήματα που απορρέουν από τη φυλετική καταγωγή τους. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί, με μοναδικό χαρακτηριστικό τη διάθεσή τους να αυτοπροσδιοριστούν ως Ρομά. Μερικές ομάδες όμως, είναι απρόθυμες να αναγνωριστούν ως Ρομά, εξαιτίας της ποικιλομορφίας των ομάδων, παρά το γεγονός ότι αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά, ή έλκουν την καταγωγή τους από αυτή την ομάδα πληθυσμού. Ταυτόχρονα, αρκετοί Ρομά που έχουν κατακτήσει κάποιο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης, είναι απρόθυμοι να αποδεχτούν την ταύτιση τους με μια κατηγορία πολιτών που υφίσταται τις συνέπειες κοινωνικών προκαταλήψεων.

Με αυτά τα δεδομένα, αντικείμενο της καταγραφής αποτέλεσαν όλοι οι αναγνωρίσιμοι χώροι, μόνιμοι ή εποχικοί, διαμονής πληθυσμιακών ομάδων που αυτοπροσδιορίζονται ως Ρομά και που στη συνείδηση της τοπικής κοινωνίας και των ιδίων, αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά. Οι πηγές υπόδειξης των αναγνωρίσιμων αυτών χώρων θα μπορούσαν να είναι οι ΟΤΑ και οι προνοιακές τους υπηρεσίες, τα ΙΑΚ -τα περισσότερα των οποίων όμως βρίσκονται σε καθεστώς αναστολής λειτουργίας και οι ίδιοι οι Ρομά, μέσω των συλλογικών τους οργάνων και της δομής της κοινωνίας τους.

Οι ΟΤΑ της περιφέρειας, αποτέλεσαν το πρώτο σημείο αναζήτησης των πληροφοριών. Ο ανάδοχος ανέπτυξε δομημένο ερωτηματολόγιο κυρίως με κλειστές και ορισμένες ανοικτές ερωτήσεις, το οποίο στάλθηκε με την υποστήριξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στους ΟΤΑ της Περιφέρειας. Κρίθηκε αναγκαίο για το λόγο των χρονικών περιορισμών, το ερωτηματολόγιο να αναζητήσει σε αυτή τη φάση, τη στοιχειώδη ποσοτική και ποιοτική πληροφορία, χωρίς να επεκταθεί σε πλήθος χρήσιμων, αλλά χρονοβόρων για την απόκτησή τους στοιχείων. Αυτό, γιατί έχει διαπιστωθεί στο παρελθόν (έρευνα 2008 του Υπ. Απασχόλησης) και συνάδει με την εμπειρία του αναδόχου από παρόμοια έργα υπό χρονική πίεση, μια σχετική δυσκολία των ΟΤΑ να ανταποκριθούν σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα. Αυτό επιβεβαιώθηκε στην πράξη, καθώς λίγοι μόνο Δήμοι απέστειλαν ουσιαστικά στοιχεία πριν την παράδοση του παραδοτέου.

Υπό το παραπάνω πρίσμα, επιλέχθηκε από τον ανάδοχο η λύση της υποστήριξης του εγχειρήματος από διαμεσολαβητή / διαμεσολαβήτρια Ρομ. Αυτό συνέβη, τόσο λόγω των ιδιομορφιών των Ρομά να μην συνομιλούν εύκολα ή να είναι διστακτικοί να δώσουν στοιχεία σε μη Ρομά, όσο και γιατί μια άμεση προσέγγιση μπορεί να απέδιδε παραπλανητικά στοιχεία. Διαμορφώθηκε ερωτηματολόγιο στην απλούστερη δυνατή μορφή γλώσσας, με ανάλογες απλές ερωτήσεις στην ίδια κατεύθυνση με το ερωτηματολόγιο που στάλθηκε στους ΟΤΑ και εξηγήθηκε η ορολογία και τα επιμέρους δομικά στοιχεία του ερωτηματολογίου στη διαμεσολαβητρια. Στις τρεις πρώτες επισκέψεις σε οικισμούς Ρομά, τη διαμεσολαβητρια συνόδευε στέλεχος της ομάδας έργου, το οποίο έκανε και τη σύντομη εκπαίδευσή της, ώστε να την υποστηρίξει επιτόπου στη διενέργεια της έρευνας. Η μεθοδολογία αυτή επιλέχθηκε, καθώς δεν υπήρχε η δυνατότητα πιλοτικής δοκιμής του ερωτηματολογίου. Αυτό γιατί, στην περίπτωση πιλοτικής δοκιμής, ο συμμετέχων στην πιλοτική δοκιμή πληθυσμός δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στο δείγμα της τελικής έρευνας, εκτός από την περίπτωση της πλήρους απογραφής, κάτι που δεν υφίσταται στην παρούσα περίπτωση. Σε απογραφικές έρευνες όμως όπως η παρούσα, δεν μπορεί να αποκλειστεί πληθυσμός, καθώς σε αυτήν την περίπτωση καταστρέφεται ο απογραφικός χαρακτήρας της έρευνας.

Ένα ακόμα στοιχείο της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε ήταν το ακόλουθο. Στη διαμεσολαβητρια δόθηκε η οδηγία να προσπαθεί να κάνει συνέντευξη με άτομο που να είναι μέλος τοπικού συλλόγου των Ρομά, εφόσον ο οικισμός καλύπτεται από τέτοιο σύλλογο. Αυτό έγινε, για την όσο το δυνατόν καλύτερη αποτύπωση της υφιστάμενης

κατάστασης, καθώς συνήθως τα μέλη των συλλόγων διαθέτουν άμεσα τα στοιχεία που η έρευνα επέλεξε να αναζητήσει. Στην περίπτωση που δεν μπορούσε να υπάρξει αυτή η δυνατότητα, η διαμεσολαβήτρια είχε την οδηγία να κάνει συνέντευξη με τουλάχιστον δυο διαφορετικά άτομα του οικισμού, που η ίδια θα επέλεγε με βάση το ιεραρχικό σύστημα που υπάρχει εν πολλοίς στην κοινωνία των Ρομά. Αυτό, γιατί από την εμπειρία του αναδόχου, έχει παρατηρηθεί σε κάποιες περιπτώσεις, κυρίως σε συνεντεύξεις με άτομα χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου, ότι εμφανίζουν ροπή κυρίως στην υπερβολή ή μερικές φορές στην άμβλυνση της πραγματικότητας, για λόγους εντυπωσιασμού. Στην περίπτωση αυτή, από τον ανάδοχο ελήφθη υπόψη ο αριθμητικός μέσος των κλειστών ερωτήσεων αριθμητικής αποτύπωσης.

Στις περιπτώσεις που οι Δήμοι ανταποκρίθηκαν μέσα στις χρονικές προθεσμίες του παραδοτέου, τα στοιχεία ελέγχθηκαν και συσχετίστηκαν με τα ερωτηματολόγια των Ρομά. Στην περίπτωση που υπήρχαν μικρές αποκλίσεις (καθώς σε καμία περίπτωση δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αποκλίσεις), ο ανάδοχος επικοινωνήσε σε δεύτερο βαθμό με τις δυο πηγές, έως ότου να υπάρξει ταύτιση των στοιχείων. Στην αποτύπωση παρουσιάζεται επακριβώς, η πηγή προέλευσης των στοιχείων. Συγκεκριμένα, από τους 25 ΟΤΑ της Περιφέρειας, 3 απάντησαν ότι δεν υπάρχουν Ρομά στα όριά τους και 10 παρείχαν στοιχεία (εκ των οποίων ο ένας παρείχε μη αριθμητικά στοιχεία).

Στις ερωτήσεις που επιλέχθηκε να συμπεριληφθούν στο ερωτηματολόγιο, δόθηκε προσοχή στο να αποφευχθούν ερωτήσεις που μπορεί να προκαλούσαν σύγχυση, ή που να απαιτούσαν στοιχεία που δεν ήταν δυνατόν να γνωρίζουν άμεσα οι ερωτώμενοι. Ένα τέτοιο στοιχείο είναι αυτό της μαθητικής διαρροής. Είναι σύνηθες το φαινόμενο να εγγράφουν κάποιοι Ρομά τα παιδιά τους στο σχολείο, αλλά αυτά να παρακολουθούν ελλιπέστατα λόγω μετακινήσεων των γονέων τους ή / και άλλων λόγων. Η εγγραφή των παιδιών όμως και μόνο, για τους Ρομά σημαίνει ότι τα παιδιά «πάνε σχολείο». Για να ανιχνευτεί σωστά η μαθητική διαρροή, απαιτείται σύγκριση στοιχείων απογραφικής έρευνας με στοιχεία από τις κατά τόπους διευθύνσεις εκπαίδευσης, που στα στενά χρονικά όρια του παρόντος παραδοτέου δεν μπορεί να συμβεί. Πάντως, ακόμα και για τη μαθητική διαρροή, είναι δυνατόν να εξαχθούν συμπερασματικά στοιχεία.

Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Βοιωτία

Σύμφωνα με την έρευνα του Αναδόχου του έργου, οικισμοί Ρομά στη Βοιωτία βρίσκονται στα όρια των ακόλουθων Δήμων:

1. Δήμου Αλιάρτου – Θεσπιέων, 2 οικισμοί
2. Δήμου Θηβαίων, 1 οικισμός
3. Δήμου Λεβαδέων, 2 οικισμοί
4. Δήμου Ορχομενού, 4 οικισμοί

Οικισμός Αγίου Αθανασίου

Δήμος: Αλιάρτου - Θεσπιέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αλιάρτου

Όνομα Οικισμού: Άγιος Αθανάσιος

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 34

Σπίτια (αριθμός): 4

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 30

Αριθμός οικογενειών: 40

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 88

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 90

Παιδιά (ως 15 ετών): 30

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 5

Δημοτικό: 15

Γυμνάσιο: 4

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 70

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: Δεν υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης. Σε 5 μόνο κελύφη υπάρχει βόθρος.

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Λίγοι

Υδροδότηση στα κελύφη: Περίπου στο 10%

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Περίπου στο 10%

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Νηπιαγωγείο, δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 500 μ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κέντρο Υγείας - 500 μ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Αθλητικός χώρος, πάρκο, πλατεία και παιδική χαρά

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εργάτες αγρών

Δευτερεύουσα: Εμπόριο, ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:Υδρευση, Ηλεκτρισμός, Αποχέτευση, Ασφαλοδρόμηση, Κάδοι απορριμμάτων.

Σύμφωνα με ανάρτηση από τον Συνήγορο του Πολίτη στον ιστότοπο Συνήγορος για τους τσιγγάνους/ Ρομά (<http://www.synigoros.gr/maps?i=maps.el.maps> – σημείο Αλιάρτος), πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στον καταυλισμό Ρομά στην περιοχή του Δήμου Αλιάρτου για τις ανάγκες παρέμβασης στις 25.11.2011. Ο πληθυσμός των Ρομά εκτιμήθηκε τότε περίπου στα 560 άτομα, εκ των οποίων ο αριθμός των παιδιών υπολογίστηκε περίπου στα 200. Προβλήματα της εγκατάστασης που αναφέρονται είναι οι ιδιαιτέρως δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, η έλλειψη υποδομών, η καύση υλικών και καλωδίων στους καταυλισμούς. Για το θέμα της εκπαίδευσης, αναφέρθηκε ότι εκ μέρους της δημοτικής αρχής γίνεται προσπάθεια για την συμμετοχή και την φοίτηση των παιδιών, χωρίς όμως το όλο εγχείρημα να έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά, παρά το γεγονός ότι φαίνεται να έχει εξασφαλισθεί η τακτική φοίτηση ορισμένων παιδιών στο δημοτικό σχολείο. Αναφέρεται έλλειψη κοινωνικής υπηρεσίας και εξειδικευμένου προσωπικού και κάποιες αντιδράσεις κατοίκων λόγω της εκεί εγκατάστασης, οι οποίες συχνά προκαλούν εντάσεις. Επίσης, αναφέρθηκαν τα προβλήματα, τα οποία εντοπίζονται στην φοίτηση των παιδιών στο σχολείο, και ειδικότερα η άρνηση ή αντιδράσεις για εγγραφή μαθητών Ρομά σε ορισμένα σχολεία της περιοχής.

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Αλιάρτου Επαρχιακής Οδού

Δήμος: Αλιάρτου - Θεσπιέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αλιάρτου

Όνομα Οικισμού: ΕΟ Αλιάρτου - Λειβαδιάς

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 30

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 30

Αριθμός οικογενειών: 38

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 60

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 64

Παιδιά (ως 15 ετών): 28

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 60

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: Δεν υπάρχει καθόλου αποχέτευση

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Λίγοι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε λίγα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι σε κανένα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Νηπιαγωγείο, δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση:Κέντρο υγείας – 1 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:Αθλητικός χώρος, πλατεία και παιδική χαρά

Κύρια μορφή απασχόλησης:Μικροπωλητές

Δευτερεύουσα:ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Λυόμενα σπίτια, Ύδρευση, Φρεάτια, Ηλεκτρισμός, Αποχέτευση, Κοινόχρηστος Φωτισμός, Ασφαλτοδρόμηση, Κάδοι απορριμμάτων

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Σημείωση Αναδόχου:Ο Δήμος Αλιάρτου – Θεσπιέων σε απάντηση του ερωτηματολογίου ηλεκτρονικά, ανεβάζει τον αριθμό οικισμών Ρομά στους τέσσερις. Οι απαντήσεις όμως που έλαβε ο ανάδοχος δεν περιελάμβαναν καθόλου αριθμητικά στοιχεία. Από τηλεφωνική επικοινωνία με το Δήμο, διαπιστώθηκε ότι οι τρεις οικισμοί (Μούλκι, Σπηλιά και Μαρίνου Αντύπα) που αναφέρονται στην (χωρίς αριθμητικά στοιχεία) απάντηση του Δήμου, γειτνιάζουν μεταξύ τους και από τους Ρομά θεωρούνται ένας οικισμός, με όνομα Επαρχιακή Οδός

Οικισμός Πυρί Θήβας

Δήμος: Θηβαίων

Δημοτικό Διαμέρισμα:Θήβας

Όνομα Οικισμού: Πυρί

Τυπολογία Οικισμού:Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 96

Σπίτια (αριθμός): 6

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 90 (τα 40 είναι λυόμενα)

Αριθμός οικογενειών: 91

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 211

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 203

Παιδιά (ως 15 ετών): 147

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 7

Δημοτικό: 25

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 36

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από το Δήμο

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι στα6 σπίτια, στα υπόλοιπα δεν υπάρχει αποχέτευση

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Μόνο στα 6 σπίτια

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός:Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη:Μόνο στα 6 σπίτια

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό:Νηπιαγωγείο, δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 200 μ ως 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ. Ν. Θήβας – 5 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Γραφείο Στήριξης Ρομά Δήμου και Πρόνοια

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Πλατεία, Αθλητικοί χώροι

Κύρια μορφή απασχόλησης: Μικροπωλητές

Δευτερεύουσα: ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, ύδρευση, διάνοιξη δρόμων, φρεάτια όμβριων

Πηγή: Δήμος Θηβαίων, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Ακολουθούν αναφορές από διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης με χρονολογική σειρά, για σημαντικά προβλήματα στον οικισμό Ρομά στο Πυρί της Θήβας

- Ρομά χτύπησαν τον αντιδήμαρχο Θήβας. Οι ρομά έχουν γίνει ο φόβος και ο τρόμος των κατοίκων και των περαστικών που ζητούν επιτέλους να βρεθεί λύση. Πρόσφατα μάλιστα δεν δίστασαν να επιτεθούν και να ξυλοκοπήσουν αντιδήμαρχο της Θήβας που επισκέφθηκε τον καταυλισμό με συνεργεία του δήμου για την καταγραφή των προβλημάτων. (Πηγή: Πρώτο Θέμα 23.5.2013 <http://www.protothema.gr/greece/article/280799/>)

- Έγινε έφοδος κλιμακίου της πολεοδομίας με την παρουσία ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων και ΜΑΤ στον καταυλισμό ΡΟΜΑ στο Πυρί Θήβας. Το κλιμάκιο της πολεοδομίας εξέδωσε στους ιδιοκτήτες των οικημάτων στον καταυλισμό έγγραφο με πρόστιμο για τον λόγο των αυθαιρέτων παραπηγμάτων που υπάρχουν στην περιοχή. Το ύψος του ποσού ξεκινάει από 700 ευρώ και φτάνει τα 20.000 ευρώ. Πληροφορίες αναφέρουν ότι θα γίνει και δεύτερη κοινοποίηση των προστίμων σε σύντομο χρονικό διάστημα σε όσους δεν καταβάλλουν τα χρηματικά πρόστιμα. Στην συνέχεια θα ακολουθήσει κατεδάφιση των αυθαιρέτων παραπηγμάτων. Το πρόβλημα παραμένει και οι κάτοικοι της Θήβας διαμαρτύρονται για τα κρούσματα κλοπών που αντιμετωπίζουν σύμφωνα με καταγγελίες κατοίκων της περιοχής Πυρί. Επίσης αναφέρουν ότι υπάρχουν εστίες μόλυνσης στην περιοχή. (Πηγή: 29.5.13 lamia star)

- Συμπλοκή κατοίκων με ισχυρές δυνάμεις των ΜΑΤ το πρωί στην συνοικία Πυρί στη Θήβα. Οι κάτοικοι βγήκαν στους δρόμους διαμαρτυρόμενοι για μία ακόμη φορά για την ανεξέλεγκτη όπως χαρακτηρίζουν εγκληματικότητα των ΡΟΜΑ που διαμένουν στην περιοχή. Θέλησαν να εισβάλουν στον συνοικισμό των ΡΟΜΑ και οι αστυνομικοί τους εμπόδισαν. (Πηγή: Εγκληματικότητα 21.7.2013 http://www.eglimatikotita.gr/2013/07/video_21.html)

- Στα όρια της πόλης της Θήβας φθάνει πλέον ο οικισμός των ΡΟΜΑ, ο οποίος εξαπλώνεται πολύ γρήγορα και ανησυχητικά. Ο δήμαρχος, Σπύρος Νικολάου, μιλά για την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του οικισμού και ζητά μέτρα από την πολιτεία. Συμφωνεί απόλυτα με τον σχεδιασμό του Υπουργού εσωτερικών, Νίκου Βρούτση, για μετεγκατάσταση των ΡΟΜΑ της χώρας σε τόπους καλύτερης διαβίωσης και δηλώνει πως, αν χρειαστεί ο δήμος ν' αγοράσει οικόπεδο για την μεταφορά τους σ' αυτό, πιθανώς και να το κάνει. (Πηγή: 7.5.2015 http://thivagr.blogspot.gr/2015/05/video_7.html)

Οικισμός Δραγατσούλα

Δήμος: Ορχομενού

Δημοτικό Διαμέρισμα: Ορχομενού

Όνομα Οικισμού: Δραγατσούλα

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 25

Σπίτια (αριθμός): 25

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 35

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 45

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 45

Παιδιά (ως 15 ετών): 70

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι σε όλα

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Κάποιοι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Λίγος

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Στα περισσότερα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν πάνε σχολείο, αν και υπάρχουν σχολεία

Απόσταση (εκτίμηση): 0,5 – 2,5 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Πολυιατρείο 1 χλμ, Γ.Ν 12 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Βοήθεια στο σπίτι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Πάρκο, άλσος

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εργάτες γης και αγρότες

Δευτερεύουσα: Εμπόριο

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Τα παιδιά δεν είναι εμβολιασμένα και γι' αυτό δεν πάνε σχολείο. Δεν υπάρχουν δρόμοι, φωτισμός, πλατεία, παιδικές χαρές.

Πηγή: Δήμος Ορχομενού, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Εκατέρωθεν 10^{ης} Σεπτεμβρίου

Δήμος: Ορχομενού

Δημοτικό Διαμέρισμα: Ορχομενού

Όνομα Οικισμού: Εκατέρωθεν 10^{ης} Σεπτεμβρίου

Τυπολογία Οικισμού: Κατοικίες διάσπαρτες στον αστικό ιστό

Πλήθος από κελύφη: 20

Σπίτια (αριθμός): 20

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 25

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 35

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 35

Παιδιά (ως 15 ετών): 50

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 6

Δημοτικό: 10

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι σε όλα

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ανάλογα από 500 μ ως 2,5 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Πολυιατρείο 1 χλμ, Γ.Ν 12 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια
Βοήθεια στο σπίτι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον
οικισμό: Πάρκο, άλσος

Κύρια μορφή απασχόλησης: Αγρότες

Δευτερεύουσα: Εμπόριο

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Φτώχεια, δουλειά, παιδικές χαρές

Πηγή: Δήμος Ορχομενού, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Περιφερειακή Οδός

Δήμος: Ορχομενού

Δημοτικό Διαμέρισμα: Ορχομενού

Όνομα Οικισμού: Περιφερειακή οδός Ορχομενού - Λιβαδειάς

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 5

Σπίτια (αριθμός): 1

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 4

Αριθμός οικογενειών: 12

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 20

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 20

Παιδιά (ως 15 ετών): 40

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 1

Δημοτικό: 5

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 40

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Μερικώς

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός:Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη:Μερικώς

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ανάλογα από 1500 μ ως 2,5 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Πολυιατρείο 1,5 χλμ, Γ.Ν 12 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια Βοήθεια στο σπίτι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εργάτες

Δευτερεύουσα: Αγρότες,Εμπόριο

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Χώροι, παιδικές χαρές, σύνδεση

Πηγή: Δήμος Ορχομενού, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Συνοικισμός

Δήμος: Ορχομενού

Δημοτικό Διαμέρισμα:Ορχομενού

Όνομα Οικισμού: Συνοικισμός

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 55

Σπίτια (αριθμός): 55

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 65

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 95

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 95

Παιδιά (ως 15 ετών): 210

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 10

Δημοτικό: 15

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι 70%, Δίκτυο 30%

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη:Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός:Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη:Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ανάλογα από 100 μ ως 2,5 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Πολυιατρείο 2,5 χλμ, Γ.Ν 14 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια Βοήθεια στο σπίτι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Πλατείες

Κύρια μορφή απασχόλησης: Αγρότες

Δευτερεύουσα: Εμπόριο

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Διάφορα

Πηγή: Δήμος Ορχομενού, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Αλαλκομενές

Δήμος: Λεβαδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αλαλκομενές

Όνομα Οικισμού: Αλαλκομενές

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 8

Σπίτια (αριθμός): 8

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 12

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 20

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 20

Παιδιά (ως 15 ετών): 20

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 9

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Στο πλαίσιο Ευρωπαϊκού προγράμματος

Αποχέτευση στα κελύφη: Δίκτυο ή Βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όχι

Απόσταση (εκτίμηση): -

Υποδομές υγείας και απόσταση: κέντρο υγείας Αγίου Γεωργίου - 6 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Καμία υποδομή

Ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Τίποτα

Κύρια μορφή απασχόλησης: Επαιτεία

Δευτερεύουσα: Ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Ανεργία. Ασφάλιση. Ρατσισμός

Πηγή: Δήμος Λεβαδέων, Διαμεσολαβητής και Ρομά οικισμού

Οικισμός Ρωμαίικο

Δήμος: Λεβαδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Λιβαδειά

Όνομα Οικισμού: Ρωμαίικο

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 2

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 2

Αριθμός οικογενειών: 10

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 18

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 19

Παιδιά (ως 15 ετών): 10

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 10

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Δεν είναι γνωστό

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Όχι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Καμία

Απόσταση (εκτίμηση): -

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Λιβαδειάς 5 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Τίποτα

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:
Τίποτα

Κύρια μορφή απασχόλησης: Επαιτεία

Δευτερεύουσα: Ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Οι οικογένειες ζουν σε πολύ
κακές συνθήκες στα παραπήγματα. Δεν έχουν εργασία. Ρατσισμός

Πηγή: Δήμος Λεβαδέων, Διαμεσολαβητής και Ρομά οικισμού

Αποτύπωση: Οι Ρομά στην Εύβοια

Σύμφωνα με την έρευνα του Αναδόχου του έργου, οικισμοί Ρομά στην Εύβοια βρίσκονται στα όρια των ακόλουθων Δήμων:

- Δήμου Χαλκιδέων, 8 οικισμοί
- Δήμου Διρφύων-Μεσσαπίων, 1 οικισμός
- Δήμου Κύμης – Αλιβερίου, 3 οικισμοί
- Δήμου Ιστιαίας - Αιδηψού, 2 οικισμοί

Οικισμός Καστέλας

Δήμος: Διρφύων -Μεσσαπίων

Δημοτικό Διαμέρισμα:Καστέλας

Όνομα Οικισμού:Καστέλα

Τυπολογία Οικισμού:Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 70

Σπίτια (αριθμός): 25

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 45

Αριθμός οικογενειών: 70

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 80

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 70

Παιδιά (ως 15 ετών): 145

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 15

Δημοτικό: 25

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 200, κυρίως σε εποχικά κελύφη (σκηνές)

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε:Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: Δεν υπάρχει δίκτυο. Σε 20 περίπου κελύφη υπάρχει βόθρος.

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Αρκετοί

Υδροδότηση στα κελύφη: Στο 60% περίπου νόμιμη υδροδότηση

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Στο 20% περίπου η νόμιμη ηλεκτροδότηση

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 800- 1000 μ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κέντρο Υγείας Ψαχνών – 1,5 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: -

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:Πλατεία, παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης:Εμπόριο

Δευτερεύουσα:αγροτικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:νόμιμη ηλεκτροδότηση, αποχέτευση, προβλήματα μεταξύ Ρομά και μη Ρομά

Πηγή: Δήμος Διρφύων –Μεσσαπίων, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Καράμπαμπα

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα:Χαλκίδας - Κανήθου

Όνομα Οικισμού:Καράμπαμπα

Τυπολογία Οικισμού:Κατοικίες κυρίως, διάσπαρτες στον αστικό ιστό

Πλήθος από κελύφη: 9

Σπίτια (αριθμός): 7

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 2

Αριθμός οικογενειών: 10

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 10

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 10

Παιδιά (ως 15 ετών): 22

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 5

Δημοτικό: 6

Γυμνάσιο: 1

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 5

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε:Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: Στα σπίτια υπάρχουν βόθροι. Στα καλύβια – παραπήγματα όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε όλα τα σπίτια

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι σε όλα τα σπίτια

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο

Απόσταση (εκτίμηση): Διαφέρει ανά περίπτωση

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 4 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Ότι και για τους μη Ρομά

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:πλατεία, παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης:Εμπόριο

Δευτερεύουσα:ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:Οι άδειες πωλητών είναι για 1 είδος (πχ ρούχα ή φρούτα) και αυτοί δεν μπορούν να πουλάνε 1 μόνο είδος. Μετακίνηση των παιδιών οικογενειών με πολλά παιδιά προς το σχολείο, για τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο στη Δροσιά.

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Αλατσάτων

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Χαλκίδας

Όνομα Οικισμού: Αλάτσατα

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 25

Σπίτια (αριθμός): 25

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 35

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 35

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 35

Παιδιά (ως 15 ετών): 15

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 1

Δημοτικό: 8

Γυμνάσιο: 1

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 10

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Μάλλον από τη Νομαρχία

Αποχέτευση στα κελύφη: Ναι σε όλα

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι σε όλα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Δεν απαιτείται

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι σε όλα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): πλησίον

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 1,5 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: υγεία, μόρφωση, εργασία, ρατσισμός

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Καμάρες

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Χαλκίδας

Όνομα Οικισμού: Καμάρες (οδοί Ληλαντίων, Χαλκιδικής, Στύρων κλπ)

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 50

Σπίτια (αριθμός): 50

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 76

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 76

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 73

Παιδιά (ως 15 ετών): 42

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 7

Δημοτικό: 30

Γυμνάσιο: 10

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: Ναι, δίκτυο ή βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ως 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 1 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: πλατεία, παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσες: λαϊκές αγορές

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: υγεία, μόρφωση, εργασία, ρατσισμός

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Χαραυγή

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Χαλκίδας

Όνομα Οικισμού: Χαραυγή

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε ορισμένη θέση

Πλήθος από κελύφη: 42

Σπίτια (αριθμός): 17

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 25

Αριθμός οικογενειών: 95

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 110

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 90

Παιδιά (ως 15 ετών): 70

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 10

Δημοτικό: 30

Γυμνάσιο: 14

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 45

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά

Αποχέτευση στα κελύφη: περίπου το 30% έχουν βόθρο

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: λίγοι

Υδροδότηση στα κελύφη: περίπου το 30%

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: περίπου τα μισά

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ποικίλει

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Χαλκίδας σε 6-7 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: πρόνοια 7 χλμ

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: πλατεία, παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Ύδρευση, Ηλεκτρισμός, Αποχέτευση, Αποχέτευση ομβρίων, Κάδοι απορριμμάτων, ρατσισμός

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Πρόστιμα από την πολεοδομία σε Ρομά της Χαλκίδας.

Στα τέλη Μαρτίου 2015, η Πολεοδομία Χαλκίδας σύμφωνα με άρθρο του κ. Παναγιώτη Δημητρά εκπροσώπου του Ελληνικού Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ) (13 Απριλίου 2015 στο <http://booksjournal.gr>), επέβαλε πρόστιμα σε Ρομά, οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί σε ιδιόκτητο οικόπεδό τους στην περιοχή Χαραυγή του Δήμου Χαλκιδέων σε μια παράγκα και ένα τροχόσπιτο. Γράφει στο άρθρο του ο κ Δημητράς: «Τα πρόστιμα είναι καταχρηστικά αφού υπάρχει ήδη νομολογία δικαστηρίων, και σε υποθέσεις που χειρίστηκε το ΕΠΣΕ, πως τα πρόχειρα και τα μη θεμελιωμένα καταλύματα δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ). Η πολιτεία όμως, όταν θέλει να διώξει τους Ρομά επειδή ενοχλούνται κάποιοι μη Ρομά, επιλέγει να παραβιάζει τη νομολογία, με την ελπίδα πως θα τους εξοντώσει, αφού οικονομικά δεν αντέχουν να βρουν δικηγόρους. Έτσι, πασαλιάτικα, εθελοντές του ΕΠΣΕ συντάσσουν ενστάσεις για λογαριασμό των Ρομά... Για την ιστορία, οι περισσότερες των περιπτώσεων που υποπίπτουν στη γνώση του ΕΠΣΕ και για τις οποίες υποβάλλονται εμπρόθεσμες ενστάσεις, δικαιώνονται στα δικαστήρια».

Οικισμός στο Βαθύ Αυλίδας

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Βαθύ Αυλίδας

Όνομα Οικισμού: Βαθύ Αυλίδας κοντά στο Γήπεδο

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε ορισμένη θέση

Πλήθος από κελύφη: 5

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 5

Αριθμός οικογενειών: 8

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 8

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 8

Παιδιά (ως 15 ετών): 22

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 14

Γυμνάσιο: 3

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Μάλλον από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Υπάρχουν βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε κανένα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 3 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 10 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Τίποτα

Κύρια μορφή απασχόλησης: ρακοσυλλέκτες

Δευτερεύουσα:

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Ανάγκη για φως και νερό

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Παντείχι

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αυλίδας

Όνομα Οικισμού: Παντείχι

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός

Πλήθος από κελύφη: 12

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 12

Αριθμός οικογενειών: 12

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 12

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 12

Παιδιά (ως 15 ετών): 23

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 10

Γυμνάσιο: 2

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 5

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Μάλλον από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Καθόλου

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε κανένα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Σε κανένα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό, Γυμνάσιο

Απόσταση (εκτίμηση): 8 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 15 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Καθόλου

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:
Τίποτα

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εργάτες αγρών

Δευτερεύουσα:

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Τα πάντα είναι πρόβλημα

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Πεδίου Βολής

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Χαλκίδα

Όνομα Οικισμού: Πεδίο Βολής

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 10

Σπίτια (αριθμός): 10

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 12

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 12

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 12

Παιδιά (ως 15 ετών): 10

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 6

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Ναι βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός:Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη:Ναι σε μερικά

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): από 1 ως 2 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 2 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:

Πλατεία, παιδική χαρά, γήπεδο

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα:

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Σύνδεση με το δίκτυο αποχέτευσης, ηλεκτροδότηση σε όσα σπίτια δεν έχουν, αποδοχή από τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Αγίας Ελεούσας

Δήμος: Χαλκιδέων

Δημοτικό Διαμέρισμα:Αγία ΕλεούσαΧαλκίδας

Όνομα Οικισμού:Αγία Ελεούσα

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 13

Σπίτια (αριθμός): 13

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 22

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 22

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 22

Παιδιά (ως 15 ετών): 10

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 5

Γυμνάσιο: 2

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη:Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός:Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη:Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): Το δημοτικό κοντά, το Γυμνάσιο 2 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Χαλκίδας – 7 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Ότι και τους άλλους πολίτες

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Σύνδεση στο δίκτυο αποχέτευσης, αρίθμηση και ονοματοδοσία στις οδούς, κάδοι απορριμμάτων.

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Δοκός

Δήμος: Κύμης – Αλιβερίου

Δημοτικό Διαμέρισμα: Δυστίων

Όνομα Οικισμού: Δοκός

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε ορισμένη θέση

Πλήθος από κελύφη: 19

Σπίτια (αριθμός): 15

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 4

Αριθμός οικογενειών: 19

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 19

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 20

Παιδιά (ως 15 ετών): 16

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 3

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Μερικώς

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Ναι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό

Απόσταση (εκτίμηση): 3 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΚΥ – 10 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Ότι και τους άλλους πολίτες

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Κύμης – Αλιβερίου, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Χάνια Αυλωναρίου

Δήμος: Κύμης – Αλιβερίου

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αυλωναρίου

Όνομα Οικισμού: Χάνια Αυλωναρίου

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 7

Σπίτια (αριθμός): 7

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 7

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 7

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 7

Παιδιά (ως 15 ετών): 16

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 4

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Βόθροι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Σε μερικά

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό, Β/θμια

Απόσταση (εκτίμηση): 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΚΥ Αλιβερίου – 16 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Ότι και τους άλλους πολίτες

Κύρια μορφή απασχόλησης: Μικροπωλητές

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Κύμης – Αλιβερίου, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Λοφίσκος

Δήμος: Κύμης – Αλιβερίου

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αυλωναρίου

Όνομα Οικισμού: Λοφίσκος

Τυπολογία Οικισμού: Γειτονιά

Πλήθος από κελύφη: 3

Σπίτια (αριθμός): 3

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 0

Αριθμός οικογενειών: 4

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 4

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 4

Παιδιά (ως 15 ετών): 2

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 0

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Σε μερικά

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό, Β/θμια

Απόσταση (εκτίμηση): 3 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΚΥ Αλιβερίου – 15 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Ότι και τους άλλους πολίτες

Κύρια μορφή απασχόλησης: Αποκομιδή παλαιών σιδήρων κλπ

Δευτερεύουσα: Καρέκλες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Κύμης – Αλιβερίου, Διαμεσολαθητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Καμάρια

Δήμος: Ιστιαίας - Αιδηψού

Δημοτικό Διαμέρισμα: Ιστιαίας

Όνομα Οικισμού: Καμάρια

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 7

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 7

Αριθμός οικογενειών: 7

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 7

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 7

Παιδιά (ως 15 ετών): 5

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Καθ' υπόδειξη δημάρχου πριν 25-30 χρόνια

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Όχι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Μία βρύση που εξυπηρετεί όλο τον οικισμό

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): -4-5 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κέντρο Υγείας – 5 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Μάλλον όχι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Κύρια μορφή απασχόλησης: Ρακοσυλλέκτες

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες όταν υπάρχουν

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Η ανεργία και το πολύ χαμηλό εισόδημα, δεν επιτρέπει σε περιπτώσεις την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών φαγητού και ρούχων. Αποχέτευση, νερό και φως σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οι παράγκες είναι στο χώμα και θέρμανση δεν υπάρχει.

Πηγή: Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Οικισμός Δενδροπόταμος

Δήμος: Ιστιαίας - Αιδηψού

Δημοτικό Διαμέρισμα: Ιστιαίας

Όνομα Οικισμού: Δενδροπόταμος

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 25

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 25

Αριθμός οικογενειών: 34

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 48

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 42

Παιδιά (ως 15 ετών): 15

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: -

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε μερικά

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες

Απόσταση (εκτίμηση): ποικίλει

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κ. Υ Ιστοαίας – 2 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: όχι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Δεν υπάρχουν

Κύρια μορφή απασχόλησης: Ρακοσυλλέκτες

Δευτερεύουσα: Αγροτικές και εποχικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Αποχέτευση, νερό και φως σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οι παράγκες είναι στο χώμα και θέρμανση δεν υπάρχει. Πρόβλημα με σκορπιούς κλπ καθώς είναι δίπλα στο ποτάμι. Ανεργία και έλλειψη σε πολλές οικογένειες φαγητού και ρούχων.

Πηγή: Δήμος Ιστοαίας – Αιδηψού, Διαμεσολαβητής και ΡΟΜΑ οικισμού

Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Φθιώτιδα

Σύμφωνα με την έρευνα του Αναδόχου του έργου, οικισμοί Ρομά στη Φθιώτιδα βρίσκονται στα όρια των ακόλουθων Δήμων:

- Δήμου Λαμιέων, 1 οικισμός
- Δήμου Λοκρών, 1 οικισμός
- Δήμου Στυλίδας, 2 οικισμοί εποχικά κατοικούμενοι

Οικισμός Φούφλας

Δήμος: Λοκρών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Αταλάντης

Όνομα Οικισμού: Φούφλα

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 10

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 10

Αριθμός οικογενειών: 12

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 17

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 18

Παιδιά (ως 15 ετών): 30

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 0

Γυμνάσιο: 0

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 90

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από το Δήμο με αναγκαστική μετεγκατάσταση

Αποχέτευση στα κελύφη: Όχι. Υπάρχουν κάποιες κοινόχρηστες τουαλέτες, μπάνια, που αποχετεύονται σε 2 βόθρους

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Μερικώς

Υδροδότηση στα κελύφη: Όχι. Υπάρχει μια δεξαμενή για τις ανάγκες σε νερό

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: -

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό, Γυμνάσιο

Απόσταση (εκτίμηση): 8 χλμ κατά τους ίδιους, 1,5 κατά το Δήμο

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΚΥ Αταλάντης – 7 χλμ κατά τους ίδιους, 1,5 κατά το Δήμο

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Αταλάντης

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Πλατεία

Κύρια μορφή απασχόλησης: Μικροπωλητές

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Πολύ μακριά από την πλησιέστερη πόλη, και τα γύρω χωριά, χωρίς να βλέπουν κανένα χωριό αφού η Φούφλα είναι στα βουνά, δεν έχουν πλέον τίποτα. Το νερό της δεξαμενής είναι ακατάλληλο και όσοι

πίνουν αρρωσταίνουν. Για να πάνε τα παιδιά σχολείο ή στο γιατρό χρειάζεται μισή ώρα με αυτοκίνητο σε ένα πολύ δύσβατο δρόμο. Οι συνθήκες στον καταυλισμό δεν είναι ανθρώπινες.

Πηγή: Δήμος Λοκρών, Διαμεσολαβητής και Ρομά οικισμού

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η αναγκαστική μετεγκατάσταση στην οποία οδηγήθηκαν, υποχρέωσε τους περισσότερους Ρομά κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά να εγκαταλείψουν την περιοχή μετακινούμενοι σε άλλα σημεία. Κατά δήλωση των νυν κατοίκων, η μετεγκατάσταση ήταν βίαιη και επεισοδιακή και όσοι εγκατέλειψαν την περιοχή μετακινήθηκαν σε καταυλισμούς κυρίως στη Θεσσαλία, τη Βοιωτία και την Εύβοια. Οι Ρομά που έμειναν ανέφεραν ότι πριν τη μετεγκατάσταση ήταν περίπου 100 οικογένειες και έμειναν λίγες. Οι εναπομείναντες μένουν κυρίως γιατί πιστεύουν ότι ο Συνήγορος για τους Τσιγγάνους/ Ρομά θα τους δικαιώσει. Επίσης ανέφεραν ότι πριν τη μετεγκατάσταση όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας πήγαιναν σχολείο. Τώρα, λόγω των συνθηκών, δεν πάει ούτε ένα, γιατί δεν μπορούν οι γονείς να τα μεταφέρουν.

Σύμφωνα με τον ιστότοπο της ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου για τους Τσιγγάνους / Ρομά: Ο Συνήγορος του Πολίτη, παρεμβαίνει από το έτος 2010 προς τον πρώην Δήμο Αταλάντης και νυν Δήμο Λοκρών, καθώς και σε άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς με αντικείμενο τις συνθήκες διαβίωσης τσιγγάνων (Ρομά) στην Αταλάντη Φθιώτιδας, καθώς και τη μετεγκατάστασή τους από την περιοχή της Αγριλιάς, σε χώρο ιδιοκτησίας του Δήμου στην περιοχή της Φούφλας που, σύμφωνα με τις αναφορές, είναι ιδιαίτερα απομακρυσμένη από την Αταλάντη και δεν πληροί όρους ασφαλούς, υγιεινής και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Το τελευταίο έγγραφο του Συνηγόρου έχει ημερομηνία 22.7.14 και απευθύνεται στην ΓΓ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας Στερεάς Ελλάδας.

(http://www.synigoros.gr/?i=maps.el.roma_diabiosi.228603)

Οικισμός Καμηλόβρυση

Δήμος: Λαμιέων

Δημοτικό Διαμέρισμα: Λαμίας

Όνομα Οικισμού: Καμηλόβρυση

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση

Πλήθος από κελύφη: 80

Σπίτια (αριθμός): 10

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 70

Αριθμός οικογενειών: 120

Άνδρες (άνω των 15 ετών): 80

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): 80

Παιδιά (ως 15 ετών): 70

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: 0

Δημοτικό: 15

Γυμνάσιο: 3

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 100

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από το Δήμο

Αποχέτευση στα κελύφη: Τα 23 έχουν δίκτυο ή βόθρο, τα άλλα τίποτα

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Μερικά περίπου 20%

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Όχι

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Μερικά περίπου 20%

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Δημοτικό, Γυμνάσιο

Απόσταση (εκτίμηση): 1-3 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: ΓΝ Λαμίας, 4 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό:

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:

Κύρια μορφή απασχόλησης: Μικροπωλητές

Δευτερεύουσα: Ρακοσυλλέκτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Αποχέτευση, νερό και ρεύμα.

Απολύμανση χώρου, φρεάτια, κάδοι απορριμμάτων

Πηγή: Διαμεσολαβητής και Ρομά οικισμού

Η μετεγκατάσταση Ρομά στην Καμηλόβρυση Λαμίας

Στην ετήσια έκθεσή του για το 2014, ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) αναφέρει: «Εσπευσμένη μετεγκατάσταση χωρίς τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων προκύπτει και για την περιοχή Καμηλόβρυση του Δήμου Λαμιέων. Η μετεγκατάσταση στον χώρο αυτό επαναφέρει το ζήτημα τήρησης των νόμιμων προϋποθέσεων, αλλά και το ζήτημα της καταλληλότητας και ασφάλειας του χώρου. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι λόγω και της απόστασης του οικισμού από τη Λαμία ή το πλησιέστερο αστικό κέντρο, η πρόσβαση σε υπηρεσίες είναι εξαιρετικά δυσχερής, ενώ κανένα παιδί δεν πηγαίνει σχολείο. Επισημαίνεται ότι τα παιδιά αλλά και οι περισσότεροι ενήλικες Ρομά του χώρου, διαβιούν σε συνθήκες ασυνήθιστης –για τα ελληνικά δεδομένα– ένδειας και εξαθλίωσης. Ο Συνήγορος σε συνεργασία με τον Δήμαρχο Λαμιέων αναζητά λύσεις για άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος και εγκατάσταση του πληθυσμού σε κατάλληλο και ασφαλή χώρο.» Τον Σεπτέμβριο 2014, κείμενο του ΣτΠ ανέφερε: «Μετά από αυτοψία που έκανε ο "Συνήγορος του Πολίτη" στον καταυλισμό των Ρομά στην Καμηλόβρυση Λαμίας, απέστειλε επείγον έγγραφο - έκθεση προς όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, ζητώντας να ληφθούν άμεσα μέτρα για την προστασία του εν λόγω πληθυσμού, ενώ ζητά να εξευρεθούν μακροπρόθεσμες λύσεις, για μόνιμη και νόμιμη εγκατάστασή του σε κατάλληλο χώρο. Η έκθεση κάνει λόγο για άθλιες συνθήκες διαβίωσης, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η υγεία και η ζωή των Ρομά, ενώ τονίζει ότι ο καταυλισμός είναι αποκομμένος, έτσι ώστε να μην υπάρχει επαφή με την υπόλοιπη κοινωνία, τα μικρά παιδιά να μην πηγαίνουν σχολείο και οι ηλικιωμένοι να μην μπορούν να μετακινηθούν προς τις υπηρεσίες υγείας. Ο "Συνήγορος του Πολίτη" ζητά από τη νέα δημοτική αρχή να κάνει όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να γνωστοποιήσει σχέδιο μετεγκατάστασης των Ρομά της Καμηλόβρυσης, ενώ από τις Αρχές που εποπτεύουν το Δήμο Λαμιέων, ζητά να πραγματοποιηθεί έρευνα για πως έγινε η μετακίνηση των Ρομά από τον Ξηριά στην Καμηλόβρυση, τι χρήματα δαπανήθηκαν, από ποιους πόρους και αν αυτά θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί πιο αποτελεσματικά».

Οικισμός Ανέργεια

Δήμος: Στυλίδας

Δημοτικό Διαμέρισμα: Εχιναίων Αχλαδίου

Όνομα Οικισμού: Ανέργεια

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής μετακινούμενος καταυλισμός

Πλήθος από κελύφη: 50

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 50

Αριθμός οικογενειών: -

Άνδρες (άνω των 15 ετών): -

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): -

Παιδιά (ως 15 ετών): -

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: -

Δημοτικό: -

Γυμνάσιο: -

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 300 άτομα, από 50 περίπου οικογένειες (κυρίως αλλοδαποί)

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τουρίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Καθόλου

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Κανένα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: -

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Κανένα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όχι

Απόσταση (εκτίμηση): -

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κέντρο Υγείας, 20 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όχι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: Κανέναν

Κύρια μορφή απασχόλησης: Αγροτικές Εργασίες

Δευτερεύουσα:

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: -

Πηγή: Δήμος Στυλίδας

Οικισμός Αμπελάκια & Μαχαίρα

Δήμος: Στυλίδας

Δημοτικό Διαμέρισμα: Πελασγίας

Όνομα Οικισμού: Αμπελάκια & Μαχαίρα

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής μετακινούμενος καταυλισμός

Πλήθος από κελύφη: 50

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 50

Αριθμός οικογενειών: -

Άνδρες (άνω των 15 ετών): -

Γυναίκες (άνω των 15 ετών): -

Παιδιά (ως 15 ετών): -

Από τα παιδιά πηγαίνουν:

Νηπιαγωγείο: -

Δημοτικό: -

Γυμνάσιο: -

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 400 άτομα, από 80 περίπου οικογένειες, κυρίως αλλοδαποί

Η επιλογή του χώρου του οικισμού έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Καθόλου

Διαμορφωμένοι δρόμοι στον οικισμό: Όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: Κανένα

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: -

Δημόσιος φωτισμός: Όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Κανένα

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όχι

Απόσταση (εκτίμηση): -

Υποδομές υγείας και απόσταση: Κέντρο Υγείας Στυλίδας, 40 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όχι

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό:
Κανένας

Κύρια μορφή απασχόλησης: Αγροτικές Εργασίες

Δευτερεύουσα:

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: -

Πηγή: Δήμος Στυλίδας

Αποτύπωση: Οι Ρομά στη Φωκίδα

Σύμφωνα με την έρευνα του Αναδόχου του έργου, οικισμοί Ρομά στη Φωκίδα βρίσκονται στα όρια των ακόλουθων Δήμων:

- Δήμου Δελφών, 5 οικισμοί

Οικισμός Κάμιнос

Δήμος: Δελφών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Άμφισσας

Όνομα Οικισμού: Κάμιнос, Νέο Κτήμα. Σημειώνεται ότι ο οικισμός του Νέου Κτήματος, είναι αυτή τη στιγμή υπό κατάργηση και συγχώνευση με αυτόν της Καμίνου, λόγω κατεδάφισης των αυθαιρέτων κτισμάτων.

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση.

Πλήθος από κελύφη: 10

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα και Κοντέινερ (αριθμός): 10

Αριθμός οικογενειών: 16

Άτομα: 65

Από τα παιδιά πηγαίνουν: Συνολικά και στους 5 οικισμούς

Νηπιαγωγείο: 5

Δημοτικό: 30

Γυμνάσιο: 5

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 18

Η επιλογή του χώρου των οικισμών έγινε: -

Αποχέτευση στα κελύφη: Στα 4 κοντέινερ υπάρχει δίκτυο που καταλήγει σε βόθρους. Στα άλλα όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι: Ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: Σε 40%

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: Ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες οι βαθμίδες

Απόσταση (εκτίμηση): 2 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Άμφισσας 4 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: -

Κύρια μορφή απασχόλησης: Παλιατζήδες

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες, εργάτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού: Φτώχεια, υποδομές, μετεγκατάσταση.

Πηγή: Δήμος Δελφών και Διαμεσολαβητής Δήμου

Οικισμός Νέο Κτήμα

Δήμος: Δελφών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Άμφισσας

Όνομα Οικισμού: Νέο Κτήμα. Σημειώνεται ότι ο οικισμός, είναι αυτή τη στιγμή υπό κατάργηση και συγχώνευση με αυτόν της Καμίνου, λόγω κατεδάφισης των αυθαιρέτων κτισμάτων.

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση.

Πλήθος από κελύφη: 29

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 29

Αριθμός οικογενειών: 35

Άτομα: 140

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 30

Η επιλογή του χώρου των οικισμών έγινε: Μάλλον από κοινού

Αποχέτευση στα κελύφη: όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι: όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: όχι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: όχι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες οι βαθμίδες.

Απόσταση (εκτίμηση): 2 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Άμφισσας 4 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: -

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες, εργάτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Δελφών και Διαμεσολαβητής Δήμου

Οικισμός Εθνικής οδού

Δήμος: Δελφών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Άμφισσας

Όνομα Οικισμού: Εθνικής οδού (υπό μεταφορά επίσης)

Τυπολογία Οικισμού: Μικτός καταυλισμός σε μόνιμη θέση.

Πλήθος από κελύφη: 6

Σπίτια (αριθμός): 0

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 6

Αριθμός οικογενειών: 5

Άτομα: 14

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 34

Η επιλογή του χώρου των οικισμών έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: όχι

Διαμορφωμένοι δρόμοι: όχι

Υδροδότηση στα κελύφη: όχι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό: Ναι

Δημόσιος φωτισμός: μερικώς μέσω του φωτισμού της εθνικής οδού

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες οι βαθμίδες.

Απόσταση (εκτίμηση): 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Άμφισσας 3 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: -

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες, εργάτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Δελφών και Διαμεσολαβητής Δήμου

Οικισμός Χάρμαινας

Δήμος: Δελφών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Άμφισσας

Όνομα Οικισμού: Χάρμαινας

Τυπολογία Οικισμού: Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση.

Πλήθος από κελύφη: 14

Σπίτια (αριθμός): 2

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 12

Αριθμός οικογενειών: 22

Άτομα: 64

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 23

Η επιλογή του χώρου των οικισμών έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: -

Διαμορφωμένοι δρόμοι: ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: -

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:-

Δημόσιος φωτισμός: ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες οι βαθμίδες.

Απόσταση (εκτίμηση): 1 χλμ

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Άμφισσας 1 χλμ

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: -

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Αγροτικές εργασίες, εργάτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Δελφών και Διαμεσολαβητής Δήμου

Οικισμός Πόλης

Δήμος: Δελφών

Δημοτικό Διαμέρισμα: Άμφισσας

Όνομα Οικισμού: Πόλης

Τυπολογία Οικισμού: Κατοικίες κυρίως, διάσπαρτες στον αστικό ιστό

Πλήθος από κελύφη: 15

Σπίτια (αριθμός): 14

Καλύβια – Τσαντήρια – Παραπήγματα (αριθμός): 1

Αριθμός οικογενειών: 22

Άτομα: 73

Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών Ρομά που διαμένουν στον οικισμό: 90

Η επιλογή του χώρου των οικισμών έγινε: Από τους ίδιους

Αποχέτευση στα κελύφη: Ναι

Διαμορφωμένοι δρόμοι: ναι

Υδροδότηση στα κελύφη: ναι

Κοινόχρηστη βρύση στον οικισμό:-

Δημόσιος φωτισμός: ναι

Ηλεκτροδότηση στα κελύφη: Όχι

Είδος υποδομών εκπαίδευσης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Όλες οι βαθμίδες.

Απόσταση (εκτίμηση): πλησίον

Υποδομές υγείας και απόσταση: Γ Ν Άμφισσας πλησίον

Υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης που εξυπηρετούν τον οικισμό: Πρόνοια, Ιατροκοινωνικό κέντρο

Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό: όλοι

Κύρια μορφή απασχόλησης: Εμπόριο

Δευτερεύουσα: Εργάτες

Κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού:

Πηγή: Δήμος Δελφών και Διαμεσολαβητής Δήμου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ Το ερωτηματολόγιο προς τους Δήμους

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΦΟΡΕΩΝ

A. Στοιχεία Φορέα

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία:

Δήμος:
Φορέας:

B. Ατομικά στοιχεία

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία του ατόμου που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο:

Ονοματεπώνυμο:
Δ/νση ή/και Τμήμα Απασχόλησης:
Θέση/ Αντικείμενο εργασίας:
Τηλέφωνο:
Φαξ:
e-mail:

Γ1. Γεωγραφικά στοιχεία για υπάρχοντες οικισμούς Ρομά (παρακαλούμε αναπαράγετε το Γ1 με ονομασία Γ2, Γ3 κλπ στην περίπτωση περισσότερων οικισμών)

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία:

1. Σε ποιά θέση στα όρια του Δήμου σας υπάρχει ο οικισμός Ρομά; (Παρακαλούμε σημειώστε όσο ακριβέστερα γίνεται τη θέση και το όνομα ή ονόματα του οικισμού, το Δημοτικό Διαμέρισμα στο οποίο εντάσσεται και τους δρόμους που τον περικλείουν)
2. Πόση είναι η έκταση του οικισμού; ακριβής αριθμός ☐ κατά προσέγγιση ☐
3. Παρακαλούμε επιλέξτε την τυπολογία που περιγράφει καλύτερα τον οικισμό: Γειτονιά (κυρίως σπίτια, με μόνιμη χρήση) ☐ Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση (σπίτια, καλύβια, τσαντάρια κλπ με μόνιμη ή εποχική χρήση) ☐ Αμιγής μετακινούμενος καταυλισμός ☐ Μικτός καταυλισμός σε ορισμένη θέση ☐ Κατοικίες, διάσπαρτες στον αστικό ιστό ☐
4. Πόσα κελύφη υπάρχουν στον οικισμό; (ως κέλυφος εννοούνται σπίτια, καλύβες, πρόχειρες κατασκευές, τσαντάρια ή οποιοδήποτε άλλη μορφή χρησιμοποιείται για τη μόνιμη, εποχική ή προσωρινή κάλυψη των στεγαστικών αναγκών) ακριβής αριθμός ☐ κατά προσέγγιση ☐
5. Τι είδους είναι αυτά τα κελύφη; Σπίτια ☐ Αριθμός Σπιτιών ☐ Καλύβια – Τσαντάρια - Παραπήγματα ☐ Αριθμός ☐
6. Αριθμός οικογενειών που διαμένουν μόνιμα στον οικισμό ακριβής αριθμός ☐ κατά προσέγγιση ☐
7. Αριθμός ατόμων που διαμένουν μόνιμα στον οικισμό ακριβής αριθμός ☐ κατά προσέγγιση ☐
8. Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών ρομάπου διαμένουν στον οικισμό ακριβής αριθμός ☐ κατά προσέγγιση ☐
9. Η επιλογή του χώρου του οικισμού από όσο γνωρίζετε έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά ☐ Από το Δήμο ☐ Από άλλο φορέα (ποιόν;) ..... Δεν γνωρίζω ☐
10. Αποχέτευση (εκτίμηση ποσοστού επί του συνόλου των κελυφών του οικισμού): υπάρχει δίκτυο ☐ % υπάρχουν βόθροι ☐ % δεν υπάρχει καθόλου αποχέτευση ☐ % άλλο _____ %
11. Υπάρχουν διαμορφωμένοι δρόμοι μέσα στο χώρο διαμονής;   ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
12. Υπάρχει υδροδότηση στα κελύφη; Ναι σε όλα ☐ Όχι σε κανένα ☐ Σε μερικά ☐ Αν σε μερικά εκτίμηση ποσοστού ☐ % Υπάρχει κοινόχρηστη βρύση ☐
13. Υπάρχει δημόσιος φωτισμός στον οικισμό; ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

14. Υπάρχει ηλεκτροδότηση στα κελύφη; Ναι σε όλα ☐ Όχι σε κανένα ☐ Σε μερικά ☐ Αν σε μερικά εκτίμηση ποσοστού ☐ %
15. Τι είδους υποδομές εκπαίδευσης εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Επίπεδο εκπαίδευσης: Προσχολική ☐ Τι είδους; ..... Πρωτοβάθμια ☐ Υποδομές ..... Εκτίμηση απόστασης .....
16. Τι είδους υποδομές υγείας εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Μορφή Υποδομών (πχ Γενικό νοσοκομείο, αγροτικό ιατρείο, κέντρο υγείας κλπ) ..... Εκτίμηση απόστασης .....
17. Τι είδους υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Μορφή Υποδομών ..... Εκτίμηση απόστασης .....
18. Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό; .....
19. Ποια η κύρια και δευτερεύουσα μορφή απασχόλησης των ενηλίκων του οικισμού; Κύρια ..... Δεύτερη .....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ Το ερωτηματολόγιο της έρευνας πεδίου προς τους Ρομά

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΡΟΜΑ

A. Στοιχεία Διαμονής του ερωτώμενου

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία:

Δήμος Διαμονής:
Δημοτικό Διαμέρισμα:

B. Ατομικά στοιχεία του ερωτώμενου

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία:

Ονοματεπώνυμο:
Όνομα με το οποίο αναγνωρίζεται από τους Ρομά: (αν υπάρχει)
Διεύθυνση:
Επάγγελμα:
Τηλέφωνο:
Ηλικία:
Φαξ:
e-mail:

Γ1. Στοιχεία για υπάρχοντες οικισμούς που ζουν Ρομά

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα ακόλουθα στοιχεία για κάθε οικισμό ξεχωριστά:

ΟΙΚΙΣΜΟΣ .....

1. Σε ποιά θέση στα όρια του Δήμου που ζείτε υπάρχει αυτός ο οικισμός Ρομά; (Παρακαλούμε σημειώστε όσο ακριβέστερα γίνεται τη θέση και το όνομα του οικισμού, το Δημοτικό Διαμέρισμα στο οποίο εντάσσεται και τους δρόμους που τον περικλείουν)
2. Παρακαλούμε επιλέξτε αυτό που περιγράφει καλύτερα τον οικισμό: (μόνο 1 απάντηση) Γειτονιά (κυρίως σπίτια, με μόνιμη χρήση) ☐ Αμιγής καταυλισμός σε μόνιμη θέση (σπίτια, καλύβια, τσαντρία κλπ με μόνιμη ή εποχική χρήση) ☐ Αμιγής μετακινούμενος καταυλισμός ☐ Μικτός καταυλισμός σε ορισμένη θέση ☐ Κατοικίες, διάσπαρτες στον αστικό ιστό ☐
3. Πόσα κελύφη υπάρχουν στον οικισμό; (ως κέλυφος εννοούνται σπίτια, καλύβες, πρόχειρες κατασκευές, τσαντρία ή οποιοδήποτε άλλη μορφή χρησιμοποιείται για τη μόνιμη, εποχική ή προσωρινή κάλυψη των στεγαστικών αναγκών) Οικισμός . . . . . Κελύφη ☐
4. Τι είδους είναι αυτά τα κελύφη; Σπίτια ☐ Αριθμός Σπιτιών ☐ Καλύβια – Τσαντρία - Παραπήγματα ☐ Αριθμός ☐
5. Αριθμός οικογενειών που διαμένουν <u>μόνιμα</u> στον οικισμό ..... οικογένειες
6. Αριθμός ατόμων που διαμένουν μόνιμα στον οικισμό ..... άντρες μεγαλύτεροι από 15 ετών ..... γυναίκες μεγαλύτερες από 15 ετών ..... παιδιά ως 15 ετών
7. Πόσα παιδιά πηγαίνουν σχολείο; ..... σε νηπιαγωγείο ..... στο δημοτικό .....στο γυμνάσιο
8. Αριθμός μη μόνιμων ή εποχιακών ρομάπου διαμένουν στον οικισμό .....άτομα
9. Η επιλογή του χώρου του οικισμού από όσο γνωρίζετε έγινε: Από τους ίδιους τους Ρομά ☐ Από το Δήμο ☐ Από άλλο φορέα (ποιόν;) ..... Δεν γνωρίζω ☐
10. Αποχέτευση: Σε πόσα κελύφη υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης ☐ Σε πόσα κελύφη υπάρχουν βόθροι ☐ δεν υπάρχει καθόλου αποχέτευση ☐ άλλο .....
11. Υπάρχουν διαμορφωμένοι δρόμοι μέσα στο χώρο διαμονής;   ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
12. Υπάρχει υδροδότηση στα κελύφη;

<p>Ναι σε όλα ☐ Όχι σε κανένα ☐</p> <p>Σε μερικά ☐</p> <p>Αν σε μερικά εκτίμηση ποσοστού ☐ %</p> <p>Υπάρχει κοινόχρηστη βρύση ☐</p>
<p>13. Υπάρχει δημόσιος φωτισμός στον οικισμό; ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐</p>
<p>14. Υπάρχει ηλεκτροδότηση στα κελύφη; Ναι σε όλα ☐ Όχι σε κανένα ☐</p> <p>Σε μερικά ☐</p> <p>Αν σε μερικά εκτίμηση ποσοστού ☐ %</p>
<p>15. Τι είδους υποδομές εκπαίδευσης εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Επίπεδο εκπαίδευσης: Προσχολική ☐ Τι είδους; ..... Πρωτοβάθμια ☐ Υποδομές ..... Εκτίμηση απόστασης .....</p>
<p>16. Τι είδους υποδομές υγείας εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Μορφή Υποδομών (πχ Γενικό νοσοκομείο, αγροτικό ιατρείο, κέντρο υγείας κλπ) ..... Εκτίμηση απόστασης .....</p>
<p>17. Τι είδους υποδομές Κοινωνικής υποστήριξης & αλληλεγγύης εξυπηρετούν τον οικισμό και σε ποια απόσταση; Μορφή Υποδομών ..... Εκτίμηση απόστασης .....</p>
<p>18. Τι είδους ελεύθεροι χώροι και χώροι κοινών συναθροίσεων εξυπηρετούν τον οικισμό; .....</p>
<p>19. Ποια η κύρια και δευτερεύουσα μορφή απασχόλησης των ενηλίκων του οικισμού; Κύρια ..... Δεύτερη .....</p>
<p>20. Ποια τα κυριότερα προβλήματα για τους κατοίκους του οικισμού; ....</p>